

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

AHLAT MÜZESİ'NDE BULUNAN İLHANLI DÖNEMİ SİKKELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
AHMET NAMAZ

VAN -2020

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

AHLAT MÜZESİ'NDE BULUNAN İLHANLI DÖNEMİ SİKKELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ahmet NAMAZ

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Oktay BAŞAK

VAN -2020

KABUL VE ONAY

Ahmet NAMAZ tarafından hazırlanan "Ahlat Müzesi'nde Bulunan İlhanlı Dönemi Sikkeleri" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi. Oktay BAŞAK Sanat Tarihi Anabilim Dalı(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi) Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Başkan: Doç.Dr. Kemal ÖZKURT Türk İslam Sanatları Anabilim Dalı (Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi) Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Üye: Dr. Öğr Üyesi Mehmet KULAZ Sanat Tarihi Anabilim Dalı (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi) Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum	
Tez Savunma Tarihi:	09/01/2020
Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini ve imzaların sahiplerine ait olduğunu onaylıyorum. Doç. Dr. Bekir KOÇLAR Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü	

ETİK BEYAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Ahmet NAMAZ

24/01/2020

(Yüksek Lisans)

Ahmet NAMAZ

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Aralık, 2019

AHLAT MÜZESİ'NDE BULUNAN İLHANLI DÖNEMİ SİKKELERİ

ÖZET

İnsanlığın tarihsel gelişim sürecini inceleyebilmek bu konu hakkında fikir sahibi olabilmek için geçmişten-günümüze oluşturduğu medeniyetin yönetim şeklini, dinini, dilini, inancını, ekonomik yapısını, sosyal ve kültürel dokusunu iyice kavrayabilmek gerekir. Bu durumu sağlayabilmek için insanların yaşadıkları toprakların tarihsel gelişimini, coğrafi durumunu göz önüne almak; bu insanların ortaya koydukları sivil ve dini yapıları, el sanatları, taş, ahşap veya madeni eserlerinde görülen sanat göstergelerini incelemek bunlara ilave olarak kullanmış oldukları sikkeleri incelemek gerekir. Çünkü sikkeler ait oldukları medeniyetlerin tarihini, coğrafyasını, dinini, idare şeklini, hükümdarlarını, saltanat sürelerini, inançlarını, sanat etkileşimlerini, iktisadi durumlarını ortaya koyan benzersiz tarihi belgedir.

Araştırma konusunun amacı; Ahlat Müzesi'nde bulunan İlhanlı sikkelerini, darp ettiren hükümdarı, darp tarihi, darp yeri, malzeme, ölçü ve bezeme öğeleri bakımından incelemek ve değerlendirilmesini yapmak olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda elde edilecek verilerin, Sanat Tarihi'nin yardımcı alanı olan Nümizmatik bilimine ve bunun yanı sıra birçok bilim dalına da katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Bu tez çalışması hazırlanırken gerçekleştirilen metodun ilk aşamasını kaynak taraması oluşturmuştur. Çalışmaya kaynak oluşturabilecek tez, kitap ve makaleler, taranarak temin edilmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında Ahlat Müzesi'ndeki sikke envanter defterleri taranmış "İlhanlı" adı altında kayda alınan sikkeler incelenmiş ve çalışma için ön hazırlık yapılmıştır. Çalışmanın üçüncü aşamasını katalog kısmı oluşturmaktadır. Bu aşamada kronolojik bir sıraya göre düzenlenen sikkelerin darp tarihi, darp yeri, ölçüleri vb. bilgileri verilmiş ve tanımları yapılmıştır. Çalışmanın son aşamasında ise darphaneler, darp tekniği, malzeme, ölçü birimleri ve sikkeler

üzerinde yer alan düzenlemeler başlıkları altında genel bir değerlendirmeye gidilmiştir.

Anahtar Kelimeler : İlhanlı, Sikke, Ahlât Müzesi, Tarih, Arkeoloji, Sanat Tarihi, Darphane, Süsleme, Moğol, Nümizmatik
Sayfa Adedi : XI+274
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Oktay BAŞAK

(M.Sc.)

Ahmet NAMAZ

VAN YÜZÜNCÜ YIL UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

December, 2019

ILHANLI PERIOD COINS IN THE AHLAT MUSEUM

ABSTRACT

To examine the historical development process of humanity and have an idea about this subject, it is necessary to comprehend the management style, religion, language, belief, economic structure, social and cultural texture that the civilization has formed from past to present. To maintain this comprehension, it is necessary to take into consideration the historical development and geographical situation of the lands where people live, to examine the civil and religious structures, handicrafts, stone, wood or metal works of art exhibited by these people and to examine the coins they used as well. Because coins are unique historical documents that reveal the history, geography, religion, form of administration, rulers, sovereignty, beliefs, art interactions and economic conditions of the civilizations to which they belong.

This research aims to examine and evaluate the Ilkhanid coins found in the Ahlat Museum in terms of the ruler who minted, the date of mint, the place of mint, materials, size and decoration elements. It is thought that the data to be obtained in this context will contribute to numismatic science, which is the auxiliary field of Art History, as well as many other disciplines.

The first step of the method used in the preparation of this thesis study was the literature review. The theses, books, and articles that could be used as sources for the study were obtained by scanning. In the second stage of the study, the coin inventory books in the Ahlat Museum were scanned, the coins recorded under the name of 'Ilkhanid' were examined and a preliminary preparation was made. The third stage of the study was the catalog section. At this stage, information on the date of mint, the place of mint, measurements, etc of the coins arranged in chronological order was given and definitions were made. In the final stage of the study, a general

evaluation was made under the headings of mints, minting technique, material, measurement units and arrangements on coins.

Keywords : İlkhanid, Coin, Ahlât Museum, History, Archaeology, Art
History, Mint, Ornament, Mongol, Numismatic

Quantity of Page : XI+274

Scientific Director : Lecturer. Dr. Oktay BAŞAK

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR DİZİNİ	IX
ÖN SÖZ.....	X
GİRİŞ	1
1. GENEL BİLGİLER.....	4
1.1. Ahlat’ın Tarihçesi.....	4
1.1.1. Ahlat Müzesi.....	5
1.2. Moğol (Cengiz) İmparatorluğu Tarihçesi.....	5
1.3. İlhanlı (Büyük Kağanlı) Devleti Tarihçesi (1256-1353).....	6
1.3.1. İlhanlı Hükümdarları ve İktidar Yılları.....	12
1.3.2. İlhanlı Hükümdarları Soy Ağacı.....	13
1.4. Nümizmatik Bilimi.....	14
1.5. Sikkelerin Tanımı ve Tarihçesi.....	14
1.5.1. Sikkelerin Tarih Boyunca Gösterdiği Değişim ve Birbirinden Bağımsız Olarak Gelişen Üçgeneksel Basım Yöntemi.....	23
1.5.2. Sikke Basım Teknikleri	25
1.5.2.1. Darp (Basma- Kesme) Tekniği	25
1.5.2.2. Döküm Tekniği	26
1.5.2.3. Mekanik Darp Yöntemi.....	26
1.5.3. İlhanlı Sikkelerinin Tarihi Dönem İçerisindeki Gelişimi	27
2. KATALOG	35
3. DEĞERLENDİRME VE KARŞILAŞTIRMA.....	172
3.1. Darphaneler	172
3.2. Sikkelerde Kullanılan Malzeme (Altın –Gümüş-Bakır-Bronz)	173
3.3. Sikke Darp (Basma- Kesme) Tekniği	174
3.4. Ölçü Birimi ve Ölçüler	174
3.5. Yazı	175
3.6. Yazı Karakteri	176
3.6.1. Uyгурca.....	176
3.6.2. Kufi Yazı	176

3.6.3. Sülüs	177
3.7. Yazı İçeriği	177
3.7.1. İsimler ve Unvanlar	177
3.7.2. Darp Yeri ve Tarihi.....	179
3.7.3. Dini İbareli Yazılar	179
3.8. Sikkelerde Kompozisyon	181
3.8.1. Geometrik Motifler.....	182
3.8.2. Daire	182
3.8.3. Eşkenar Dörtgen	183
3.8.4. Yıldız Formu.....	183
3.8.5. Dört Köşesi Sivri, Dört Köşesi Yuvarlak Form.....	184
3.8.6. Dilimli Daire Formu	184
3.8.7. Dört Dilimli Daire Form	185
3.8.8. Altı Dilimli Daire Form	185
3.8.9. Sekiz Dilimli Daire	185
3.8.10. Daire İçinde Çift Dilimli Kemer	186
3.9. Figürlü Düzenlemeler.....	186
3.9.1. Aslan figürü	187
3.9.2. Tavşan figürü	188
3.9.3. Geyik figürü.....	188
3.9.4. Pars figürü.....	189
4. SONUÇ.....	190
KAYNAKLAR	193
TABLolar LİSTESİ.....	202
HARİTA LİSTESİ	203
ÇİZİM LİSTESİ.....	204
FOTOĞRAF LİSTESİ	206
EKLER.....	211
ÖZ GEÇMİŞ	
TEZ ORJİNALLİK RAPORU	

KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltma	Açıklama
Çiz.	Çizim
Fot.	Fotoğraf
gr.	Gram
H.	Hicri
M.	Miladi
M.Ö.	Milattan Önce
vb.	Ve benzeri
Kat No	Katalog Numarası
Env No	Envanter Numarası

ÖNSÖZ

Günümüz siyasi yapıları olan devletler, sahip oldukları gücü her ne kadar var olan düzen içerisinde alsalar da, medeniyet olabilmek için kurulmuş oldukları coğrafyanın sosyal kültürel ve tarihi değerlerinden izler taşırlar.

Bu noktada Anadolu ve Ön Asya coğrafyası gerek göç yolları üzerinde bulunmaları gerek sahip oldukları jeopolitik konumları gerekse insan yaşamını kolaylıkla sürdürebilecek fiziki şartları olmasından dolayı tarihten günümüze sürekli bir yaşam döngüsü içinde yer almış, oldukça zengin bir kültürel dokuya kavuşmuştur

Çalışmamızın temel amacı geçmiş ve gelecek arasında bağ kurarak insanoğlunun tarihsel gelişim süreci içerisinde sahip olduğumuz medeniyet değerlerine bir nebze olsun değer katabilmektir

Sikkeler; ait oldukları medeniyetlerin tarihini, coğrafyasını, dinini, idare şeklini, hükümdarlarını, saltanat sürelerini, inançlarını, sanat etkileşimlerini, iktisadi durumlarını ortaya koyan değerli birer vesikadırlar. Aynı şekilde sikkeler madeni cinsleri ile gramajlarıyla üzerlerinde yer alan tarihleme figürlü veya figürsüz öğeleriyle bahse konu olan devletlerin geçmişlerini aydınlattıkları Sanat Tarihi ve birçok bilim dalına bilgi kaynağı sağlayan objelerdir.

Bu bağlamda çalışmamızın konusunu, İslami Dönem sikkeleri içerisinde oldukça özel bir gruba sahip olan Ahlat Müzesi'nde bulunan İlhanlı Dönemi sikkeleri oluşturmaktadır.

Araştırma konusunun amacı; Ahlat Müzesi'nde bulunan İlhanlı Dönemi sikkelerini darp ettiren hükümdar, darp tarihi, darp yeri, malzeme, ölçüler ve bezeme öğeleri bakımından incelenmesi ve değerlendirilmesinin yapılması olarak belirlenmiştir.

Tez konusunun belirlenmesinde ve çalışmamın her aşamasında değerli bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren, fikirleriyle beni yönlendiren danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Oktay Başak'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ahlat Müzesi'nde ilgili sikkeleri incelemem için gerekli izni sağlayan Müze Müdürü Sayın Mikail Erçek'e müzede çalışmalarım sırasındaki yardımlarından dolayı Cuma Aktoga'ya teşekkürlerimi sunarım.

Ahlat Müzesi sikke envanter defterlerinin incelenmesindeki katkılarından dolayı, Sayın İlhan Kılıç'a sikke çizimlerini gerçekleştiren Mimar Mehmet Özhan'a sikke fotoğraflarının düzenlenmesinde yardım eden Mehmet Namaz'a, sikkelerin okunması esnasında desteklerini aldığım Emre Günay ve Omar Avni Youns'a yazım sürecinde zaman zaman önerilerini aldığım Ümran Namaz'a ve Yüksek Lisans eğitimim süresince manevi desteğini esirgemeyen hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Kulaz'a çok teşekkür ederim.

Hayatım boyunca en büyük destekçilerim olan her zaman varlıklarıyla güç veren, bana inanan, yüreklendiren, sabır, anlayış ve desteklerini esirgemeyen aileme saygı ve sevgilerimi sunarım.

Ahmet NAMAZ

VAN- 2019

GİRİŞ

İnsanlığın tarihsel gelişim sürecini inceleyebilmek bu konu hakkında fikir sahibi olabilmek için geçmişten-günümüze oluşturduğu medeniyetin yönetim şeklini, dinini, dilini, inancını, ekonomik yapısını, sosyal ve kültürel dokusunu iyice kavrayabilmek gerekir. Bu durumu sağlayabilmek için insanların yaşadıkları toprakların tarihsel gelişimini, coğrafi durumunu göz önüne almak; bu insanların ortaya koydukları sivil ve dini yapıları, el sanatları, taş, ahşap veya madeni eserlerinde görülen sanat göstergelerini incelemek bunlara ilave olarak kullanmış oldukları sikkeleri incelemek gerekir. Çünkü sikkeler ait oldukları medeniyetlerin tarihini, coğrafyasını, dinini, idare şeklini, hükümdarlarını, saltanat sürelerini, inançlarını, sanat etkileşimlerini, ekonomik durumlarını ortaya koyan benzersiz tarihi belgelerdir.

Kültürel tarihimize bir nebze olsun katkıda bulunabilmek amacıyla yapmış olduğumuz bu çalışmamızın konusu Ahlat Müzesi'nde bulunan İlhanlı Dönemi sikkeleri' olarak belirlenmiştir. İnceleme konusunun tüm yönleriyle açıklanabilmesi için kapsam dâhilinde gerekli araştırmalar yapılarak sunulmuştur. Ahlat Müzesi'nde sergilenmekte olan veya depolarda muhafaza altında tutulan toplam 2787 adet sikke mevcuttur. Bu koleksiyonun büyük bir kısmını İslami Dönem (Anadolu Selçuklu, Beylikler, Eyyubi) ve Bizans Dönemi sikkeleri oluşturmaktadır. Bu sikkelerden 109 adedi İlhanlı Dönemi'ne aittir. İlhanlı sikkelerinin büyük bir kısmı maalesef oldukça hasar görmüş içlerinden sadece 78 tanesi incelenme amacıyla araştırma kapsamına alınabilmiştir.

Bu çalışmamızda inceleme kapsamına aldığımız sikkeleri sadece envanter özellikleriyle bir katalog çalışması şeklinde değil; sikkeleri sahip oldukları şekil, üslup, bezeme ve yazı içerikleri itibariyle Sanat Tarihi metodolojisine uygun ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

İlhanlı Dönemi sikkeleri ile ilgili yapılan çalışmalar genelde İslami Dönem sikkelerini konu alan yayın ve çalışmalarda kısa bölümler şeklinde katalog olarak düzenlenmiş veya bilimsel makalelerde ayrı bir konu başlığı olarak değerlendirilmiştir.

Atom Damalı'nın; *150 Devlet 1500 Sultan İslam Sikkeleri*, (İstanbul, 2001) adlı kitabında 150 İslam devletinin kısa tarihiyle bu devletlerde sikke bastırmış 1500 sultana ait kronolojik bilgiler ve bastırdıkları sikkeler hakkında özet bilgiler verilmiştir.

Ali Akyıldız'ın: *Konya Müzesi envanterinde kayıtlı bulunan "İlhanlı Hükümdarı Ebu Said Bahadır Han Dönemine Ait Sikkelerden Örnekler"*(2017) adlı yüksek lisans tezinde sikkeler basım teknikleri ve üslup açısından değerlendirilmiş.

Prof. Dr. Eşref Buharalı'nın; *"Irak Müzesinde Bulunan İlhanlı Çağına Ait İslami Sikkeler"* (İstanbul, 1971), isimli eserinde İlhanlı sikkelerini fotoğraf, çizim ve yazılarının okunması ile tanıtılmıştır.

Şennur Şentürk ve Selahattin Özpallabıyıklar'ın derlediği; *"Altının İktidarı İktidarın Altınları"* (İstanbul, 2004) adlı eserde altın madeninin ve altın sikkelerin tarihsel süreçteki gelişimi anlatılmıştır.

Şennur Şentürk'ün derlediği; *Sikkeler Ne Anlatır? Orta Çağ Anadolu Sikkelerinde Simgeler ve Çok Kültürlülük*, (İstanbul, 2009) adlı eserde Orta Çağ sikkeleri üzerindeki figürler, ikonografik bilgiler ve karşılaştırmalar ile tanıtılmıştır.

Türk Ansiklopedisi (1971- fasikül 154) *İlhanlılar* Kültür Bakanlığının yayınladığı bu eserde İlhanlı Dönemi sanat ve mimarisi incelenmiştir.

Yapı Kredi Koleksiyonu-2 (1992) Ak Akçe ;"Moğol ve İlhanlı Sikkeleri" adlı eserde İlhanlı Dönemi sikkeleri genel bir çerçevede ve fotoğraflarıyla birlikte değerlendirilmiştir.

Ramazan Uykur'un *"Moğol Kağanı Olcaytu Han'ın Mardin Müzesinde Bulunan Bir Sikkesinde Şii probagandası"* adlı makalesinde sikkelerin üzerindeki yazı ve sikkelerde kullanım amacı değerlendirilmiştir.

Bu tez çalışması hazırlanırken izlenen yöntemin ilk aşamasına kaynak taraması ile başlanmıştır. Çalışmaya kaynak oluşturabilecek tez, kitap ve makaleler, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Van İl Halk Kütüphanesi, Yapı Kredi Araştırma Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Erzurum Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi, Ahlat Müzesi Kütüphanesi, Türk İslam Eserleri Müzesi Kütüphanesi, İslam Araştırmaları Merkezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Kütüphanesinden taranarak temin edilmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasına müze araştırması ile devam edilmiştir. Bu bağlamda Ahlat Müzesi'ndeki sikke envanter defterleri taranmış "İlhanlı" adı altında kayda alınan sikkeler incelenmiş ve çalışma için ön hazırlık yapılmıştır. Müze çalışmasının ilk aşamasında müzede teşhir edilen ve depoda bulunan sikke örnekleri tarih, malzeme, içerdikleri yazı, motif ve figürler gözönüne alınarak tasnif edilmiştir. İkinci aşamada tasnif edilen sikke örneklerinin ön ve arka yüzey fotoğrafları çekilmiş, çap ölçüleri alınmış ve hassas tartı yardımı ile ağırlıkları ölçülmüştür. Seçilen sikkelerin bu döneme ait çeşitliliği sergileyecek nitelikte olmasına özen gösterilmiştir.

Katalogdaki sikke örneklerinin sayısal numaralandırması hanedanlık sistemi ile yönetilen İlhanlı Devleti'nin kendi içerisinde kronolojik sıraya göre düzenlenmesine özen gösterilmiştir. Katalog içerisinde sikkelerin envanter numarası, inceleme tarihi, müzeye geliş şekli, madenin cinsi, ölçüleri, yazı karakterleri, darp yerleri, sikke tarihi, adına darp edilen hükümdarın adı gibi bilgelere yer verilmiştir.

Değerlendirme bölümünde, sikkelerin tarihsel gelişim süreci kronolojik sırayla anlatılmıştır. Sikkelerde kullanılan malzeme ile üzerlerinde görülen geometrik formlar, bitkisel motifler, figürler ve yazılar ayrı ayrı başlıklar halinde değerlendirilmiş; yapılan karşılaştırmalarla desteklenmek suretiyle bir sonuca ulaşılmıştır.

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Ahlat'ın Tarihçesi

Ahlat günümüzde coğrafi olarak Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer almakta Bitlis iline bağlı altı ilçeden biridir. Coğrafi konumu itibarı ile Ahlat Van Gölü'nün kuzeybatısında yer almakta olup kuzeyinde Muş'un Bulanık ve Malazgirt ilçeleri, güneyinde Van Gölü, batısında Bitlis ve Tatvan, doğusunda ise Adilcevaz ilçesine komşudur.

Günümüzde 40.806 kişilik bir nüfusa sahip olan ilçenin geçmişte çok daha kalabalık insan kitlelerine ev sahipliği yaptığı bilinmektedir. Ahlat tarihinde Neolitik Dönemlere ait kültürel kalıntılara rastlanılsa da M.Ö.1700'lerden itibaren; Hurri-Mitanni, Asur (M.Ö.1000), Urartu (M.Ö.900), Med (M.Ö.600), Pers (M.Ö.545-330), Makedonya (Helenistik-Selokidler M.Ö.330), Bizans (MS.395-641) gibi farklı medeniyetlerin ev sahipliği yapmıştır. Bölge 641 tarihinde Emevi'ler döneminde İslam İmparatorluğu egemenliğine girmiştir. 1054'te Selçuklu Türkleri tarafından ele geçirilen bölge asıl ününe de bu dönemde kavuşmuştur. (Gülcü, 1994: 9)

Ahlat; Selçuklu hâkimiyeti zamanında önemli bir yönetim, dil, sanat ve ticaret merkezi haline gelerek İslam Medeniyeti'nin önemli merkezlerinden olan Merv, Semerkant, Buhara gibi şehirlerle birlikte anlir bir seviyeye ulaşmıştır. Türk-İslam tarihinde Beldet-ül Türk, Kubbet-ül İslam isimleriyle anılan şehir Anadolu'nun İslamlaşma sürecine de oldukça etki etmiştir. Alp Arslan döneminde Anadolu üzerine yapılan yoğun Türk akınlarında üs olarak kullanılan şehir ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu Osman Gazi'nin babası Ertuğrul Gazi'nin de doğduğu yerdir. Yine Osmanlı Devleti'nin kurucu unsuru olan Kayı Boyu'nun da Anadolu'ya Ahlat üzerinden gelip bu civara yerleştiği sonraları Yassı Çemen Savaşı'nda gösterdikleri yararlılıktan dolayı Anadolu Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubat tarafından Ankara civarına yerleştirildikleri bilinir. (Sümer, 1989: 122)

Bölge Anadolu Selçuklu'nun Köseadağ Savaşı'nı kaybetmesiyle beraber 1243-1335 yılları arası Moğol İlhanlı Devleti'nin egemenliği altına geçmiştir. İlhanlılar egemenlik süreleri boyunca Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu Hülagu'dan itibaren iki eyalet halinde yönetmişlerdir. Bunlardan biri merkezi Musul olan

Diyarbakir eyaleti, diğeri ise merkezi Ahlat olan Van eyaleti olmuştur. (Yuvalı, 1985: 95-101)

1.1.1. Ahlat Müzesi

Ahlat Müzesi gerek çağdaş müzecilik anlayışı gerekse sahip olduğu eser koleksiyonu ile bölge tarihini aydınlatan çok özel bir müze konumundadır. Müze 1971'den itibaren hizmet vermeye başlamış, yeni binasına 2014 yılında taşınmıştır. Yeni müze binası Ahlat-Tatvan karayolu üzerinde Devlet Bahçeli Bulvarı'nda yaklaşık 5,5 dönüm arsa üzerinde 2600 metre karelik bir alana sahip olarak bölge mimari ve tarihi dokusuna uygun kesme Ahlat taşlarından inşa edilmiştir. (Fot. 1)

Ahlat müze binası iki katlı olup, içerisinde arkeolojik eserlerin sergilendiği arkeoloji salonu ve etnoğrafik eserlerin sergilendiği kent belleği sergi salonları yer almaktadır. Müzede Prehistorik Dönem'den başlayarak Helen, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Dönemleri'ne ait eserlerin yanı sıra; Adilcevaz Kef Kalesi kazısı, Selçuklu Meydan Mezarlığı kazısı ile 1965-1991 yılları arası yapılan Çifte Hamam, Zaviye ve Ulu Camii kazılarında elde edilen birçok eser sergilenmektedir. (Fot.2)

Ahlat Müzesi envanter defterlerine kayıtlı toplam 3598 adet arkeolojik eser, 130 adet etnoğrafik eser, 2787 adet sikke 21 adet mühür ve baskı kayıtlı olup müzenin üç farklı deposunda yaklaşık 3000 adet eser etüt çalışması için muhafaza altında tutulmaktadır. (Fot.3)

1.2. Moğol (Cengiz) İmparatorluğu Tarihçesi

Cengiz Han veya doğum adıyla Timuçin (kelime anlamı demirci), Moğolca “Tengiz” deniz anlamına gelmektedir. Babası Kabul Han'ın torunu Yesugay Bahadır Han'dır. Doğum yeri kesin olarak bilinmemekle beraber Moğolların Gizli Tarihi isimli eserde bu yerin Onun nehri yakınlarında bulunan Dölün-Buldak (Dalak Tepesi) olduğu söylenmektedir. Babasının ölümünden sonra oldukça sıkıntılı bir çocukluk ve gençlik dönemi yaşamış olan Cengiz Han sahip olduğu zekâ ve askeri yetenek ile 13.yy. başlarında Orta Asya'da yaşayan tüm göçebe bozkır kavimlerini

tek bayrak altında birleştirmiş, bu kavimlerden bir ulus oluşturmayı başarmıştır. (Barthold, 2007). (Harita 1)

Cengiz Hanın hükümdarlığı döneminde (1206-1227) Çin’de hüküm süren Xia ve Jin hanedanlıkları, Türkistan’da bulunan Karahıtaylılar, Horosan ve İran’da hüküm süren Herezmşahlar, Kafkasya’da Gürcüler ve Kıpçak bozkırlarında bulunan Rus Klenzlikleri itaat altına alınarak sınırları Pasifik Okyanusu’ndan Hazar Denizi’ne ve Karadeniz’in kuzeyine uzanan büyük bir imparatorluk kurulmuştur. (Özgüdenli, 2005: 225-229)

Cengiz Han’ın bu kadar kısa sürede bu kadar geniş toprakları kapsayan bir imparatorluk kurmasını sağlayan en önemli unsur şüphesiz sahip olduğu eşsiz zekâsı ve yetenekli bir komutan olmasının yanında oldukça iyi eğitilmiş ordusunun varlığıdır. Cengiz Han, sahip olduğu Moğol ordusunu atlı-bozkır kültüründen gelen onlu sistem ve (Merotakrotik) liyakat esaslı bir düzene göre şekillendirmiş olup sağlam bir istihbarat teşkilatıyla desteklemiştir. Cengiz Han yaptığı seferler sonucu her ne kadar birçok şehri yağmalayıp tahrip etmiş, milyonlarca insanı katletmiş olduğu için tarihin en kanlı liderleri arasında yer alsada kendi hükümdarlık sınırları içerisinde oldukça adil bir sistem inşa etmiştir. (Özdemir, 1997: 141-169)

Yaklaşık 33 kitaplık Cengiz Yassaları denilen kanunlarla ülkesini idare etmiş, işkenceyi ve hırsızlığı yasaklamıştır. Zanaatkâr, doktor, bilgin veya eğitimli kişileri desteklemiş ve hangi dinden olursa olsun din adamlarına saygı göstermiş; onları vergiden muaf tutmuştur. Ekonomik, askeri ve siyasi açıdan oldukça güçlü olan imparatorluğunu geliştirmek adına kültürel olarak Moğollar’dan çok ileri bir seviyede bulunan Uygur Türkleri’nden faydalanarak kültürel gelişimi de desteklemiştir. Cengiz Han’ın 1227’de Kuzey Çin’deki Tangutlar üzerine yaptığı sefer sırasında ölmesi üzerine oğulları ve torunları arasında imparatorluk parçalanmış, iktidar mücadeleleri başlamıştır. (Özgüdenli, 2005: 225-229)

1.3. İlhanlı (Büyük Kağanlı) Devleti Tarihçesi (1256-1353)

İlhanlılar ya da diğer adlarıyla İran Moğolları, Cengiz Han’ın (Timuçin) torunu Hülagu Han tarafından, merkez Tebriz olmak üzere İran’da (1256) kurulmuştur. İlhanlı ismi Büyük Kağanlı anlamına gelmektedir. Bu ismin temel sebebi İlhanlıların kendi bayrakları ve paraları olsa da bir çeşit eyalet sistemiyle

yönetilmiş olmaları ve Moğolların Büyük Kağan'ına olan bağlılıklarından kaynaklanmaktadır. İlhanlı kelimesinin tartışılan bir başka anlamı ise İl-Eyalet Hanı'dır. (Barthold, 2007)

13. yy başlarında Cengiz Han kurmuş olduğu büyük Moğol Devleti'nin sınırlarını genişletmek amacıyla eyalet sistemini uygulamış, torunlarını ve oğullarını Avrupa'ya, Çin'e, Afrika'ya, Kafkasya'ya ve Anadolu'ya seferler yapmakla görevlendirmiştir. İran Moğolları veya Batı Moğolları adlarıyla da anılan İlhanlı Devleti'nin temelleri aslında daha Cengiz Han hayattayken yapılan bu görevlendirmeler ile atılmıştır. Cengiz Han'ın hükümranlılığı zamanında Harzemşahlar üzerine saldıran Moğol orduları İran'ı ele geçirmiştir. Bu dönemden sonra Anadolu üzerine yoğunlaşan Moğollar, 1243 yılında Anadolu Selçuklu ordularını Köseadağ Savaşı'nda büyük bir yenilgiye uğratmayı başarmışlardır. (Yuvalı, 1985: 90-101)

Cengiz Han, hayatta iken devleti Türk veraset sisteminden etkilenererek oğulları arasında bölüştürmüştür. Böylece Çin ve Moğolistan'da Kubilay, Türkistan'da Çağatay, Karadeniz'in kuzeyinde ve Rus steplerinde Altın-Orda, İran'da ise İlhanlı Hanlıkları'nın temelleri atılmıştır. Cengiz Han'ın ölümünden sonra devlet merkezini ele geçirmek için oğulları ve torunları arasında iktidar mücadelesi başlamıştır. Cengiz Han'ın ölümünden sonra geniş topraklarda hüküm süren imparatorluk parçalanmaya yüz tutmuş saltanat mücadelesi veren Ögedey, Çağatay, Cuci ve Tuluy oğullarının arasında taht mücadeleleri başlamıştır. Bu çatışmalar devam ederken Mengü, Cuci Han'ın oğlu Batu'nun desteğiyle devletin başına geçmeyi başarmıştır. (Özgüdenli, 2005: 225-229)

Mengü büyük han olduktan sonra yıllardır doğu ve batı yönünde gönderilen "Yeke Noyan" generalleri sistemini değiştirerek bu görevler için Moğol şehzadelerini görevlendirmiştir. Mengü Han, kardeşi Kubilay'ı Çin'e gönderirken diğer kardeşi Hülagu'yu ise Batı yönüne göndermişti. Mengü büyük han olduğu sırada Moğollar yakın doğuya tam olarak halim değillerdi han hâkimiyetini sağlamlaştırmak amacıyla kardeşi Hulagu'yu 130.000 kişilik bir orduyla batıya bu hâkimiyet sahasında egemenliğini pekiştirmesi amacıyla yollamıştır. Bu durum eski Moğol devlet yönetim gelenekleri yerine İslam Öncesi Türk devlet yönetim geleneği olan ikili yönetim teşkilatının örnek alınmaya başlanıldığını göstermektedir. Bu

sistemde büyük hakan devletin yönetim merkezinde bulunurken haneden üyeleri sağ ve sol kısımlarda idari görevler alarak ülke yönetimine dâhil edilmişlerdir. (Özgüdenli, 2005:225-229)

Kurultay kararı ile batıya gönderilen Hülagu, 1256'da Amu-Derya'yı (Seyhun ve Ceyhun Nehirleri arasında kalan bölge) geçerek İran'a girmiş, hiçbir direnişle karşılaşmamış sadece kendisine karşı koyan İsmail-i' (Bâtını) illerin ünlü Alamut Kalesi'ni ele geçirerek bütün taraftarlarını ortadan kaldırmış İran'ın tamamına egemen olmayı başarmıştır. Hülagu İsmailiyelileri yenerek Azerbaycan'ı ele geçirdikten sonra hükümdar olan Rükneddin'i öldürmüştür. Ele geçirdiği bölgelerde önce büyük han Mengü adına para basmıştır. Hulagu 1258 yılında Bağdat'ı ele geçirip Halife El-Mutasım'ı ve soyundan gelen birçok kişiyi öldürerek Abbasileri ortadan kaldırmış Bağdat'a büyük zarar vererek şehrin neredeyse tamamını harap etmiş daha sonra burayı kendine merkez seçip kendi adına para bastırmıştır. (Barthold, 2007: 28-82) (Harita 2)

Hülagu, Bağdat'ı ele geçirdikten sonra ilim ve kültür merkezi olan kente telafisi mümkün olmayacak maddi ve manevi olarak çok büyük bir zararlar vermiş; binlerce insan katledilmiş, İslam Medeniyeti'ne ait kütüphaneler yağmalanmış ve binlerce el yazması İslam Medeniyeti'ne ait son derece kıymetli kitap Moğollarca nehre atılmış veya yakılmıştır. İlhanlılar Bağdat'ı ele geçirdikten sonra Suriye ve Filistin'i işgal etmeye başlamışlardır. Bu bölgelerinde işgalinden sonra Mısır'a yönelmişlerdir. Fakat 1260 yılında Memluklar, İlhanlıları Ayn-ı Calut Savaşı'nda yenilgiye uğrattınca mecburen Suriye ve Filistin'den çekilmek zorunda kalmışlardır. (Yuvalı, 1998: 474-475)

Türk İslam tarihinde Moğolları durdurmayı başaran ilk devlet olan Memluklar'dır. Memluk ordusu oldukça iyi eğitim almış neredeyse tamamı zırhlı süvarilerden oluşan büyük bir kısmı askerliği meslek edinmiş kölemen kökenli Kıpçak Türkleri'nden oluşmaktaydı. İlhanlılar ikinci yenilgilerini 1277 yılında Sultan Baybars komutasındaki Memluk ordusu karşısında Elbistan'da almışlardır. Esasen İlhanlılar, Memluklar karşısında aldıkları yenilgilerin haricinde başka bir yenilgiye uğramamışlardır. (Yuvalı, 1997: 232)

Büyük Han'a bağlı olan Hülagu Han İran, Irak ve Kafkasya'yı içine alan Anadolu topraklarında bir hâkimiyet alanı oluşturarak Büyük Han'a bağlı anlamına

gelen “İl-Han” unvanını almıştır. Hülagu’nun devlet yönetimi ve idari karakteri incelendiğinde yeni kurulan İlhanlı Devleti’nin de egemenlik ve yönetim karakterinin de daha iyi anlaşılması sağlanmış olur. Hülagu ilk olarak devletin yönetim merkezini Tebriz olarak seçmiştir. Hoca Nasreddin Tusi olmak üzere devrin bütün ilim adamlarını etrafında toplamıştır. Bu dönemde Hülagu tarafından yapılan askeri ve idari ilerlemenin önündeki en büyük engel kuzeyde kurulan Moğol Devleti Altın-Orda Hanlığı olmuştur. Hülagu döneminden itibaren bu devletle başlayan çatışmalar iki devleti de yok olmanın eşiğine getirmiştir. 1294 yılında Çin’de bulunan Moğol Hükümdarı Kubilay Han’ın ölümü üzerine İlhanlılar merkezden gittikçe uzaklaşmıştır. Bu uzaklaşma İlhanlıların geleneksel Moğol inancından uzaklaşmasına Mahmud Gazan Han Dönemi’nde İlhanlıların İslam ile tanışmasını sağlamıştır. (Spuler, 1979: 967)

Hülagu öldükten sonra yerine geçen Abaka, Kubilay’dan onay gelmeden tahta oturmamıştır. Basılan bütün paraların üzerinde öncelikle Kubilay’ın tamgası yer aldığı için İlhanlıların kuruluşundan sonra da merkez, sağ-sol yönetim biçimi uygulanmaya devam edilmiştir. İlhanlı Devleti gerek askeri gerekse idari kararlarından Türk devlet örgütü geleneğine uygun olarak Karakorum’a olan bağlılığını devam ettirmiştir. Cengiz Han tarafından kurulan devlet Türk kültürü ile yakından beslenmiş, devletin sivil kadrolarında Harezmi ve Uygur Türkleri’nden yararlanılmıştır. Askeri sistemde Moğollar üstün olurken ordu düzeninde askeri sistem olarak ise “onlu sistem” kullanılmıştır. Ayrıca Cengiz Han’ın müşavirlerinin ve oğullarının akıl hocaları da Türk menşeli olan Uygurlar’dan seçilmiştir. İlhanlı Devleti idari ve örgütsel dil olarak Uygur alfabesini kullandıkları için İranlı yetkililer Uygur alfabesini öğrenmek zorunda kalmışlardır. (Grousset, 1988: 362-368)

Hülagu’nun ölümünden sonra 1265 yılında dini olarak Budist olan Abaka yerine tahta geçmiştir. Hükümdar olan Abaka’nın devletin kurumsallaşmasında da çok büyük katkıları olmuştur. Abaka tahtta kaldığı süre boyunca Müslüman olan Altın-Orda ve onun müttefiki olan Memluklarla savaşmıştır. Abaka Dönemi’nin belki de en önemli gelişmesi Memluk Sultanı Baybars’ın Anadolu Seferi düzenlediğinde İlhanlı ve Memluk orduları arasındaki katliam gibi çarpışmalardır. Abaka, 1282 yılında öldüğünde onun yerine Müslüman olan kardeşi Ahmet Teküdar geçmiştir. Fakat Müslüman olan Ahmet Teküdar’ın hükümdarlığını kabul etmeyen

yeğeni Argun, amcasına karşı çıkmış taht kavgası sonucu aldığı zaferle tahta oturmuştur. Argun'un sonu gelmeyen israf ve harcamalarını karşılamak için Yahudi olan veziri Sa'dü-d Devle koyduğu yeni vergilerle halkı devlete ve hükümdara düşman etmiştir. (Yuvalı, 1979: 58-63)

1292 yılında ise Argun hayatını kaybedince devlet erkânı ve hatunların toplanmasıyla oluşturulan Kurultay'da Geyhatu hükümdar seçilmiştir. Hükümdar seçildiğinde Geyhatu, Karamanoğulları ve isyan eden Türkmenlerle savaşmak için Anadolu'daydı. Geyhatu'da Argun gibi eğlence düşkünlüğü ve israf düşkünlüğü ile devletin çöküşünü devam ettirmiştir. Geyhatu Dönemi'nde veziri olan Ahmet el-Halif tarafından ekonomik çöküşten çıkış yolu olarak kâğıt para basılması fikri gündeme gelmiştir. Ancak Geyhatu Dönemi'nde basılan bu kâğıt paraya halkın ve tüccarların devlete olan güvensizlikten dolayı itibar etmemesi ardından gelen madeni para kullanma yasağı ekonomik hayatı felce uğratmıştır. Madeni para yasağını getiren Geyhatu ve veziri Ahmet el-Halif bu baskıya dayanamayıp dört ay sonra eski sisteme dönmek zorunda kalmışlardır. (Uyar, 2001: 7)

Ülkede karışıklıklar sürerken şehzade Baydu, Geyhatuya karşı çıkarak iktidarına son vermiş ve ülkenin yeni hükümdarı olmuştur. Baydu'nun hükümdarlığı da uzun sürmeyince İlhanlı tahtına Horasan Valisi olan Şehzade Gazan oturmuştur. 1295 yılında tahta geçen Gazan Han, veziri sayesinde Müslümanlığı benimsemiş ve ilk sunni İlhanlı hükümdarı olmuştur. Böylece devletin geleneksel Moğol dini yapısı değiştirilerek İslamiyet, devlet yönetim kadrolarında yayılmıştır. Gazan Han, devletin bozulan ekonomik ve askeri düzenini büyük bir caba sarf ederek düzeltmiştir. Gazan Han, disiplinli yönetimiyle öncelikle komutanlarına “dirlik” olarak devletin topraklarını dağıtmış böylece üretim ve tüketim noktasında bir denge oluşturmaya çalışmıştır. Cengiz Han Dönemi'nde kurulan posta teşkilatı da (YAM) Gazan Han Dönemi'nde yeniden yapılandırılmıştır. Gazan Han, tarımı teşvik için sulama kanalları yaptırmış; bentler inşa ettirmiştir. Kurulan kanalların etrafına yerleşim yerleri oluşturularak tüm ülkede yeni bir imar dönemi başlatmıştır. Yine bu dönemde Anadolu'da baş gösteren Baltu ve Sülemiş isyanları da bastırılmıştır. Gazan, devletin idari ve askeri yapısı kadar ilim ve kültür kurumlarıyla da yakından ilgilenmiş ülkenin birçok bölgesinde medreseler ve darülfıfalar inşa ettirmiştir. (Şahin, 2015: 207-230)

1304 yılında Gazan Han ölünce yerine kardeşi Olcaytu İlhanlı tahtına geçmiştir. Olcaytu, devletin hâkimiyetini ele geçirdiğinde Gazan Han'ın yaptığı ıslahatlar sayesinde devlet otoritesi sağlanmış durumdaydı. Bu dönemde de 1316 yılına dek Memluklarla yapılan mücadeleler devam etmiştir. Hatta bu dönemde Memluklara karşı Fransa ve İngiltere'nin yanı sıra Papa ile ittifak kurulmaya çalışıldığı bazı tarihçiler tarafından gündeme getirilmektedir. (Şahin, 2015: 207-230)

İlhanlı topraklarında bunlar yaşanırken Anadolu'da uç beyliği olarak ortaya çıkan Osmanoğulları Bizans'la sürekli bir mücadele ve üstünlük mücadelesi içinde olmuştur. Bu durum karşısında Bizans İmparatoru Osman Bey'e karşılık Olcaytu ile ittifak kurmak adına kızı Maria'yı İlhanlılara gelin olarak göndermiştir. 1308 yılında son Selçuklu Hükümdarı olan II. Gıyaseddin Mesud'un Kayseri'de hayatını kaybetmesi üzerine Anadolu Selçuklu Devleti dönemi resmen sona ermiştir. Selçuklulara bağlı Anadolu Beylikleri bağımsız olarak Anadolu'da İkinci Beylik Dönemi'ni başlatmışlardır.

1316 yılında Olcaytu hayatını kaybedince küçük yaşta olan oğlu Ebu Said tahta çıkmıştır. Ebu Said, valisi olduğu Horasan'dan çıkarak Atabeyi olan Emir Sevinç'le gelerek tahta çıkmıştır. Atabey Emir Sevinç'in ölümünden sonra Moğolların Sulduz Boyu'na mensup olan Emir Çoban vefat eden Atabey'in yerini almıştır. Bu dönem Ali Şah ve Emir Çoban'ın savaşıyla devam etmiş. Sultan Ebu Said ve Emir Çoban'ın arası açılmıştı çünkü Çoban Sultan'a karşı iktidarı ele geçirmek amacıyla darbe planlamaktaydı. Fakat Sultan'a karşı gelen Emir Çoban, kumandanları tarafından ihanete uğrayarak öldürülmüştür. Bu iç isyan devam ederken 1335 yılında Ebu Said hayatını kaybetmiştir. (Barthold, 1981: 54)

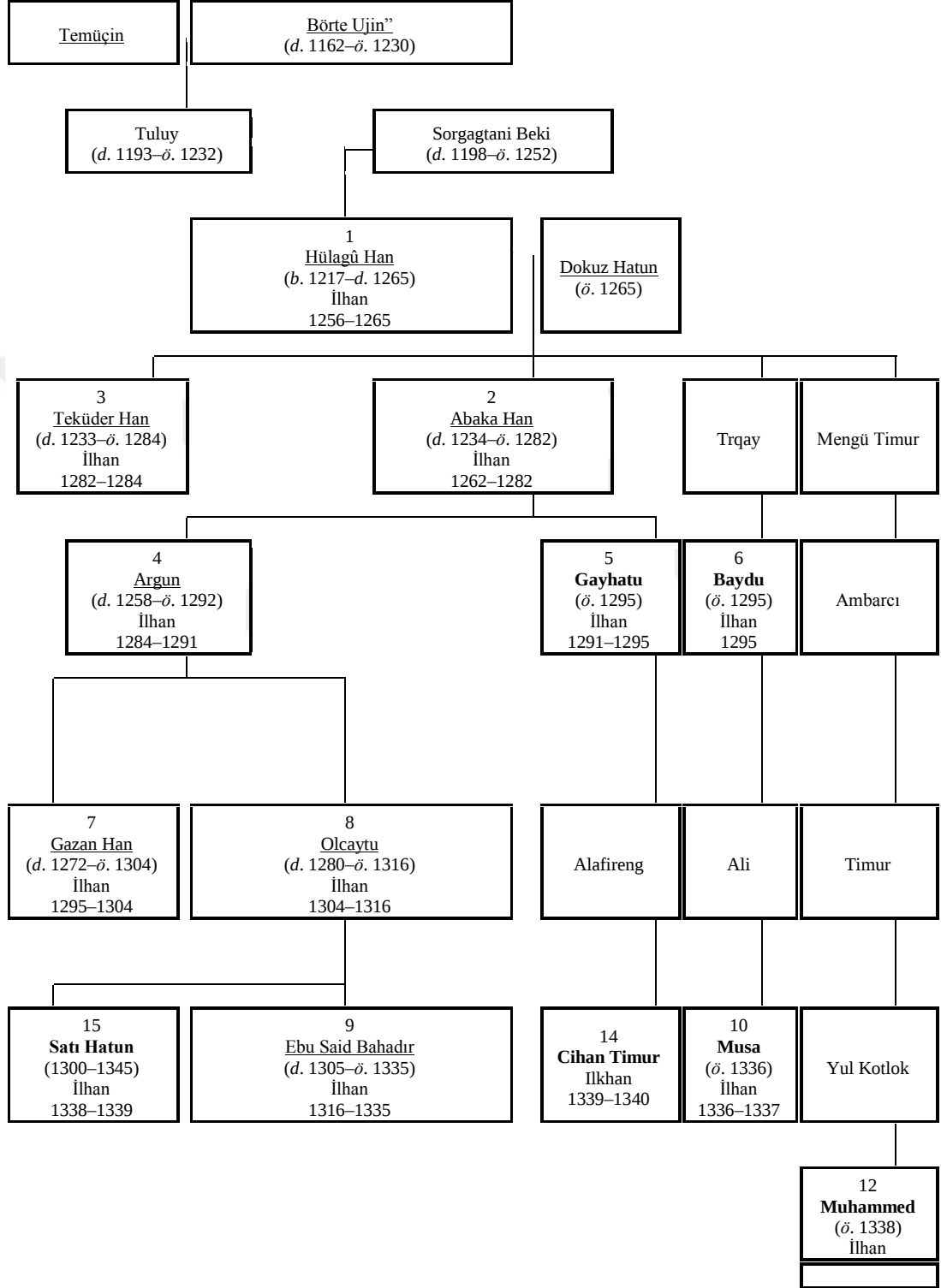
Ebu Said'in ölümünün ardından devlet parçalanma sürecine girmiştir. Merkezi otorite zayıflamaya başlayınca her emir sahip olduğu topraklarda bağımsız davranmaya başlamıştı. Bu dönemde devletin iç karışıklıklarının ardından Anadolu'dan İran üzerine seferler başlamış fakat bu dönemde Uygur kökenli olan Eretna Beyliği, Doğu ve Güneydoğu bölgesinde hâkimiyet kurmuştu. 1343 yılına gelindiğinde Eretna Beyliği Sivas ve Erzincan'ı ele geçirdikten sonra bağımsızlığını ilan etmiştir. İç karışıklıklar gerekse Anadolu Beylikleri ve Memlukların kurduğu ittifak sonucu daha fazla direnemeyen İlhanlılar, otorite ve hükümdar eksikliği nedeniyle 1336 yılında yıkılmıştır. (Demir, 202: 376)

1.3.1. İlhanlı Hükümdarları ve İktidar Yılları

#	Taht ismi	Asıl isim	Resim	Unvan	Doğum-Ölüm	Hükümdarlık başlangıcı	Hükümdarlık sonu	Aile bağlantıları	Not
1	Hülagû Han			Han, İlhan	1217 – 8 Şubat 1265	1256	8 Şubat 1265	Tuluy'un oğlu	
2	Abaka Han			Han, İlhan	1234–1282	1265	1 Nisan 1282	Hülagû Han'ın oğlu	
3	Teküder Han	Ahmet		Han, İlhan, Sultan	? – 1284	1282	1284	Hülagû Han'ın oğlu	Öldürüldü
4	Argun Han			Han, İlhan, Sultan	. 1258 – 7 Mart 1291	1284	7 Mart 1291	Abaka Han'ın oğlu	
5	Gayhatu Han			Han, İlhan, Sultan	? – 1295	1291	1295	Abaka'in oğlu	Öldürüldü
6	Baydu Han			Han, İlhan, Sultan	? – 1295	1295	1295	Hülagû Han'ın oğlu Toğay'ın oğlu	Öldürüldü
7	Gazan Han	Mahmud		Han, İlhan, Sultan	1271–1304	1295	1304	Argun Han'ın oğlu	
8	Olcaytu	Muhammed Hüdabende		Han, İlhan, Sultan, Hüdabende	1280 – 16 Aralık 1316	1304	16 Aralık 1316	Argun Han'ın oğlu	
9	Ebu Said Bahadır			Han, İlhan, Sultan, Alaaddin, Bahadır	2 Haziran 1305 – 1 Aralık 1335	1316	1 Aralık 1335	Olcaytu'nun oğlu	
10	Arpa Han	Mahmud		Han, İlhan, Sultan, Kauen, Muezzeddin	? – 1336	1335	10 Aralık 1336	Toluy'un oğlu Erikbüke'un oğlu Malik Timur'un oğlu Munk Han'un oğlu'un oğlu Suse'nin oğlu	Öldürüldü
11	Musa Han			Han, İlhan, Sultan, Nasereddin	? – 1337	12 Nisan 1336	1337	Baydu'nun oğlu Ali'nin oğlu	
12	Muhammed Han			Han, İlhan, Sultan, Muzafferiddin	? – 1338	1336	1338	Hülagû Han'ın oğlu Mengü Timur'un oğlu Ambarcı'nın oğlu II Timur'un oğlu Yul Kotlok'un oğlu	
13	Satubey Hatun			Hatun	.1300 – 1345'dan sonra	1338	1339	Olcaytu'nun kızı	
14	Cihan Timur			Han, İlhan, Sultan, İzzeddin	? – ?	1339	1340	Gayhatu Han'ın oğlu Ala-Fireng'un oğlu	
14	Süleyman Han			Han, İlhan, Sultan	? – ?	Mayıs 1339	1345	Satı Hatun'un kocası. Hülagû Han'ın oğlu Yesmut'un oğlu Soga'nin oğlu Yusuf Şah'un oğlu	
15	Toga Timur			Han, İlhan, Sultan	? – 1353	1335	1353	Yesugey Bahadır'un oğlu Cucukisar Tur'un oğlu Amakan'in oğlu Abakan'un oğlu Bababadır'in oğlu Sudi	
16	Anuşirvan			Han, İlhan, Sultan, Adil	? – ?	1344	1357	?	

Kaynak: [https://www.wikiwand.com/tr.İlhanlı hükümdarları listesi](https://www.wikiwand.com/tr.İlhanlı_hükümdarları_listesi) (Erişim Tarihi: 9.11.2019).

1.3.2.İlhanlı Hükümdarları Soy Ağacı

Kaynak:<https://www.wikiwand.com/tr.İlhanlı hükümdarları soy kütüğü>. (Erişim Tarihi: 9.11.2019).

1.4. Nümizmatik Bilimi

Nümizmatik kelimesinin kökeni antik dönemde, Yunanca: nomus (kanun) Grekçe: nomisma (kanunlara uygun, geçerli olan) anlamlarına gelmekte olup Latince karşılığı Nummus'tur. Nümizmatik geçmiş medeniyetlerden günümüze kadar gelen süreçte insanlar tarafından ticarete alım satım işlerinde kullanılan sikke, madalyon, jeton ve paraları inceleyen bilim olup bu bilimle uğraşanlara Nümizmatik denilmektedir. Günümüz modern dünyasında kullanmakta olduğumuz madeni paralar da bu bilimin kapsam alanı içerisinde yer almakta olduğundan inceleme alanı oldukça geniş bir bilimdir. (Gökyıldırım, 1991: 29-47)

Nümizmatik bilimi incelediği malzemeyi sahip olduğu maden, bu madenlerin karışımları, ağırlıkları, yeryüzünde kullanım ve dağılımları gibi özellikleri bakımından inceleyerek birçok alanda araştırmacılara yarar sağlayacak bilgiler sunmaktadır. Nümizmatik bilimiaslında arkeolojinin ortaya koyduğu çalışmalarla sıkı bir bağlılık içindedir. Bu olgu sikkeyi estetik ilgi amaçlı ve antikacının elinde bulundurduğu tek parça eser olmaktan çıkarıp bilinen metin ve olaylarla ilişkisi kurularak büyük sikke serilerinin daha geniş bir bakış açısıyla kendi genel durumu içinde yorumlanmasını sağlar. Dolayısıyla sikkeler, ticari bir ödeme ya da tasarruf aracı olmalarının yanında birer tarihi belgedir. (Erdoğan, 2015: 23)

Bir devletin ya da bir kentin sadece ticari ve ekonomik durumunun aydınlatılmasında değil, aynı zamanda siyasal olaylarının aydınlatılmasında da yardımcı olur. Bu bilimin kapsam alanı ilk parayı bulan Lidyalılara kadar uzansa da Nümizmatikle uğraşan ilk insanların Romalılar döneminde yaşayan para koleksiyoncuları olduğu tahmin edilmektedir. Ülkemizde bu bilimle ilgili çalışmalar 19. yy başlarında başlamakla beraber 1890'dan itibaren sistemli bir çalışmayla tasnif ve kataloglama çalışmasına dönüşmüştür. (Tekin, 1997: 13-19)

1.5. Sikkenin Tanımı ve Tarihçesi

Tarihin ilk dönemlerinde iklimsel etmenler ve bilgi birikiminin yetersiz olması gibi etmenlerden dolayı insanlar barınma, yiyecek, giysi, silah gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için göçebe bir yaşam şeklini benimsemek zorunda kalmışlardır. İnsanoğlu eski çağlarda esas olarak tükettiği besini üretmeyi

bilmediğinden sadece doğanın kendisine sunduğu kaynaklardan faydalanarak hayatını sürdürebileceği bir ekonomik yaşam modeli benimsemiştir. (Donbaz, 1997: 57-71)

Günlük ihtiyaçlarını avladığı hayvanlardan, topladığı meyve, bitki ve bitki köklerinden karşılayan insanoğlu bir bölgedeki kaynaklar tükenince yeni bir kaynak bölgesi arayışıyla göçebe bir yaşam modeli benimsemiştir. Binlerce yıllık bu süreç Neolitik Dönem’le beraber değişmeye başlamıştır. Bu dönemde insan doğaya bağlı yaşam sürecinden kurtulup doğaya hükmetmeye başlamıştır.

Neolitik Dönem’de insanoğlu tarımsal üretime geçerek besin üretiminde süreklilik sağlamış, elde ettiği artı ürünlerle geleceğini güvence altına almayı başarmıştır. Hayvanların evcilleştirilmesi tarımla desteklenmiş, mülkiyet kavramının temellerinin atılmasına zemin hazırlamıştır. (Develi, 2014: 5)

Bu dönem insanı sahip olmadığı ürünleri elde etmek için elindeki fazla ürünleri kullanıp diğer toplumlarla değişim yoluna giderek takasa dayalı yeni bir ekonomik model geliştirmiştir. Böylece ticaret eski dönemlerden başlayıp günümüze kadar olan süreçte her çağda yaşamın ayrılmaz bir parçası olmuştur. Ticarete kullanılan malzeme ve yöntem zaman içerisinde değişim gösterse de insanın birbirleriyle olan alış-verişi kesintisiz olarak devam etmiştir.

Zamanla insanlar elde etmek istedikleri malzemeyi karşıdan temin edemeyince onunla aynı değerdeki başka malzemeleri kullanarak ihtiyaçlarını karşılama yoluna gitmiş; bunun sonucunda bazı hayvanlar, madenler veya nesneler kıymet ölçüsü olarak kullanılmaya başlanmıştır. (Tekin, 1997: 15-19) (Fot.4)

Zaman içerisinde toplumlar geliştikçe çeşitli hayvanların, tahılların, farklı işlevlerdeki madenlerin de para yerine kullanılmaya başlandığı bilinmektedir. Antik Dönem Yunanistan’ın ünlü Arkhon’larından olan Drokon (M.Ö. 624) döneminde çıkarılan yasalarda fidyesi hayvan olarak ödenen cezaların varlığı hayvanların para olarak kullanıldığını göstermektedir. (Donbaz, 1997: 57-71)

Alışverişte aracı olarak kullanılan bu malları korumak gerektiğinde kolayca ortaya koymak veya farklı bölgelere nakletmek güç olduğundan zamanla alışverişte altın veya gümüş gibi ağırlıkta hafif değerde pahalı madenler, yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin Hitit Dönemi Anadolu coğrafyasında para

tarzında hesap birimi yerine gümüş gibi bazı değerli madenlerin kullanıldığı bilinmektedir. (Braidwod, 1995: 76)

“Eğer bir kişi ekilmiş bağlara koyunları salarsa ve <bağlara> zarar verirse, eğer <meyveli> iseler, bir iku için on şekel gümüş versin ve <böylece suçu> evinden uzaklaştırır ama eğer boş<iseler> üç şekel gümüş versin”¹

Yukarıda Hitit Kanunları’nda yer alan örnekte olduğu gibi değerli madenler ağırlık ve değer açısından para birimi konumunda olmuşlardır. Hititler’de1 şekel gümüş ağırlığında bir gümüş çubuk ya da halka, bugünkü ölçüyle 12, 5 gram ağırlığı ifade etmektedir. Daha açık bir ifadeyle belirtmek gerekirse ağırlık ölçüsü olarak kullanılan şekel, fiyat olarak kullanıldığında 12, 5 gram gümüşü ifade etmektedir. Bir üst ağırlık ve para birimi olan 1 mana (mina) 40 şekele, yani 496 gram ağırlığa eşit tutulmuştur. Para olarak kullanılan şekel, 12, 4 gram ağırlığında gümüş çubuk ve halkalardan oluşmaktadır. Hititlerde kullanılan en büyük ağırlık birimi olan 1 gun (talent) günümüzde yaklaşık 30 kiloya karşılık gelmektedir. (Dinçol, 1982)

Yine Avrupa, Girit, Mısır, Miken, Troya gibi geçmişi kadim bölgelerde yapılan arkeolojik kazılarda elde edilen madeni aletlerin (uçayaklı kazan, balta, şişler, kürekler, çapalar) ve çeşitli süs eşyalarının(bilezik, yüzük) belirli ağırlıklara sahip olmaları bu malzemelerin para yerine kullanılmış olabileceğini göstermektedir. (Pittman, 2003: 35)

Arkeolojik bulgular ve tarihi metinlerden hareketle M.Ö. IX-VII. yy. da Akdeniz coğrafyasında terazinin, ağırlık ve ölçü sistemlerinin kullanılıyor olduğu bilinmektedir. Bu bölgede madenler tartılarak ağırlıklarına göre eşyalara karşılık olarak verilmeye başlanmıştır. Tartılarak ödeme aracı olarak kullanılan madenlere zamanla şekil verilmiş böylece ağırlık veya değerlerine göre damgalanmış çubuk veya külçe şeklindeki bu nesneler ticarete değişim aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. (Sedillot, 1983)

Eski Doğu’nun büyük devletleri olan Mısır, Hitit ve Mezopotamya Devletleri’nde madenler işlenmeden tartılarak değişim aracı diye kullanılıyordu. Tartılarak ödenen maden (elektron, altın, gümüş, bakır, demir) şeklini çubuk veya külçe malzeme şekli takip etmiştir. Bu aşamada madene belirli bir şekil veriliyor ve ağırlıkları da önceden tespit ediliyordu. Çubuk malzemeler sikkenin icadından

¹<https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-full-file/48975>.Erişim Tarihi: 11.11.2019

önceki son değişim aracı şeklindedir. Çubuk malzemenin kullanımı, sikkenin ortaya çıkışından yıllar sonra dahi devam etmiştir. Zaman içerisinde ticaretin gelişimi ile çubuklardan koparılan parçacıklara belirli bir şekil verilerek bunların üzerine konan işaret, resim, ağırlık ve maden değeri ile devlet tarafından garanti edilen sikke meydana getirilmiştir. (Erhan vd, 2008: 134-162)

Sikke, Alman Numismatlarından Kurt Regling'in tarifine göre ticarete ve günlük alışverişlerde ödeme aracı olarak kullanılan, ağırlığı ve içindeki değerli maden miktarı onu basan devlet tarafından üzerine konan, resim ve yazı ile garanti altına alınmış küçük madeni parçadır. Sikke, belli bir ölçüye göre basılan eski madeni paralardır ve eski çağlardan beri ticarete geçerli olan takas yöntemi yerine daha kullanışlı bir değişim aracı olarak icat edilmiştir. (Atlan, 1982: 17-21)

Sikkeler, yazılı belgeler ve arkeolojik bulgularla incelendiğinde insanlara pek çok konuda bilgi verir. Örneğin kentlerin ya da devletlerin zenginlik, güç, idare düzeylerine ışık tutarak onların ekonomik tarihlerini aydınlatır. Devletlerin hangi coğrafyada egemenlik kurdukları ya da ticari ilişkilerinin nereye kadar uzandığı yine bulunan sikkelerle anlaşılabilmektedir.

Antik Çağ yazarlarından Polluks (M.Ö. II. yy) ilk sikkenin Firig Kralı Midas'ın karısı Kyme'li Hermodike tarafından M.Ö. VII. yüzyılın başında bastırıldığını yazmaktadır. Sikke tarihinde "Hermodike Topakları" olarak isimlendirilen bu elektron parçaları damgasız ve yazısızdı. Polluks'tan 400 yıl önce de Kolophonlu filozof, şair, yazar Ksenophanes de, ilk sikkenin Lidyalılar tarafından basıldığını söylemiştir. Ondan sonra da ünlü tarihçi Herodot, Ksenophanes'i doğrulamıştır. Antik Çağ yazarlarından Herodot'a göre ilk sikke Küçük Asya'da Lidyalılar tarafından bastırılmıştır. (Yükçü ve Atağan, 2011: 88-109) (Fot. 5)

Ksenophanes ve Herodot gibi Eski Çağ tarihçilerinin verdikleri bilgiler Lidya Kralığı'nın hüküm sürdüğü Batı Anadolu Bölgesi'nde yapılan arkeolojik kazılarda elde edilen ilk sikke örnekleri de desteklemektedir. 1904-1905 yılları arasında British Museum adına D.G. Hogart başkanlığında Ephesos'taki (Sekçuk-Efes) Artemis Tapınağı'nda yürütülen arkeolojik kazılardan yüzden fazla elektron sikke bulunmuştur. (Atlan, 1993: 4)

Kazılarda bulunan bu sikkelerin 14, 11 gr ağırlığında stater birimden Kral Alyattes (M.Ö.610-561) döneminde altın ve gümüş karışımı bir maden olan elektrondan yapıldığı görülmektedir. Sonraki dönemlerde ise Kral Alyattes'in oğlu Kroisos (M.Ö.561-546) döneminde elektron madeni ayrıştırılmış böylece elektron sikke basımı terk edilerek altın ve gümüş sikkelerin basımına başlanmıştır. (Pittman, 2003: 35)

İlk Lidya sikkeleri doğal elektrondan üretilip sabit bir ağırlığa sahip genelde bakla şeklinde, üzerinde hiçbir işaret olmayan düz, resimsiz ve çizgisel desenler ile basılmışlardır. Zamanla gelişen sikkelerin ön yüzünde devletin, yöneticinin veya gücün göstergesi olarak genelde aslan veya boğa figürlerine yer verilirken arka yüzünde ise baskı sırasında oluşan çukurlar yer almıştır. (Tekin, 2000: 182)

Pers İmparatorluğu'nun (M.Ö.546) Batı Anadolu'ya egemen olmasıyla beraber sikke kullanımı üzerindeki Lidya hâkimiyeti de kaybolmuş, Persler ve yarı özerk İyon Şehir Devletleri'nin etkisiyle sikke herkes tarafından kullanılan bir para birimine dönüşmüştür. (Howgego, 1998) (Fot. 6)

Büyük İskender'in Asya Seferi sonucu, Perslerin Anadolu egemenliklerine son verilmiş sentez bir medeniyet olan Helen Kültürü'nün temelleri atılmıştır. Helen Dönemi'nde sikke kullanımı artarak devam etmiş, sikkelerin ön yüzlerinde genelde kral figürlerine yer verilirken arka yüzlerinde Yunan tanrıları resmedilmiştir. Yine bu dönem sikkelerinde yazı bordür olarak figürleri çevreleyecek şekilde veya sikke boşluğuna dağılmış bir tarzda sikke üzerinde kullanılmıştır. (Biber, 1996: 10) (Fot.7)

Merkezi İtalya'da bulunan Roma İmparatorluğu, İtalya dışında egemenliği altında bulunan sayıları beş yüzden fazla olan şehre kendi sikkelerini basma hakkı tanımıştır. Sikkenin ön yüzüne İmparator'un adının portresinin ve unvanı yer alırken diğer yüzünde şehrin adı ve şehrin simgesi yer almıştır. Roma Medeniyeti'nde şehir sikkeleri için sadece bronz malzemeye izin verilmiştir. Başlangıçta sikkelerde yazı yokken daha sonra kent adını gösteren bir ya da birkaç harf kullanılmıştır. Zamanla yazılarda kent sakinlerinin isimleri (Efesliler gibi) ya da hükümdarın ismi yer almıştır. (Tekin, 2004: 39-67) (Fot. 8)

Sikke bildiğimiz anlamdaki biçimini M.Ö. 540'tan sonra almış. Sikkelerde Tanrı betimlemeleri, Tanrı simgeleri, insan başları görülmeye başlamıştır. Figür portreleri ise M.Ö. 4.yüzyıl'dan sonra görülmeye başlar. Romalılar sikke birimi

olarak Cumhuriyet Dönemi'nden sonra aureusu kullanmışlardır. Daha sonra aureusun yerini solidus almıştır. İmparatorluk Dönemi'nde darp edilen sikkelerin ön yüzünde İmparator'un portresi ve adı, arka yüzünde İmparator'un zaferleri, yönetimle ilgili betimlemeleri ve tanrı betimlemeleri yer alır. (Tekin, 2004: 39-67)

Geç imparatorluk sikkelerinde ise bu çeşitlilik yok olmuş, tek düze betimlemeler sikkelerde yer almaya başlamıştır. Anadolu'da yaklaşık 350 kent Roma'nın kendilerine tanıdığı ayrıcalıkla sikke darbını sürdürebilmiş. Ancak belli yerlerde geçerli olan bu sikkeler yalnızca tunçtan yapılmıştır. Bu sikke betimlemeleri, ait oldukları dönemin kültürü hakkında oldukça fazla bilgi verir. (Atlan, 1982: 17-21; Baydur, 2001: 101-122)

Psidia Bölgesi'nde Selge ve Etenna dışında bölgenin kentleri daha geç yani M.Ö. I. yüzyıl'da da ya da Roma Dönemi'nde sikke basmışlardır. Selge M.Ö. IV. yüzyıl'ın başlarında her iki tarafında da yüz betimlemeleri olan benzer sikkeler basmaya başlamıştır. Fakat Selge'nin kendine özgü daha çok kullandığı sembol astragalostur. Etenna'nın M.Ö. IV. yüzyıl sonlarına doğru bastığı gümüş staterlerinin ön yüzünde iki güreşçi vardır. Arka yüzü ise farklı olup ayakta elinde orak tutan bir figür ve ETENNEON yazılıdır. Roma altın sikkesi aureus olarak adlandırılıyordu ve 1 aureus 25 gümüş denarius'a eşitti. (Atlan, 1982: 17-21; Baydur, 2001: 101-122)

Bizans Dönemi sikkelerinin tarihlendirilmesi Roma İmparatorluğu'nun doğu-batı olarak ikiye ayrılmasından sonra Doğu İmparatoru olan Arcadius (M.S. 395-408) ile değil de genellikle Anastasius (M.S. 491-518) ile başlatılır. Çünkü Anastasius Dönemi'ne kadar basılmış bütün paralar Roma sikkelerinin benzeridir. Bizanslılar altın gümüş elektron bilon (adi gümüş) ve bronz (bakır) sikkeler basmışlardır. (Aslan, 1996: 2-5) (Fot. 9)

Bronz sikkeler, bilinen Roma sikkelerinden çok farklı tarzda darp edilmişlerdir. Anastasius zamanında yapılan büyük para reformunda en çok bakır paralar değişmiştir. Bu dönemde basılan en büyük para birimin adı follis olur ve bakır paranın arkasında büyük bir "M" harfi bulunur. Yani bu sikkenin 40 nummi değerinde olduğunun işaretidir. Bizans Dönemi'nde kullanılan bakır para "Follis" olarak adlandırılıyordu. (Atak, 1998; Bulgurlu, 2007: 121-128)

Devletin ekonomisine göre ağırlıkları ve değerleri zaman içerisinde değişiklik göstermiştir. Alt birimlerinde Justinianus dönemine kadar ön yüzlerinde

İmparator'un sağa doğru profilden Diademli büstü yer alır. M.S. 538'den itibaren ise follislerde ve yarım follislerde İmparator portresi genellikle cepheden ve miğfer, konsüllük giysisi ya da taç giymiş şekilde verilmiştir. Heraclius (M.S. 610-641) ve II. Constans'ın (M.S. 641-668) follislerinde genellikle İmparator ve yanına ailesinden iki veya üç figür ayakta tasvir edilmiştir. (Tekin, 1999: 21-48)

İslamiyet'ten önce Cahiliye Dönemi'nde Arabistan'da İran'ın Bağliye, Sevdayı, Taberiyr, Utk; Bizansın Herakliye veya Kayseri'ye adı verilen sikkeleri ile Himyeriye ve Mağribiye sikkeleri kullanılmıştır. Hazreti Muhammed zamanında da bu sikkelerin kullanımına devam edilmiştir. İlk İslam paralarının kimin tarafından basıldığı hakkında çeşitli görüşler olsa da Maverdi de Said b. El- Müseyyeb'den rivayetle, ilk İslami dirhemini basımının, Emevi Halifesi Abdülmelik b. Mervan(M. 685-705) gerçekleştiğini belirtmektedir. (Erkoçoğlu, 2006) (Fot.10)

İslamiyet'in doğuşu ve gelişmesi sırasında ve daha sonraki fetih döneminin ilkyarım asrında, Araplar ele geçirdikleri illerdeki para ve ölçü birimlerini değiştirmemişlerdir. Cahiliye Dönemi'nde kullanılan paralar, Hz. Muhammed (s.av.) ve Dört Halife zamanında da kullanılmıştır. Halife Hz. Ömer zamanında "Kisrevi" denilen Sasani sikkelerine kısa İslami terimler (Bismillah, Bismillahi Rabbi) eklenerek uzun yıllar kullanılmıştır. (Günaltay, 1991: 260-286)

Halife Reşid'in zamanında ve Emevi Devleti'nin ilk senelerinde bu durum devam ettiği gibi Abbasi Devleti Dönemi'nde de devam etmiştir. Ağırlıkları değişen bu sikkeleri Halife Ömer standart bir ağırlık ve ayarda bastırmıştır. Bu sikkelerin bazı yazı ve resimleri hiçbir zaman değişmemiştir. Darp tarihleri hicri seneye çevrilmiş, ayrıca kenarlarına kufi yazı ile "Bismillah", "Elhamdülillah" ve bazen de "Bismillah la ilahe illallah vahdehü Muhammed Resulullah" ibareleri yazılmıştır. (Günaltay, 1991: 260-286)

Emevi Halifesi Abdülmelik bin Mervan (H.65-85, M.685-705) kendi adına sikke bastırarak tedavüldeki Bizans ve Sasani sikkelerini kaldırmıştır. Yeni basılan sikkelerin bir yüzüne "Kulhuvallahu Ehad", diğer yüzüne "Lailahe illallah" yazılmıştır. İslami tarzda dinar ve dirhemlerin basılması üzerine, Bizans tipindeki bakır sikkelerin yerine Arapça yazılar bulunan bakır felslerin darbına başlanmıştır. (Artuk, 1974: 765)

Emevi felslerin üzerinde at, fil, tavşan, hurma ağacı ve yıldız tasvirleri görülmektedir. Abbasiler Dönemi'nde gümüş paralar kestirilmiştir. Bu gümüşlerin üzerine “es-Sikketü'l-Abbasi'ye” yazılmıştır. Sikkeler üzerine isim yazma geleneği Emeviler Dönemi'nde başlamıştır. Bu durum Abbasi sikkelerinde de devam etmiştir. Halife Me'mun Dönemi'nde (M.813-833) ilk defa dinarlar üzerine darphane ismi yazılmıştır. (Makrizi, 1946: 45) (Fot.11)

Orta Çağ'da Anadolu'ya gelen Türk beylerinin de bu coğrafyadaki sikke geleneği ile kendi geleneklerini harmanlayarak sikke bastırdıklarını görüyoruz. Bazı sikkelerin bir yüzünde yüksek kabartmalı Orta Asya Türk tipi görülürken diğer yüzünde Arap harfleri ile hükümdarın adı yazılıdır. Selçuklular ilk başlarda tedavüldeki Bizans paralarını kullanmışlardır. I. Mesud'a ait sikkeler Bizanslılar ile müşterek basılmıştır. Bu nedenle sikkelerin bir yüzünde Bizans İmparatoru diğer yüzünde ise Selçuklu Sultanı'nın adı ve unvanı yer alıyordu. Bu sikkelerin hepsi bakır sikke halinde olmuştur. (Artuk, 1974: 765)

Anadolu Selçuklu Devleti'nde sikke basımı I. Kılıçaslan Dönemi'nden itibaren başlamış ve II. Mesud Dönemi'ne kadar sürmüştür. Devletin ilk kuruluş yıllarında bakır felsler ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Kısa süren bu dönemin arkasından esas birim olarak kullanılan gümüş dirheme geçilmiştir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin para sistemindeki asıl ölçü dirhem veya aded denilen gümüş sikkelerdir. Selçuklu dirhemine “Akça-i Rum” denilmekteydi. (Parlar, 1999: 13) (Fot.12)

Osmanlı Dönemi'nde bastırılan altın sikkelere dinar denilmemiş, altın kelimesi bu makama kaim olmuştur. Altın kelimesi Moğolcadan alınmıştır. Moğolcada altyan lafzı külçe halindeki altını ifade ettiği halde, daha sonra özellikle İran Moğolları nezdinde altın sikke anlamında kullanılmış; Osmanlılara intikalinde de aynı anlamını korumuştur. Osmanlılarda ilk bakır sikke Osman Gazi döneminde, ilk gümüş sikke Orhan Gazi döneminde (Fot.13), ilk altın sikke Fatih döneminde basılmıştır.²

1479'a kadar Osmanlı Devleti'nin altın sikkesi yoktu. Büyük miktardaki işlemlerde genellikle Venedik dukası kullanılıyordu. Venedik dukası dışında Macar Kiremisi'si ve İspanyol altınları da Osmanlı topraklarında kullanılan yabancı altın

²<https://islamansiklopedisi.org.tr/dinar> (Erişim Tarihi: 11.11.2019).

sikkelerdi. Tedavüldeki bu yabancı sikkelerin vezin ve akçe karşılığındaki değerleri yayınlanan fermanlarla halka ilan ediliyordu. İslam geleneğinde gümüş sikkeye dirhem denmektedir. Batılı kaynaklarda ise akçe asper ya da aspre olarak geçmektedir. Orhan Bey'e ait akçeler iki şekildedir. (Öztuna, 2005)

İlk grup tarihsiz ve üzerindeki yazılar değişik geometrik motiflerden ibaret bir şekil içine alınmış olanlardır, diğer grup ise çerçevesiz sadece Orhan Bey'in adı bulunan sikkelerdir. 14. yüzyılın ikinci yarısında Venedik dukası Akdeniz ticaretinde en önemli ödeme aracı ve hesap birimi oldu. Ticaretin kolay olması için bütün ülkeler dukanın standartlarını tanıdılar. Yıldırım Beyazıd zamanında bir Venedik dukası kırk akçeye eşitti. I. Beyazıd'ın iktidar kavgasındaki oğulları tarafından değişik darphaneler kurulmuştur.

I. Mehmed'in galip gelmesinden sonra Osmanlılarda para basımına darphane isimleri ve darp tarihi konulmaya başlanmıştır. Osmanlı sikkelerinde tuğra ilk olarak Emir Süleyman ve Çelebi Mehmet zamanında görülmeye başlamıştır. Bu tuğrada sadece Sultan Süleyman bin Beyazıd yazılıdır.

Osmanlı sikkelerinde değerli maden oranı yüksek olduğundan yabancı sikkeler ile aralarında nominal değer fazlası vardı. Bu nedenle Osmanlı altın ve gümüş sikkeleri yurt dışına kaçırılıyordu. Bu nedenle Osmanlı sikkelerinin yurt dışına çıkışı yasaklanmış, Osmanlıya yurt dışından sikke girişi desteklenmiştir. Bu nedenle Osmanlı topraklarında İran şahisi, Venedik dükası, Ceneviz florisi, İspanyol riyali, Holanda esedi, Polonya zilotisi, Mısır eşrefi, Avusturya'nın taleri gibi yabancı sikkeler tedavüldeydi. Üstelik Osmanlıda altın ve gümüş akçeleri arasında rayic birliği olmadığından kendi sikkelerinin ticaretini de yapmış oluyorlardı. (Özbilen, 2007: 660)

17. yüzyılda devlete gelen altın miktarı da düşmüştür. Bu tıkanıklığı gidermek için devlet 1683-88 yılları arasında eski darphaneler faaliyete geçmiş çalışmalar hızlandırılmıştır. 16. yüzyıldan beri ülkede tedavülde olan yabancı kuruşlar örnek alınarak büyük gümüş paralar basılmıştır. Giderek değeri düşen akçenin yerini de Mısır kaynaklı pare almıştır. Eşrefi denilen Osmanlı altını da Venedik altın standartları yerine Macar altın standartlarında basılmaya başlanmıştır. (Öztuna, 2005)

1.5.1. Sikkelerin Tarihi Süreçte Gösterdiği Değişim ve Zaman İçerisinde Gelişen Üç Farklı Basım Yöntemi

Batı –Akdeniz- Ortadoğu geleneği

Hint geleneği

Çin geleneği

İlk olarak İran'dan batı Avrupa'ya kadar uzana ve Akdeniz havzasını da içeren geniş coğrafi alanın dünya sikke tarihindeki üç ana gelenekten birini oluşturduğu görülmektedir. İlk Lidya sikkelerinin, Batı Anadolu'da M.Ö. VI. yy'da ve belki de bu tarihten önce ortaya çıkmasından bu yana eski Yunan, Roma, Sasani, Bizans, İslam ve Batı Avrupa sikkeleri bu geniş bölgede birbirleriyle bazen sıkı bazen de daha gevşek ilişki içinde gelişmişlerdir. (Aydın ve Aykut, 1992: 13-19)

Anadolu'daki ilk sikkelerin yerel olarak çıkarılan altın ve gümüş karışımı bir maddeden üretildiği bilinmektedir. Daha sonraları sikke kullanımı Akdeniz havzasındaki eski Yunan kent toplumlarına yayılırken saf altın, saf gümüş ve bronz sikke üretimine geçilmiştir. M.Ö. IV. yy'da Büyük İskender'in fetihleri ile birlikte Mısır ve Pers Medeniyetleri'nde de büyük miktarlarda sikke kullanılmaya başlanmıştır. Roma İmparatorluğu'nun Akdeniz havzası ve ötesindeki toprakları siyasal ve bir ölçüde iktisadi olarak bütünleştirmesi ile birlikte altın, gümüş, bakır ve bronz sikkelere dayanan Roma sikke düzeni bu bölgenin tümünde yaygın olarak kullanılmıştır.

Öte yandan Roma İmparatorluğu'nun doğu eyaletlerinde sikkelerin evrimi farklı bir çizgi izlemiştir. İmparatorluğun çözülüşünden sonra Doğu Akdeniz'de iktisadi faaliyetler ve özellikle de kent ekonomisi gücünü koruyabildiği için Hristiyan temalar ve resimlerle kendine özgü desenleriyle altın, gümüş ve bakır Bizans sikkeleri canlılıklarını koruyabilmişlerdir. İslam sikkeleri 7.yy'dan itibaren bu noktada tedavüle çıkmaya başlamışlardır. (Tekin, 1992: 9)

Son yüzyıllara kadar dünyadaki en yaygın ve ortak özelliklerini koruyan sikke düzeni, Avrupa'nın değil İslam Devletleri'ne ait olmuştur. Bu sikkelerin etkili olduğu coğrafi alan batıda İspanya ve Fas'tan; doğuda Malezya'ya Orta Asya'dan Sahra Çölü'nün kuzeyine kadar uzanır. İslam sikkelerinin ortak özellikleri hemen hepsinin yazılı ifadeler, süslemeler ve Arap alfabesinin kullanılmasıdır. Bu özellikleri ile İslam sikkeleri resimlere dayanan ve eski Yunan ya da Latin alfabesi

kullanan batı sikkelerinden ayrılmıştır. Ancak görünüşteki bu farklara karşın Batı ve İslam sikkelerinin aynı kaynaktan yola çıktıklarını ve yüzyıl boyunca karşılıklı etkileşim içinde olduklarını unutmamak gerekir. (Aydın ve Aykut, 1992; 13-19)

İslam Klasik Dönemi'nde temel para bilimleri altın dinar, gümüş dirhem ve bakır Furus'lerden oluşurdu. Dinarın kökenleri Roma İmparatorluğu'na kadar uzanmaktadır. Dirhem Antik Çağ'ın Drahma'sından, felse ise Bizansın Folis'inden gelmektedir. Ayrıca yüzyıl boyunca İslam ve Avrupa paraları özellikle Akdeniz havzasında birbirleriyle tek yönlü olmayan bir etkileşim içinde olmuştur. Bu etkileşim en yoğun olduğu bölgeler arasında Sicilya ve Emevi İspanyası, Haçlı Seferleri sırasında Anadolu ve Suriye 12 ve 13.yy'larda Avrupa ile 14 ve 15. yy'larda Doğu Akdeniz sayılabilir. (Aydın ve Aykut, 1992: 13-19)

Hindistan ve Güneydoğu Asya Bölgesi'nin sikkeleri Nüvizmatik açısından ayrı bir gelenek oluşturmaktadır. Sahip oldukları ayrıntılardaki çeşitliliğe karşın bu bölgenin sikkelerinin büyük çoğunluğu Avrupa, İslam ve Çin sikkelerinden önemli farklılıkla göstermektedir. Aynı şey 13.yy'dan başlayarak Hindistan'da egemenlik kuran Türk- İslam Hanedanlıkları'nın sikkeleri içinde söylemek mümkündür. Bu hanedanlıkların sikkelerinde kullanılan Arap alfabesi Suriye ve Irak'takilere göre daha kabaca ve çarpıcıdır. (Aydın ve Aykut, 1992)

Hindistan sikkeleri Avrupa ve İslam sikkeleri gibi altın gümüş veya bakırdandır ancak genellikle onlardan daha kalın ve ağır oldukları gibi onlar kadar düzgün ve yuvarlak değildir. Bu sikkelerin bir bölümü örneğin 16 ve 17.yy'da Hindistan'ın kuzeyinde egemenlik kuran Türk Moğol İmparatorluğu'nun sikkeleri kare seklindedir. Gerçi kare sikkelere dünyanın başka bölgelerinde de Endülüs Emevileri ve Osmanlıdan önce ve Osmanlı Dönemi sırasında Tunus ve Cezayir'de rastlanılsa da bu biçim sadece Hindistan'da yaygın olarak kullanılmıştır. Bu nedenle kare sikkeler Hint geleneğinin önemli bir parçası olarak değerlendirilir. (Wallerstein, 2003:527-534) (Fot.15)

Üçüncü ve son olarak Çin'deki para geleneği hemen her bakımdan Avrupa İslam ve Hint geleneklerinden ayrılmaktadır. Son dönemlere kadarki Çin sikkeleri darp edilmeyip döküm yoluyla üretilmekteydiler. Üzerlerinde desen veya resim yer almamıştır. Yalnızca yazılı ifadeler yer almış ve bu sikkelerin tümünün ortası deliktir. Avrupa ve Orta Doğu'da ise ortası delik sikkelere 19.yy'a kadar

rastlanmadığı gibi son dönemde ancak az sayıda delik sikke kullanılmıştır. Avrupa ve İslam paraları çeşitli ve genel olarak hiyerarşik düzendeki değerlerle piyasaya sürülürken Çin sikkeleri hemen her zaman tek değerli olmuştur. Ayrıca son dönemlere kadar Çin’de altın sikke kullanılmamıştır. (Eberhard, 1987: 21-34) (Fot.16)

Avrupa ve Orta Doğu’da ekonominin para ihtiyacı esas olarak devlet yönetimindeki gümüş sikke üreten darphaneler tarafından karşılanırken ve ufak değerli bakır sikke basma hakkı pek çok yerde özel kişilere bırakılmışken Çin’de bu anlayışın tam tersine bakır sikkelerin devlet tarafından üretildiği bilinmektedir. Yine Çin’de tüccarların gümüş parçaları üzerine damga vurma hakları oldukları görülmüştür. (Eberhard, 1987: 21-34)

1.5.2. Sikke Basım Teknikleri

1.5.2.1. Darp (Basma- Kesme) Tekniği

Eski dönemlerde darphane olarak kullanılan yerler genelde küçük atölyeler şeklinde olup bu atölyelerde sikke basımı için en az dört işçiye ihtiyaç duyulmuştur. Bu işlem esnasında genelde bir işçi ocakta ısıtılan sikke pulunu basımın yapılacağı örsün üzerine yerleştirirken ikinci işçi kalıbın kazındığı ıstampayı pulun üzerinde tutar, üçüncü işçi çekiçe ıstampaya vurup kalıptaki figürün pula geçmesini sağlarken dördüncü işçi basımı biten sikkeleri örsün üzerinden kaldırır. (Aran, 2006)

Darp işleminin yapılacağı atölyede malzeme olarak basımın üzerinde yapılacağı örs, sikke pullarının ısıtılıp yumuşatıldığı ocak, pulların ağırlığının tespiti için terazi, üzerine resim, yazı; figürün kazınacağı kalıp veya ıstampa, kalıp hazırlamak için kullanılan genelde çelik uçlu hakkâk kalemleri, ısıtılan pulu kalıp üzerine koymak için maşa ve çekiç bulunmaktadır. (Morrisson, 2002)

Darp yönteminde sikke üzerinde yer alması istenen yazı, resim veya figürler uzman kişiler tarafından kalıbın üzerine negatif (iç bükey) olarak kazınır. Önceden saflaştırılan sikke pulları ocakta ısıtılıp yumuşatılarak örs üzerindeki kalıba yerleştirilir. İstampa pulun tam üzerine getirilecek şekilde tutularak ıstampaya sert çekiç darbeleri vurulur, böylece kalıp üzerindeki şekiller örs ve ıstampa arasında sıkışan sikke pulunun üzerine düz (dış bükey) olarak işlenmiş olur. Darp tekniği

oldukça titiz çalışılması gereken bir yöntemdir çünkü darbeler esnasında sikke pulunun kayması, sikkeler üzerindeki şekillerde bozulmaların yaşanmasına sebep olmuştur. (Damalı, 2001: 42; Morrisson, 2002: 67) (Çiz. 1)

1.5.2.2. Döküm Tekniği

M.Ö. IV. yüzyıldan beri kullanılmakta olan bir teknik olup zaman içerisinde Antik Dönem Roma, 1890 yılına kadar basılan tüm Çin sikkeleri ve Rönesans Dönemi'nde basılan madalyonlarda kullanılan bir tekniktir. Bu teknikte sikkenin üzerinde yer alması istenen yazı, resim veya figürler kalıp yüzeyine kazınır. Taş, pişmiş toprak veya metalden hazırlanmış bu kalıpların içerisine eritilmiş sıcak maden kanallar yardımı ile aktararak soğumaya bırakılır. Maden soğuduktan sonra kalıp keski veya testere yardımı ile aralanarak içindeki sikke veya madalyon dışarı çıkarılır. Çıkarılan malzemenin döküm veya kalıptan çıkarılması esnasında yüzeyinde oluşan hasarı düzeltmek için malzeme demir çubuklara alınıp törpüleme işleminden geçirilerek kullanıma hazır sikke veya madalyon elde edilir. (Yuka, 2012: 40-41) (Çiz.2)

1.5.2.3. Mekanik Darp Yöntemi

XV. yy'dan itibaren sikke basımında mekanik darp yönteminin kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu teknik 1643'te Fransa'da sikke basımında kullanılırken 1662'de İngiltere'de madalyon basımı için tercih edilmiştir. Mekanik darp yönteminde kullanılan tekniğin kalitesinden dolayı sikkelerin taklidi de oldukça güçleştirilmiştir. (Yuka, 2012: 43)

Bu yöntemde iki farklı teknik kullanılmıştır: Birinci teknikte merdaneli baskı makinesi kullanılmaktadır. Merdane makinesinin üzerine sikke kalıpları sıra şeklinde dizilir manivelayla altta bulunan metal plakaya sikke basımı yapılır daha sonra sikkeler kesilerek plakadan ayrılarak kullanıma hazır hale getirilir. (Atlan, 1982: 17-21)

İkinci teknikte ise kollarını birçok kişinin hareket ettirdiği içinde dik bir vidanın yer aldığı makine artan bir kuvvet ile sikke pullarının üzerine kalıbı presleyerek sikke elde edilir. Özellikle 18.yy'da yaşanan sanayi inkılâbı akabinde

buharlı makinelerin kullanımının yaygınlaşmasıyla tek darbe ile sikkenin ön arka ve kenarlarına istenilen şekilleri kazıyabilen makineler yapılmış sikke basımını oldukça pratik ve zahmetsiz bir şekle dönüştürmüştür. (Howgego, 1998) (Çiz.3)

1.5.3. Tarihi Dönem İçerisinde İlhanlı Sikkelerinin gelişimi

13.yy'da özellikle Kösedâğ savaşıdan sonra Anadolu'nun büyük bir bölümü İlhanlı Devleti'nin egemenliği altına girmiş, onların atadığı valiler tarafından idare edilmiştir. Bu dönemde Osmanlılar dâhil Anadolu Beylikleri'nin nerdeyse tamamı İlhanlılara vergi ödemek zorunda kalmıştır. Kösedâğ savaşıdan sonra Anadolu Selçuklu Devleti'nin İlhanlılara bağlı bir devlet haline gelmesiyle beraber Anadolu'da tamamen bir İlhanlı hâkimiyeti etkisini hissettirmiştir. Bu dönemden başlayarak 1243/1330'lara kadar Anadolu'da 40'ı aşkın darphanede İlhanlı hükümdarları adına sikke bastırılmaya başlanmıştır. İlhanlılar Anadolu'dan geçen önemli ticaret yollarını denetimleri altında tutarak bu ticaretten vergi almış ellerindeki yabancı paraları ve değerli madenleri bu darphanelerde İlhanlı sikkelerine dönüştürmüşlerdir. Bu dönemde Anadolu'nu değerli gümüş madenleri Doğu Anadolu'daki değerli maden yatakları, Maden ve Gümüşhane'de İlhanlıların eline geçmiştir. (Aydın ve Akkut, 1992: 19-21)

İlhanlı sikkelerinin tarihi süreç içerisindeki gelişimlerini üç dönem halinde incelemek mümkündür. Bu dönemlerden ilki yerel baskıların yapıldığı ilk dönem Gazan Mahmut'un sikke reformuna kadar devam eder. İkinci dönem Gazan Mahmut Han Dönemi'nde üç miskal ağırlığında (12, 96 gr) üretilen gümüş dinar ve 2, 16 gram ağırlığındaki (1/6 dinar) dirhem İlhanlı sikkelerine şekil vermiştir. Üçüncü dönemde ise İlhanlıların son döneminde rakip hanlar arasındaki siyasi çekişmeler sonucu birçok yerel sikke tipi ortaya çıkartmış altın sikke hemen hemen ortada kalmıştır. Birçok İlhanlı sikkesinde kullanılan yazı Moğol ve Arap yazısı karışımıdır. İlhanlı hükümdarlarından Mengü sikke darp ettirdiğinde "Kağan-ül azam" unvanını kullanmakta iken Hulagu sadece "Han" unvanını kullanmayı tercih etmiştir. (Yuvalı, 1979: 58)

İlhanlılar İslamiyeti sonradan kabul etmiş olmalarına rağmen daha Hülagu Han Dönemi'nden itibaren sikkelerin üzerinde Kelime-i Şahadet'in darp ettirmişlerdir. Bu durumun ortaya çıkmasındaki temel etken şüphesiz egemen

oldukları coğrafyada kök salmış olan İslam Medeniyeti'nin etkisidir. Gazan Han Dönemi sikkeleri genellikle basit görünüşlüdür. Moğolca yazılar sikkeler üzerinde önemli yer tutmaktadır. Gazan Mahmut İslamiyet'in Şii görüşünde olmasına rağmen sikkeler üzerinde Şiilikle ilgili dini ibareli yazılar ilk defa Olcayto Han Dönemi'nde görülmüştür. (Yuvalı, 1979: 58-78)

Bu sikkeler üzerinde bulunan yazılarda kelimenin sonu genelde “Aliyyün-veliyüllah”(Ali Allah'ın dostudur) ifadesi ile bitmektedir. Birçok sikkenin çevresinde ise Oniki İmam'ın ismi yer almıştır. İlhanlı sikkeleri üzerinde bulunan yazılarda “Allah'ım Muhammed'i, Ali'yi, Hasan'ı ve Hüseyin'i koru” şeklinde dini ibarelere sık sık rastlanmaktadır. İlhanlı sikkelerinden en çok bulunanlar Ebu Said Han Dönemi'ne aittir. Bu dönemde darp edilen sikkelerin birçok değişik tipleri bulunmaktadır. Kuran'ın birçok suresinden yazılar sikkeler üzerinde yer almıştır.

Moğollar Dönemi'nde gümüş ve altın para hesaplarında dinar, dirhem, miskal, tenke, baliş ve tümen kullanılmıştır. Moğolların, Moğolistan'da bastırdıkları sikkelerde Uygurlar'dan aldıkları Moğol alfabeleriyle yazılmış alfabeler yer alır. Ancak feth-ettikleri bölgelerde darp ettikleri sikkelerde o ülkelerin dilleri kullanılmıştır. (Özgüdenli, 2009: 255)

Moğolistan baskılı sikkelerin lejantında sikkeleri Büyük Han tarafından bastırıldığı belirtilmektedir. İlhanlıların ilk hükümdarı olan Hulagu Han'dan Gazan Han'a kadar basılan sikkelerin kalitesi düşüktür. Birimlerin ağırlıklarında da tam bir standart bulunmamaktadır. Gazan Han'dan itibaren yazı formunda bir değişiklik yapılmış, yazının başına Allah'ın kudreti ile ifadesi eklenmiştir. İran Moğolları'nın (İlhanlılar) sikkelerinde esas olarak Arapça ve Uygurca yazı kullanılmıştır. Abaka Han, Ahmet Teküdar Han, Argun Han, Geyhatu Han, Baydu Han ve Gazan Han'ın sikkelerinin yüzünde Uygurca yazılar mevcuttur. İlhanlıların sikkelerinde Kuran'dan ayetler yer alır. Bu ayetlerin en sık görünenleri Ali Ümran 26, Tevbe 33 ve Rum Suresi'nin 34. ayetleridir. Sikkeler üzerinde 12 İmam ve Dört Halife'nin adına da rastlanmaktadır. (Parlar, 2002: 819-917)

İslami Dönem sikkeleri üzerinde yer alan yazı ve rakamlarda Arap harfleri ve rakamlar kullanılmıştır. Moğol kökenli İlhanlı sikkelerinde de Arapça yazı ve rakam karakterleri kullanılmakla beraber bazı sikkelerde Uygur alfabesinden etkilenilen Moğol yazı karakterleri de kullanılmıştır. İlhanlılar Dönemi'nde sikke üretiminin

artması sonucu egemenlik sahaları içerisinde iki yüze yakın darphane faaliyet göstermiştir. Tebriz, Süleymaniye, İsfahan, Tiflis, Musul, Anadolu’da ise; Erzurum, Erzincan, Sivas, Konya, Bayburt, Adilcevaz, Van, Siirt, Bitlis, Malatya, Harput, Niksar, Tokat, Ankara, Kastamonu, Samsun, Amasya, Kırşehir, Kayseri, Aksaray, Alanya, Amid darphaneleri örnek verilebilir. (Aydın ve Akkut, 1992: 19-21) (Harita.3)

Moğol Büyük Kağanları’nın ilki olan Cengiz Han zamanında madeni para sistemi yürürlükte iken Cengiz’in oğlu ve halefi Ögedey Kağan’ın emri ile 1236’da ilk defa kâğıt para çıkarılmıştır. Bozkırlardaki tüccarlar arasında bu kâğıt paralarla ödeme yapılabilmesi büyük bir kolaylık sağlamıştır. Kâğıt paranın bütün kudretiyle ticarete girmesi Kubilay Kağan zamanında gerçekleşmiştir. Onun Doğu Moğol ülkesinde uygulamasına başladığı ve çok makbul olarak kabul edilen bu sistemin esası, Yastuk (Baliş) hesabına dayanmıştır. (Barthold, 1981: 135-159)

Çin’de de Çao (Çav) denilen ve Çin kâğıdının kullanıldığı bu paralar, eskiden Orta Asya Türk Dünyası’nda Harezm ve Semerkant ölçüleri ile külçeleri esasında da geçerli olan kumaş parçalarının daha geniş oranda kullanılmasının sonucudur. Kâğıt baliş sisteminin esası miskale dayanmaktadır. Altın ve gümüş balişin her biri beşer yüz miskal (21/1 kg) ağırlığında olmuştur. Kubilay Kağan’ın tahta geçtiği sıralarda altın baliş 2.000 dinar gümüş kıymetindedir. Buradan 1 miskal altının 4 gümüş dinara eşit olduğu anlaşılmaktadır. Yine bu Kağan zamanında Şarki Moğol İmparatorluğu’nda 1 kâğıt balişin değeri 10 dinara eşit olmuştur. (Aydın ve Akkut, 1992: 19-21; Özdemir, 1997: 141-226)

İlhanlı Devleti’nin kurucusu Hülagu Han zamanında altından sikke darp ettirmekte her toplumun kendine has bir yöntemi olmuştur. Ancak Türkistan’da altından sikkeler bastırılmadığı “Cins” denilen halis altının 500 miskalinin “1 baliş” sayıldığı, işlenmeyen saf altının balişi kıymet esası olduğu kaydedilmektedir. Gümüş külçelerin de böyle tam ayarlı olduğu saptanmıştır. Ölçü sorununa gelince 2. 274 gramlık ölçünün iki misli olan 4. 548 gramlık Harezm miskalini oluşturmuştur. Aynı devirde geçerli olan miskallerden diğeri Semerkant miskali olup 4. 095 gramdır. Semerkant miskalinin 4 ½ “dank”ından ise 3. 071 gramlık gümüş sikke sistemleri kurulmuştur. Bununla beraber 4. 26 gramlık miskal geçerli olmuştur. 2. 274 gramlık ölçünün bin misli “Yastuk” 4. 548 gramlık miskalin on misli de “Satır” olarak

adlandırılmıştır. İlhanlı Devleti'nde en geçerli sikke ünitesi “dinardı. (Aydın ve Akkut, 1992: 25; Yuvalı, 2000: 102-105)

Doğuda da Orta Çağ'da olduğu gibi dinar hep kıymetli olmuştur. Bu durum hem ağırlıkta hem de ayarda kendisini hissettirmiştir. Altın dinar ortalama olarak 4, 25 gr veznindedir. Gümüş dirhem Argun zamanında 2. 41 gr – 2. 59 gr olup daha sonra 1333'te 1, 40 grama kadar düşmüştür. Yarım dirhem yasalarca saptanan, 1. 23 gr – 1. 30 gr yerine yalnız 1. 18 gr'dır. Bu vezin değişikliklerinden daha da önemlisi, ayarın azaltılması keyfiyetidir. Tüccarlar bu yüzden genellikle %20 kadar zarar etmişlerdir. Tutarsız mali önlemlerle ilgili olarak sikkenin durumunun bozulması, birkaç yıl içinde devletin para durumuna da derinden etkilemiştir. Gelirlerin düşmesi, israfın önlenememesi, bunun yanı sıra hayvan vebasının da zuhur etmesi devletin zarar etmesine neden olmuştur. Bunun üzerine Geyhatu Veziri Sadrettin'in de teşvikiyle kâğıt para çıkarmak zorunda kalmıştır. Çin numunesi bu dönemde taklit edilerek Çao (Çav) adı verilen uzunlamasına banknotlarda Çin parasından farklı olarak İslami hükümleri de içeren ibarelere yer verilmiştir. (Aydın ve Akkut, 1992: 29)

Banknotların kıymeti, üzerindeki yazıya göre yarım dinar ile on dinar arasında değişmektedir. 1294'te herkes ellerindeki altın ve gümüşü teslim etmek zorunda bırakılmış, teslim etmeyenler için ölüm cezası uygulanmasına karar verilmiştir. Diyarbakır, Rabi'da, Irak-ı Acem ve Irak-ı Arap'ta, Musul'da Meyyafarikın, Azerbaycan, Kırman, Şiraz ve Horasan'da bu parayı basmak için Çao - haneler kurulması emredilmiştir. (Jahn, 1942: 270-305) Ancak bu uygulama çabuk iflas etmiştir. O zamana kadar İran'da tediye vasıtası olarak bilinmeyen bu para aynı zamanda ekonomik çöküntüyü de beraberinde getirmiştir.

Piyasada bulunan altın ve gümüş çekilemeyince devlet kâğıt parayı kullanamayıp borçlarını yine madeni sikke ile ödemek zorunda kalmış, sonuçta başarısız olmuştur. Böylece iki ay sonra bu girişimden vazgeçilerek yine madeni para sistemine dönmüştür. Argun ve Geyhatu Han'lar zamanlarında baş gösteren mali bunalım hakkında İlhanlı müverrihleri epey bilgi vermişlerdir. Bu hükümdarların devirlerinde Rum (Anadolu), Kars, Kirman, Gürcistan ve Mardin'in ayrı sikkeleri bulunuyordu. Bunlar içerisinde de Rum “akça”sı daha sağlam sayılıyordu. Genelde

hâkim olan sikke yine Moğol altın dinarı olmuştur. (Aydın ve Akkut, 1992: 31; Jahn, 1942: 270-305)

İlhanlı para sisteminde kendisi gümüşten daha az kullanılmasına rağmen altın kıymeti her zaman hâkim olmuştur. Argun ve Geyhatu Dönemleri'nde mağşuş (içinde değersiz maden karıştırılmış sikkeler) ile Hürmüz altını gibi ayarı düşük altınlar tedavülde bulunmuştur. Argun zamanında hükümetin vergi hesapları altın ile gösterilmiştir. Geyhatu zamanında Çav denilen kâğıt paralar da altın karşılığın da çıkarılmıştır.

Baydu Han Dönemin'de Anadolu'da vergiler altın para olarak toplanmakta idi. İlhanlılar, Azerbaycan'da Harezmi miskalinin biraz değişik şekli olan 4. 608 gr ağırlıkta miskalin “dört dank”ı yani 4/6, sı olan 3. 072 gr ağırlığında gümüş dirhem esasını kabul etmişler, bunun altı mislinide1 gümüş dinar olarak adlandırmışlardır. 18. 4 gr ağırlığındaki bu gümüş dinarın 10.000 tanesi yani 184. 5 kg gümüş “1 tümen” sayılmış İlhanlıların işlemleri bununla yapılmıştır. 3. 072 gramlık dirhemini yanı sıra iki “yarım dank” olarak 1. 534 gr ağırlığında bastırılan “yarım dirhem”ler ise mağşuş olarak darp edildiklerinden bu işlemlerin karışmasına yol açmıştır. Gazan Han'ın para reformu bu karışıklıkları bütünüyle düzeltmek için yapılmıştır. (Aydın ve Akkut, 1992:33; Özdemir, 1997: 141-226)

Gazan Mahmud Han hükümdar olduğu zaman (694=1294), devlet parasının gitgide değer yitirmesinin yanında, İlhanlı Devletin'e tabi olup para basma hakkına sahip olan Küçük Ermenistan, Rum, Mardin, Gürcistan ve Fars gibi ufak devletler paralarının ayarlarını indirmişlerdir. Özellikle Anadolu'dan gelen sikkelerde %20 oranında gümüş kalmış, sonunda içlerinde hiç gümüşü olmayan sikkeler basılmıştır. Bu durum karşısında Gazan Han'da 696 (1296-97) para ıslahatına girişerek sikke basma hakkını sürekli teftiş edilen devlet basımevlerine vermiş, bunlar çeşitli ülkelerde etkinlikte bulunmuşlardır. Gazan Han para reformunda esas olarak 24 karatlık ve 4. 608 gr ağırlığında olan Tebriz miskalini almış, yarım miskal yani 2. 304 gr gümüşü 1 dirhem saymış ve bunun altı misli olan 3 miskal gümüşü 1 dinar olarak kabul etmiştir. Yani her gümüş sikkenin 6 dirheme eşit olması esası getirilmiştir. Ayrıca dirhemini yarısı olarak 1. 152 gr Yani “yarım dank” ağırlığındaki küçük sikkelerin de darp olunmasına Gazan Han'dan itibaren başlanmıştır. Yarım dirhem ağırlığındaki bu gümüş sikkelerin yanında 1, 2 ve 6 dirhem kıymetinde

paralar da bastırılmıştır. % 90 veya daha fazla gümüş ihtiva eden Gazan Han dirhemlerinin vezinleri 2. 15 – 2. 20 gr arasında değişmektedir. Çifte dirhemler 4. 30 gr – 4. 35 gr geliyorsa da standart ağırlıkları 4. 32 gramdır. Altın hesabıyla 4 gümüş dinar – ki buna “Dinar-ı rabih” denilir - yani 55. 28 gr gümüş 1 miskal yani 6. 08 gr altına eşit olarak işlem görmüştür. Bütün bunlardan 1 miskal altının 12 miskal gümüşe, 3 miskal altının = 12 gümüş dinar = 36 miskal gümüşe eşit olduğu anlaşılıyor. Dinar-ı rabih’den ayrı olarak “Dinar-ı surx” da denilen Moğol altın dinarlarının en büyük ölçüsü 3 miskal= 13. 824 gr’dır. (Aydın ve Akkut, 1992: 9-21)

Gazan-Olcayto zamanlarında 1 altın miskal 4. 26 gr -4. 34 gr vezinlerinde Olcayto-Ebu Said Dönemi’nde ise 4’gr-4. 35 gr ağırlığında değişmekteydi. Standart ağırlık 4. 32 gr idi. Olcayto-Ebu Said zamanlarında çifte miskalin ağırlığı da 7. 95 gr -8. 95 gr ağırlıklar arasındadır. Ancak standart vezin 8. 64 gramdır. Ebu Said Han’ın yarım miskali ise 2. 13 gr gelmekte olduğundan teorik olarak 2. 16 gr olan yarım miskalden daha aşağı bir ağırlığa sahiptir. (Aydın ve Akkut, 1992: 33-38)

Gümüş sikkelerde ise Gazan Han zamanında gümüş dinarın altın miskale olan oranı Olcayto-Ebu Said zamanında değişmemiş, 4 gümüş dinar 1 altın miskale eşit kılınmıştır. Gazan gibi Olcayto zamanında da 712 (1312-13)’ye kadar dirhem ağırlığı 2. 13 gr - 2. 17 gr arasındadır ve standart dirhem vevni 2.16, gr olarak kabul edilmiştir. Buradan Gazan-Olcayto Dönemleri’nde 1 gümüş dinar = 6 gümüş dirhem olduğundan ve dirhem ağırlığında 2. 13 gr – 2. 17 gr arasında değiştiğinden 1 gümüş dinarın vevninin 12.78 gr-13. 02 gr olması gerekeceği standart gümüş dinarın ağırlığı ise 1. 96 gr’dır. Gazan-Olcayto Dönemleri’nde 696 (1296-97)-712 (1312-13) arasında 1 gümüş dinar (12. 96 gr) = 3 gümüş miskal (1 miskal = 4. 32 gr). 3 çifte dirhem (çifte dirhem =4. 32gr) =6 dirhem (1 dirhem = 2. 16 gr) =12 yarım dirhem (1 yarım dirhem = 1. 08gr) olan bir tablo yürürlükte olmuştur. 733(1332-33)-736(1335-36)’ da Ebu Said Han’ın çifte dirhemi ancak 2. 85 gr - 2. 90 gr olduğundan 1 dirhem ağırlığının 1.42 gr-1. 45 gr arasında değiştiği bilinmektedir. Olcayto Dönemin’de 712’den sonra bir başka sistem geçerli olmuştur. 713 (1313-14)- 716 (1316-17)’da 1 gümüş dinar (=11. 94’gr) =3 çifte dirhem (çifte dirhem = 3. 98 gr) = 6 dirhem (1 dirhem = 1. 99gr) = 12 yarım dirhem (1 yarım dirhem = 0. 94 gr) şeklinde olmuştur. (Aydın ve Akkut, 1992: 33-38)

Bütün bu sistemlere göre gümüş dinarın dirheme oranı ve dirhemın standart ağırlığı şöyle bir değişiklik göstermiştir:

Gazan-Olcaytu (696-712): 1 gümüş dinar = 6 dirhem; 1 dirhemın vezni=2, 16'gramdır.

Olcaytu (713-716): 1 gümüş dinar = 6 ½ Yeni dirhem;1 dirhemın vezni= 1. 99 gr

Ebu Said (716-728): 1 gümüş dinar = 7 Yeni dirhem; 1 dirhemın vezni = 1. 85'gr

Ebu Said (729-732): 1 gümüş dinar = 8 Yeni dirhem; 1 dirhemın vezni = 1. 62'gr

Ebu Said (733-736): 1 gümüş dinar = 9 Yeni dirhem; bir dirhemın vezni =1. 44'gr

Ebu Said Döneminde basılan gümüş dirhemlerin saflığı %90-97,5 oranındadır. (Aydın ve Akkut, 1992: 31)

İlhanlı İmparatorluğu'nda Olcayto'dan başlayıp Ebu Said zamanında devam eden sikkelerin ağırlıklarındaki azalmalar, halefleri devirlerinde de durmamış; Süleyman Han 740'ta yaptığı değişiklikle sikkesinin veznini indirmiştir. Nitekim gümüş dirhem 10 karat'tan 8 karata, yani 1. 80 gramdan 1. 44'grama gerilemiştir. Onun 741 tarihli paraları en yüksek standarda sahiptir. Diğer taraftan Horasan'daki İlhanlı Hükümdarı Toga Timur 10 karatlık standartı koruyarak 1 gümüş dinarı 30 karat ve ağırlığında 5. 40 gr olarak kabul etmiştir. Bu durum 741' e kadar devam etmiş ancak 742'de yeni bir sistem getiren Toga Timur 1 gümüş dinarı 24 karat olarak benimseyip 1 gümüş dirhem için de 8 karatlık bir standartı kabul etmiştir. Süleyman Han ve Toga Timur en azından 1347-48'e kadar bu standartı kullanmışlardır. (Aydın ve Akkut, 1992: 33-38)

İlhanlıların son Dönemi'nde şehirlerarasında sistem ve standart bakımından farklılıklar görülmektedir. Nitekim Şiraz Bölgesi'ndeki standart ağırlıklara bir göz atarsak 736-737'de Arpa, Musa ve Muhammed Han'ların 16 karatlık gümüş dirhemleri 2. 88 gr iken, 738'de Muhammed Han 1 gümüş dinarın veznini 7. 56 gr. 14 karatlık 1 gümüş dirhemın ağırlığını 2. 52 gr olarak benimsemiştir. 739'da Toga Timur her iki sikkede de azalmaya giderek gümüş dinarı 6. 48 gr ve 12 karattan ibaret olan gümüş dirhemi ise 2. 16 gr olarak değiştirmiştir. 739-40'ta Süleyman Han

zamanında daha da azalarak 5. 40 gr olan 1 gümüş dinar ile 10 karatlık 1. 80 gr gelen 1 dirhem in ağırlığı 741-745’de 4. 32 gr ve 1. 44 gr olan sikkeler haline gelmişlerdir. Yine 751-754’de Anuşirvan’ın 1 gümüş dinarı 3. 24’gr ve 6 karatlık 1 dirhem in ise 1. 08’gr ağırlığa sahiptir.

Bağdat Bölgesi’ndeki standart ağırlıklara gelince 736-37’de Arpa, Musa ve Muhammed Han’ların 12 karat ve 2. 88’gramlık 1 gümüş dirhemini, Muhammed Han 738’de 1 karat ve 2. 52 gr olarak kabul etmiş. 739-40’ta Toga Timur ve Satıbeg Han’ın 2. 316 gr ve 12 karatlık gümüş dirhemi ise 740’ta Cihan Timur devrinde 10 karatlık, 1. 80 gr gelen 1 sikke durumuna düşmüştür. Hatta Toga Timur 24 karatlık 1 gümüş dinarı 4. 32gr olarak bırakırken 1 gümüş dirhem in ağırlığını 8 karata yani 1. 44’grama kadar indirmiştir. (Aydın ve Akkut, 1992: 19-31)

Tebriz’in standart ağırlıkları sistemi de diğer bölgelerden farklılık göstermektedir. 736-37’de Arpa Han, Musa Han ve Muhammed Han’ların 16 karatlık ve 2. 88 gr gelen gümüş dirhemi, 738-39’da Muhammed Han tarafından 2. 52 gr ve 14 karat olarak kabul edilmiştir. 739-40’ta Satıbeg Han, Toga Timur Han ve Süleyman Han’lar tarafından 12 karat ve 2. 16 gr olarak benimsendiği halde 740’ta Süleyman Han Dönemi’nde 10 karat ve 1. 80 gr ağırlığında olmuştur. 740-48’de ise Süleyman Han ve Anuşirvan Han’lar zamanlarında ise 1.44 gr yani 8 karata indirilmiştir. Anuşirvan Han’ın 750-52’deki 7 karat ve 1. 26’gr gelen gümüş dirhemi, 753-56’da 1. 08 gr ve 6 karata kadar gerilemiştir.

Nişabur bölgesi standart ağırlıklarına bakacak olursak 738’de Muhammed Han ve Toga Timur zamanlarında 1 gümüş dinar 7. 56 gr ve 14 karatlık 1 gümüş dirhem 2. 52 gr iken 739-40’ta Toga Timur gümüş dinarın ağırlığını 6. 48 grama, 12 karatlık gümüş dirhem in vevnini 2. 16 grama indirmiş. Böylece 741’de dinar 5. 40 gr olmuştur.742-48 Toga Timur Han ve Süleyman Han zamanlarında 24 karat olarak kabul edilen 1 gümüş dinar 4. 32 gramlık standart vevnini korumuştur.

2-KATALOG

Katalog No/1

Envanter No	: 2018/59/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı Hulagu Han (H.654–663- M. 1256-1265 seneleri)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp Yeri	: Hemrin ³
Ağırlığı	: 3.8 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.2 cm, Cidar: 1.5 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Düzgün olmayan dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı

Ön yüz: Ortada üç sıra halinde Arapça yazı ile “En Büyük Hakan, Mevla, Adil” yazılmaktadır. Yazının etrafı kare bir inci dizisi motifle çevrelenmiştir. Sikkenin darp edildiği yerin ismi. Bu dirhem Hemrin de darp edildi” şeklinde kare motifin dört köşesine yerleştirilmiştir. Sikke yüzeyinin orta kısmı özellikle yazıların bulunduğu sıraların üzeri oldukça tahrip olmuş silik biz vaziyettedir.

Arka yüz: Ortada üç sıra halinde Arapça sülüs yazı ile “Lâ İlâhe İllallah / vahdehû lâ şerîke leh” yazmakta olup yazının etrafı kare bir inci dizisi motifle çevrelenmiştir. Sikkenin darp edildiği tarih “Sene... hamsin ve site mie (H.65...M.12...)” şeklinde kare motifin dört köşesine yerleştirilmiştir. İnci sıralı kare

³<https://www.google.com.tr/maps/place/Hemrin+Da%C4%9Flar%C4%B1/> (Hemrin; Irak’ta Kerkük’ün batısında, Salahaddin ve Diyala arasında yer alan bölgedir.)

motifin üst kısımlardaki küşeleri büyük ihtimalle sikke pulunun kesiminden dolayı çerçeveye tam oturtulamamış eksik kalmıştır.

Ön yüz:

Ortası: مولا الخاقان الاعظم العادل

Etrafı: ضرب الدرهم همرين

Transkripsiyon: Ortası: Mevla Hakan el-Azam el-Adil

Anlamı: En büyük Hakan, Mevla, Adil

Etrafı: Duribe el-dirhem Hemrin

Anlamı: Bu dirhem Hemrin 'de darp edildi

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله وحده لا شريك له

Etrafı: سنة... خمسين و ستمائة

Transkripsiyon: Ortası: Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı

Etrafı: Sene... hamsin ve site mie. (H.65...M.12...)

Anlamı: H.65...M.12... senesinde darp edilmiştir.

Tam tarihi bilinmeyen sikke İlhanlı hükümdarı Hülagu Han tarafından

hükümdarlık yılları olan H.654-663- M.1256-1265seneleri arasında bastırıldığı düşünülmektedir.

Katalog No/2

Envanter No	: 2018/56/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı Abaka Han (H.678-1280.M)
Müzeeye Geliş Şekli	: Zor alım (Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)
Madeni	: Gümüş
Şekil	: Düzgün olmayan dairesel
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Darp tarihi	: (...H.678-1280.M)
Ağırlığı	: 3.2 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.1 cm, Cidar: 1 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs/kufi

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada üç sıra halinde Arapça sülüs yazı ile “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh, Muhammedün Resulullah” yazı yer alır. Yazı iki sıra halinde birbirini tekrarlayan sade yuvarlak kuşakla ile çevrilidir. Dış kısımdaki kuşak üzerinde yine Arapça “Fe se yekfike humullahu ve huves semi'ul-alimu” yazmakta bu yazıyı büyük çoğunluğu silik halde olan inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir dış kontur çevrelemiştir. Sikke yüzeyindeki aşınmadan dolayı alttaki iki sıra yazı ve yazıyı çevreleyen dairesel konturlar silik bir şekildedir.

Arka yüz: Ortada silik olduğu için tam belirgin olmayan bir şekilde üç sıra halinde Arapça yazmakta, yazıyı inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak çevrelemektedir. Kuşağın etrafında basım tarihi”: Duribe sene seman ve seb’în ve sitte mie (678.H-1280.M).” yazılıdır. Sikke yüzeyinin orta kısmı aşınmadan dolayı oldukça tahrip olmuş vaziyettedir. Sikke pulunun tam daire olmaması pul

yüzeyindeki motiflerin yüzeye tam oturtulamaması büyük ihtimalle darp esnasındaki kaymanın etkisiyle olmuştur.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله وحده لا شريك له محمد رسول الله

Etrafı: فسيفيكهم الله و هو السميع العليم

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh, Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur, Muhammed aleyhissalatü vesselam da Allah'ın Resulüdür

Etrafı: Fe se yekfike humullahu ve huves semî'ul-âlim

Anlamı: Allah, onlara karşı seni koruyacaktır. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.

Arka yüz

Ortası: قان الاعظم اباقا ايلخان المعظم

Etrafı: ضرب...سنة ثمان و سبعين و ستمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Kaan el-azam Abaka ilhan el-muazzam

Anlamı: Büyük sultan Kaan Abaka İlhan

Etrafı: Duribe... sene seman ve seb'înve sitte mie (678.H-1280.M)

Anlamı: H.678-1280.M senesinde darp edilmiştir.

Katalog No/3

Envanter No	: 87/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı Abaka Han (678.H-1280.M).
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Şekil	: Düzgün olmayan dairesel
Darp yeri	: Bilinmiyor
Darp tarihi	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 1.9 gr
Ölçüsü	: Çap: 2-2.7 cm, Cidar: 1.1 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada kare çerçeve içerisinde üç sıra yazı ile kelime-i tevhit belirtilmiştir. Sikke yüzeyi çok fazla zarar gördüğünden diğer yazı veya motifler anlaşılamamıştır.

Arka yüz: Ortada üç sıra yazı ile hükümdar ismi belirtilmiş, yazı sıralarını dairesel bir kontur çevrelemektedir. Dairesel konturun çevresinde neredeyse tamamı silik olduğu için tanımlanamayan başka bir kontur kuşağı daha yer almaktadır. Sikkenin ön ve arka yüzeylerinde oksitlenmeden kaynaklanan lekeler mevcuttur. Ayrıca sikkenin kenarlarında göze çarpan kesikler ve kırılmalar zaman aşımı veya darbeler sonucu oluşmuş olabilir.

Ön yüz: Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür

Arka yüz

Ortası: ملكه خلدانا باقا العظمى السلطان

Transkripsiyon:

Ortası: Es-Sultan el-azam Abaka Han hâlladâ mülkehu

Anlamı: Mülkün daim olsun, büyük Sultan Abaka Han

Katalog No/4

Envanter No	: 2018/49/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı Argun Han (H.683–690- M. 1284/1285–1291)
Müze Geliş Şekli	: Zor alım (Muş Asliye Ceza mah.2002/214)
Madeni	: Gümüş
Şekil	: Dairesel
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Darp Tarihi	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.3 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.3 cm, Cidar: 0.90 mm
Yazı Karakteri	: Uyğurca, Kufi

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı.

Ön yüz: Ortada beş sıra halinde Uyğurca “Hakanu arıba Argunun Deledke gülük Argun” yazı yer almaktadır. Yazının etrafı inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşakla çevrilidir. İnci sırlı konturun bazı kısımları aşınmadan dolayı silik bir haldedir. İlk sırdaki yazını üzerinde yer alan altı kollu yıldız motifi üçüncü sıra yazının başlangıç kısmında tekrar edilmiştir.

Arka yüz: Ortada üç sıra halinde Arapça yazı yer alır. Bu yazının etrafı kare bir kuşakla çevrelenmiştir. Kare kuşağın köşelerinde basım tarihi ve yeri yer almakta olup bu yazıların büyük kısmı okunamayacak kadar silik haldedir. Kare kuşağın etrafındaki bu yazıyı yuvarlak inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak çevrelemektedir. Orta kısımda yer alan yazının ilk sırasının üzerinde ön tarafta da görülen altı kollu yıldız motifi yer almaktadır.

Ön yüz

Uygurca yazılmış

Transkripsiyon: Hakanu ariba Argunun Deledkegülük Argun sen

Anlamı: Bu sikke büyük hakan vali Argun tarafından darp edildi

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ضرب...ثمانين و ستمائة

Transkripsiyon: Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür

Etrafı: Duribe... semânîne ve sîttê mie (H.68...M.12...)

Tam tarihi bilinmeyen sikkenin İlhanlı hükümdarı Argun Han tarafından hükümdarlık yılları olan H.683–690- M. 1284/1285–1291 seneleri arasında bastırıldığı tahmin edilmektedir.

Katalog No/5

Envanter No	: 2018/55/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı Gazan Han (1295-1304/H. 694)
Müze Geliş Şekli	: Zor alım (Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)
Madeni	: Gümüş
Şekil	: Düzgün olmayan dairesel
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Darp Tarihi	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.15 gr
Ölçüsü	: Çap: 2 cm, Cidar: 1 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh” yazısı yer almaktadır. Orta sırada yer alan yazı dizisinin sonunda ucu yukarı bakan bir hilal motifi yazı ile birleşmiş şekilde darp edilmiştir. Alt ve üst sıralardaki Allah yazısının altında kabzası belirgin bir kama veya kılıç motifleri yer almaktadır. Yazılar dışta düz hatlı, içte inci dizili konturlar ile yarım dairelerden oluşturulmuş sekiz dilimli form ile çevrelenmiştir. Form etrafına inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak yerleştirilmiştir. Ancak sikkenin alt kısmı eksik olduğu için net bir şekilde bu kuşak gözükmemektedir. Alt kısımda görülen eksikliğin sebebi sikke yüzeyinde bulunan çatlağın devamından hareketle bir kırılmanın sonucudur diyebiliriz.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı yer almakta bu yazıyı iç içe geçmiş iki ters üçgenin oluşturduğu altı kollu bir yıldız motifi çevrelemektedir. Üçgenleri oluşturan kuşaklar üç sıra halinde olup orta

kısımda inci dizisi formu yer alırken kenarlardaki kuşaklar düz bir forma sahiptir. Üçlü kuşak sikke yüzeyi tahrip olduğu için oldukça silik bir vaziyettedir.

Ön yüz: لا اله الا الله وحده لا شريك له

Transkripsiyon: Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur

Arka yüz: قان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan

Anlamı: Gazan Kağan

Katalog No/6

Envanter No	: 2018/54/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı Gazan Han (M. 1295-1304)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Şekil	: Dairesel
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Darp Tarihi	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.65 gr
Ölçüsü	: Çap: 2 cm, Cidar:1 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû Lâ şerîke leh” yazısı üç sıra halinde yer almaktadır. Yazılar dışta düz hatlı, içte inci dizili konturlar ile yarım dairelerden oluşturulmuş sekiz dilimli form ile çevrelenmiştir. Form etrafına inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak yerleştirilmiştir. Yazıları saran bu kuşak sikke yüzeyi oldukça tahrip olduğu için sağ kenar ve üst kısımda oldukça silik bir haldedir.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı yer almakta. Bu yazıyı iç içe geçmiş altı kollu bir yıldız motifi oluşturan bir kuşak çevrelemektedir. Kuşak motifi üst ve sağ tarafta oldukça silik bir haldedir. Kuşaklar üç sıra halinde olup orta kısımda inci dizisi formu yer alırken kenarlardaki iki kuşak düz bir forma sahiptir. Yazı ve süsleme kuşaklarının sikke pulunun yüzeyine tam olarak oturtulamadığı görülmektedir.

Ön yüz: لا اله الا الله وحده لا شريك له

Transkripsiyon:

Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz: قان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan

Anlamı: Gazan Kağan

Katalog No/7

Envanter No	: 2018/53/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İhanlı, Gazan Han (M.1295-1304)
Müze Geliş Şekli	: Zor alım (Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)
Madeni	: Gümüş
Şekil	: Dairesel
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Darp Tarihi	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.26 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.1 cm, Cidar: 0.90 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh” yazısı yer alır. Yazılar dışta düz hatlı, içte inci dizili dilimli kartuş içerisine alınmıştır konturlar ile yarım dairelerden oluşturulmuş sekiz dilimli form ile çevrelenmiştir. Form etrafına inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak yerleştirilmiştir.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı yer alır. Bu yazıyı iç içe geçmiş altı kollu bir yıldız motifi oluşturan bir kuşak çevrelemektedir. Kuşaklar üç sıra halinde olup orta kısımda inci dizisi formu yer alırken kenarlardaki iki kuşak düz bir forma sahiptir. Kuşaklar iç içe geçmiş örgülü bir motif sergilemektedirler. Sikke kenarında görülen kesiğin düzgün olması büyük ihtimalle sikkenin kullanımdan kalktığını belirtmek için kullanılmıştır.

Ön yüz: لا اله الا الله وحده لا شريك له

Transkripsiyon: Lâîlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz: قان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan (Kağan Gazan Han)

Katalog No/8

Envanter No	: 2018/52/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Gazan Han (1295-1304)
Müze Geliş Şekli	: Zor alım (Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.30 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.1 cm, Cidar: 0.80 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh” yazısı yer almaktadır. Yazılar dışta düz hatlı, içte inci dizili konturlar ile yarım dairelerden oluşturulmuş sekiz dilimli form ile çevrelenmiştir. Form etrafına inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak yerleştirilmiştir. Sikke yüzeyi zaman aşımı ve darbelerden dolayı oldukça tahrip olmuştur.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı yer alır. Bu yazıyı iç içe geçmiş altı kollu bir yıldız motifi oluşturan bir kuşak çevrelemektedir. Kuşaklar üç sıra halindedir. Orta kısımdaki kontur inci dizisi formu alırken kenarlardaki iki kontur düz bir forma sahiptir. Kuşaklar iç içe geçmiş örgülü bir motif sergilemektedirler. Sikke kenarında görülen kesğin düzgün olması büyük ihtimalle sikkenin kullanımdan kalktığını belirtmek için kullanılmıştır.

Ön yüz: لا اله الا الله وحده لا شريك له

Transkripsiyon:

Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz: قالان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan

Anlamı: Gazan Kağan

Katalog No/9

Envanter No	: 2018/50/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Gazan Han (1295-1304)
Müzeye Geliş Şekli	: Zor alım (Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.30 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.2 cm, Cidar: 0.88 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh” yazısı yer alır. Yazı dışta düz hatlı, içte inci dizili konturlar ile yarım dairelerden oluşturulmuş sekiz dilimli form ile çevrelenmiştir. Form etrafına inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak yerleştirilmiştir. Bu form sikke yüzeyine simetrik bir şekilde darp edilememiş sağ kenara doğru kayma meydana gelmiştir. Formun alt kısmı tamamen sağ ve sol kenarları ise kısmen silik bir haldedir.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı yer almakta olup bu yazıyı iç içe geçmiş altı kollu bir yıldız motifi oluşturan bir kuşak çevrelemektedir. Kuşaklar üç sıra halinde olup orta kısımda inci dizisi formu yer alırken kenarlardaki iki kuşak düz bir forma sahiptir. Kuşaklar iç içe geçmiş örgülü bir motif sergilemektedirler. Ortadaki yazı sıralarının sol kısmı ile süsleme kuşağının üst, sol ve alt kısımları oldukça silik bir şekildedir. Sikke kenarında oldukça büyük ve belirgin bir şekilde görülen kesiğin, düzgün olması büyük ihtimalle sikkenin kullanımdan kalktığını belirtmek için kullanılmıştır.

Ön yüz: لا اله الا الله وحده لا شريك له

Transkripsiyon:

Lâîlâhe îllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz: قان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan, Anlamı: Gazan Kağan

Katalog No/10

Envanter No	: 2018/48/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Gazan Han: (1295-1304)
Müze Geliş Şekli	: Zor alım (Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.28 gr
Ölçüsü	: Çap: 2 cm, Cidar: 0.65 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh” yazısı yer almaktadır. Bu yazılar dışta düz hatlı, içte inci dizili konturlar ile yarım dairelerden oluşturulmuş dilimli form ile çevrelenmiştir. Form etrafına inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak yerleştirilmiştir.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı yer alır. Bu yazıyı iç içe geçmiş altı kollu bir yıldız motifi oluşturan bir kuşak çevrelemektedir. Kuşaklar üç sıra halinde olup orta kısımda inci dizisi formu yer alırken kenarlardaki iki kuşak düz bir forma sahiptir. Kuşaklar iç içe geçmiş örgülü bir motif sergilemektedirler. Sikke yüzeyinin ön ve arka kısmında bulunan süsleme kuşaklarının kenarları büyük ihtimalle darp esnasındaki kaymanın etkisiyle simetrik olarak yüzeye darp edilememiş ve zamanın etkisiyle aşınmış bir şekildedir. Sikke kenarının köşesinde meydana gelen tahribat sert bir darbe veya sıkıştırmanın etkisiyle oluşmuştur.

Ön yüz: لا اله الا الله وحده لا شريك له

Transkripsiyon:

Lâîlâhe îllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz: قان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan

Anlamı: Gazan Kağan

Katalog No/11

Envanter No	: 2018/43/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Gazan Han (1295-1304)
Müze Geliş Şekli	: Zor alım (Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.20gr
Ölçüsü	: Çap: 2.3 cm, Cidar: 0.70 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh” yazısı üç sıra halinde yer almakta bu yazı sıralarını düz motifli kare bir kuşak çevrelemektedir. Kare kuşağın dört köşesinde yazılar olduğu görülmektedir. Oldukça tahrip oldukları ve sikkenin bir kısmı aşındığı için yazılar tam olarak okunamamaktadır. Kare kuşak ve etrafındakileri yazıları çevreleyen sıralı inci dizili yuvarlak bir kuşak dıştan çevrelemektedir.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı yer almaktadır. Bu yazıyı ortada altıgen bir motif oluşturan bir kuşak çevrelemektedir. Kuşaklar üç sıra halinde; orta kısımda inci dizisi formu yer alırken kenarlardaki iki kuşak düz bir forma sahiptir. Kuşaklar iç içe geçmiş birbirini kesecek şekilde örgülü bir motif sergilemektedirler. Dışta motifi çevreleyen sıralı inci dizili yuvarlak bir kuşak görülmektedir.

Ön yüz: ﻻ ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻼﻫﻪ ﻭﺣﺪﻩ ﻻ ﺷﺮﻳﻚ ﻟﻪ

Transkripsiyon: Lâillâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz: ﻗﺎﻥ ﮔﺎﺯﺍﻥ

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan

Anlamı: Gazan Kağan

Katalog No/12

Envanter No	: 2018/39/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Gazan Han (1295-1304)
Müze Geliş Şekli	: Eski Ahlat Şehri kazısı (2013)
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.35 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.2 cm, Cidar: 0.8 m
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh” yazısı dışta düz hatlı, içte inci dizili konturlar ile yarım dairelerden oluşturulmuş sekiz dilimli bir form ile çevrelenmiştir. Form etrafına inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak yerleştirilmiştir. Allah yazısını üstünde sağ tarafta altı kollu bir yıldız motifi yer almaktadır. Üst kısımdaki yazı sırası ile ortadaki yazı sırasının arasına simetrik bir bitkisel motif yerleştirilmiştir.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı yer almakta olup bu yazıyı iç içe geçmiş altı kollu bir yıldız motifi oluşturan bir kuşak çevrelemektedir. Kuşaklar üç sıra halinde olup orta kısımda inci dizisi formu yer alırken kenarlardaki iki kuşak düz bir forma sahiptir. Kuşaklar iç içe geçmiş örgülü bir motif sergilemektedirler. Motifin köşeleri üste ve sol tarafta kesik bir haldedir.

Ön yüz: لا اله الا الله وحده لا شريك له

Transkripsiyon: Lâîlâhe îllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz: قان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan

Anlamı: Gazan Kağan

Katalog No/13

Envanter No	: 20/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı-Gazan Han (1295-1304)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 1.55gr
Ölçüsü	: Çap: 2.1 cm-2.1 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekli	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada düz sade dairesel bir konturla çevrelenmiş iki sıra yazı ile sikkeyi darp eden hükümdar Gazan Han'ın ismi yer almaktadır. Sade konturu dışarıdan oldukça silik bir halde gözükken sıralı inci dizili bir kontur çevrelemiştir. Alt kısımdaki yazı sırasının sağ tarafında altı kollu bir yıldız motifi görülmektedir. Sikke pulunun yüzeyinde oldukça belirgin bir şekilde görülen yeşil lekeler oksitlenmeden kaynaklıdır.

Arka yüz: Ortada dairesel bir kontur içerisinde mührü Süleyman olarak biline altı kollu yıldız motifi yer almaktadır. Yıldız motifinin etrafında şerit olarak kelime-i tevhit yazısı yerleştirilmiştir. Sikke yüzeyi pas ve oksitlenmenin etkisiyle oldukça tahrip olmuş bir haldedir.

Ön yüz: قان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan

Anlamı: Gazan kaan

Arka yüz:

لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Katalog No/14

Envanter No	: 2013/38/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı Gazan Han (1295-1304)
Müze Geliş Şekli	: Eski Ahlat Şehri (2013)
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.75 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.19 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada “Lâîlâhe İlla Allâh / vahdehû Lâ şerîke leh” yazısı dışta düz hatlı, içte inci dizili konturlar ile oluşturulmuş sekiz dilimli form ile çevrelenmiştir. Form etrafına inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak yerleştirilmiştir.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı yer almaktadır. Yazı sıralarının arasına altı kollu küçük bir yıldız motifi yerleştirilmiştir. Yazı sıralarını iç içe geçmiş altı kollu bir yıldız motifi oluşturan bir kuşak çevrelemektedir. Kuşaklar üç sıra halinde olup orta kısımda inci dizisi formu yer alırken kenarlardaki iki kuşak düz bir forma sahiptir. Kuşaklar iç içe geçmiş örgülü bir motif sergilemektedirler.

Ön yüz: لا اله الا الله وحده لا شريك له

Transkripsiyon: Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz: قان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan

Anlamı: Gazan Kağan

Katalog No/15

Envanter No	: 2013/36/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Gazan Han (1295-1304)
Müze Geliş Şekli	: Eski Ahlat Şehri kazısı (2013)
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.65 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.8 gr Cidar: 0.6 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû Lâ şerîke leh” yazısı yer almaktadır. Üst sıradaki yazın üzerinde belirgin olmayan simetrik bir bitkisel motif, sağ kenarında altı kollu yıldız veya çiçek motifi alt kısmında ise orta birleşen simetrik bir bitkisel kuşak yer alır. Yazılar dışta düz hatlı, içte inci dizili konturlar oluşturulmuş sekiz dilimli form ile çevrelenmiştir. Form etrafına inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak yerleştirilmiştir. Sikkenin alt kısmı oldukça tahrip olduğu için form siliktir.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı yer almakta bu yazıyı iç içe geçmiş altı kollu bir yıldız motifi oluşturan bir kuşak çevrelemektedir. Kuşaklar üç sıra halinde olup orta kısımda inci dizisi formu yer alırken kenarlardaki iki kuşak düz bir forma sahiptir. Kuşaklar iç içe geçmiş örgülü bir motif sergilemektedirler. Sikke yüzeyinin sağ alt kısmı oldukça siliktir. Ayrıca kenarda iki belirgin kesik bulunmaktadır. Bu kesiklerin oldukça düzgün ve belirgin olması bilinçli olarak atılmış olabileceğini işaret etmektedir.

Ön yüz: لا اله الا الله وحده لا شريك له

Transkripsiyon: Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz : قان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan

Anlamı: Gazan Kağan

Katalog No/16

Envanter No	: 2013/35/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Gazan Han (1295-1304)
Müze Geliş Şekli	: Eski Ahlat Şehri kazısı (2013)
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.03 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.2 cm, Cidar: 0.6 cm
Yazı Karakteri	: Kufi
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû Lâ şerîke leh” yazısı üç sıra şeklinde yer almaktadır. Sikke yüzeyi oldukça tahrip olduğundan çerçeve ve kenar konturları tespit edilememiştir.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı yer almakta, bu yazıyı iç içe geçmiş altı kollu bir yıldız motifi oluşturan bir kuşak çevrelemektedir. Kuşaklar üç sıra halinde olup orta kısımda inci dizisi formu yer alırken kenarlardaki iki kuşak düz bir forma sahiptir. Kuşaklar iç içe geçmiş örgülü bir motif sergilemektedirler. Sikke pulunu kenarlarında görülen üç çatlaktan ikisinin birbirine olan benzerliği kesici bir aletle bilinçli bir şekilde yapıldıklarını diğer çatlağın şeklinden hareketle daha çok zaman aşımı veya bir darbeden kaynaklanmış olabileceğini düşündürmektedir.

Ön yüz: لا اله الا الله وحده لا شريك له

Transkripsiyon: Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz: قان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan

Anlamı: Gazan Kağan

Katalog No/17

Envanter No	: 2013/34/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Gazan Han (1295-1304)
Müze Geliş Şekli	: Eski Ahlat Şehri kazısı (2013)
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.40 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.1 cm, Cidar: 0.8 cm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû Lâ şerîke leh” yazısı yer almakta yazılar dışta düz hatlı, içte inci dizili konturlar ile yarım dairelerden oluşturulmuş sekiz dilimli form ile çevrelenmiştir. Form etrafına inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak yerleştirilmiştir.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı vardır. Yazı sıralarını arasına küçük bir altı kollu yıldız motifi yerleştirilmiştir. Bu yazı sıralarını iç içe geçmiş altı kollu bir yıldız motifi oluşturan bir kuşak çevrelemektedir. Kuşaklar üç sıra halinde olup orta kısımda inci dizisi formu yer alırken kenarlardaki iki kuşak düz bir forma sahiptir. Kuşaklar iç içe geçmiş örgülü bir motif sergilemektedirler.

Ön yüz : لا اله الا الله وحده لا شريك له

Transkripsiyon: Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz : قان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan

Anlamı: Gazan Kağan

Katalog No/18

Envanter No	: 2011/2s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı Gazan Han (1295-1304)
Müze Geliş Şekli	: Eski Ahlat Şehri kazısında (2010)
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.80 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.1 cm, Cidar: 0.7 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû Lâ şerîke leh” yazısı yer almaktadır. Yazılar dışta düz hatlı, içte inci dizili konturlar ile yarım dairelerden oluşturulmuş sekiz dilimli form ile çevrelenmiştir. Form etrafına inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak yerleştirilmiştir.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı yer almakta olup bu yazıyı iç içe geçmiş altı kollu bir yıldız motifi oluşturan bir kuşak çevrelemektedir. Kuşaklar üç sıra halinde olup orta kısımda inci dizisi formu yer alırken kenarlardaki iki kuşak düz bir forma sahiptir. Kuşaklar iç içe geçmiş örgülü bir motif sergilemektedirler. Sikke pulunun kenarının bir kısmı aldığı darbeler veya zaman aşımının etkisiyle kırılmış, tahrip olmuş bir haldedir.

Ön yüz: لا اله الا الله وحده لا شريك له

Transkripsiyon: Lâîlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz: قان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan, Anlamı: Gazan Kağan

Katalog No/19

Envanter No	: 32/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Gazan Han(1295-1304)
Müze Geliş Şekli	: Hibe
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.55 gr
Ölçüsü	: Çap: 2- 1.9 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh” yazısı yer almakta, yazılar dışta düz hatlı, içte inci dizili konturlar ve sekiz dilimli form ile çevrelenmiştir. Form etrafına inci dizisi şeklinde sıralanmış yuvarlak bir kuşak yerleştirilmiştir

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı yer almakta olup bu yazıyı iç içe geçmiş altı kollu bir yıldız motifi oluşturan bir kuşak çevrelemektedir. Kuşaklar üç sıra halinde olup orta kısımda inci dizisi formu yer alırken kenarlardaki iki kuşak düz bir forma sahiptir. Kuşaklar iç içe geçmiş örgülü bir motif sergilemektedirler. Sikke pulunu kenarında görülen düzgün kesik büyük ihtimalle sikkenin kullanımdan kalktığını belirtmek amacıyla bilinçli bir şekilde atılmıştır.

Ön yüz: لا اله الا الله وحده لا شريك له

Transkripsiyon: Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz: قان الغازان

Transkripsiyon: Kaan el-Gazan

Anlamı: Gazan Kağan

Katalog No/20

Envanter No	: 2017/219/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İhanlı, Olcayto Hüdabende Muhammed (1304 –1316)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 710 (1310)
Darp Yeri	: Sultaniye ⁴
Ağırlığı	: 4.15 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.4 - 2.6 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Kufi
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada altı sıra halinde Arapça yazı yer almaktadır. Yazının etrafı dört adet yarım daireyle birleştirilmiş yonca motifine benzeyen bir kuşak çevrelemektedir. Bu kuşağın etrafında yine bir yazı kuşağı yer almakta onun da etrafı iki sıra halinde içteki sade dıştaki sıralı inci dizili başka bir kuşakla çevrilidir. Süsleme kuşağının üst kısmı tamamen silik bir haldedir.

Arka yüz: Ortada beş sıra halinde yazı yer almaktadır. Yazı sıralarının en altında oldukça ufak altı kollu bir yıldız darp edilmiştir. Ortadaki yazı kuşağının etrafında sade bir yuvarlak kuşak yer alır. Bu kuşağın etrafını saran yazı sırası da yine içte sade dışte sıralı inci dizili başka bir kuşakla çevrelenmiştir. Kuşağın üst kısmı silik altı kısmı ise pul yüzeyine tam olarak yerleştirilemediği için kesiktir. Sikke pulunun kenarlarında aşınma veya darbelerden kaynaklı kırılmalar mevcuttur.

⁴www.google.com.tr/maps/place/Sultaniye, +Zencan, +İran Erişim Tarihi: 13.11.2019.

Ön yüz

Orta: ضرب فى ايام دولة المولى السلطان الاعظم مالك رقاب الامم اولجايتو سلطان غياث الدنيا
والدين خدابنده محمد خلد الله ملكه

Etrafi: ضرب سلطانية سنة عشر وسبعمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe fî eyyam-ı Devleti'l-Mevlâ es-Sultânü'l-A'zam Mâlikûl-rikâb
el-Ümem Ôlcaytû Sultân Gıyâseddünya ve'd-din Hüdâbende Muhammed
halladallâhu Mulkehu”

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, bütün insanların ve Miletlerin sahibi ve
koruyucusu, dünya ve dinin yardımcısı, Büyük sultan Mevla Olcayto Hüdavend
Muhammed hükümdarlık döneminde

Etrafi: Duribe Sultaniye sene aşar ve seba mie

Anlamı: 710 senesinde sultaniye’de darp edilmiştir.

Arka yüz

Ortası: الله الا الله محمد رسول الله على ولى الله

Etrafi: اللهم صلى على محمد و علي و الحسن والحسين

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh, Aliyyün-Veliyyullah

Anlamı: Allah’tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah’ın resulüdür,
Ali onun velisidir

Etrafi: Alahümme salli ala Muhammed ve Ali ve Hasan ve Hüseyin

Anlamı: Allah’ın salâtı Muhammed’în ve Âli’in ve Hasan’ın ve Hüseyin’in
üzerine olsun.

Katalog No/21

Envanter No	: 2017/13/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Olcayto Hüdabende Muhammed (1304 –1316)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 714 (1314)
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 11.9 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.8-2.9 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs/Kufi
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada beş sıra halinde yazı kuşağı yer almaktadır. Bu yazı sırasını yedi yarım dairenin birleşerek oluşturduğu çiçek motifli bir kuşak çevrelemektedir. Motifin etrafını saran yazı şeridinin etrafında sade bir daire kuşağı yer alırken bu kuşağı da dış taraftan sıralı inci dizili başka bir kuşak çevrelemektedir.

Arka yüz: Ortada altı sıralı yazı şeridinin etrafında birbirinin tekrarı olan altı yarım dairenin oluşturduğu çift sıralı çiçek motifli bir kuşak yer almaktadır. Bu kuşakta iç kısımdaki çizgiler daha ince tutulurken dış tarafta yer alan çizgiler daha kalın ve tutulmuştur. Altı yarım dairenin oluşturduğu çiçek motifini bir yazı kuşağı çevrelemiş bu yazı kuşağının etrafına da sade bir daireden oluşan başka bir kuşak yerleştirilmiştir. Yazılar ve süslemeler büyük ihtimalle basım esnasında sikke pulunu yüzeyinde meydana gelen kaymadan kaynaklı olarak yüzeye simetrik olarak oturtulamamıştır. Ayrıca Pul yüzeyinde aşınma ve darbelerden kaynaklı oldukça belirgin zedelenmeler mevcuttur.

Ön yüz

Ortası: ضرب فى ايام دولة المولى السلطان الاعظم مالك رقاب الامم اولجايتو سلطان غياث الدنيا
والدين خدابنده محمد خلد الله ملكه

Etrafı: ضرب سلطانية سنة عشر وسبعمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe fî eyyam-ı Devleti'l-Mevlâ es-Sultânü'l-A'zam Mâlikûl-rikâb
el-Ümem Ôlcaytû Sultân Gıyâseddünya ve'd-din Hüdâbende Muhammed
halladallâhu Mulkehu”

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, bütün insanların ve Miletlerin sahibi ve
koruyucusu, dünya ve dinin yardımcısı, Büyük sultan Mevla Olcayto Hüdavend
Muhammedin hükümdarlık döneminde

Etrafı: Duribe fi sene erba'a aşer ve seb'a mie

Anlamı: 714 senesinde darp edilmiştir.

Arka yüz:

Ortası: الله الا الله محمد رسول الله على ولى الله

Etrafı: اللهم صلى على محمد و علي و الحسن والحسين

Transkripsiyon:

Ortası: Lailâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh, Aliyyün- Veliyyullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür,
Ali onun velisidir.

Etrafı: Allahümme sallı ala Muhammed ve Ali ve Hasan ve Hüseyin

Anlamı: Allah'ın salâtı Muhammedîn ve Ali'nin ve Hasanın ve hüseyinin
üzerine olsun

Katalog No/22

Envanter No	: 300/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Olcayto Hüdabende Muhammed (1304 –1316)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: 1304-1316
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 4.2gr
Ölçüsü	: Çap:2.4-2.2 cm, Cidar: 1.6 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Düzgün olmayan kare

Tanımı:

Ön yüz: Ortada Dairesel kontur içerisinde kelime-i tevhit yazı sıraları dağınık bir şekilde yer almaktadır. Konturun etrafında peygamber ve ailesine Salâvat-Şerif içerikli yazı kuşağı yer alır.

Arka yüz: Ortada Dairesel kontur içerisinde hükümdarın ismini belirten yazı sıraları dağınık bir şekilde yer almaktadır. Sikkenin her iki yüzeyinde de oksitlenme açık bir şekilde gözükmemektedir. Sikkenin üzerindeki motif ve yazılar pul yüzeyine tam olarak yerleştirilememiş kayma sonucu sağ ve sol üst kısma daha yakın darp edilmişlerdir. Pul yüzeyinde zamanla alınmış darbelerin izleri belirgin bir şekilde görülmektedir.

Ön yüz

Ortası: الله الا الله محمد رسول الله على ولي الله

Etrafı: اللهم صلى على محمد و علي و الحسن والحسين

Transkripsiyon:

Ortası: Lailâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh, Aliyyün-Veliyyullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın resulüdür

Etrafı: Allahümme salı ala Muhammed ve Ali ve Hasan ve Hüseyin

Anlamı: Allah'ın salâtı Muhammed'in ve Ali'nin ve Hasan'ın ve Hüseyin'in üzerine olsun.

Arka yüz: اولجايتو خلد ملکه

Transkripsiyon: Ôlcaytu, hallâdâ mülkehu,

Anlamı: Mülkü daim olsun. Olcayto

Katalog No/23

Envanter No	: 2018/59/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Olcayto Hüdabende Muhammed (1304 –1316)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 710 (1310)
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.85 gr
Ölçüsü	: Çap: 3.4-3.5 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Kufi
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada altı sıra halinde Arapça yazı yer almaktadır. Yazının etrafı dört adet yarım daireyle birleştirilmiş yonca motifine benzeyen bir kuşak çevrelemektedir. Bu kuşağı oluşturan yarım dairelerin etrafında birer yazı kuşağı yer almaktadır. Kuşağın da etrafı iki sıra halinde içteki sade dıştaki sıralı inci dizili başka bir kuşakla çevrilidir.

Arka yüz: Ortada beş sıra halinde yazı yer almaktadır. Ortadaki yazı kuşağının etrafında iki adet biri ince diğeri daha belirgin yuvarlak kuşak yer alır. Bu kuşağın etrafını saran yazı sırası da darp esnasında kayma ihtimali yüksek sade bir kuşakla çevrelenmiş, onu da yine bir yazı şeridi ve sade daire bir kuşak çevrelemiştir. Sikke pulunun yüzeyi zamanın etkisiyle aşınmış bir haldedir.

Ön yüz:

Ortası:

ضر بفايامدولة المولى السلطان الاعظم المالك قابالاماولجايتوسلطانغيثالدنياوالدين خدابندهمحمد خلدالله ملكه

Etrafı: سنة عشر وسبع مائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe fî eyyam-ı Devleti'l-Mevlâ es-Sultânü'l-A'zam Mâlikûl-rikâb el-Ümem Ôlcaytû Sultân Gıyâseddünya ve'd-din Hüdâbende Muhammed halladallâhu Mulkehu”

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, bütün insanların ve Miletlerin sahibi ve koruyucusu, dünya ve dinin yardımcısı, Büyük sultan Mevla Olcayto Hüdavend Muhammed'in hükümdarlık döneminde

Etrafı: seneaşerve seb'âa mie

Anlamı: 710 senesinde darp edilmiştir

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: اللهم صل على محمد وعليه الحسن والحسين

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh, Aliyyün-Veliyyullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür, Ali Allah'ın velisidir

Etrafı: Alahümme sallı ala Muhammed ve Ali ve Hasan ve Hüseyin

Anlamı: Allah'ın salâtı Muhammed'in ve Ali'nin ve Hasan'ın ve Hüseyin'in üzerine olsun.

Katalog No/24

Envanter No	: 1675/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İhanlı, Olcayto Hüdabende Muhammed (1304 –1316)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bronz
Darp yılı	: 710 H (1310)
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 4.10 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.9x2.5 cm, Cidar: 1.4 mm
Yazı Karakteri	: Kufi
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada beş sıra yazı dağınık bir şekilde sikke yüzeyine yerleştirilmiş, yazı şeritlerinin etrafını sade daire bir kuşak çevrelemiştir. Kuşağın etrafında bir yazı şeridi daha yer almaktadır. Ortadaki yazı sırasının alt kısmında geyiğe benzer bir figür yer alır. Dairesel kuşağın etrafında yer alan yazı kuşağının üst, sol ve alt kısmı nerdeyse tamamen silik bir vaziyettedir.

Arka yüz: Sikke yüzeyi çok tahrif olduğundan sadece orta kısımdaki dört sıra yazı tespit edilebilinmiştir. Yazı şeridinin etrafında her hangi bir kuşak, figür veya süsleme olup olmadığı belirgin değildir. Sikke pulunun kenarları oldukça tahrip olmuş, kasti veya zamanla oluşmuş olabilecek darbelerin etkisi ile oldukça yıpranmış, kırılmış bir haldedir.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله صلى الله عليه وآله

Etrafı: اللهم صلى على محمد و علي و الحسن و الحسين

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh, Aliyyün-Veliyyullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür, Ali Allah'ın velisidir.

Etrafı: Allahümme sallı ala Muhammed ve Ali ve Hasan ve Hüseyin

Anlamı: Allah'ın salâtı Muhammed'in ve Ali'nin ve Hasan'ın ve Hüseyin'in üzerine olsun

Arka yüz

Ortası: السلطاناعظمالجايثوغيثالدنياوالدينخدايندهم محمدخلداللهملكه

Transkripsiyon:

Ortası: es-Sultânü'l-A'zam Ôlcaytû Gıyâseddünya ve'd-din Hüdâbende Muhammed halladallâhu Mulkehu”

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, dünya ve dinin yardımcısı, büyük sultan Olcayto Hüdavend Muhammed.

Katalog No/25

Envanter No	: 521/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Olcayto Hüdâbende Muhammed (1304 –1316)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 710 H (1310)
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 3.60 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.3x2.6 cm, Cidar: 0.1 cm
Yazı Karakteri	: Kufi
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada beş sıralı yazı şeridinin etrafında bir birinin tekrarı olan altı yarım dairenin oluşturduğu çift sıralı çiçek motifli bir kuşak yer almaktadır. Bu kuşakta iç kısımdaki çizgiler daha ince tutulurken dış tarafta yer alan çizgiler daha kalın ve tutulmuştur. Altı yarım dairenin oluşturduğu çiçek motifini saran bir süsleme veya yazı şeridi sikke yüzeyindeki tahribattan dolayı belirgin değildir.

Arka yüz: Ortada beş sıra yazı yer almakta olup yazının etrafını çevreleyen kuşaklar, süslemeler veya figürler belirgin değildir. Yüzeyde sadece ortadaki yazı şeridini çevreleyen çoğu silinmiş dairesel bir kuşak görülmektedir. Kuşak darp esnasında meydana gelen kaymadan dolayı yukarı doğru kaymış alt kısım boş kalmıştır. Sikke pulunun kenarlarında kırılmalar ve kesikler görülmekte, bu kesiklerin düzgün bir şekilde olması kasti olarak yapıldıkları ihtimalini akla getirmektedir.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله صلى الله عليه و آله

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh, Aliyyün-Veliyyullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Ali Allah'ın velisidir.

Arka yüz

Ortası:

ضر بفنايادولة المولنا السلطان انا لا عظم مالكر قابالامماو لجابتوسلطانغيثالدنياوالدينخدا بندهم محمد خلد الله ملكه

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe fî eyyam-ı Devleti'l-Mevlâ es-Sultânü'l-A'zam Mâlikûl-rikâb el-Ümem Ôlcaytû Sultân Gıyâseddünya ve'd-din Hüdâbende Muhammed Halladallâhu Mulkehu

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, bütün insanların ve Miletlerin sahibi ve koruyucusu, dünya ve dinin yardımcısı, Büyük sultan Mevla Olcayto Hüdabend Muhammed'in hükümdarlık döneminde darp edilmiştir

Katalog No/26

Envanter No	: 2019/130/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Said (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 719 (1319)
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.80 gr
Ölçüsü	: Çap: 23 mm, Cidar: 1 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs/Kufi
Şekil	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Yatay ve Düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında kelime-i tevhit yazısı yer alırken kenarlarda dört halifenin ismi yer almıştır. Kemer formunu dışında kalan yazının etrafı ortadaki sıralı inci dizili iç ve dıştakiler sade tutulmuş üç kuşaklı bir bordürle çevrelenmiştir.

Arka yüz: Dört köşesi sivri dört köşesi yuvarlak sekiz köşeli yıldız formu ortasında Allah mülkünü daim etsin, Allah'ın yardımcısı, Büyük sultan Ebu Said han çevresinde basım yeri ve tarihi yazısı yer alır. Yıldız formunun etrafında içteki sade dış taraftaki sıralı inci dizili iki kuşakla çevrilidir.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله ابوبكر عمر عثمان على

Etrafı: فسيفيكهم الله و هو السميع العليم

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh, EbuBekir, Ömer, Osman, Ali.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Etrafı: Fe se yekfike humullahu ve huves semi'ul-âlim

Anlamı: Allah, onlara karşı seni koruyacaktır. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir

Arka yüz

Ortası: ضرب في أيام دولة السلطان الاعظم ابو سعيد خلد الله ملكه نعم الله النصر

Etrafı: سنة تسع عشر و سبع مائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe fi eyyami devle es-sultan'ül a'zam ebu Said Halladallâhu Mulkehu" ni'me Allah en-nasır

Anlamı: büyük sultan Ebu Said, Allah mülkünü daim etsin.

Etrafı: Sene tis a aşerve seba mie.

Anlamı: 719 senesinde darp edilmiştir.

Katalog No/27

Envanter No	: 2019/48/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Sait (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: 729 (1329)
Darp Yeri	: Erbil
Ağırlığı	: 2.10 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.1 cm, Cidar: 1 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada yer alan üç sıra yazının etrafı düğüm yaparak birbirine bağlanan sekiz köşeli bir kuşakla çevrelenmiştir. Kuşağın dış tarafında düğümler arasına darp yeri ve tarihi yazılmış olup bu yazıyı da biri sade diğeri sıralı inci dizili iki yuvarlak kuşak çevrelemektedir.

Arka yüz: Orta da yer alan üç sıra yazının etrafında sekiz yarım dairenin birleşmesiyle oluşan bir birinin tekrarı olan iki sıralı bir motif çevrelemekte olup iç kısımdaki kuşak daha ince tutulmuşken dış taraftaki kuşak çizgileri daha belirgindir. Sekiz yarım dairenin oluşturduğu motifin etrafında dört halifenin ismi yer alır yine bu yazıyı da dıştan sade bir daire kuşakla çevrelenmiştir. Sikke pulunu yüzeyinde bulunan delik; sikkenin bir takı malzemesi olarak kullanılmış olduğu veya sikkenin tedavülden kaldırıldığına işaretini olarak yorumlanabilir.

Ön yüz

Ortası: ضرب السلطان الاعظم ابو سعيد سلطان خلد الله ملكه بأربل

Etrafı: ضرب في سنة تسع و عشرين وسبعمئة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-sultan el-azim Ebu Said sultan Han Halladallâhu Mulkehu bi-Erbil.

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, Büyük Sultan Ebu Said tarafından Erbil’de darp edilmiştir.

Etrafı: Duribe fi sene tisa ve işrunve seb‘a mie.

Anlamı: 729 senesinde darp edilmiştir.

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın resulüdür

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Anlamı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Katalog No/28

Envanter No	: 2019/129/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Sait Bahadır Han (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 1.65 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.9-2 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Dört köşesi sivri dört köşesi yuvarlak sekiz köşeli yıldız Form ortasındaüç sıra yazı yer alır. Yıldız formunun etrafında içteki sade dış taraftaki sıralı inci dizili iki kuşakla çevrilidir.

Arka yüz: Orta da üç sıra yazının etrafı altı kollu yıldız formunda bir motifle çevrili olup Yıldız formunun etrafında içteki sade dış taraftaki sıralı inci dizili iki kuşak yer alır. Altı kollu yıldızın silik olduğu için okunamayan ancak büyük ihtimalle basım yeri ve basım tarihini gösteren yazılar darp edilmiştir. Sikke pulunun tam daire olan şeklinin bozulmasının sebebi darp esnasında uygulanan basınçtan kaynaklanmış olmalıdır. Şeklin bozulması motiflerin yüzeye simetrik olarak yerleşmesini de engellemiştir.

Ön yüz: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın resulüdür

Arka yüz Okunuşu: Ortası: -

Etrafı: -

Transkripsiyon: Ortası:-

Anlamı: -

Etrafı: -

Anlamı: -

Katalog No/29

Envanter No	: 2017/227/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Sait Bahadır Han (1316-1335)
Müze Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 733 (1332)
Darp Yeri	: Samsun
Ağırlığı	: 2.80 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.9x2 cm, Cidar: 1 mm
Yazı Karakteri	: Kufi
Şekil	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada üç sıra halinde sultanın ismi ve unvanı yazılmıştır. Yazı sıralarının arasında şeritler halinde basım yeri ve tarihi yer alır. Yazı sıralarının etrafını biri sade diğeri sıralı inci dizili iki yuvarlak kuşak çevrelemektedir. Sikkenin alt kısmında oldukça belirgin bir aşınma mevcuttur.

Arka yüz: Ortada dört sıra halinde kufi yazı ile kelime-i tevhit yazılmış Kelime-i tevhidin kenarlarına da dört halifenin ismi yerleştirilmiştir. Halife isimlerinin arasında ikişer yıldız figürü yer almaktadır. Yazı şeridinin etrafını biri sade diğeri sıralı inci dizili iki yuvarlak kuşak çevrelemektedir. Ön yüzde görülen aşınma arka yüzdede belirgin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Ön yüz

Ortası: السلطان العالم العادل ضرب سوسن ابو سعيد بهادر خان خلد ملکه

Etrafı: ضرب في سنة ثلاثة و ثلاثين و سبع مائة

Transkripsiyon:

Ortası: es-sultan'ül alim'ül adil. Duribe Samsun. Ebu Said Bahadır Han
Hâlladâ Mulkehu

Anlamı: Mülkün daim olsun adaletli âlim Sultan Ebu Said Bahadır Han
tarafından Samsun'da darp edilmiştir.

Etrafı: Duribe fi sene sêlasê ve sêlasîn ve seb"a mie.733.H-1333.M

Anlamı: 733 senesinde darp edilmiştir.

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Katalog No/30

Envanter No	: 2017/228/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Sait Bahadır Han (1316-1335)
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 733 (1332)
Darp Yeri	: Samsun
Ağırlığı	: 2.50 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.9x1.8 cm, Cidar: 0.9 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs/Kufi
Şekil	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada üç sıra halinde sultanın ismi ve unvanı yazılmış olup yazının arasında şeritler halinde basım yeri ve tarihi yer alır. Orta kısımdaki yazı sırasının dört köşesinde iç içe geçmiş çizgilerin oluşturduğu geometrik birer motif yerleştirilmiştir. Yazı şeridinin etrafını biri sade diğeri sıralı inci dizili iki yuvarlak kuşak çevrelemektedir. Pul yüzeyindeki kaymanın etkisiyle yazı ve motiflerin üst kısmında eksiklik mevcuttur.

Arka yüz: Ortada dört sıra halinde kufi yazı ile kelime-i tevhit yazılmış olup kenarlarına da dört halifenin ismi yerleştirilmiştir. Halife isimlerinin arasında ikişer yıldız figürü yer almaktadır. Yazı şeridinin etrafını biri sade diğeri sıralı inci dizili iki yuvarlak kuşak çevrelemektedir. Sikke pulunu ön yüzeyinde motif ve yazılarda görülen kaymaya arka yüzdede rastlanılmaktadır.

Ön yüz

Ortası: السلطان العالم العادل ضرب سوسن ابو سعيد بهادر خان خلد ملكه

Etrafı: ضرب في سنة ثلاثة و ثلاثين و سبع مائة

Transkripsiyon:

Ortası: es-sultan'ül alem'ül adil duribe Samsun Ebu Said Bahadır Han
Halladallâhu Mulkehu

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin adaletli âlim Sultan Ebu Said Bahadır
Han tarafında Samsun'da darp edilmiştir.

Etrafı: Duribe fi sene sêlasê ve sêlasîn ve seb'a mie 733.H-1333.M

Anlamı: 733 senesinde darp edilmiştir.

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın resulüdür

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Katalog No/31

Envanter No	: 2017/226/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Said Bahadır Han (1316-1335)
Müze Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 729 (1328)
Darp Yeri	: Hilla ⁵
Ağırlığı	: 3.30 gr
Ölçüsü	: Çap: 2x2 cm, Cidar: 0.9 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs/kufi
Şekil	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada yer alan beş sıra yazının etrafı düğüm yaparak birbirine bağlanan sekiz köşeli bir kuşakla çevrelenmiştir. Kuşağın dış tarafında düğümler arasına darp yeri ve tarihi yazılmış olup bu yazıyı da biri sade diğeri sıralı inci dizili iki yuvarlak kuşak çevrelemektedir.

Arka yüz: Orta da yer alan beş sıra yazının etrafında sekiz yarım dairenin birleşmesiyle oluşan bir birinin tekrarı olan iki sıralı bir motif çevrelemekte olup iç kısımdaki kuşak daha ince tutulmuşken dış taraftaki kuşak çizgileri daha belirgindir. Sekiz yarım dairenin oluşturduğu motifin etrafında dört halifenin ismi yer alır yine bu yazıyı da sade bir daire kuşak ile sıralı inci dizili iki kuşak çevrelemektedir. Sikke pulunu kenarında görülen kesiğin oldukça düzgün olması, büyük ihtimalle sikkenin tedavülden kalktığını belirtmek için atılmış olabileceğini göstermektedir.

⁵<https://www.illerarasimesafe.com/hilla-babil-ili-irak>-Erişim Tarihi: 12.11.2019.

Ön yüz

Ortası: ضرب السلطان الاعظم ابو سعيد بهادر خان خلد الله الملكة بحله

Etrafı: ضرب في سنة تسع و عشرين وسبعمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-sultan'ül a'zam Ebu Said Bahadır Han Halladallâhu
Mulkehu bi-Hilla.

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, büyük Sultan Ebu Said Bahadır Han tarafından Hilla'da darp edilmiştir.

Etrafı: : Duribe fi sene tîs'a ve ısrîn ve seb'a mie.

Anlamı: 729 senesinde edilmiştir.

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın resulüdür

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Katalog No/32

Envanter No	: 2017/225/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Said Bahadır Han (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 729 (1328)
Darp Yeri	: Tebriz ⁶
Ağırlığı	: 2.30 gr
Ölçüsü	: Çap: 2x2.1 cm, Cidar: 0.9 mm
Yazı Karakteri	: Kufi
Şekil	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada yer alan beş sıra yazının etrafı düğüm yaparak birbirine bağlanan sekiz köşeli bir kuşakla çevrelenmiştir. Kuşağın dış tarafında düğümler arasına darp yeri ve tarihi yazılmış olup bu yazıyı da biri sade diğeri sıralı inci dizili iki yuvarlak kuşak çevrelemektedir.

Arka yüz: Orta da yer alan beş sıra yazının etrafında sekiz yarım dairenin birleşmesiyle oluşan bir birinin tekrarı olan iki sıralı bir motif çevrelemekte olup iç kısımdaki kuşak daha ince tutulmuşken dış taraftaki kuşak çizgileri daha belirgindir. Sekiz yarım dairenin oluşturduğu motifin etrafında dört halifenin ismi yer alır yine bu yazıyı da sade bir daire kuşak ile sıralı inci dizili iki kuşak çevrelemektedir.

Ön yüz

Ortası: ضرب السلطان الاعظم ابو سعيد بهادر خان خلد الله الملكة تبريز

Etrafı: ضرب في سنة تسع و عشرين وسبعمائة

⁶<http://www.hurriyet.com.tr/seyahat/iranda-bir-turk-sehri-tebriz>Erişim Tarihi: 13.11.2019.

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-sultan'ül a'zam Ebu Said Bahadır Han halladallâhu mülkehu Tebriz

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, büyük Sultan Ebu Said Bahadır Han tarafından Tebriz'de darp edilmiştir.

Etrafı: Duribe fi sene tîs'a ve ısrîn ve seb'a mie

Anlamı: 729 senesinde darp edilmiştir.

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın resulüdür

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Katalog No/33

Envanter No	: 84/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Sait Bahadır Han (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.20 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.1-2 cm, Cidar: 1 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada dört sıra yazı ile hükümdar ismi belirtilmiş yazı sırasının etrafı sıralı inci dizileri ile hareketlendirilmiş altı kollu bir yıldız formuyla çevrilidir. Yıldız formunun etrafında içteki sıralı inci dizili dıştaki sade iki kuşak daha yer almaktadır. Sikke pulunun kenarında görülen derin kesik büyük ihtimalle sikkenin tedavülden kalktığını belirtmek için kasıtlı olarak oluşturulmuştur.

Arka yüz: Ortada sıralı inci dizili bir kontur içerisinde Allah yazısı yer alır. Konturun çevresinde dairesel olarak kelime-i tevhit yazısı yer almakta, Kelime-i Tevhid'in etrafı ise sade dairesel bir konturla çevrilidir. Alt kısımda bulunan derin keşiğin üzerinde bulunan sıralı inci dizili süsleme sikke pulunda darp esnasında meydana gelen kaymadan dolayı yüzeye tam olarak oturtulamamıştır. Sikke madeninin bakır olması yüzeyde zaman içerisinde sararma ve paslanmaya sebep olmuş pul yüzeyi aldığı darbelerin de etkisiyle oldukça tahrif olmuş bir haldedir.

Ön yüz

Ortası: السلطان ابو سعيد خان خلد الله الملكه

Transkripsiyon:

Ortası: es-sultan Ebu Said Han Halladallâhu Mulkehu

Anlamı: Allah Mülkünü daim etsin, sultan Ebu Said.

Arka yüz

Ortası: الله

Etrafı: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon:

Ortası: Allah

Etrafı: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın resulüdür.

Katalog No/34

Envanter No	: 62/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Sait Bahadır Han (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 3.80 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.2-2.1 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada net bir şekilde belirgin olmamakla beraber üç sıra yazı yer almaktadır. Yazı sıralarının etrafı dört adet yarım sivri kemerin birleşmesiyle oluşan bir konturla çevrilidir. Konturu dış tarafta bir yazı kuşağı sarmakta olup sikke yüzeyi çok tahrif olduğundan yazı okunamamaktadır. Pul yüzeyinde ağır bir oksitlenme den kaynaklı iki tabaka oluşmuştur.

Arka yüz: Ortada iki sıra yazı içerisinde kelime-i tevhit belirtilmiş, yazı sıralarını içteki sade dışteki sıralı inci dizili iki kuşak çevrelemektedir. Süsleme kuşakları pul yüzeyine kayma nedeniyle simetrik olarak darp edilememiş, üst kısımda motif net bir görünüme sahip iken alt kısım nerdeyse tamamen silik bir haldedir. Sikke pulunun ön yüzünde görülen ağır oksitlenme arka yüzeyde de belirgin bir şekilde görülmektedir. Sikke pulunun kenarlarında meydana gelen kırılmalar kasıtlı olmaktan çok zaman içerisinde ki aşınım veya darbelerin bir sonucudur.

Ön yüz: ضرب السلطان ابو السعيد خذ اللهم ملكه

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-sultan Ebu Said Halladallâhu Mulkehu.

Anlamı: Allah Mülkünü daim etsin, sultan Ebu Said tarafından darp edilmiştir.

Arka yüz: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın resulüdür.

Katalog No/35

Envanter No	: 2017/224/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Said Bahadır Han (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 724 (1323)
Darp Yeri	: Erzincan
Ağırlığı	: 3.60 gr
Ölçüsü	: Çap: 2x2.1 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada üç sıra yazı içerisinde hükümdarın ismi belirtilmiştir. Yazı şeridini sade yuvarlak bir kontur çevrelemektedir. Konturun etrafına dairesel olarak sikkenin basıldığı yer ve tarih yazılmış bu yazı şeridini biri sade diğeri sıralı inci dizili iki kuşak çevrelemektedir.

Arka yüz: Ortada üç sıra halinde yazı ile kelime-i tevhit yazılmıştır. Bu yazıyı kare bir bordür çevrelemektedir. Kare bordürün dört köşesine dört halifenin ismi karşılıklı simetrik olarak yerleştirilmiştir. Bu yazının etrafını da yine dışta biri sade diğeri sıralı inci dizili iki kuşak çevrelemektedir.

Ön yüz

Ortası: ضرب السلطان ابو سعيد بهادر خان خلد الملكه بارزنجان

Etrafı: في سنة اربع و عشرين وسبعمائه

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-sultan'ül a'zam Ebu Said Bahadır Han Hâlladâ Mulkehu bi-Erzincan

Anlamı: Mülkün daim olsun, Sultan Ebu Said Bahadır Han tarafından Erzincan'da darp edilmiştir.

Etrafı: fi sene erba'â ve işrîn ve seb'â mie.

Anlamı: 724 senesinde Erzincan'da darp edilmiştir.

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın resulüdür.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Katalog No/36

Envanter No	: 2017/223/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Said Bahadır Han (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 723 (1322)
Darp Yeri	: Tebriz
Ağırlığı	: 3.5 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.9x2 cm, Cidar: 2.1 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada üç sıra halinde yazı ile kelime-i tevhit yazılmıştır. Bu yazıyı kare bir bordür çevrelemektedir. Kare bordürün dört köşesine dört halifenin ismi karşılıklı simetrik olarak yerleştirilmiştir. Bu yazının etrafını da yine dışta biri sade diğeri sıralı inci dizili iki kuşak çevrelemektedir.

Arka yüz: Ortada iki sıra yazı ile sultanın adı ve unvanı belirtilmiş olup yazı sırasını sade dairesel içteki ince dıştaki belirgin iki kuşak çevrelemiştir. Kuşağın etrafına sikkenin basım yeri ve tarihi dairesel olarak yerleştirilmiş, bu yazıyı da biri sade diğeri sıralı inci dizili iki dairesel kuşak çevrelemektedir.

Ön yüz

Ortası: ضرب السلطان ابو سعيد بهادر خان خلد الملكة تبريز

Etrafı: في سنة ثلاثه و عشرين وسبعمائه

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-sultan Ebu Said Bahadır Han Halladallâhu MulkehuTebriz

Anlamı: Allah mülkünü daim kılsın, Sultan Ebu Said Bahadır Han tarafından Tebriz’de dar edilmiştir.

Etrafı: fi sene sêlasê ve ısr’in ve seb“a mie.

Anlamı: 723 senesinde darp edilmiştir.

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان علي

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah’ın resulüdür.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Katalog No/37

Envanter No	: 2017/222/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Sait Bahadır Han (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın Alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 718 (1318)
Darp Yeri	: Simnan ⁷
Ağırlığı	: 2.6 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.3 cm, Cidar: 0.9 mm
Yazı Karakteri	: Kufi

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada kare bordür içerisinde sikkenin basıldığı yer belirtilmiştir. Kare bordürün etrafında kelime-i tevhit yazısı yer almaktadır. Yazı şeridinin etrafını içteki sade dıştaki sıralı inci dizili iki kuşak çevrelemektedir.

Arka yüz: Ortada üç sıra halinde kelime-i tevhit yazısı yer almaktadır. Yazı sıralarının etrafına dört halifenin ismi yerleştirilmiştir. Orta kısımdaki yazı sıralarını sekiz yarım dairenin birleşmesiyle oluşmuş bir bordür kuşatmaktadır. Bu bordürün etrafında içteki sade dıştaki sıralı inci dizili iki dairesel kuşak çevrelemektedir. Sikke pulunun her iki yüzünde yer alan yazı sıraları ve süsleme kuşakları yüzeye simetrik olarak yerleştirilememiş büyük ihtimalle darp esnasındaki kaymadan dolayı alt ve sol taraflar boş kalmıştır. Sikke pulunun kenarında görünen çatlak ve kesikler zaman içerisinde alınan darbelerin etkisinden kaynaklı olabilir.

⁷<https://www.google.com.tr/maps/place/Simnan,+Simnan+Eyaleti>, Erişim Tarihi: 18.11.2019.

Ön yüz

Ortası: ضرب سمنان

Etrafı: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe Simnan

Anlamı: 718 senesinde Simnan'da darp edilmiştir.

Etrafı: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın resulüdür.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali.

Katalog No/38

Envanter No	: 2017/221/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Said Bahadır Han (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 724 (1323)
Darp Yeri	: Bitlis
Ağırlığı	: 3.45 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.2-2.3 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs/Kufi
Şekil	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada kare bir bordür içerisinde üç sıra yazı ile kelime-i tevhit yer almaktadır. Kare bordürün etrafına Dört Halife'nin ismi simetrik olarak yerleştirilmiştir. Halife isimlerinin etrafını da yine sade dairesel bir kuşak çevrelemektedir.

Arka yüz: Ortada hükümdarın ismi ve unvanı üç sıra yazı ile belirtilmiş yazı sıralarının etrafı biri ince diğeri daha belirgin iki sade dairesel kuşakla çevrenmiştir. Bu kuşakların etrafında sikkenin basıldığı yer ve tarihi belirten yazı şeridi dairesel olarak yerleştirilmiş bu yazı kuşağının etrafı da biri sade diğeri sıralı inci dizisi şeklinde iki kuşakla çevrenmiştir.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان علي

Transkripsiyon:

Ortası: Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Arka yüz

Ortası: ضرب السلطان ابو سعيد بهادر خان خلد الملكة تفليز

Etrafı: في سنة اربع و عشرين وسبعمئة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-sultan Ebu Said Bahadır Han Hâlladâ Mulkehu Tefliz (Bitlis).

Anlamı: Mülkün daim olsun, Sultan Ebu Said Bahadır Han tarafından Tefliz'te (Bitlis) darp edilmiştir.

Etrafı: fi sene erba'a ve işrîn ve seb'a mie.

Anlamı: 724 senesinde darp edilmiştir.

Katalog No/39

Envanter No	: 2017/220/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Said Bahadır Han (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 724 (1323)
Darp Yeri	: Tebriz
Ağırlığı	: 3.60 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.2-2.2 cm, Cidar: 1.4 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs/Kufi
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada kare bir bordür içerisinde üç sıra yazı ile kelime-i tevhit yer almaktadır kare bordürün etrafına dört halifenin ismi simetrik olarak yerleştirilmiştir. Halife isimlerinin etrafını da yine sade dairesel bir kuşak çevrelemektedir.

Arka yüz: Ortada hükümdarın ismi ve unvanı üç sıra yazı ile belirtilmiş, yazı sıralarının etrafı biri ince diğeri daha belirgin iki sade dairesel kuşakla çevrelenmiştir. Bu kuşakların etrafında sikkenin basıldığı yer ve tarihi belirten yazı şeridi dairesel olarak yerleştirilmiş bu yazı kuşağının etrafı da biri sade diğeri sıralı inci dizisi şeklinde iki kuşakla çevrelenmiştir.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان علي

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Arka yüz Okunuşu:

Ortası: ضرب السلطان ابو سعيد بهادر خان خلد الملكة تبريز

Etrafı: في سنة اربعة و عشرين وسبعمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-sultan el-azim Ebu Said Bahadır Han Hallada mülkehu
Tebriz

Anlamı: Mülkün daim olsun, Sultan Ebu Said Bahadır Han Tebriz

Etrafı: fî sene erb'a ve ısrin ve seba mie.

Anlamı: 724'de darp edilmiştir.

Katalog No/40

Envanter No	: 2017/218/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Said Bahadır (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 724 (1323)
Darp Yeri	: Tebriz
Ağırlığı	: 3.60 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.3x2.1 cm, Cidar: 1.3 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs/Kufi
Şekil	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Yatay ve Düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında kelime i tevhit yazısı yer alırken kenarlarda dört halifenin ismi yer almıştır. Kemer formunu dışında kalan yazının etrafı ortadaki sıralı inci dizili iç ve dıştakiler sade tutulmuş üç kuşaklı bir bordürle çevrelenmiştir.

Arka yüz: Sikke pulunun ortasında dört köşesi sivri dört köşesi yuvarlak sekiz köşeli yıldız form içerisinde Allah mülkünü daim etsin, büyük sultan Ebu Said Han çevresinde basım yeri ve tarihi yazısı yer alır. Yıldız formunun etrafında içteki sade dış taraftaki sıralı inci dizili iki kuşakla çevrilidir. İnci dizisi formun ön ve arka yüzeyde yer yer kesik olması süsleme motifinin tam olarak yüzeye oturtulamadığının darp esnasında sikke pulunun da meydana gelen kaymanın sonucudur.

Ön yüz

Ortası: ضرب السلطان الاعظم ابو سعيد بهادر خلد الله الملكه

Etrafı: في سنة اربع و عشرين وسبعمائه

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-sultan el-azim Ebu Said Bahadır Halladallâhu mülkehu

Anlamı: Allah Mülkünü daim etsin, büyük Sultan Ebu Said Bahadır.

Etrafı: Duribe Fi Tebriz sene erb'a ve ısrin ve seba mie.

Anlamı: 724 senesinde Tebriz 'de darp edilmiştir.

Arka yüz

Okunuşu: لا اله الا الله محمد رسول الله ابوبكر عمر عثمان على

Etrafı: فسيفيكهماللهو هو السميع العليم

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah,

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali.

Etrafı: Fe se yekfike humullahu ve huves semi'ul-âlim

Anlamı: Allah, onlara karşı seni koruyacaktır. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir

Katalog No/41

Envanter No	: 2017/217/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Said Bahadır Han (1316-1335)
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 723 (1322)
Darp Yeri	: Tebriz
Ağırlığı	: 3.5 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.2-2.3 cm, Cidar: 1.3 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs/Kufi
Şekil	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı

Ön yüz: Ortada kare bir bordür içerisinde üç sıra yazı ile kelime-i tevhit yer almaktadır. Kare bordürün etrafına dört halifenin ismi simetrik olarak yerleştirilmiştir. Halife isimlerinin etrafını da yine sade dairesel bir kuşak çevrelemektedir. Bu kuşağın etrafında sıralı inci dizili başka bir kuşak daha yer almaktadır.

Arka yüz: Ortada hükümdarın ismi ve unvanı üç sıra yazı ile belirtilmiş, yazı sıralarının etrafı biri ince diğeri daha belirgin iki sade dairesel kuşakla çevrelenmiştir. Bu kuşakların etrafında sikkenin basıldığı yer ve tarihi belirten yazı şeridi dairesel olarak yerleştirilmiş bu yazı kuşağının etrafı da biri sade diğeri sıralı inci dizisi şeklinde iki kuşakla çevrelenmiştir.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابو بكر عمر عثمان علي

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali.

Arka yüz

Ortası: ضرب بالسلطانابوسعيدبهاذر خانخادمملكة تبريز

Etrafı: فيسنة ثلاثهوعشرينوسبعمئة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-sultan Ebu Said Bahadır Han Hallada mülkehu.

Anlamı: Mülkün daim olsun, Sultan Ebu Said Bahadır Han

Etrafı: Fi sene selasa ve ısrin ve seba mie

Anlamı: 723 senesinde Tebriz 'de darp edilmiştir

Katalog No/42

Envanter No	: 2017/216/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Sultan Bahadır Han (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 712 (1322)
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 3.5 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.3-2.1 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs/Kufi
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada beş kollu bir yıldız motifinin içerisinde dört sıra yazı ile hükümdarın ismi ve unvanları yer almaktadır. Yıldız motifinin köşelerinde basım tarihi darp edilmiştir. Basım tarihinin etrafı biri sade diğeri sıralı inci dizili forma sahip iki kuşak la çevrelenmiştir.

Arka yüz: Ortada yuvarlak sade bir bordür içerisinde üç sıra yazı ile kelime-i tevhit ve sikkenin basım yeri yazılmıştır. Yazı sıralarının köşelerinde dört halifenin ismi karşılıklı simetrik olarak yerleştirilmiştir. Yazı sırasını çeviren dairesel bordürün dışında sıralı inci dizili başka bir kuşak daha yer almaktadır.

Ön yüz

Ortası: ضرب بفايام دولة السلطان انا عظما بوسعيد بهادر خان خلد الله ملكه

Etrafı: سنة اثنى عشر وسبعمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe fî eyyami devle es-sultan'ül a'zam ebü Said halladâllahu mülkehu ni'me Allah en-nasır

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, Büyük sultan Ebu Said Bahadır Hanın Hükümdarlık döneminde,

Etrafı: Sene tisa aşar ve seba mie

Anlamı: 712 senesinde darp edilmiştir.

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله ضرب محمد اخلاطرسو لاله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمانعلى

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah Duribe Muhammedün Ahlat Resulullah,

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür, Ahlat'da darp edilmiştir

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali.

Katalog No/43

Envanter No	: 2017/215/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Said Bahadır Han (1316-1335)
Müze Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 720 (1320)
Darp Yeri	: Sultaniye ⁸
Ağırlığı	: 3.2 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.6 cm, Cidar: 1.3 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs/Kufi
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı

Ön yüz: Yatay ve Düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında Kelime i Tevhit yazısı yer alırken kenarlarda Dört Halife'nin ismi yer almıştır. Kemer formunu dışında kalan yazının etrafı ortadaki sıralı inci dizili iç ve dıştakiler sade tutulmuş üç kuşaklı bir bordürle çevrelenmiştir.

Arka yüz: Dört köşesi sivri dört köşesi yuvarlak sekiz köşeli yıldız form ortasında Allah mülkünü daim etsin, büyük sultan Ebu Said Han çevresinde basım yeri ve tarihi yazısı yer alır. Yıldız formunun etrafında içteki sade dış taraftaki sıralı inci dizili iki kuşakla çevrilidir. Sikkenin ön ve arka yüzeyinde yazı sıraları ve süsleme kuşakları üzerinde baskı veya aşınma sonucu oluşmuş olabilecek belirgin bir silinme mevcuttur.

⁸<https://www.google.com.tr/maps/place/Sultaniye,+Zencan>, Erişim Tarihi: 18.11.2019.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله بوبكر عمر عثمان على

Etrafı: فسيفكفكهم الله هو السميع العليم

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali.

Etrafı: Fe se yekfike humullahu ve huves semi'ul-alim

Anlamı: Allah, onlara karşı seni koruyacaktır. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir

Arka yüz

Ortası: ضرب بفايام دولة السلطان االا عظام ابو سعيد خذ الله الملك نعم الله النصر

Etrafı: ضرب سلطانية في سنة عشر ينو سبعمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe fi eyyami devle es-sultan'ül a'zam ebu Said halladâllahu mülkehu ni'me Allah en-nasır

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, Büyük sultan Ebu Said'in Hükümdarlık döneminde

Etrafı: Duribe Sultaniye fi Sene işrin ve seba mie

Anlamı: 720 senesinde sultaniye de darp edilmiştir.

Katalog No/44

Envanter No	: 2017/214/s
İnceleme Tarihi	: 05/07/2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Said Bahadır Han (1316-1335)
Müze Geliş Şekli	: Satın alınma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 717 (1317)
Darp Yeri	: Nişabur ⁹
Ağırlığı	: 10.15 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.8-2.8 cm, Cidar: 3.2 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı

Ön yüz: Yatay ve Düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında kelime i tevhit yazısı yer alırken kenarlarda dört halifenin ismi yer almıştır. Kemer formunu dışında kalan yazının etrafı ortadaki sıralı inci dizili iç ve dıştakiler sade tutulmuş üç kuşaklı bir bordürle çevrelenmiştir.

Arka yüz: Dört köşesi sivri dört köşesi yuvarlak sekiz köşeli yıldız form ortasında Allah mülkünü daim etsin, büyük sultan Ebu Said Han yazısının çevresinde basım yeri ve tarihi yer alır. Yıldız formunun etrafında içteki sade dış taraftaki sıralı inci dizili iki kuşakla çevrilidir. Sikke pulunun kenarlarında görünen katmanlar, pula başka dönemlerde de sikke olarak kullanılmış, devşirme bir malzeme görünümü vermektedir.

⁹<https://www.google.com/maps/place/Ni%C5%9Fabur,+Razavi+Horasan+Eyaleti>.
(Nişabur kuzeydoğu İran'da yer alıp Horasan iline bağlıdır.)

لا اله الا الله محمد رسول الله ابوبكر عمر عثمان علي

Transkripsiyon:

La ilahe illallah Muhammedün Resulullah, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali.

Arka yüz

Ortası: ضرب بفايام دولة السلطان انا لا عظم ابو سعيد خلد الله ملكه نعم الله انصر

Etrafı: ضرب نيشابور في سنة... مائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe fi eyyami devle es-sultan'ül a'zam ebu Said halladâllahu mülkehu ni'me Allah en-nasır

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, Büyük sultan Ebu Said'in hükümdarlık döneminde

Etrafı: Duribe Nişabur fi Sene... mie

Anlamı: 7...senesinde Nişabur 'de darp edilmiştir.

Not: Tam tarihi bilinmeyen sikke İlhanlı hükümdarı Ebu Said Han tarafından hükümdarlık yılları olan H.717–736 seneleri arasında bastırılmıştır.

Katalog No/45

Envanter No	: 2010/46/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Sa'id Bahadır Han (1315-1335)
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: (1315-1335)
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.50 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.2-2 cm, Cidar: 0.9 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı**

Ön yüz: Sikkenin orta kısmı üzerindeki aslan figürü, aslanın üstüne yerleştirilen güneş tasviri birlikte kullanılmıştır. Aslan sol yöne doğru yürür vaziyette tasvir edilmiştir. Vücut anatomisi başarılı bir şekilde vurgulanamayan aslanın göğsü şişkin ayakları kısa kuyruğu yukarı kalkık olarak betimlenmiştir. Bakır malzemeden darp edilen sikke pulunun yüzeyinde ağır bir paslanma bulunmaktadır.

Arka yüz: Ortada üç sıra yazı ile hükümdarın ismi yer almaktadır. Yazı sırasının etrafında tam belirgin olmayan Mührü Süleyman olarak nitelendirilen altı kollu bir yıldız motifi olduğu tahmin edilmektedir. Sikke pulunu kenarlarında bulunan derin kıvrımlar ve kesikler darbeler sonucu oluşmuş olabilecekleri gibi sikkenin kullanım süresinin bittiğini göstermek için kasıtlı olarak da yapılmış olabilirler.

Ön yüz: Önyüz sadece figürden oluşmaktadır.

Arka yüz: السلطان الاعظم ابو سعيد خلد الله ملكه

Transkripsiyon:

Es-sultan'ül a'zam Ebu Said halladâllahu mülkehu

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, Büyük sultan Ebu Said

Katalog No/46

Envanter No	: 461/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebi Said Bahadır Han (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: (1315-1335)
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.40 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.2 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı**

Ön yüz: Ortada kare motif içerisinde iki sıra yazı ile hükümdarın ismi yer almış olup kare motifin etrafına darp yılı yazılmıştır. Kare motifin etrafındaki yazıları biri sade diğeri sıralı inci dizili iki kontur çevrelemektedir. Sikke pulunun yüzeyinde zaman bağılı olarak oluşan ağır, oldukça belirgin bir pas katmanı mevcuttur.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmı üzerindeki Pars figürü yer almakta olup, Pars figürü üstüne yerleştirilen “Halladallâhu” kelimesi ile birlikte kullanılmıştır. Pars sol yöne doğru yürür vaziyette tasvir edilmiştir. Vücut anatomisi başarılı bir şekilde vurgulanamayan Pars’ın kulakları oldukça belirgin ve dik bir halde, göğsü şişkin, arka kısmı ince, ayakları kısa kuyruğu aşağı inik bir şekilde betimlenmiştir. Pars figürü ve üzerindeki yazıyı biri oldukça sade diğeri sıralı inci dizili iki kontur çevrelemektedir. Sikke bulunu kenarında görünen düzgün kesik kasıtlı olarak atılmış sikkenin kullanım ömrünün bittiğini göstermektedir.

Ön yüz

Ortası: ايلخانابوسعيد

Etrafı: السلطانابوالسعيدخلدملكه

Transkripsiyon:

Ortası: İlhan Ebu Said

Etrafı: Allah mülkünü daim etsin, büyük Sultan Ebu Said

Arka yüz: خلد الله

Transkripsiyon: Halladallâhu

Anlamı: Allah daim etsin

Katalog No/47

Envanter No	: 148/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Said Bahadır Han (1316-1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: (1315-1335)
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.20 gr
Ölçüsü	: Çap: 2-1.8 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Düzgün olmayan dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada kare bir kontur içerisinde hükümdarın isminin yer aldığı iki sıra yazı bulunmaktadır. Sikke yüzeyinin silik ve paslı olmasından dolayı üzerinde başka yazı veya figüratif bir süsleme olup olmadığı tespit edilememiştir.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında başı sağ yüne doğru yukarı bakan bir geyik figürü yer almaktadır. Figürün sol ayağı ve başı yukarı doğru kalkık bir halde tasvir edilmiş olup baş kısmı vücuda göre oldukça orantısızdır. Figürün kuyruk kısmı kesik olup sağa adım atar vaziyette tasvir edilmiştir. Ortadaki Figürü biri düz diğeri sıralı inci dizili iki kontur çevrelemektedir.

Ön yüz: ایلخانابوسعيد

Transkripsiyon: İlhan Ebu Said

Arka yüz: Arka yüz sadece figürden oluşmaktadır.

Katalog No/48

Envanter No	: 144/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Ebu Said Bahadır Han (1315-1335)
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: (1315-1335)
Darp Yeri	: Hilla ¹⁰
Ağırlığı	: 1.90 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.2-2 cm, Cidar: 2.1 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Düzgün olmayan, dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada yuvarlak kontur içerisinde basım yerini belirten iki sıra yazı yer almaktadır. Dairesel konturun etrafında tek şerit şeklinde kelime-i tevhit yazılı olup bu yazı sıralı inci dizili bir kuşakla çevrilidir. Sikke yüzeyi çok fazla darbe almış ve oldukça paslı bir haldedir.

Arka yüz: Sikkenin orta kısmında dairesel bir konturla çevrelenmiş tavşan figürü yer almaktadır. Tavşan sağ yöne doğru hareket eder şekilde tasvir edilmiş olup ayakları vücuda göre orantısızdır. Tavşan figürünü çevreleyen dairesel konturun çevresinde şerit şeklinde Hükümdarın ismini ve ona övgüler içeren bir yazı kuşağı yer alır. Pul yüzeyinde darbelerin etkisiyle oluşmuş oyuk ve kıvrımlar mevcuttur.

¹⁰ <http://www.e-sehir.com/dunya-haritasi/irak-hilla-uydu-haritasi>. Erişim Tarihi: 21.11.2019.

Ön yüz

Ortası: ضرب حله

Etrafı: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe Hilla

Anlamı: Hilla'da darp edildi

Etrafı: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Arka yüz: Ortada figür yer alır

Etrafı: السلطان ابو السعيد خلد مملكه

Transkripsiyon:

Etrafı: Es-sultan Ebu Said hallada mülkehu

Anlamı: Mülkünü daim olsun, sultan Ebu Said

Katalog No/49

Envanter No	: 132/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Süleyman Han 1339-1349)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 1339-1349
Darp Yeri	: Samsun
Ağırlığı	: 1.50 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.2-1.1 cm, Cidar: 0.6 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı**

Ön yüz: Ortada yay şeklinde iç içe geçmiş iki yarım dairenin oluşturduğu konturun içerisinde iki sıra yazı ile sultanın ismi belirtilmiştir. Konturun etrafında sikkenin darp edildiği yeri belirten yazı kuşağı yer almakta, bu yazı kuşağında biri sade diğeri sıralı inci dizili iki kuşakla çevrilidir.

Arka yüz: Ortada kelime-i tevhit yazısı üç sıra şeklinde yer almaktadır. Yazı sıralarının etrafında Dört Halife'nin ismi yer almıştır. Yazı sıralarının etrafı net bir şekilde belirgin olmayan bitkisel motiflerle çevrelenmiştir. Sikke pulunun kenarlarında zamanla darbeler sonucu oluşan veya kasıtlı olarak mı yapıldığı tam olarak anlaşılmayan kesikler mevcuttur.

Ön yüz

Ortası: السلطانابو السعيد

Etrafı: ضرب في سوسن

Transkripsiyon:

Ortası: Es-sultan Ebu Said

Anlamı: Büyük Sultan Ebu Said

Etrafı: Duribe fi Samsun

Anlamı: Sultan Ebu Said tarafından Samsun'da darp edilmiştir

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على

Transkripsiyon: Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali.

Katalog No/50

Envanter No	: 522/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Arpa Han (1335)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 1.75 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.3 cm-1.7 cm, Cidar: 0.1 cm
Yazı Karakteri	: Sülüs/Kufi
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada üç sıra yazı ile hükümdar ismi yer almaktadır. Yazının altında simetrik olarak birbirinin tekrarı olan iç içe geçmiş bitkisel motiflerin oluşturduğu bir figür yer almakta olup yazı ve figürün etrafı sade dairesel bir konturla çevrilidir. Konturun etrafında yazılar mevcut olup tahrip olduklarından bu yazılar okunamamıştır. Yazı şeridinin etrafını içteki sade dıştaki sıralı inci dizili iki adet kontur çevrelemiştir

Arka yüz: Ortada kelime-i tevhit yazısı üç sıra yazı ile belirtilmiştir. Yazını etrafında yer alan kare kontur çizgileri ortada birleşip düğüm olacak şekilde çerçeve oluşturmaktadır. Kare konturun etrafında Dört Halife ismi simetrik olarak yerleştirilmiştir. Bu yazıları içteki sade dıştaki sıralı inci dizili iki kuşak çevrelemektedir.

Ön yüz : لسلطانالعادلأرباخانخدالهملكه

Transkripsiyon:

Es-Sultan Arpa Halladallahu Mülkehu

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, sultan Arpa Han

Arka yüz

Ortası: لاالهالااللهمحمدرسولالله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمانعلى

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Katalog No/51

Envanter No	: 2008/2/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Hasan Muhammed (1336)
Müze Geliş Şekli	: Eski Ahlat Şehir kazıları (2007)
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: 737 (1336)
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 1.75 gr
Ölçüsü	: Çap: 2-1.8 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada oldukça silik bir halde hükümdarın ismini belirtildiği üç sıra yazı yer almaktadır. Yazı sıralarının etrafı sekiz yarım dairenin birleşmesiyle oluşan silindirik köşeli bir kontur çevrelemektedir. Konturu saran kuşak ve yazı şeritleri sikke yüzeyi tahrif olduğundan net bir şekilde anlaşılamamaktadır. Sikke pulunun yüzeyinde oldukça ağır bir oksitlenme mevcuttur. Pulun kenarlarında ise kırılmalar, belirgin çatlaklar bulunmaktadır.

Arka yüz: Orta da kare bir kontur içerisinde kelime-i tevhidin yer aldığı iki sıra yazı yer almaktadır. Kare konturun köşelerine simetrik olarak basım yılının belirtildiği yazılar yerleştirilmiştir. Bu yazı kuşağını içteki sade dıştaki sıralı inci dizili iki kuşak çevrelemektedir.

Ön yüz: لحاسن محمد خان خلد ملکه

Transkripsiyon:

Hasan Muhammed Han hallada mülkehu

Anlamı: Hasan Muhammed, mülkün daim olsun

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: سنة سبع و ثلاثين و سبعمئة

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Etrafı: Sene seba ve selasin ve seba mie

Anlamı: Yedi yüz otuz yedi senesinde darp edilmiştir

Katalog No/52

Envanter No	: 100/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Muhammed Han (1336...)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: 738 (1337)
Darp Yeri	: Ahlat
Ağırlığı	: 1.80 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.9x1.7 cm, Cidar: 0.9 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı**

Ön yüz tanımı: Ortada iki sıra halinde Muhammed Allah'ın Resulüdür yazısı yer almaktadır. Yazı sıralarının etrafı kare bir konturla çevrelenmiştir. Konturun etrafındaki yazı ve motifler sikke yüzeyi paslı ve tahrif olduğundan net bir şekilde okunamamaktadır. Kare konturun etrafında Sadece sol alt köşesi belirgin olan dairesel sıralı inci dizili bir kuşak göze çarpmaktadır. Sikke üzerindeki yazı ve motiflerin sağ tarafta yoğun bir şekilde gözükmesi buna karşın sol tarafın sade olması basım esnasındaki kaymadan kaynaklanmış olmalıdır.

Arka yüz tanımı: Ortada sekiz yarım dairenin birleşmesiyle oluşan konturun içinde iki sıra yazı ile hükümdar ismi belirtilmiştir. Sekizgen konturun etrafın biri sade diğeri sıralı inci dizili iki kuşakla çevrelenmiştir. Bakırdan kaynaklı oksitlenme her iki yüzeyde de belirgin bir şekilde görülmektedir.

Ön yüz : محمد رسول الله

Transkripsiyon:

Muhammedün Resulullah,

Anlamı: Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür

Arka yüz: ضرب محمد خان اخلاط

Transkripsiyon: Duribe Muhammed Han Ahlat

Anlamı: Muhammed Han tarafından Ahlat'da darp edilmiştir

Katalog No/53

Envanter No	: 99/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Muhammed Han (1336)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Ahlat
Ağırlığı	: 2.60 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.3-2.8 cm, Cidar: 0.9 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Sikkenin orta kısmı oldukça tahrip olduğu için üzerindeki yazılar ve süslemesi net bir şekilde tespit edilememiştir. Sol alt kısımda görülen sivri kemer motifi orta kısımdaki yazıyı etrafında üç köşesi sivri üç köşesi yuvarlak altı kollu bir yıldız motifinin olabileceğini göstermektedir. Sikkenin okunabilen sol alt kısmında basım yerini belirten bir yazı şeridi yer almakta olup bu yazıyı biri sade diğeri sıralı inci dizili iki kuşak çevrelemektedir.

Arka yüz: Orta kısımda sırası net bir şekilde tespit edilemese de üst kısmından kelime-i tevhit olduğu net bir şekilde belli olan yazı yer almaktadır. Yazı sıralarının etrafını dört köşesi sivri dört köşesi yuvarlak sekiz kollu bir motif çevrelemektedir. Motifin kenarlarına Dört Halife'nin ismi yerleştirilmiş olup bu yazıda biri sade diğeri sıralı inci dizili başka iki kuşakla çevrelenmiştir. Sikke pulunun yüzeyinde yoğun bir oksit katman mevcuttur. Ayrıca pulun kenarında

oldukça belirgin darbelerden ziyade kasıtlı yapılmış bir görünüm sergileyen bir çeltik vardır.

Ön yüz

Orta kısım silinme nedeni ile okunamamaktadır

Etrafı: ضرب اخلاط في

Transkripsiyon: Ortası: ...

Etrafı: Duribe Ahlat fi

Anlamı: Ahlat'da darp edilmiştir

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali.

Katalog No/54

Envanter No	: 582/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Hasan Muhammed (1336)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: 736 (1336)
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 3.75 gr
Ölçüsü	: Çap: 2-1.9 cm, Cidar: 0.1 cm
Yazı Karakteri	: Sülüs/Kufi
Şekil	: Dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Orta üç sıra yazı halinde kelime-i tevhit yer almaktadır. Kelime-i tevhidin etrafı sade dairesel bir kuşakla çevrilidir. Bu kuşağın etrafında Dört Halife ismi yer almaktadır. Sikke yüzeyinde görünen diğer süsleme ve yazılar oksitlenme ve üst kısmın silik olmasından dolayı net bir şekilde anlaşılamamaktadır.

Arka yüz: Sikkenin alt kısmında koşar vaziyette bir aslan tasviri yer almaktadır. Aslan figürünün başı sağ yöne doğru olup gövdesi başına ve ayaklarına oranla ince tutulmuş, kuyruğu yukarı bakar şekilde kıvrılmıştır. Aslan tasvirinin üzerinde hükümdar ismi iki sıra yazı ile belirtilmiş hem yazı hem aslan tasviri sade dairesel bir konturla çevrelenmiştir.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان علي

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür

Anlamı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali.

Arka yüz : الحسن سلطان محمد خلد ملكه

Transkripsiyon: Hasan sultan Muhammed hallada mülkehu

Anlamı: Hasan Sultan Muhammed, mülkün daim olsun

Katalog No/55

Envanter No	: 523/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Satı Beg Han
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 739 (1338)
Darp Yeri	: Hınıs
Ağırlığı	: 1.50 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.9x1.7 cm, Cidar: 0.6 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada hükümdarın ismi üç sıra yazı ile belirtilmiştir. Bu yazı sıralarının baş tarafına onları yastık gibi dik kesebilecek şekilde basım tarihi yerleştirilmiştir. Yazı sıralarının etrafı altı yarım dairenin birleşmesiyle oluşan bir bordürle çevrilidir. Dairelerin birleştiği tüm köşelerde birer inci tanesi yer almaktadır. Bu motifi biri sade dairesel diğeri sıralı inci dizili iki kuşak çevrelemektedir.

Arka yüz: Ortada kelime-i tevhit yazısı iki sıra halinde yer almaktadır. Bu yazı sıralarını dört sivri kemerin birleşmesiyle oluşan bir motif çevrelemekte olup kemer nişlerinin içine dört halifenin ismi yerleştirilmiştir. Motif biri sade diğeri sıralı inci dizili dairesel iki kuşak tarafından çevrenmiştir. Sikke pulunun kenarında görünen kesğin düzgün olması onun bir makasla bilinçli olarak atılmış olabileceğini göstermektedir.

Ön yüz

Ortası: السلطان العالمساتيبيك خان خلد الله ملكه

Etrafı: ضرب حصن تسع و ثلاثين وسبعمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Es-Sultan âlim Sâtî Beg Han Halladâllahu Mülkehu”

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, âlim sultan Sâtî Beg Han

Etrafı: Duribe Hınıs tisa ve selasin ve seba mie

Anlamı: 739 senesinde Hınıs ’da darp edilmiştir.

Arka yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان علي

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali.

Katalog No/56

Envanter No	: 138/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Sâtî Beg Han (1339)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: 739 (1338)
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.34 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.7 mm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada iki sıra yazı ile kelime-i tevhit yazısı yer almaktadır. Üst kısımdan anlaşıldığı kadarıyla yazı altı kollu bir yıldız motifiyle çevrelenmiştir. Yıldız motifinin üst kısmında dış çerçeve niteliğinde bir sıralı inci dizisi kuşağı yerleştirilmiş ancak kuşak oksitlenmeden dolayı belirgin değildir.

Arka yüz: Ortada dört sıra yazı ile hükümdarın adı yer almakta olup yazı sıraları kare bir konturla çevrelenmiştir. Sikke yüzeyi oldukça tahrif olduğundan diğer yazı veya süslemeler anlaşılamamıştır.

Ön yüz: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah.

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür

Arka yüz: لسلطان العالماتيبكخان خلد الله ملكه

Transkripsiyon: Es-Sultan âlim Sâtî Beg Han Halladâllahu Mülkehu”

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin, âlim Sultan Sâtî Beg Han

Katalog No/57

Envanter No	: 2019/128/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Süleyman Han (1340)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 745 (1344)
Darp Yeri	: Hısın
Ağırlığı	: 1.25 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.6x1.7 cm, Cidar: 0.6 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Yatay ve Düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında kelime i tevhit yazısı yer alırken kenarlarda dört halifenin ismi yer almıştır. Kemer formunu dışında kalan yazının etrafı dışta sıralı inci dizili içte sade tutulmuş iki kuşaklı bir bordürle çevrelenmiştir.

Arka yüz: Ortada altı kollu yıldız motifi içinde üç sıra halinde “Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman Hısın” yazmaktadır. Yıldız kollarının dış tarafında simetrik olmayan daireler içinde basım yeri ve tarihi darp edilmiştir. Dıştaki dairelerin etrafını sol kenardan anlaşıldığı üzere sıralı inci dizili bir kontur çevrelemektedir. Sikke pulunun da kenarında yıldız motifinin hemen altında yaklaşık iki mm’lik bir delik ve yanında üç mm’lik bir kesik bulunmaktadır. Pulda açılan bu delik sikkenin bir dönem kolye veya bir takı malzemesi olarak kullanılmış olma ihtimaline bağlanabilir.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله محمد رسول الله

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Arka yüz

Ortası: ضرب السلطان العادل سليمان خلد الله الملكه حصن

Etrafı: ضرب في سنة خمسة و سبعين و سبعمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-Sultan'ül adil Süleyman halldallâhu mülkehu. Hısn

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman. Hısn

Etrafı: Duribe fi sene hamse erba'în ve seb'â mie.

Anlamı: 745 senesinde bastırılmıştır.

Katalog No/58

Envanter No	: 2017/236/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Süleyman Han (1340)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 745 (1344)
Darp Yeri	: Hısın
Ağırlığı	: 1.56 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.1 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Yatay ve düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında kelime i tevhit yazısı yer alırken kenarlarda Dört Halife'nin ismi yer almıştır. Kemer formunu dışında kalan yazının etrafı dışta sıralı inci dizili içte sade tutulmuş iki kuşaklı bir bordürle çevrelenmiştir.

Arka yüz: Ortada altı kollu yıldız motifi içinde üç sıra halinde "Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman. Hısın" yazmaktadır. Yıldız kollarının dış tarafında simetrik olmayan daireler içinde basım yeri ve tarihi darp edilmiştir. Dıştaki dairelerin etrafını sağ kenardan anlaşıldığı üzere sıralı inci dizili bir kontur çevrelemektedir. Sikke pulunun kenarında düzgün bir kesik bulunmakta bu kesik büyük ihtimalle sikkenin kullanımdan kalktığını belirtmek için kasıtlı olarak yapılmıştır.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله وحده لا شريك له:

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على :

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah vahdehu la şerike leh

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur tek ilah sadece odur ortağı yoktur.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Arka yüz

Ortası: ضرب السلطان العادل سليمان خلد الله الملكه حصن

Etrafı: ضرب في سنة خمسة و سبعين و سبعمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-Sultan'ül adil Süleyman halladallâhu mülkehu. Hısın

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman. Hısın

Etrafı: Duribe fi sene hamse erba'în ve seb'â mie.

Anlamı: 745 senesinde bastırılmıştır.

Katalog No/59

Envanter No	: 2017/235/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Süleyman Han (1340)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 745 (1344)
Darp Yeri	: Hısın
Ağırlığı	: 1.4 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.8 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Yatay ve düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında kelime i tevhit yazısı yer alırken kenarlarda Dört Halife'nin ismi yer almıştır. Kemer formunu dışında kalan yazının etrafı dışta sıralı inci dizili içte sade tutulmuş iki kuşaklı bir bordürle çevrelenmiştir. Sikke pulu üzerindeki motif ve yazılar diğer benzer örneklere göre daha belirgin bir şekilde olmakla beraber birçok sikkede karşımıza çıkan kayma burada da karşımıza çıkmaktadır.

Arka yüz: Ortada altı kollu yıldız motifi içinde üç sıra halinde "Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman. Hısın" yazmaktadır. Yıldız kollarının dış tarafında simetrik olmayan daireler içinde basım yeri ve tarihi darp edilmiştir. Her bir yamuk dairenin arasına birer inci motifi yerleştirilmiştir. Dairelerin etrafını sağ üst kenardan anlaşıldığı üzere sıralı inci dizili bir kontur çevrelemektedir.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله وحده لا شريك له:

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على :

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah vahdehu la şerike leh

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur tek ilah sadece odur ortağı yoktur.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Arka yüz

Ortası: ضرب السلطان العادل سليمان خلد الله الملكه حصن

Etrafı: ضرب في سنة خمسة و سبعين و سبعمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-Sultan'ül adil Süleyman halladallâhu mülkehu. Hısın

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman. Hısın

Etrafı: Duribe fi sene hamse erba'în ve seb'â mie.

Anlamı: 745 senesinde bastırılmıştır.

Katalog No/60

Envanter No	: 2017/234/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Süleyman Han (1340)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 745 (1344)
Darp Yeri	: Hısın
Ağırlığı	: 1.40 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.7x1.7 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Yatay ve düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında kelime i tevhit yazısı yer alırken kenarlarda Dört Halife'nin ismi yer almıştır. Kemer formunu dışında kalan yazının etrafı dışta sıralı inci dizili içte sade tutulmuş iki kuşaklı bir bordürle çevrelenmiştir. İnci dizisinin, yüzeyde sol üst köşede belirgin bir şekilde görülmesine karşın kayma nedeniyle devamı siliktir. Sikke pulunun kenarında derin bir kesik görülmektedir.

Arka yüz: Ortada altı kollu yıldız motifi içinde üç sıra halinde “Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman. Hısın” yazmaktadır. Yıldız kollarının dış tarafında simetrik olmayan daireler içinde basım yeri ve tarihi darp edilmiştir. Dıştaki dairelerin etrafını üst kısımdan anlaşıldığı üzere sıralı inci dizili bir kontur çevrelemektedir.

Ön yüz

Ortası : لا اله الا الله وحده لا شريك له

Etrafı : ابو بكر عمر عثمان على :

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah vahdehu la űerike leh

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur tek ilah sadece odur ortağı yoktur.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Arka yüz

Ortası: ضرب السلطان العادل سليمان خلد الله الملكه حصن

Etrafı: ضرب في سنة خمسة و سبعين و سبعمئة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-Sultan'ül adil Süleyman halladallâhu mülkehu. Hısn

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman. Hısn

Etrafı: Duribe fî sene hamse erba'în ve seb'â mie.

Anlamı: 745 senesinde bastırılmıştır.

Katalog No/61

Envanter No	: 2017/233/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Süleyman Han (1340)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 745 (1344)
Darp Yeri	: Hısın
Ağırlığı	: 1.40 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.7x1.7 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Yatay ve düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında kelime i tevhit yazısı yer alırken kenarlarda Dört Halife'nin ismi yer almıştır. Kemer formunu dışında kalan yazının etrafı dışta sıralı inci dizili içte sade tutulmuş iki kuşaklı bir bordürle çevrelenmiştir. Ön kısmında desenin bir kısma işlenmiş olması sikke pulunda darp esnasında yaşanan kaymanın etkisini açıkça göstermektedir.

Arka yüz: Ortada altı kollu yıldız motifi içinde üç sıra halinde “Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman Hısın” yazmaktadır. Yıldız kollarının dış tarafında simetrik olmayan daireler içinde basım yeri ve tarihi darp edilmiştir. Dıştaki dairelerin etrafını sıralı inci dizili bir kontur çevrelemektedir. Sikkenin dış kenarlarında büyük ihtimalle zaman kaynaklı kasti olmayan silinme aşınım sonucu oluşmuştur.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله وحده لا شريك له:

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على :

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah vahdehu la şerike leh

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur tek ilah sadece odur ortağı yoktur.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Arka yüz

Ortası: ضرب السلطان العادل سليمان خلد الله الملكه حصن

Etrafı: ضرب في سنة خمسة و سبعين و سبعمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-Sultan'ül adil Süleyman halladallâhu mülkehu. Hısın

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman. Hısın

Etrafı: Duribe fî sene hamse erba'în ve seb'â mie.

Anlamı: 745 senesinde bastırılmıştır.

Katalog No/62

Envanter No	: 2017/232/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Süleyman Han (1340)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 745 (1344)
Darp Yeri	: Hısın
Ağırlığı	: 1.40 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.7-1.7 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Yatay ve düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında kelime i tevhit yazısı yer alır. Kemer formunu dışında kalan yazının etrafı dışta sıralı inci dizili içte sade tutulmuş iki kuşaklı bir bordürle çevrelenmiştir. İnci dizili kuşak diğer benzer örneklerle oranla daha belirgin bir görünüm arz etmekte sağ kısım hariç nerdeyse dairesel olarak çerçeveyi tamamlamaktadır. Sikke pulunun kenarlarında darbeler sonucu oluşmuş kırılma ve ezilmeler mevcuttur.

Arka yüz: Ortada altı kollu yıldız motifi içinde üç sıra halinde “Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman. Hısın” yazmaktadır. Yıldız kollarının dış tarafında simetrik olmayan daireler içinde basım yeri ve tarihi darp edilmiştir. Dıştaki dairelerin etrafını sıralı inci dizili bir kontur çevrelemektedir.

Ön yüz

Ortası : لا اله الا الله وحده لا شريك له

Etrafı : ابو بكر عمر عثمان على :

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah vahdehu la şerike leh

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur tek ilah sadece odur ortağı yoktur.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Arka yüz

Ortası: ضرب السلطان العادل سليمان خلد الله الملكه حصن

Etrafı: ضرب في سنة خمسة و سبعين و سبعمئة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-Sultan'ül adil Süleyman halladallâhu mülkehu Hısın

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin büyük Sultan adil Süleyman Hısın

Etrafı: Duribe fî sene hamse erba'în ve seb'â mie.

Anlamı: 745 senesinde bastırılmıştır.

Katalog No/63

Envanter No	: 2017/231/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Süleyman Han (1340)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 745 (1344)
Darp Yeri	: Hısın
Ağırlığı	: 1.40 gr
Ölçüsü	: Çap: 1-1.8 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Yatay ve düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında kelime i tevhit yazısı yer alırken kenarlarda Dört Halife'nin ismi yer almıştır. Kemer formunu dışında kalan yazının etrafı dışta sıralı inci dizili içte sade tutulmuş iki kuşaklı bir bordürle çevrelenmiştir. Alt kısımda kemerlerin birleştiği kısmın arasında belirgin bir Allah yazısı yer almaktadır.

Arka yüz: Ortada altı kollu yıldız motifi içinde üç sıra halinde "Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman. Hısın" yazmaktadır. Yıldız kollarının dış tarafında simetrik olmayan daireler içinde basım yeri ve tarihi darp edilmiştir. Dıştaki dairelerin etrafını sıralı inci dizili bir kontur çevrelemektedir. İnci dizili kontur sağ tarafta belirgin iken kayma nedeniyle diğer kısımlarda görülmemektedir. Sikke pulunun kenarında benzer örneklerde olduğu gibi yine kasıtlı olduğu belirgin olan düzgün kesikler mevcuttur.

Ön yüz

Ortası: لا اله الا الله وحده لا شريك له:

Etrafı: ابوبكر عمر عثمان على :

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah vahdehu la şerike leh

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur tek ilah sadece odur ortağı yoktur.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Arka yüz

Ortası: ضرب السلطان العادل سليمان خلد الله الملكه حصن

Etrafı: ضرب في سنة خمسة و سبعين و سبعمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-Sultan'ül adil Süleyman halladallâhu mülkehu Hısn

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin büyük Sultan adil Süleyman Hısn

Etrafı: Duribe fî sene hamse erba'în ve seb'â mie.

Anlamı: 745 senesinde bastırılmıştır.

Katalog No/64

Envanter No	: 2017/230/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Süleyman Han (1340)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 745 (1344)
Darp Yeri	: Hısın
Ağırlığı	: 1.40 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.7-1.7 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Dairesel

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Yatay ve düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında kelime i tevhit yazısı yer alırken kenarlarda Dört Halife'nin ismi yer almıştır. Kemer formunu dışında kalan yazının etrafı dışta sıralı inci dizili içte sade tutulmuş iki kuşaklı bir bordürle çevrelenmiştir. Yazı ve motifler sikke pulu üzerine tam olarak aktarılamamış aşağı doğru kayma oluşmuş bu yüzden sikkenin üst kısmında boşluk meydana gelmiştir.

Arka yüz: Ortada altı kollu yıldız motifi içinde üç sıra halinde “Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman Hısın” yazmaktadır. Yıldız kollarının dış tarafında simetrik olmayan daireler içinde basım yeri ve tarihi darp edilmiştir. Dıştaki dairelerin etrafını sıralı inci dizili bir kontur çevrelemektedir. Sikke pulunun kenarında düzgün bir kesik görülmektedir.

Ön yüz

Ortası : لا اله الا الله وحده لا شريك له

Etrafı : ابوبكر عمر عثمان على :

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah vahdehu la űerike leh

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur tek ilah sadece odur ortağı yoktur.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Arka yüz

Ortası: ضرب السلطان العادل سليمان خلد الله الملكه حصن

Etrafı: ضرب في سنة خمسة و سبعين و سبعمئة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-Sultan'ül adil Süleyman halladallâhu mülkehu. Hısn

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin büyük Sultan adil Süleyman Hısn

Etrafı: Duribe fî sene hamse erba'în ve seb'â mie.

Anlamı: 745 senesinde bastırılmıştır.

Katalog No/65

Envanter No	: 2017/229/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı, Süleyman Han (1340)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: 745 (1344)
Darp Yeri	: Hısın
Ağırlığı	: 1.30 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.9x1.7 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekil	: Daire

Ön yüz**Arka yüz**

Ön yüz: Yatay ve düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında kelime i tevhit yazısı yer alırken kenarlarda Dört Halife'nin ismi yer almıştır. Kemer formunu dışında kalan yazının etrafı dışta sıralı inci dizili içte sade tutulmuş iki kuşaklı bir bordürle çevrenmiştir.

Arka yüz: Ortada altı kollu yıldız motifi içinde üç sıra halinde “Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan adil Süleyman. Hısın” yazmaktadır. Yıldız kollarının dış tarafında simetrik olmayan daireler içinde basım yeri ve tarihi darp edilmiştir. Dıştaki dairelerin etrafını sıralı inci dizili bir kontur çevrelemektedir. Sikke pulunda sert bir cisimle açıldığı belli yaklaşık üç mm'lik delik sikkenin takı malzemesi olarak kullanılmış olabileceği ihtimalini ortaya çıkarabileceği gibi sikkenin kullanım süresinin dolduğunu belirtmek için kasıtlı olarak açılmış da olabilir.

Ön yüz

Ortası : لا اله الا الله وحده لا شريك له

Etrafı : ابوبكر عمر عثمان على :

Transkripsiyon:

Ortası: La ilahe illallah vahdehu la şerike leh

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur tek ilah sadece odur ortağı yoktur.

Etrafı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali

Arka yüz

Ortası: ضرب السلطان العادل سليمان خلد الله الملكه حصن

Etrafı: ضرب في سنة خمسة و سبعين و سبعمائة

Transkripsiyon:

Ortası: Duribe es-Sultan'ül adil Süleyman halladallâhu mülkehu. Hısın

Anlamı: Allah mülkünü daim etsin büyük Sultan adil Süleyman. Hısın

Etrafı: Duribe fi sene hamse erba'în ve seb'â mie.

Anlamı: 745 senesinde bastırılmıştır.

Katalog No/66

Envanter No	: 2019/126/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Darp ettiren hükümdarı bilinmiyor)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bronz
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 3.95 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.9-2 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Kufi
Şekli	: Dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada üç sıra halinde “Lâîlâhe İlla Allâh / vahdehû Lâ şerîke leh.” dini ibaresi yer almaktadır. Yazı sıralarının etrafı sade dairesel bir konturla çevrelenmiştir. Dairesel konturun etrafını da okunamayan bir yazı sırası daha çevrelemiştir. Bronz sikkenin yüzeyi oldukça aşınmış ve darbelerden dolayı zarar görmüş bir haldedir.

Arka yüz: Ortada dairesel kontur içerisinde ve etrafında içeriği sikke yüzeyinin zarar görmesinden dolayı anlaşılamayan yazı sıraları yer almaktadır. Sikke pulunun kenarında yaklaşık dört mm derinlikte bir kesik yer almaktadır.

Ön yüz:

Ortası لا اله الا الله وحده لا شريك له

Etrafı: Okunamadı

Transkripsiyon:

Ortası: Lâîlâhe İlla Allâh / vahdehû Lâ şerîke leh.

Anlamı: Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur.

Arka yüz:

Sikke yüzeyi oldukça tahrip olduğundan okunamadı. Ancak yazı karakterinden Uygurca yazıldığı sanılmaktadır.

Katalog No/67

Envanter No	: 2019/47/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Darp ettiren hükümdarı bilinmiyor)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bronz
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 3.9 gram
Ölçüsü	: Çap: 1.9 cm, Cidar: 1 mm
Yazı Karakteri	: Kufi
Şekli	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada kare kontur içerisinde üç sıra yazı ile Kelime-i Tevhid ibaresi yer almaktadır. Sikke yüzeyi oldukça tahrip olduğundan kenarlardaki yazı veya süsleme desenleri anlaşılamamıştır. Sikke pulunun kenarlarında zaman aşımından kaynaklı veya kasıtlı yapılan darbeler sonucu birçok kırılma ve kesik görülmektedir.

Arka yüz: Sikke yüzeyinde boynuz ve kulaklarından anlaşıldığı kadarıyla başı arka tarafa dönük yürür vaziyette bir geyik figürü yer almaktadır. Geyiğin sol ayağı öne doğru adım atacak şekilde yukarı kalkık bir şekilde darp edilmiştir. Sikke yüzeyi oldukça bozulmuş olduğundan figürle ilgili detaylı bilgi verilememektedir.

Ön yüz: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Arka yüz: Sikkenin arka yüzü tamamen figürden oluşur

Katalog No/68

Envanter No	: 2017/176/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Darp ettiren hükümdarı bilinmiyor)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 1.95 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.7 cm-1.8 cm, Cidar: 1.1 mm
Yazı Karakteri	: Uygurca /Kufi
Şekli	: Dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada üç sıra yazı ile Kelime-i Tevhit ibaresi darp edilmiştir. Kelime-i Tevhid'in etrafına dört yarım dairenin birleşerek oluşturduğu bir kontur yer almaktadır. Yarım dairelerin oluşturduğu konturu içerdeki sade dış taraftaki sıralı inci dizili iki kontur kuşağı çevrelemiştir. Üst sıradaki Allah lafzını üzerinde belirgin bir güneş motifi ve iki inci tanesi yerleştirilmiştir. Motif ve yazılar sol kısma ağırlıklı olarak yerleştirilmiş pulun sağ kenarı boş kalmıştır. Sikke pul yüzeyi ve kenarları oldukça tahrip olmuş bir haldedir.

Arka yüz: Sikkenin kenarlarında içlerinde Uygurca metinlerin yer aldığı üç yarım dairenin birleşerek oluşturduğu üç kontur yer almaktadır. Yarım dairelerin oluşturduğu konturların kenarları orta kısımda birleşip altıgen bir kuşak oluşturmuş bu altıgen kuşak içerisinde yine Uygurca yazılara ve bir güneş motifine yer verilmiştir.

Ön yüz : لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Arka yüz: Sikkenin Arka yüzünde yer alan Uygurca metin tercüme edilememiştir.

Katalog No/69

Envanter No	: 2017/174/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Darp ettiren hükümdarı bilinmiyor)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 1.95 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.7 cm- 2 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Uygurca /Kufi
Şekli	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada üç sıra yazı ile Kelime-i Tevhit ibaresi darp edilmiştir. Kelime-i Tevhid'in etrafına dört yarım dairenin birleşerek oluşturduğu bir kontur yer almaktadır. Yarım dairelerin oluşturduğu konturu içerdeki sade dış taraftaki sıralı inci dizili iki kontur kuşağı çevrelemiştir.

Arka yüz: Sikkenin kenarlarında içlerinde Uygurca metinlerin yer aldığı üç yarım dairenin birleşerek oluşturduğu üç kontur yer almaktadır. Yarım dairelerin oluşturduğu konturların kenarları orta kısımda birleşip altıgen bir kuşak oluşturmuş bu altıgen kuşak içerisinde yine Uygurca yazılara ve bir güneş formuna yer verilmiştir. Sikke pulunun kenarları oldukça tahrip olmuş her iki yüzeyde yer yer silinmeler oluşmuştur

Ön yüz : لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Arka yüz: Sikkenin Arka yüzünde yer alan Uygurca metin tercüme edilememiştir.

Katalog No/70

Envanter No	: 2017/173/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Darp ettiren hükümdarı bilinmiyor)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.9 cm-2 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Uygurca/Kufi
Şekli	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada üç sıra yazı ile Kelime-i Tevhit ibaresi darp edilmiştir. Kelime-i Tevhid'in etrafına dört yarım dairenin birleşerek oluşturduğu bir kontur yer almaktadır. Üst sıradaki Allah lafzının üstünde bir güneş motifi yer alır. Motifin her iki yanına da birer inci tanesi yerleştirilmiştir. Yarım dairelerin oluşturduğu konturu içerdeki sade dış taraftaki sıralı inci dizili iki kontur kuşağı çevrelemiştir. Sikkenin yüzeyi oldukça tahrip olmuş alt kısımdaki yazı ve süslemeler silik olduğu için tam olarak seçilememiştir.

Arka yüz: Sikkenin kenarlarında içlerinde Uygurca metinlerin yer aldığı üç yarım dairenin birleşerek oluşturduğu üç kontur yer almaktadır. Yarım dairelerin oluşturduğu konturların kenarları orta kısımda birleşip altıgen bir kuşak oluşturmuş bu altıgen kuşak içerisinde yine Uygurca yazılara ve bir güneş formuna yer verilmiştir.

Ön yüz : لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: Ortası: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Arka yüz: Sikkenin Arka yüzünde yer alan Uygurca metin tercüme edilememiştir.

Katalog No/71

Envanter No	: 2017/170/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Darp ettiren hükümdarı bilinmiyor)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.9-2 cm, Cidar: 1.1 mm
Yazı Karakteri	: Uygurca /Kufi
Şekli	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada üç sıra yazını etrafını benzer örneklerden anlaşıldığı kadarıyla altı yarım dairenin birleşmesiyle oluşmuş bir kontur çevrelemektedir. Sikke yüzeyi çok fazla tahrip olduğundan kenarlardaki yazı veya süslemeler anlaşılamamaktadır.

Arka yüz: Sikkenin kenarlarında benzer örneklerden anlaşıldığı kadarıyla içlerinde Uygurca metinlerin yer aldığı üç yarım dairenin birleşerek oluşturduğu üç kontur yer almaktadır. Yarım dairelerin oluşturduğu konturların kenarları orta kısımda birleşip altıgen bir kuşak oluşturmuş bu altıgen kuşak içerisinde yine Uygurca yazılara yer verilmiştir.

Ön yüz: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Arka yüz: Sikkenin Arka yüzünde yer alan Uygurca metin tercüme edilememiştir.

Katalog No/72

Envanter No	: 2017/169/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Darp ettiren hükümdarı bilinmiyor)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 1.85 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.9 cm-1.7 cm, Cidar: 1.1 mm
Yazı Karakteri	: Uyгурca /Kufi
Şekli	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada iki sıra yazı ile kelime-i Tevhid ibaresi yer almaktadır. Kelime-i tevhidin üstünde silinmiş bir güneş formu yer almakta, etraftaki kontur veya süslemeler silik olduğundan içerikleri anlaşılamamaktadır.

Arka yüz Arka yüz: Sikkenin kenarlarında içlerinde Uyğurca metinlerin yer aldığı üç yarım dairenin birleşerek oluşturduğu alttaki oldukça silik üç kontur yer almaktadır. Yarım dairelerin oluşturduğu konturların kenarları orta kısımda birleşip ortada altıgen bir kuşak oluşturmuş bu altıgen kuşak içerisinde yine Uyğurca yazılara ve bir güneş formuna yer verilmiştir.

Ön yüz: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Arka yüz: Sikkenin Arka yüzünde yer alan Uyğurca metin tercüme edilememiştir.

Katalog No/73

Envanter No	: 2017/168/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Darp ettiren hükümdarı bilinmiyor)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.1 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.9- 1.7 cm x 2 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Uygurca /Kufi
Şekli	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada üç sıra yazını etrafını altı yarım dairenin birleşmesiyle oluşmuş bir kontur çevrelemektedir. Orta kısımda yer alan yazı sıralarının üstünde bir güneş motifi görülmekte, altı dilimli daireyi içteki sade dıştaki sıralı inci dizili iki kontur çevrelemiştir. İnci dizili kontur sadece sol tarafta net bir şekilde görülmektedir.

Arka yüz Arka yüz: Sikkenin kenarlarında içlerinde Uygurca metinlerin yer aldığı üç yarım dairenin birleşerek oluşturduğu üç kontur yer almaktadır. Yarım dairelerin oluşturduğu konturların kenarları orta kısımda birleşip altıgen bir kuşak oluşturmuş bu altıgen kuşak içerisinde yine Uygurca yazılara ve bir güneş formuna yer verilmiştir. Üç dilimli dairelerin arasında yine Uygurca metinler yer almakta etrafında ise çerçeve olarak içteki sade dıştaki sıralı inci dizili iki kontur kullanılmıştır. Ön yüzde görülen kayma burada da etkisini göstermiş yazı ve süslemeler sağ alt kısma kaymış üst kısım boş kalmıştır.

Ön yüz: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Arka yüz: Sikkenin Arka yüzünde yer alan Uyğurca metin tercüme edilememiştir.

Katalog No/74

Envanter No	: 2017/167/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Darp ettiren hükümdarı bilinmiyor)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.9-2 cm, Cidar: 1.1 mm
Yazı Karakteri	: Uygurca /Kufi
Şekli	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada üç sıra yazını etrafını altı yarım dairenin birleşmesiyle oluşmuş bir kontur çevrelemektedir. Orta kısımda yer alan yazı sıralarının üstünde zar zor tespit edilebilen bir güneş motifi görülmekte sikke yüzeyi çok fazla tahrip olduğundan kenarlardaki yazı veya süslemeler anlaşılamamaktadır

Arka yüz Arka yüz: Sikkenin kenarlarında içlerinde Uygurca metinlerin yer aldığı üç yarım dairenin birleşerek oluşturduğu üç kontur yer almakta, alt kısımdaki üç dilimli kontur oldukça tahrip olmuş bir haldedir. Yarım dairelerin oluşturduğu konturların kenarları orta kısımda birleşip altıgen bir kuşak oluşturmuş bu altıgen kuşak içerisinde yine Uygurca yazılara ve bir güneş formuna yer verilmiştir.

Ön yüz: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Arka yüz: Sikkenin Arka yüzünde yer alan Uygurca metin tercüme edilememiştir.

Katalog No/75

Envanter No	: 98 /s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Darp ettiren hükümdarı bilinmiyor)
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.10 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.3-2 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Kufi
Şekli	: Düzgün olmayan, altıgen

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada üç sıra yazı yer almaktadır. Yazı sıraları oldukça tahrip olduğundan sadece orta kısımdaki sırada el azam yazısı ve üzerindeki yıldız motifi ayırt edilebilmiş alt ve üst sıradaki yazılar ise okunamamıştır. Bakır olan sikke pulunun üzerinde oksit lekeleri ve darbeler sonucu oluşmuş oyuklar mevcuttur

Arka yüz: Figür sikkenin orta kısmında sola doğru hareket eder vaziyette kuyruğu yukarı kalkık bir halde darp edilmiştir. Baş kısmı tamamen deforme olan figürün müze envanter kayıtlarına göre Şir-i Hurşit olduğu belirtilmiş, yine kayıtlara göre aslanın üzerinde bir güneş formu yer almaktadır. Aslanın ayaklarının bastığı yerde sıralı inci dizili bir konturun alt kısmı görülmektedir. Sikke yüzeyi oldukça zarar görmüş yüzeyde yer yer oksit lekeleri oluşmuştur.

Ön yüz: الاعظم

Transkripsiyon: Sultan el-azam

Anlamı: Büyük sultan

Arka yüz: Sikkenin Arka figürden oluşur.

Katalog No/76

Envanter No	: 96/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Darp ettiren hükümdarı bilinmiyor)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 3.20 gr
Ölçüsü	: Çap: 2.5-2.4 cm, Cidar: 1.4 mm
Yazı Karakteri	: Kufi
Şekli	: Dairesel

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Ortada Sağa doğru hareket eder vaziyette ağız açık bir halde şir-i Hurşit figürü yer alır. Aslanın üzerinde kısmen deforme olmuş bir güneş formu yer almakta, aslanın ayaklarının altında sadece bir bölümü belirgin olan sıralı inci dizili bir kontur yer almaktadır. Aslanın kuyruğu aşağı doğrudur ve sağ arka bacağının altında bir yıldız formu darp edilmiştir.

Arka yüz: Kenarları İki dilimli kemerin birleşmesiyle oluşan beş kollu yıldız motifinin içerisinde kelime tevhit ibaresi belirtilmiştir. Yıldız motifinin etrafını sıralı inci dizili bir kontur çevrelemektedir. Yıldız motifinin kenarlarında yer alan yazılar sikke yüzeyi oldukça tahrip olduğundan okunamamıştır. Sikke yüzeyinde birçok yerde oksitlenmeden kaynaklı lekeler mevcuttur.

Ön yüz: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Arka yüz: Sikkenin Arka yüzünde aslan figürü yer almaktadır.

Katalog No/77

Envanter No	: 39 s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Darp ettiren hükümdarı bilinmiyor)
Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Bakır
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 1.95 gr
Ölçüsü	: Çap: 1.6 cm-1.6 cm, Cidar: 0.8 mm
Yazı Karakteri	: Sülüs
Şekli	: Daire

Ön yüz**Arka yüz****Tanımı:**

Ön yüz: Kısmen belirgin altı dilimli bir motifin Arasında çeşitli yazılar görülmektedir. Sikke yüzeyi oldukça hasarlı olduğu için yazılar anlaşılamamaktadır. Altı dilimli motifin etrafını sıralı inci dizili bir kontur çevrelemektedir. Kontur motifin alt kısmında belirgin olarak gözükmemektedir.

Arka yüz: Ortada küçük bir dairesel konturun içerisinde güneş motifi ve altında yazı sırası yer almaktadır. Orta kısımdaki dairenin etrafını şerit halinde kelime-i tevhit yazısı çevrelemektedir. Güneş motifinin altındaki yazı okunamamıştır. Sikke yüzeyinde oksitlenmeden kaynaklı bir katman oluşmuş, zaman içerisinde aldığı darbelerin etkisiyle yüzey oldukça zarar görmüştür. Sikke pulunun kenarında oldukça belirgin düzgün bir kesik mevcuttur.

Ön yüz: Sikke yüzeyi tahrip olduğundan okunamamıştır.

Arka yüz: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

Katalog No/78

Envanter No	: 611/s
İnceleme Tarihi	: 05.07.2019
Saltanat Dönemi	: İlhanlı (Darp ettiren hükümdarı bilinmiyor)
Müzeeye Geliş Şekli	: Satın alma
Madeni	: Gümüş
Darp yılı	: Bilinmiyor
Darp Yeri	: Bilinmiyor
Ağırlığı	: 2.10gr
Ölçüsü	: Çap: 2.3-2.6 cm, Cidar: 1.2 mm
Yazı Karakteri	: Kufi
Şekli	: Daire

Ön yüz

Arka yüz

Tanımı:

Ön yüz: Ortada oldukça tahrip olmuş bir halde bulunan üç sıra yazını etrafı sıralı inci dizilerinin oluşturduğu dört yarım daireden oluşan bir konturla çevrilidir.

Arka yüz: Ortada oldukça tahrip olmuş bir halde bulunan üç sıra yazını etrafı kare bir konturla çevrilidir. Kare konturun her köşesinde simetrik olarak yerleştirildiği varsayılan yazılar okunamamıştır. Sikkenin ön ve arka yüzeyinde oksitlenmeden kaynaklı bir katman oluşmuş, pulun kenarlarında derin kesikler ve zaman içerisinde aldığı darbeler sonucu belirgin kırılmalar oluşmuştur.

Ön yüz: Sikkenin ön yüzü oldukça tahrip olduğundan yazılar okunamamıştır

Arka yüz: لا اله الا الله محمد رسول الله

Transkripsiyon: La ilahe illallah Muhammedün Resulullah

Anlamı: Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür.

3. DEĞERLENDİRME

Ahlat Müzesi'nde bulunan İlhanlılar Dönemine ait sikke örnekleri kapsamında katalog bölümünde toplam 78 adet sikke incelenmiştir. İncelenen sikke örneklerinden hareketle darphaneler, basıldıkları yer, darp tekniği, malzemesi, ölçü birimleri ve sikkelerin üzerinde yer alan düzenlemeler adları altında başlıklar oluşturularak bir değerlendirmeye gidilmiştir.

3.1. Darphaneler

Sikkelerin basıldığı yer olan darphaneler ilk dönemlerde genelde üç veya dört kişinin çalıştığı ufak ve basit bir atölyedir. Darp işleminin yapılacağı atölyede malzeme olarak: basımın üzerinde yapılacağı örs, sikke pullarının ısıtılıp yumuşatıldığı ocak, pulların ağırlığının tespiti için terazi, üzerine resim, yazı veya figürün kazınacağı kalıp veya ıstampa, kalıp hazırlamak için kullanılan genelde çelik uçlu hakkâk kalemleri, ısıtılan pulu kalıp üzerine koymak için maşa ve çekiç bulunmaktadır. (Yuka, 2012: 40)

İlhanlı Devleti, egemenliği altındaki birçok bölge veya şehirde sikke bastırmıştır. Özellikle ticaretin aktif bir şekilde yapıldığı yerlerde devlet darphaneler açmış; böylece tüccarların getirdiği madenlerden faydalanmayı amaçlamıştır. İlhanlı Devlet yönetiminde sikke basma aynı zamanda hükümdarlığın simgesi olarak da kabul edildiği için Türk-İslam Devletleri'nden farklı olarak meliklere bu yetki verilmemiştir.

İlhanlılar Dönemi'nde zaman içerisinde sikke üretiminin artması sonucu, 200'eyakın darphane faaliyet göstermiştir. Tebriz, Süleymaniye, İsfahan, Tiflis, Musul, Sincar, Hamadan, Samhasur, Kaşan. Anadolu'da ise Erzurum, Erzincan, Sivas, Konya, Bayburt, Adilcevaz, Ahlat, Van, Siirt, Bitlis, Malatya, Harput, Niksar, Tokat, Ankara Kastamonu, Samsun, Amasya, Kırşehir, Kayseri, Aksaray, Alanya, Amid İlhanlıların sikke bastırdıkları örnek verilebilecek yerlerden sadece bazılarıdır. (Damalı, 2001: 42; Morrisson, 2002: 67)

Araştırmamız kapsamında ele aldığımız İlhanlı Dönemi sikkeleri aşağıda belirtilen bazı şehirlerde kesilmiştir.

Darp yeri belli olan sikkelerin birçoğu Tebriz ve Hısın baskılıdır. Sikkeler üzerinde yapılan incelemelerde Sultaniye (Katalogno:19,41), Erzincan (Katalog no:7.53), Hısın (Katalog no:53.55.56.57.58.59.60), Tebriz (Katalog no:33.36.37.38), Hilla (Katalogno:29,46), Samsun (Katalogno:47), Nişabur (Katalog no:42), Ahlat (Katalogno:50,51), Bitlis (Katalog no:36), Simman (Katalog no:10), Hemrin (Katalog no:1)'de darb edildiği anlaşılmaktadır.

Ancak sikkelerin büyük bir bölümü tahrip olduğundan darp yerleri bilinmemektedir.

3.2. Sikkelerde Kullanılan Malzeme (Altın –Gümüş-Bakır-Bronz)

İlhanlı Dönemi sikkelerinde altın, gümüş, bakır, bronz olmak üzere dört maden cinsinde sikke bastırılmıştır. Araştırma konumuz dâhilinde incelediğimiz yetmiş sekiz adet sikke içerisinde altın madeniyle basılan örneklerle rastlanmamakla birlikte 56 gümüş, 19 bakır, 3 bronz sikke örneğine rastlanmıştır.

Ahlat Müzesi'ndeki İlhanlı Dönemi sikke örnekleri içerisinde ağırlıklı olarak gümüşün kullanıldığı görülmüştür. İncelediğimiz örneklerde gümüş sikkelerin Hülagu, Abaka, Argun, Gazan, Olcayto Muhammed Hüdavend, Ebu Said, Sati Beg, Süleyman Han'lar döneminde basıldıkları görülmüştür. (Katalogno: 1. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 23. 25. 26. 28. 29. 30. 31. 32. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 49. 50. 55. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74)

İncelediğimiz Ahlat Müzesi envanter defterlerine kayıtlı İlhanlı bakır sikkelerinin: Abaka, Gazan Mahmud Han, Ebu Said, Hasan Muhammed, Süleyman, Sati Beg Hanlar tarafından bastırıldığı görülmektedir.

(Katalog no:3. 13. 22. 27. 33. 34. 45. 46. 47. 48. 51. 52. 53. 54. 56. 75. 76. 77. 78)

Ahlat Müzesi'nde bulunan İlhanlı bronz sikkeleri de bakır sikkeleri gibi ölçü birimini Fulus "*fels*" olarak adlandırmıştır. İncelediğimiz üç örnekte bronz sikkeye rastlanmış olup bir tanesi Olcayto Han Dönemi'nde basılmış diğer iki sikkeyi bastıran hükümdar bilinmemektedir. (Katalog no:24. 66. 67)

İlhanlılar; doğu - batı ticareti yolları üzerinde demir, gümüş, bakır, ipek, kâğıt dokuma, cam ve silah gibi sanayi ve tarım ürünlerinin kolayca pazarlama imkânına

sahip bir coğrafyada olmalarına rağmen ilk Hükümdar Hülagu'dan, Gazan Han'a kadar bastırılan sikkelerin kalitesinin düşük olduğu görülmektedir. Bu dönem sikkelerinin birim ve ağırlıklarının da tam bir standardı bulunmamaktadır. Ebu Said Han (1216-1335), İlhanlı Hanları içerisinde seksenin üzerinde darphanede ve en çok çeşitli forma sahip sikke bastıran Han'dır.

Sikkelerin malzemeleri yani altın, gümüş gibi değerli metallerinin yanı sıra, ağırlıkları da çok önemlidir. Sikkelerin değeri, metalin ağırlığıyla ölçülmektedir. Dönemlere, ülkelere göre metallerin ağırlıkları değişiklikler göstermektedir. Metalin cinsi ve biriminin kalitesi, sikkenin alım gücünün göstergesidir. Bu durumun yaşanmasında daha çok tahta çıkan hanların aşırı israfçı olmaları veya sağlam bir ekonomik disiplin benimsemedikleri için ekonominin kötüye gitmesinden kaynaklanmaktadır.

3.3. Sikke Darp (Basma- Kesme) Tekniği

Darp yönteminde sikke üzerinde yer alması istenen yazı, resim veya figürler uzman kişiler tarafından kalıbın üzerine negatif (iç bükey) olarak kazınır. Önceden saflaştırılan sikke pulları ocakta ısıtılıp yumuşatılarak örs üzerindeki kalıba yerleştirilir. İstampa pulun tam üzerine getirilecek şekilde tutularak ıstampaya sert çekiç darbeleri vurulur böylece kalıp üzerindeki şekiller örs ve ıstampa arasında sıkışan sikke pulunu üzerine düz (dış bükey) olarak işlenmiş olur. Darp tekniği oldukça titiz çalışılması gereken bir yöntemdir çünkü darbeler esnasında sikke pulunun kayması sikkeler üzerindeki şekillerde bozulmaların yaşanmasına sebep olmuştur. Ahlat Müzesinde bulunan İlhanlı Dönemine ait 78 sikke de darp yöntemi ile bastırılmış olup başka teknikte bastırılan sikke örneğine rastlanılmamıştır.

3.4. Ölçü Birimi ve Ölçüler

Araştırmamız kapsamında ele aldığımız sikkelerde ölçü birimi olarak Gümüş (Dirhem), Bakır (fullus), Bronz (Fels) kullanılmıştır.

İlhanlı Devleti'nde sikkeler devlet kontrolü altında önceden belirlenmiş sabit ölçülerle bastırılmıştır. Devletin mali durumunun kötüye gittiği dönemlerde yapılan reformlar sonucu bu ölçüler hükümdar dönemlerine göre değişiklik arz

edebilmektedir. Bu reformlar sonucunda sikkelerde ağırlık, çap ve cidar ölçüleri sabit olmayıp değişiklik göstermektedir.

Ahlat Müzesi envanter defterlerine kayıtlı sikke örneklerinde dinar sikke olmadığı tespit edilmiştir.

Dirhemlerin ağırlıkları: 1. 45 gr ile 12. 85 gr arasında değişmekte olup çapları 1. 80 cm ile 2. 6 cm, cidarları da genelde 1 mm'dir.

Bakır fullus'ların ağırlıklar: 1. 90 gr ile 4. 20 gr çapları 1. 80 cm ile 2. 4 cm cidarları ise 1 mm ile 1. 8 mm arasında değişmektedir.

Bronz fels'in ağırlığı: 4. 10 gr çapı 2. 9 - 2. 5'cm arasında değişmekte, cidarı ise 1. 4 mm olarak basılmıştır.

İncelediğimiz İlhanlı sikkelerine baktığımızda dirhem, bakır, bronz olmak üzere üç cins sikke bulunduğu tespit edilmiştir. Müzede Hulaguya ait bir sikke örneği mevcut iken en fazla sikke örneğinin Ebu Sait Bahadır Han Dönemine ait olduğu tespit edilmiştir. Müzede İlhanlı Dönemi'ne ait altın sikke örneğine rastlanılmamış, en fazla sikkenin gümüş cinsinden darp edildiği görülmüştür.

3.5. Yazı

Yazı figürlü, figürsüz bütün sikkelerde kullanılmıştır. Yazılarda sikkeleri basan hükümdarın adı, unvanı, yönettiği devlet, sikkenin basıldığı yer ve sikkenin tarihi yer aldığı için dönemle ilgili birçok tarihi bilgiyi yansıttığı gibi barındırdığı motiflerde de kültürel yapı ve sanat anlayışı hakkında bilgiler sunar. İlhanlıların ilk dönem sikkelerinde Uygur alfabesi ile Moğol alfabesi sıklıkla kullanılsa da daha ilk dönemlerden itibaren Arap alfabesi ve hattına rastlanılmaktadır. Yazı süslemeler ve şekil itibari ile başlı başına bir sanat haline gelmiştir

İlhanlı sikkelerinde yazı genelde sıralar halinde sikkenin ön ve arka yüzeyine yerleştirilmiş olup etrafı geometrik veya bitkisel konturlarla çevrelenmiş halde darp edilmiştir. İçerik olarak yazılarda sikkeyi darp ettiren hükümdarın adı, onu öven sözler veya koruyucu dualar, sikkenin darp yeri ve tarihi; İslami karakterin yansıması olarak Kurandan ayetler, kelime-i tevhit ve Dört Halife'nin ismi; Şiiliğin yansıması olarak Ali, Hasan ve Hüseyin'in isimleri konu edinilmiştir. Sikkelerde kullanılan yazı etrafındaki bitkisel ve geometrik desenlerle bir bütünlük arz edip sikkeye maddi değerinin yanında estetik bir değerde katmıştır.

3.6. Yazı Karakteri

İlhanlı sikkelerinde kullanılan yazı Uygur alfabesi ile Arapça sülüs ve kufi yazı karakterleridir.

3.6.1. Uygurca

Uygur alfabesi Soğd kökenli olup bazı değişikliklerle Türkçeye uyarlanmıştır. Harf sayısı 18 olup üçü ünlü diğer harfler ünsüzdür. Sağdan sola doğru yazılır ve “Z” harfi hariç tüm harfler birleştirilir. Uygurlar zamanında yeni alfabe oluşumunda dini çevrelerin etkisi büyük olmuştur. Çin’le yapılan ticaret kültürel etkileşime sebep olmuş Çin dini olan Maniheizm Uygurlar arasında hızla yayılmaya başlamıştır. Mani dinin etkisiyle kutsal metinlerin yazılı olduğu alfabeyi alıp kendi dillerindeki karşılıklarını oluşturarak Türkçe bir alfabe hazırlamışlardır.

İncelediğimiz sikke örneklerinden 8 tanesinde Uygurca yazı karakteri kullanılmıştır. (Katalog no: 3. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74)

3.6.2. Kufi Yazı

Arap yazı örnekleri ilk başta kufi şeklinde ortaya çıkmış, kufi yazıdan sülüs ve nesih yazı çeşitleri tekâmül etmiş, özellikle Abbasiler Dönemi’nde Beyt-ül Hikme’ler ile altın bir çağ yaşamıştır.

İlhanlı sikkelerinde karşımıza çıkan yazılar genellikle düz köşeli ve hendesesiz şekilde donuktur. Bu sebeple yazı sertlik ve kat’ilik ifade eder. Yazılarda kullanılan her harf olmasa da çoğu dört hareketle meydana gelir. İlhanlı sikkelerinde kullanılan kufi yazı ma’kili’den farklı olarak düzlük ve yuvarlaklık nispet belirgin olarak kullanılmış kalem ona göre ayarlanarak yazıya harekete hâkim kılınmıştır. İlhanlı sikke ve eserlerinde görülen kufi yazı bilgilendirme ve dekoratif amaçlı kullanılmıştır.

İncelediğimiz sikke örneklerinden 26 tanesinde kufi yazı karakteri kullanılmış olup yazı sıralarının etrafı sade veya sıralı inci dizili dairesel konturlarla çevrelenmiştir. (Katalog no:4. 19. 20. 21. 22. 23. 27. 28. 30. 34. 35. 36. 39. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77)

3.6.3. Sülüs

Hicret'in dördüncü yılından itibaren ortaya çıkmış olan sülüs, üçte bir anlamına gelmektedir. Bu adın nereden geldiğine dair çeşitli rivayetler vardır. Sözlükte “üçte bir” anlamına gelen sülüs, hat sanatında genellikle ağzı 3 mm genişliğindeki kamyş kalemle yazılan çok işlenmiş eski yazı çeşididir. Kûfî gibi sülüs yazı da İslâm yazılarının kaynağı (ümmü'l-hat) olarak kabul edilmiş, hat öğrenimine sülüs yazı ile başlamak gelenek halini almıştır. “Kalem-i sülüs” diye de adlandırılan sülüsün, tomar kaleminin üçte biri kalınlığında veya sülüs harflerinin üçte iki kısmında düzlük, üçte bir kısmında yuvarlaklık olması sebebiyle bu adı aldığı ileri sürülür. (Serin, 2010: 38)

İncelediğimiz sikke örneklerinden 52 tanesinde sülüs yazı karakteri kullanılmıştır. Yazı sıralarının etrafı kare konturlar, sade veya sıralı inci dizili dairesel konturlar ile çevrelenmiştir.(Katalog no:1, 2,3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 24, 25, 26, 29, 31, 32, 33, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62,63, 64, 77)

İlhanlı Dönemi sikkelerinin üzerinde yazılan yazıların içeriği üç grupta ele alınabilir: Bunlar isim ve unvanlar, darp yerleri ve darp tarihleri, dini ibarelerdir.

3.7. Yazı İçeriği

3.7.1. İsimler ve Unvanlar

İncelediğimiz sikke örneklerinde; dokuz İlhanlı hükümdarının ismi geçmektedir. İsimler uzun ve kısa şekilleri ile yazılmıştır. Sikkelerde geçen hükümdar isimleri ve hükümdarlar için kullanılan unvanların farklı kullanım şekilleriyle aşağıda belirtildiği gibidir:

- “Mevla Hakan el-Azam el-Adil Hulagu Han” En büyük Hakan, Mevla, Adil Hulagu Han. (Katalog no:1)
- “Kaan el-azam Abaka ilhan el-muazzam” Büyük sultan Kaan Abaka İlhan. (Katalog no:2)
- “Es-Sultan el-azam Abaka Han Hallada Mülkehu” Mülkünü daim olsun, büyük sultan Abaka Han. (Katalog no:3)

- “Hakanu ariba Argunun Deledkegölük Argun sen” büyük hakan vali Argun. (Katalog no:4)
- “Kaan el-Gazan” Gazan Kaan(Katalog no:5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18)
- “Duribe fî Eyyam-ı Devleti’l-Mevlâ Es-Sultânü’l-A’zam Mâlikirikâb El-Ümem Ülcaytû Sultân Gıyâse ‘d-dünyâ ve’d-dîn Hüdâbende Muhammed Halladallâhu Mulkehu” Allah mülkünü daim etsin, bütün insanların ve Miletlerin sahibi ve koruyucusu, dünya ve dinin yardımcısı, Büyük Sultan Mevla Olcayto Hüdavend Muhammed. (Katalog no:19, 20, 21, 23)
- “Es-Sultânü’l-A’zam Gıyâse ‘d-dünyâ ve’d-dîn Hüdâbende Ulcaytu Muhammed Halledallâhu Mulkehu” Allah mülkünü daim etsin, dünya ve dinin yardımcısı, Büyük Sultan Olcayto Hüdavend Muhammed. (Katalog no:22)
- “Duribe fi eyyami devle es-sultan’ül a’zam ebu Said halladâllahu mülkehu ni’me Allah en-nasır” Allah mülkünü daim etsin, Allah’ın yardımcısı, Büyük Sultan Ebu Said. (Katalog no:24, 25, 26, 27, 28, 29)
- “Es-Sultan Ebu Said Halladâllahu Mülkehu” Allah Mülkünü daim etsin, Sultan Ebu Said. (Katalog no:30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41)
- “Es-sultan Ebu Said hallada mülkehu” Büyük Sultan Ebu Sait(Katalog no:44, 45, 46)
- “Es-Sultan Arpa Hallada Mülkehu” mülkünü daim olsun, sultan Arpa han. (Katalog no:47)
- “Hasan Muhammed Hallada Mülkehu” Hasan Muhammed, mülkünü daim olsun. (Katalog no:48, 49, 51)
- “Es-Sultan âlim Sâtî Beg Han Halladâllahu Mülkehu” Allah mülkünü daim etsin, âlim sultan Sâtî Beg Han. (Katalog no:52, 53)
- “Es-Sultan’ül adil Süleyman halladallâhu mülkehu” Allah mülkünü daim etsin Büyük Sultan Adil Süleyman. (Katalog no:54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62)
- “Hallada mülkehu, Ulcayto” Mülkü daim olsun Olcayto. (Katalog no:63)

3.7.2. Darp Yerleri

İlhanlı Dönemi'nde darp edilmiş sikkelerin darp yeri ve darp tarihi düzenli bir şekilde üzerlerine yazılmıştır. Ancak bu bilgileri içeren yazılar sikkelerin yoğun olarak deformasyona uğrayan kenar kısımlarında kaldığı için genellikle okunamamaktadır. Buna rağmen incelediğimiz sikke örneklerinde 11 farklı darp yeri tespit edilebilmiştir.

Bu bölgeler: Hemrin (Katalog no:1), Sultaniye (Katalog no:19, 41), Hilla (Katalog no:29, 46), Erzincan (Katalog no:33), Tebriz (Katalog no:34, 37, 38, 39), Simman (Katalog no:35), Bitlis (Katalog no:36), Nişabur (Katalog no:42), Samsun (Katalog no:47), Ahlat (Katalog no:50, 51), Hısın (Katalog no:53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62)'dir.

3.7.3. Dini İbareli Yazılar

Ahlat Müzesi envanter defterlerine kayıtlı İlhanlı Dönemi sikkelerinde dini içerikli yazılar: Kelime-i Tevhit, Besmele, Dört Halife ismi, Hz. Ali-Hasan-Hüseyin'i övücü sözler ve Kuran-ı Kerim'den ayetlerdir.

İlhanlı sikkelerinde en yoğun görülen dini ibare Kelime-i Tevhid'dir. "Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah", "Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed O'nun Resulüdür" anlamına gelmektedir. Kelime-i Tevhit toplam 43 sikkede görülmektedir. (Katalog no: 3. 4. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 45. 46. 47. 48. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 65. 68. 70. 72. 75. 76. 77)

İlhanlı sikkelerinde yoğun olarak kullanılan diğer bir dini ibare, "Lâ İlâhe İlla İlâh / vahdehû lâ şerîke leh" ibaresi olup "Allah'tan başka hak ilah yoktur, O birdir ve tektir ortağı yoktur." anlamına gelmekte olan duadır. Bu duaya 22 sikkede rastlanmaktadır. (Katalog no: 1. 2. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 66.)

İlhanlı sikkelerinde kullanılan diğer bir dini ibare "La ilahe illallah Allah Muhammedün Resulullah, Aliyyen Veliyullah" İbaresini olup "Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed (s.a.v) Allah'ın resulüdür ve Ali Allahın Velisidir" anlamına gelen bu ibare büyük ihtimalle ilhanlı geleneğindeki şia kültürünün yansımasıdır. Bu örekte 6 sikke karşımıza çıkmaktadır. (Katalog no:19. 20. 21. 22. 23. 63)

İlhanlı sikkelerinde kullanılan diğer bir dini ibare “Allahümme sallı ala Muhammed ve Ali ve Hasan ve Hüseyin” İbaresini olup “Allah’ın salâtı Muhammed’in ve Ali’nin ve Hasan’ın ve Hüseyin’in üzerine olsun” Salavatı Şerif şeklindeki bu ibareye 5 sikkede rastlanmıştır. (Katalog no:19. 20. 21. 22. 63). İlhanlı sikkelerinde kullanılan diğer bir dini ibare Dört Halife ismi olup bu ibareye 25 sikkede rastlanmıştır. (Katalog no:25. 27. 28. 29. 32. 33. 34. 35. 36. 38. 39. 46. 47. 50. 51. 52. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62.)

İlhanlı sikkelerinde kullanılan diğer bir dini ibare “Fe se yekfike humullahu ve huves semi'ul-âlim” Bakara suresi 137. Ayettir. “Allah, onlara karşı seni koruyacaktır. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.” Bu ayete 3 sikkede rastlanılmıştır. (Katalog no: 2. 37.40)

“Lâ İlâhe İllallâh Muhammedün Resûlullâh.” İlhanlı sikkelerinde eşkenar dörtgen formların çevresinde yazılan Kelime-i Tevhid, Fâtîmi (H.506-M.1113) sikkelerinde dairesel konturların çevresinde Artuklu (H.547–572-M. 1152-1177) ve Zengi (H.585/M.1190) sikkelerinde figürlerin çevresinde bordür şeklinde yazılmıştır.

Dört Halife’nin ismi genelde kelime i tevhit yazısı kare konturla çevrili olan dış kısmına yerleştirilmiştir. “Fe se yekfike humullahu ve huves semi'ul-âlim” “Allah, onlara karşı seni koruyacaktır. O; hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.” Bakara suresi 137. Ayeti sikke yüzeyinde yatay ve düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin ortasında yer alan Kelime-i Tevhid’in kenarlarına yazılmıştır.

İlhanlı sikkelerinde yoğun olarak kullanılan “Lâ İlâhe İllallâh / vahdehû lâ şerîke leh” yazısı genelde sikkenin ön yüzeyinin orta kısmına yazılır ve etrafı sade veya sıralı inci dizli dairesel konturlarla çevrilmiş halde darp edilmiştir.

İlhanlı sikkelerinde kullanılan Allahümme sallı ala Muhammed ve Ali ve Hasan ve Hüseyin, Allah’ın salâtı Muhammed’in ve Ali’nin ve Hasan’ın ve Hüseyin’in üzerine olsun. Salâvatı Şerif şeklindeki bu ibare genelde La ilahe illallah Muhamedün Resulullah Aliyyun veliyullah ibaresi ile beraber kullanılmış olup etrafı içteki düz dıştaki sıralı inci dizili iki konturla çevrili olarak darp edilmiştir.

3.8. Sikkelerde Kompozisyon

Arapça “sane’a” fiilinden türeyen sanat; insanların gösterdikleri, işittikleri, his ve tasavvur ettikleri olayları ve güzellikleri, insanlarda estetik heyecan uyarak tarzda ifade eden üretimler olarak tanımlanabilir. Bu tanımdan da anlaşıldığı gibi bir çalışmanın sanat eseri olabilmesi için, insan elinden çıkması, güzel olması ve orijinal olması gibi hususlar önemlidir.

Antik Dönem’de sikkenin ilk ortaya çıktığı yıllarda, sikke basma işinin tüccar veya bankerlerin denetiminde olması onlara kendilerini tanıttıkları arma veya seçtikleri şekilleri sikke üzerine bastırma hakkı tanımıştır. Ancak Türklerde ve Moğol kökenli İlhanlı Devleti’nde sikke basma işi devlet simgesi olduğu için sikkede kullanılan arma, sembol ve simgelerin hükümdarın veya devletin özelliğini taşımasını zorunlu kılmıştır.

Sikkeler üzerinde mensup oldukları ülkeyi tanıtıcı bir motif, bir özellik bulunduğu gibi bazen mitolojik olaylar da yer alabilmektedir. Sikkelere konulan sembollerin manalarını, kesin olarak bilmemiz söz konusu değildir. Ancak ait oldukları dönemlere ait mimari yapılarda, çinilerde, ahşap işçiliklerinde kullanılan motiflerden, minyatürlerden, sevilerek kullanılan, özellik gösteren konuların aynısını sikkelerde de kendisini gösterdiğini izleyebilmekteyiz. (Parlar, 2002: 819-917)

Bu bağlamda sikke yüzeylerinde sıklıkla kullanılan geometrik süslemelerin Türk –İslam sanatında süreklilik kazanması ve yaygın kullanımı: Karahanlı, Büyük Selçuklu gibi devletler ile birlikte büyük bir gelişme göstermiştir. 11. ve 12 yüzyıllarından itibaren Horasan, İran bölgelerinden başlayarak, Azerbaycan üzerinden Anadolu’ya girmiş bu süslemeler Anadolu’da erken devirlerinden beri görülen, geometrik süslemeler ile beraber kullanılarak 13.yy. da en muhteşem dönemine ulaşmıştır. Türkler tarafından Anadolu’da yaygın olarak kullanılmaya başlanan bu şekiller mimaride, pencere şekillerinde, minber ve bazı diğer mimari alanlarda da görülmektedir. (Parlar, 2002: 819-917)

3.8.1. Geometrik Motifler

İlhanlı sanatında görülen hemen hemen her öge, sikkelere aynen yansımış olduğundan geometrik motifler, geçmeler ve saadet düğümleri de diğer unsurlarla aynı mana içinde bütünlüğü sağlamak amacıyla kullanılmıştır.

İncelediğimiz İlhanlı Dönemi sikkelerinde geometrik düzenlemelerin büyük çoğunluğu kontur uygulamaları şeklindedir. Kontur, sikke yüzeyini sınırlandıran düzenlemelere çerçeve teşkil eden, aynı zamanda yüzeyde ana motif olarak da kullanılan uygulamalardır. Bunlar daire, eşkenar dörtgen, yıldız, altıgen ve düğüm konturlarıdır.

3.8.2. Daire

Sikke yüzeyinde yaygın olarak kullanılan geometrik bir formdur. Bu form neredeyse sikkenin basıldığı ilk dönemlerden başlayıp tüm zamanlarda ve devletlerin paralarında etkisini kaybetmeden kullanılmıştır. Daire formunun bu kadar yaygın ve yoğun kullanım sebebi belki de dairesel olan sikke pulunun yüzeyine olan uyumudur. Bu uygulama sikke yüzeyinde bazen dış çerçeve konturu olarak bazen de sikke üzerindeki yazı veya süslemeleri çevreleyen bir kontur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu form aynı zamanda kullanıldığı yüzeyi hareketlendirerek sonsuzluk hissi veren sikkeye estetik bir değer de kazandırmaktadır.

İncelediğimiz İlhanlı sikkelerinde daire formu sıralı inci dizileri, düz hatlı daire kontur, tek veya çift kontur halinde kullanılmıştır.

Tek kontur düzenlemesi 41 sikkede tespit edilmiştir. (Kat no:19. 20. 21. 22. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 46. 48. 49. 50. 51. 52. 54. 55. 56. 57. 58.60. 61. 62. 66. 67. 77)

Çift kontur düzenlemesi ise 8 sikkede karşımıza çıkmaktadır. (Kat no: 2. 19. 36. 38. 45. 47. 51. 63)

İnci dizili daire kontur düzenlemesi 50 sikkede mevcuttur. (Kat no: 1. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 17. 19. 20. 21. 22. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 46. 48. 49. 50. 51. 52. 54. 55. 56. 57. 58.60. 61. 62)

Düz hatlı ve inci dizisinin birlikte kullanımı 41 sikkede tespit edilmiştir. (Kat no:19. 21. 24. 25. 26. 27. 28. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 44. 46. 48. 49. 50. 51. 52. 54. 55. 56. 57. 58.60. 61. 62. 68. 70. 71. 72. 73.73. 74. 76. 78)

İnci dizisi daire formu, daire formunun sikke üzerinde en sevilen ve de en çok kullanılan şekildir. İnci dizisi formu, hem sikkenin kenarında hem de sikkenin ortasında motifleri çerçeveleyen fonksiyonel bir biçimde kullanılmıştır. Bu form Bizans, Roma sikkelerinde kullanıldığı gibi İslam ülkelerinde, Orta Asya Devletleri'nde ve Anadolu'da sikkenin içinde yer almıştır. Ebu Said Bahadır Han sikkelerinde bitiş kenarı, inci dizisi bordür olarak tezyin edilmiştir.

3.8.3. Eşkenar Dörtgen

Eşkenar dörtgen, tüm köşeleri birbirini eşit çizgilerden oluşmuş karelerdir. İlhanlı sikkelerinde eşkenar dörtgenler tek konturlardan oluşmaktadır. Düz hatlı veya inci dizili konturlar şeklinde kullanılmıştır. Sikkelerin genel formu tam daire olmasına rağmen eşkenar dörtgen sikke üzerindeki yazıları çevrelemesinde yaygın olarak kullanılan basit geometrik düzenlemedir.

İncelediğimiz İlhanlı sikkelerinde kare formu sıralı inci dizileri, düz hatlı kare kontur halinde kullanılmıştır.

Düz hatlı kare kontur düzenlemesi 13 sikkede tespit edilmiştir. (Kat No: 4. 11. 32. 33. 34. 35. 36. 38. 43. 47. 48. 49. 67)

Sıralı inci dizili kare kontur düzenlemesi 1 sikkede tespit edilmiştir. (Kat No:1.)

3.8.4. Yıldız Formu

Yıldız, farklı açı ve doğrultulardaki kırık çizgilerin kesişmesiyle oluşmaktadır. Yıldız düzenlemelerinin kökeni konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Türklerde Gök Tanrı inancının yaygınlığı nedeniyle, yıldızların tanrı ile bağlantılı olabileceği belirtilmiştir. Orta Asya'nın yanı sıra Mısır ve Ön Asya'da yaygın olan bu inanç dolayısı ile gökyüzü ve yıldızların Tanrı, gökyüzü olaylarının ise Tanrı'nın faaliyetleri anlamına geldiğine inanmışlardır. (Ögel, 1993: 84)

İlhanlı sikkelerinde yıldız formu düz çizgiler veya sıralı inci dizili hatlarla beş kollu, altı kollu veya sekiz kollu yıldız formlarında konturlar olarak kullanılmışlardır. Sekiz kollu yıldız formlarını oluşturan çizgiler genelde kesişme noktalarında düğümler yaparak bütünleşmişlerdir.

Beş kollu yıldız formu kontur düzenlemesi 2 sikkede tespit edilmiştir. (Kat No:31. 39)

Yahudilerce de sevilen, kullanılan bir motiftir. Dolayısıyla bu şekil, yanlış bir kanı ile Yahudi amblemi olarak ünlenmiştir. Ancak Yeni Çağ’a kadar böyle bir sembolizme sahip olmayan altı kollu yıldız ne Tevrat’ta ne İncil’de ne de Kuran’ da Mührü Süleyman ismiyle geçmez. Ancak, “Süleyman Mührü” ifadesi Tirmizi, İbn-i Mace ve Amed İbn-i Hanbel’in kitaplarında birer defa geçmektedir. Buralarda da mührün şekli hakkında bir bilgi yoktur. Bahaddin Ögel’e göre bu şekil, 12 (on iki) Hayvanlı Türk Takvimi’nde bir burç sembolü olarak ifade edilir. Hun ve Uygurlarda altı kolu yıldız, sehpalarda süs unsuru olarak kullanılmıştır. (Parlar, 2002: 819-917; Bayram, 1993: 63-67)

Altı kollu yıldız formu kontur düzenlemesi 12 sikkede tespit edilmiştir. (Kat No:26. 42. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62)

Sekiz kollu yıldız formu kontur düzenlemesi 3 sikkede tespit edilmiştir. (Kat No:29. 30. 48)

3.8.5. Dört Köşesi Sivri, Dört Köşesi Yuvarlak Form

İncelediğimiz İlhanlı sikkelerindeki bu form; inci dizisi içine daire, daire içinde dört köşesi yuvarlak, dört köşesi sivri, sekiz köşeli şekilden oluşmaktadır. Yuvarlakların uçlarının birleştiği yerlerde dairesel geçmeler ile daire formuna birleşmektedir.

Dört köşesi yuvarlak, dört köşesi sivri, sekiz köşeli form kontur düzenlemesi 6 sikkede tespit edilmiştir. (Kat No: 24. 26. 37. 40. 41. 50)

3.8.6. Dilimli Daire Formu

İlhanlı sikkelerinde kullanılan yarım daire dilimleri esasında bütünü oluşturmada kullanılan bir biçimindedir. Sikkelerde belirli sayılarda birbirine

bağlanan yarım daireler basit bir çiçek motifi şeklinde olup bu motifi oluşturan dilimlerin geometrik karakter taşıması nedeniyle bu motif geometrik düzenlemeler bölümünde ele alınmıştır.

İlhanlı sikkelerinde yarım dairelerin birleştirilmesi ile oluşturulmuş düzenlemede dört dilim, altı dilim, yedi dilim ve sekiz dilimli dört farklı form karşımıza çıkmaktadır.

3.8.7. Dört Dilimli Daire Form

Sikke yüzeyinin ortasında yer alan yazı sıralarının etrafını çevirecek şekilde dört yarım dairenin birleşmesiyle oluşmuş bu form dört yapraklı çiçek formuna benzemektedir. Dört yarım daireli form düzenlemesi 3 sikkede tespit edilmiştir. (Kat No: 19. 21. 52.)

3.8.8. Altı Dilimli Daire Form

Altı yarım dilimli daire formu İlhanlı sikkelerinde yüzeyinin ortasında yer alan yazı şeridinin etrafında birbirinin tekrarı olan altı yarım dairenin oluşturduğu çift sıralı bir kuşak şeklinde yer almaktadır. Bu formda yarım dairelerin etrafı sade veya sıralı inci dizili konturlarla çevrelenmiş böylece sikke yüzeyinde estetik açıdan bir bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır.

Altı yarım daireli form düzenlemesi 3 sikkede tespit edilmiştir. (Kat No: 23. 49. 52.)

3.8.9. Sekiz Dilimli Daire

Sekiz dilimli daire formu İlhanlı sikkelerinde yüzeyinin ortasında yer alan yazı şeridinin etrafında bir birinin tekrarı olan sekiz yarım dairenin oluşturduğu çift sıralı çiçek motifli bir kuşak şeklinde yer almaktadır. Sekiz yarım daireli form düzenlemesi 5 sikkede tespit edilmiştir. (Kat No:25. 29. 30. 34. 48)

3.8.10. Daire İçinde Çift Dilimli Kemer

Yatay ve düşey ekseninde düğüm yaparak daireye bağlanan iç içe geçmiş iki dilimli kemerin oluşturduğu bu formun etrafı genelde sade veya sıralı inci dizili konturlarla çevrelenmiştir. İlhanlı sikkelerinde bu form genelde sikke yüzeyinin ortasındaki yazı sıralarının etrafını saracak şekilde yer almıştır. Daire içinde çift dilimli kemer formu düzenlemesi 13 sikkede tespit edilmiştir. (Kat No:24. 37. 40. 41. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62)

3.9. Hayvan Figürlü Düzenlemeler

İslam dini, putu ve puta tapmayı kesin olarak yasaklamıştır. Ancak sanatsal amaçla yapılan resim ve heykelin yasak olduğuna dair herhangi bir ayet ya da hadis bulunmamaktadır. Tasvir yasağı ile ilgili pek çok farklı görüş olmakla beraber, İslam toplumunda Hz. Muhammed Dönemi'nden sonra tasvir yasağının uygulandığına dair kesin bir bilgi de bulunmamaktadır.

Erken İslam sanatında sivil mimaride ve plastik sanatlarda insan figürünün kullanıldığı “Kuseyr Amra, Hirbetü'l Mefeer, Kasrû'l Hayr el-Garbi” gibi pek çok örnek vardır. Günümüze gelen eserler incelendiğinde Erken İslam mimarisinde Abbasi, Emevi ve Fatımiler Dönemi'nde cami ve mescitler hariç sivil mimaride saraylarda, evlerde, hamamlarda figürün bezeme unsuru olarak kullanıldığı görülmektedir. (Parlar, 2015: 9-25)

Türkler ve Moğollar da İslamiyet'i kabul ettikten sonra tasvir yasağını uygulamayarak eski inanç sistemlerinden gelen alışkanlıklarını devam ettirmişler, başta hayvan figürleri olmak üzere insan figürlerini de pek çok malzeme üzerine süsleme unsuru olarak kullanmışlardır. Figürlü süslemelere taş, ahşap, maden vb. malzemeler kullanılarak medrese, kervansaray, şifahane, imarethane gibi yapılar ile devletlerin bastırdığı sikkeler üzerinde rastlamak mümkündür. Bu figürlerin kullanımı İslamiyet'in kabulünden sonra gitgide azalmış, yerlerine geometrik ve bitkisel motifler ağırlık kazanmıştır.

İncelediğimiz İlhanlı sikkelerinde de aslan, pars, geyik ve tavşan gibi figürlere rastlanması İslam Öncesi sanat anlayışının İslam'ın kabulünden sonra etkisini devam ettirdiğini göstermektedir.

3.9.1. Aslan figürü

Aslan figürün dünya kültüründe Prehistorik Dönemde M.Ö. 10000'lere tarihlenen Göbeklitepe örneğinden itibaren bütün dönemlerde Asya, Mezopotamya, Mısır, Anadolu, Antik Yunan ve Roma uygarlıklarında çeşitli sanat dallarında sıkça rastlanmaktadır. (Tuncer, 2012: 3)

Türk sanatında aslan figürleri daha çok Budizm'le birlikte görülmekle beraber, Altaylarda Pazırık kurganlarından çıkarılan eserler üzerinde aslan-grifon tasvirlerine rastlanması bu hayvanın Türklerde daha erken devirlerden itibaren tanındığını gösterir. Hayvan mücadele sahnelerinde aslan, gök unsuruna uygun olarak zafer kazanan konumdadır. İyi-kötü, aydınlık-karanlık gibi kavram çiftlerinden olumlu olan tarafa karşılık gelmektedir. Dolayısıyla birçok hayvan için geçerli olduğu gibi aslan da savaş, zafer, iyinin kötüyü yenmesi, kuvvet ve kudret simgesi olmuştur. Aslanın postu ve yelesi de yiğitlik simgesi olarak kullanılmıştır. (Parlar, 2015: 9-25)

Aslan figürü müze envanterinde bulunan dört sikke üzerinde tespit edilmiştir. (Katalogno:45.54.75.76) Bu sikkelerden ilkinde aslan figürü üstüne yerleştirilen güneş tasviri birlikte kullanılmıştır. Aslan sol yöne doğru yürür vaziyette tasvir edilmiştir. Vücut anatomisi başarılı bir şekilde vurgulanamayan aslanın göğsü şişkin, ayakları kısa, kuyruğu yukarı kalkık olarak betimlenmiştir.(Katalog no:45) İkinci sikkede aslan sağ tarafa dönük adım atar vaziyette başı gövdeye göre daha iri ve ağzı açık vaziyette, kuyruğu yukarı doğru kıvrımlı bacakları ve gövdesi ince bir halde tasvir edilmiştir. (Katalog no:54) Üçüncü sikkede figür oldukça tahrif olmuş baş tarafı komple siliktir. Bu açıdan müze envanter kayıtları kaynak olarak kullanılmıştır. Envanter kayıtlarından anlaşıldığı üzere şır-i Hurşit tasviri yapılmış; aslan sola doğru koşar vaziyette ön ve arka ayakları birleştirilmiş, kuyruğu yukarı doğru gövdesi de oldukça iridir. (Katalog no:75) Dördüncü tasvirde ise aslan üzerinde bir güneş figürü ile sağ yüne adım atar vaziyette ağzı açık dişleri belirgin haldedir. Aslanın yele kısmı küçük noktalarla belirginleştirilmiş, gövde boyna göre kısa tutulmuş ve kuyruğu aşağıda ve kıvrımlıdır. (Katalog no:76)

3.9.2. Tavşan figürü

Sikkelerde karşılaştığımız bir başka figür ise tavşandır. Tavşan figürü bir sikkede tespit edilmiştir. Bu sikke Ebu Sait Bahadır Han Dönemi'nde darp edilmiştir. (Katalog no: 48) Sikkenin orta kısmında etrafı dairesel bir konturla çevrelenmiş olan figür sağ yöne doğru hareket eder şekilde tasvir edilmiştir.

İslamiyet Öncesi Türklerde, Moğollarda ve günümüzde halen Doğu Asya'da ve Çin'de kullanılan 12 Hayvanlı Türk Takvimi'nde takvimin dördüncü yılı tavşan yılı olarak kabul edilmektedir. Tavşan yılı bolluk ve bereket yılı olarak kabul edilir. Tavşan Orta Asya toplumları için mitolojik değeri yüksek olan bir hayvandır, bolluk, kurnazlık ve iyi şansın sembolü olmuştur. Eski Moğol inancı olan Şamanizm de Şaman'ın göğe yaptığı yolculukta ona rehberlik eden yardımcı ruhlarından birisidir. (Parlar, 2015: 9-25)

3.9.3. Geyik figürü

Geyik, daha çok Orta Asya'daki çok tanrılı inançlarla ve tasavvufi ilişkili bir figürdür. Yol gösterici özelliğinden dolayı kutsal bir hayvan olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda 12 Hayvanlı Takvimi'nde de yer alır. İnsandan daha hızlı ve güçlü oluşu nedeniyle büyümlü güçleri üzerinde topladığına inanılmıştır. Geyik Orta Asya Şaman İnanışları çerçevesinde Şaman davulunu taşıyan, ölünün ruhunu öbür dünyaya götüren canlıdır. (Parlar, 2015: 9-25)

Geyik figürüne sadece iki sikkede rastlanılmış olup bu sikkelerden ilki Ebu Said Bahadır Han Dönemi'ne ait iken diğer sikkenin darp ettiren hükümdarı bilinmemektedir. (Katalog no:47, 67) İlk sikkede geyik figürü sikkenin orta kısmında başı sağ yöne doğru yukarı bakar şekilde tasvir edilmiştir. Geyiğin sol ayağı ve başı yukarı doğru kalkık olup baş kısmı vücuda göre oldukça orantısızdır. Figürün kuyruk kısmı kesik olup sağa adım atar vaziyettedir. (Katalog no:47) İkinci sikkede figür sikke yüzeyinin ortasında yer almakta, boynuz ve kulaklarından anlaşıldığı kadarıyla başı arka tarafa dönük yürür vaziyette tasvir edilmiştir. Geyiğin sol ayağı öne doğru adım atacak şekilde yukarı kalkıktır. (Katalog no:67)

3.9.4. Pars figürü

Kaplan, Türk mitolojisi ve sanatında Türk kabilelerinin ve yiğitlerinin en eski tözlerindendir. Türklerde kaplanın yiğitlik ongunu ya da simgesi olması, aynı zamanda astrolojiyle ilgilidir. Dört ana yönden birine ait olan ak yâda benekli pars, dört büyük yıldız grubundan birini temsil etmektedir. Aslan gibi kaplan da bir taht simgesidir. Öte yandan zıt kavramların savaşına işaret eden hayvan mücadele sahnelerinde kaplanın galip hayvan olarak yani olumlu unsura karşılık gelecek şekilde gösterilmiştir. (Parlar, 2015: 9-25)

Pars figürüne sadece bir sikke üzerinde rastlanılmış olup bu sikkede Ebu Said Bahadır Han Dönemi'ne aittir. (Katalog no:43) Sikke yüzeyinde pars figürü üstüne yerleştirilen “Haldallâhu” kelimesi ile birlikte kullanılmıştır. Pars sol yöne doğru yürür vaziyette tasvir edilmiştir. Vücut anatomisi başarılı bir şekilde vurgulanamayan pars kulakları oldukça belirgin ve dik bir halde, göğsü şişkin, arka kısmı ince, ayakları kısa kuyruğu aşağı inik bir şekilde betimlenmiştir.

4. SONUÇ

İlhanlı Devleti'ne ait olup günümüze kadar ulaşan sikke örneklerinden hareketle ilk Han Hulagu'dan başlayıp son Han Anuşirvan'a kadar tahta çıkan tüm Hanların sikke kestirdikleri bilinmektedir. İlhanlılar hükmettikleri bölgelerde ticaret yollarının kontrolünü sağlamış milletler arası pazarlar kurmuşlardır. Halktan ve bu ticaretten topladıkları vergiler ile ellerine geçen değerli madenler ve yabancı paraları sikkelerine dönüştürmüşlerdir.

İslâmiyet'in kabulü ile birlikte İlhanlı topraklarında yaşayan Türkler, Moğollar ve İranlılar birbirlerine daha da yakınlaşmıştır. Özellikle Şii'liğin yaygın olduğu bir coğrafyada egemen oldukları için İlhanlı hükümdarlarının büyük kısmı sikke bastırırken Şii'liği ön plana çıkartan terimleri sikke yüzeylerinde sık sık kullanmışlardır. Hükümdarlar bastırdıkları sikkeleri ekonomik gereksinimlerin dışında devletin siyasi gücünü yansıtacak bir nesne hem de halk üzerinde etki bırakacak belki devlete olan sadakati artırabilecek bir propaganda malzemesi olarak kullanmışlardır.

Tez çalışmamız kapsamında Ahlat Müzesi envanter defterlerine kayıtlı toplam 78 sikke örneği incelenmiştir. Bu örneklerden 1'i Hülagu Han (1256-1265), 1'i Abaka Han (1265-1282), 1'i Argun Han (1284-1291), 14'ü Gazan Mahmud Han (1295-1304), 6'sı Olcaytu Muhammed Hudabent Han (1304-1316), 23'ü Ebu Said Bahadır Han (1316-1335), 1'i Arpa Han (1335-1336), 4'ü Hasan Muhammed Han (1336-1338), 2'si Satı Beg Hatun (1338-1339), 10'u Süleyman Han Dönemi'nde (1339-1343) darp edilmişlerdir. Yedi sikke ise üzerindeki yazılar Uygurca olduğu için okunamamış, sekiz sikke ise yüzeyi çok fazla yıprandığı için okunamamıştır.

İncelenen bu sikkeler Ahlat, Bitlis, Erzincan, Hemrin, Hilla, Hısın, Nişabur, Sultaniye, Samsun, Tebriz gibi İlhanlıların egemen oldukları önemli merkezlerde darp edilmiştir. Sikke örneklerinin tamamı çekiç ile darp yöntemi ile basılmıştır. Bu örnekler arasında İlhanlı Hükümdarları'na ait altın sikke örneği yer almamıştır. Müzede gümüş, bakır ve bronz cinsinden sikke örnekleri mevcut olmakla beraber en fazla sikke darbı gümüş cinsindendir.

İlhanlılarda ilk Hükümdar Hülagu Dönemi'nde başlayıp Gazan Mahmud Han Dönemi'ne kadar geçen zamanda basılan sikkelerin kalitesi düşüktür. Bu dönemde

sikkeler genel olarak dinar, dirhem ve fels olarak nitelendirilse de bunların ağırlık, çap ve cidar ölçüleri birbirinden farklılık göstermekte birimlerin ağırlıklarında da tam bir standart bulunmamaktadır.

İlhanlıların hüküm sürdüğü coğrafyada altın her zaman kıymetli bir maden olarak görülmüştür. Devletin güçlü olduğu dönemlerde Hulagu, Argun, Abaka Han'lar zamanında ve Gazan Han ile Ebu Said Han dönemlerinde altın cinsinden sikke darbı ekonomik ve siyasi güce paralel olarak yoğunlaşmıştır. Ancak İlhanlı Hükümdarlarının israfkar olmaları özellikle son döneminde rakip hanlar arasındaki siyasi çekişmeler sonucu altın sikke darbı da hemen hemen ortada kalmıştır.

İncelediğimiz 78 sikkeden 56 tanesi gümüş, 19 tanesi bakır, 3 tanesi ise bronz malzemeden darp edilmiştir. Gümüş sikkeler Hülagu (1), Abakan (1), Argun (1), Gazan Mahmut Han (15), Olcayto Muhammed Hudabend Han (4), Ebu Said Bahadır Han (16), Arpa Han(1), Süleyman Han (10) Dönemlerine aittir. Elimizdeki örnekler içerisinde en fazla gümüş sikke darbı Ebu Said Bahadır Han, Gazan Mahmud ve Süleyman Han Dönemlerine aittir. Bu dönemlerde gümüş sikke darbının fazla olması hükümdarların iktidarları döneminde yaptıkları reformlarla ekonomik rahatlatanın yansıması olarak kabul edilebilir.

Bakır sikkeler Abaka (1), Gazan Mahmut Han (1), Olcayto Muhammed Hudabend Han (1), Ebu Said Bahadır Han (7), Hasan Muhammed Han (4), Satı Bag Hatun (1) Dönemlerinde darp edilmiş ayrıca dört bakır sikkenin darp ettiren hükümdarı bilinmediğinden dönem eşleştirmesi yapılamamıştır.

Bronz sikkeler üç tane olup iki tanesinin dönemi bilinmemekte bir tanesi ise Olcayto Muhammed Hudabend Han Dönemine aittir.

İlhanlı sikkelerinin üzerinde yer alan düzenlemeler yazı, geometrik düzenlemeler ve figür olarak üç gruba ayrılır. Bu düzenlemeler içerisinde yazı her dönemde daha yoğun olarak kullanılmıştır. Sikkelerin yüzeyinde kullanılan yazı karakterini kûfi ve sülüs yazı oluştururken içeriğini; sikkeyi darp ettiren hükümdarın adı ve unvanı, darp tarihi, darp yeri, Kelime-i Tevhit ve Şiiilik'i çağrıştıran dini ibareler oluşturmaktadır. Gazan Han'dan itibaren yazı formunda bir değişiklik yapılmış, yazının başına Allah'ın kudreti ile ifadesi eklenmiştir. İlhanlı sikkelerinde esas olarak Arapça ve Uygurca yazı kullanılmıştır. Abaka Han, Ahmet Teküdar Han, Argun Han, Geyhatu Han, Baydu Han ve Gazan Han'ın sikkelerinin yüzünde

Uygurca yazılar mevcuttur. İlhanlıların sikkelerinde Kuran'dan ayetler yer alır. Bu ayetlerin en sık görüneni Bakara suresi 137. Ayettir.

Sikke yüzeyinde kullanım yoğunluğu bakımından ikinci sırada geometrik düzenlemeler gelmektedir. Kullanılan geometrik düzenlemelerin büyük çoğunluğu kontur uygulaması şeklinde sikkenin her iki yüzeyinde yoğun olarak kullanılmıştır. Geometrik düzenlemeler sikkelerin tümünde ortak süsleme anlayışının izlenebildiği bir uygulamadır. Bu düzenlemeler sonsuzluk anlayışı ve simetri gibi bazı genel ilkelere uygun olarak şekillenmiştir. Bu uygulamalar daire, eşkenar dörtgen, yıldız, altıgen ve düğüm konturları olarak uygulanmıştır. İlhanlı sikkelerindeki geometrik düzenlemeler coğrafi yakınlığa paralel olarak İslami sikkeler içerisinde Abbâsî, Emevî, Fatîmî, Anadolu Selçuklu, Zengi, Artuklu ve Memluklu sikkeleri üzerindeki düzenlemeler ile benzerlik arz etmektedir.

İlhanlı sikke yüzeylerinde kullanılan önemli uygulamalarından üçüncüsü ise figürlü düzenlemelerdir. İncelediğimiz sikkeler içerisinde her ne kadar insan figürü yer almasa da günümüze ulaşan diğer örneklerden hareketle iktidarın siyasi gücünü yansıtan bu tarz düzenlemenin uygulandığı sikke örneklerinin var olduğu bilinmektedir. Ahlat Müzesi'nde bulunan İlhanlı Dönemi sikkelerinde karşılaştığımız figürlü düzenleme örnekleri; "iktidarın ve gücün" sembolü durumundaki aslan, pars figürleri ile mitolojik değer aksettiren tavşan ve geyik figürleridir.

Aslan figürü Ebu Sait Bahadır Han Dönemi'nde darp edilen sikke yüzeyinde güneş tasviriyle beraber darp edilmiştir. Bu sikkede aslan figürü yürür vaziyette başı, yele, kuyruğu, adaleli bacakları ile üzerinde parlayan güneş motifiyle beraber oldukça görkemli bir şekilde tasvir edilmiştir.

Ebu Sait Bahadır Han Dönemi'nde darp edilen başka bir sikke yüzeyinde ise tasvir edilen diğer bir figür parstır. Bu sikkede vücut anatomisi başarılı bir şekilde vurgulanamayan Pars'ın kulakları oldukça belirgin ve dik bir halde göğsü şişkin, arka kısmı ince, ayakları kısa, kuyruğu aşağı inik bir şekilde betimlenmiştir.

Ebu Sait Bahadır Han Dönemi'nde darp edilen sikke üzerinde tasvir edilen diğer bir hayvan figürü ise bolluk ve bereket simgesi olarak hem Moğol hem de Türk mitolojisinde önemli bir yere sahip olan hayvan tavşandır.

Sikkeler üzerinde karşılaştığımız diğer bir hayvan figürü ise yine Ebu Sait Bahadır Han Dönemi'nde darp edilmiş sikke üzerinde yer alan geyik figürüdür. Bu

sikkede figür sol ayağı ve başı yukarı doğru kalkık bir halde, baş kısmı vücuda göre oldukça orantısız, kuyruk kısmı kesik olup sağa adım atar vaziyette tasvir edilmiştir.

Tarih boyunca yazılar birçok farklı coğrafyada, farklı kültürlerde farklı anlamlara gelen, bu sebepten mimaride sanatta ve sikkelerde yoğun olarak kullanılmıştır. Yazılar geometrik düzenlemeler ve figürler, 13. ve 14. yüzyıllar arasında Orta Çağ'da Türkistan, İran, Irak ve Anadolu'da hüküm süren İlhanlı sikkelerinde de geleneksel unsurlar ve farklılaşan etki alanları ile kaynaştırılarak kullanılmıştır.

İlhanlı sikkeleri üzerindeki motif ve figürlerin kullanımları ile farklı görünümler sunan düzenlemeler siyasi ve coğrafi yakınlığa bağlı olarak Orta Asya, Sasani, Bizans ve İslam Devletleri'nin kültürel izlerini de taşımaktadır. Şu bir gerçektir ki yöneten hanedanlar, egemen güçler, siyasi güç olan devletlerin ismi, etnik yapısı inancı, her ne kadar farklı da olsa bu coğrafyadaki tüm kültürel etkinlikler ortak bir medeniyetin yansımasıdır. Bu nedenle etkileşim alanlarının fazla olduğu bir coğrafyada yerel unsurlar ile çok yönlü bileşenlerin etkisi altında gelişim gösteren İlhanlı sikkeleri, İslami Dönem sikkeleri içerisinde karakteristik özellikleri ile önemli bir yere sahiptir.

KAYNAKLAR

- Akkaya, N. (2011). *Mardin Müzesi'ndeki İslami Dönem Sikkelerinden Örnekler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akkuş, M. (2011). *İlhanlıların Anadolu'daki Dini Siyaseti*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Akurgal, E. (2015). *Hatti ve Hitit Uygarlıkları*. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Akurgal, E. (1998). *Anadolu Kültür Tarihi*. Ankara: Tübitak Popüler Bilim Kitapları.
- Algan, N. (2008). *Anadolu Selçuklu Dönemi Mimarisi Taş Yüzey Süslemelerinin İncelenmesi ve Seramik Yorumları*. (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Alinge, C. (1967). *Moğol Kanunları*. (Çev: C. Üçok). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Aran, A. (2006). *Döküm Teknolojisi İmal Usülleri Ders Notları*. İstanbul: İTÜ Makine Ofset Atölyesi.
- Arseven, C. E. (1970). *Türk Sanatı*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Arslan, M.(1996). “Bizans İmparatoru VI. Mikhael Stratiotikos’un Nadir Altın Sikkesi”. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı Nümismatik Bülteni*, (6), 2-13.
- Artuk, İ. (1971). *İstanbul Arkeoloji Müzelerinde Yer Alan İslami Dönem Sikkeleri*. İstanbul: Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Artuk, İ. (1993). “Fels”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (XII, s. 309-311). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Artuk, İ. (2001). *İstanbul Arkeoloji Müzesi Teşhirdeki İslami Sikkeler Kataloğu I*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Atak, E. (1998). *Antik Bizans Sikkeleri Kataloğu*. İstanbul: Antik Yayınları.
- Atlan, S. (1982). “Nümismatik”. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 3, 17-21.
- Atlan, S. (1993). *Grek Sikkeleri*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Aykut T, Aydın Ş. (1992). *Moğol ve İlhanlı Sikkeleri*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayınları.

- Barthold, W. (1981). *İslam Medeniyeti Tarihi*. (İzahlı ve Düzeltmelerle Beraber Yayına hazırlayan: M. Fuat Köprülü), Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Barthold, W. (2007). *Türk-Moğol Ulusları Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Bausani, A. (2002). “İlhanlı Hâkimiyeti Zamanında İran’da Din”. (Çev. M. Uyar). Ankara: *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 20 (32), 223-231.
- Baydur, N.- Seçkin, N. (2001). “Tarsus Donuktaş Kazı Raporu”. İstanbul: *TASK, Kazı ve Araştırma Raporları Serisi: 3*, 101-122.
- Bayram, S. (1993). *Sanat Tarihinde İkonografik Araştırmalar*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Biber, H. (1996). *Van Müzesinde Bulunan Figürlü Artuklu Sikkeleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Braidwood, R. J. (1995). *Tarih Öncesi İnsan*. (Çev. B. Altınok). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Bulgurlu, V. (2007, 07-10 Kasım). *Demre-Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısında Bulunan Sikkeler Hakkında Notlar*. 3. Uluslararası Likya Sempozyumu, Antalya.
- Çakmakçı, N. (2009). *Konya Etnografya Müzesi’nde Bulunan İmparator Traianus ve Hadrianus Dönemine Ait İmparatorluk Sikkeleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çam, N. (1993). *Türk ve İslam Sanatlarında Altı Kollu Yıldız (Mühr-i Süleyman)*. Konya: Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Çetin, S. (2012). *Anadolu Selçuklu Dönemi Geometrik Yıldız Hayat Ağacı, Nar ve Rumi Motiflerinin Heykel Sanatı Bağlamında Yorumlanması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Kayseri.
- Damalı, A. (2001). *150 Devlet 1500 Sultan İslami Sikkeleri*. İstanbul: Nilüfer Vakfı Yayınları.
- Demir, M. (2002). “İlhanlı Devletinin Yıkılış Sürecindeki Siyasi Gelişmeler”. *Türkler Ansiklopedisi*. (VIII, s. 376-382). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Develi, Ö. (2014). *Antik Çağ’da Sikke ve Sikke Birimleri*. (Yayınlanmamış Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İzmir.
- Dinçol, M. A. (1982). “Hititler”. *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*. (I, s.75-78).

- Erdem, İ. (2000). “Olcaytu Han’ın Ölümüne Kadar İlhanlılarda Yaşanan Siyasal-Kültürel Gelişmeler ve Yakın-Doğu’ya Etkileri”. *Ankara Üniversitesi, Tarih Araştırmaları Dergisi*, 20 (31), 1-36.
- Erdoğan, N. (2015). *Doğu Roma Sikkeleri (M.S. 491-1453)*. Mardin: Mardin Müzesi Basım Evi.
- Erhan F., Girginer S., Tekin, O (2008). “Mersin Arkeoloji Müzesi’nden Bir Grup Antik Dönem Etütlük Sikkelerinin Temizlik ve Koruma Çalışmaları İle Tarihlendirilmesi”. *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 17 (2), 133-162.
- Erkoçoğlu, F. (2006). “Abdûlmelik B. Mervan’ın Para Reformu”. *İslam, Sanat, Tarih, Edebiyat ve Musiki Dergisi*, (8), 171-186.
- Gökalp, Z. D. (2009). *Yalvaç Müzesi Bizans Sikkeleri*. Ankara: Kültür Varlıkları ve Müzeler Müdürlüğü Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (1979). *Oniki İmâm*. İstanbul: Talat Matbaası.
- Gregory, Abû'l-Farac. (2000). *Abu'l-Farac Tarihi II.* (Çev. Doğrul. Ö.R). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Grousset, R. (1988). *Bozkır İmparatorluğu*, (Çev. Uzman, M.R.). İstanbul: Ötüken Yayın Evi.
- Gülcü, A. İ. (1994). “Kubbetü'l-Islam Ahlat”. *Tarih ve Medeniyet Dergisi*, (9), 1-67.
- Günaltay, M. Ş. (1991). *İslam Tarihinin Kaynakları-Tarih ve Müverrihleri*. İstanbul: Endülüs Yayınları.
- Halil, Ç. (2012). “İlhanlı Hâkimiyeti Altında Anadolu’da Siyasetin Temel Dinamiği: Göçebe Moğol-Türkmen Çatışması” *Türk Çalışmaları-Uluslararası Türk veya Türk Dilleri, Edebiyatı ve Tarihi Dergisi*, 7(4), 1203-1216.
- Herodotos, (2015). *Herodotos Tarihi*. (Çev. Ökmen, M.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Howeggo, C. (1998). *Sikkeler Işığında Eski Çağ Tarihi*. (Çev. O. Tekin), İstanbul: Homer Kitapevi ve Yayıncılık.
- İnan, A. (2000). *Tarihte ve Bugün Şamanizm, Materyaller ve Araştırmalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İnci. A., Çiçek, D. (1995). *Türk Tezyînî Sanatlarında Motifler*. İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları.
- İpşiroğlu, M. Ş. (1973). *İslamda Resim Yasağı ve Sonuçları*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

- İsenbike, T., Türkler, H., Güzel, C. (2002). *Cengiz Han ve Moğollar*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Jahn K. (1942). “İran’da Kâğıt Para” *Türk Tarih Kurumu Belleten Dergisi*, 6(23-24), 1- 46.
- Kanat, C. (2002). “İlhanlı Hükümdarı Teküder’in Müslümanlığı Kabulü ve Bunun Memlûk Devleti’ndeki Yakınları”. *Türklük Araştırmaları Dergisi*,(12), 234-247.
- Karwiese, S. (2004). *Antik Numizmatığa Giriş*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Kuban, D., Doğan, N. Ş. (2002).*Ortaçağ’da Anadolu, Prof. Dr. Aynur Durukan’a Armağan*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Morkholm, O. (2000). *Erken Helenistik Çağ Sikkeleri: Büyük İskender’in Tahta Çıkışından Apameia Barışına Kadar. (İÖ 336-188)*. (Çev. O. Tekin,) İstanbul: Homer Kitapevi.
- Morrisson, C. (2002). *Antik Sikkeler Bilimi Nüsmatik*. (Çev. Z.Ç. Ögün). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Mülayim, S. (1982). *Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süslemeler, Selçuklu Çağı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Olçay, N. (1983). *Anadolu’da Çağlar Boyu Sikke*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı- Pamukbank Yayınları.
- Ödün, G. (1990). “Ortaçağ Boyunca Van Bölgesi Tarihi”. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*,1(1),102-132.
- Ögel, B. (1993). *Türk Mitolojisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Özdemir, H. A. (1997). *Moğol İstilâsı ve Abbâsî Devletinin Yıkılışı: Cengiz ve Hülâgû Dönemleri*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özgüdenli, G.O. (2009). *Gazan Han ve Reformları (1295-1304) Moğol İran’ında Gelenek ve Değişim*. İstanbul: Kaknüs Yay.
- Özgündeli, G. O. (2005). “Moğollar”, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. (XXX, s. 225-229).
- Özkekeci, İ. (2007). *Türk Sanatında Tezhip*. İstanbul: Seçil Ofset Yayınları.
- Öztuna, Y. (2005). *Devletler ve Hânedanlar İslam Devletleri*. Ankara: Öncü Basımevi.

- Parlar, G. (1999). *Anadolu Selçuklu Sikkelerinde Yazı Dışı Figüratif Öğeler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Ankara.
- Parlar, G. A. (2002). *İlhanlılarda Sikke Formları*. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Pittman, H. (2003). “Son Kalkolitik Çağ Mühürleri”, *Arkeoatlas Dergisi*, 2, 35-38.
- Roux, J. P. (2001). *Moğol İmparatorluğu Tarihi*. (Çev. Aykut Kazancıgil- Ayşe Bereket). İstanbul: Kabalcı Yay.
- Sağıt, B. (2012). *Anadolu Darph İslâmi Sikkelerde Yazı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1071-1400), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sédillot, R. (1983). *Değiş Tokuştan Süpermarkete Tarih Boyunca Tacirlerin ve Ticaretin Öyküsü*. (Çev. Erendor, N. E.). İstanbul: Cep Kitapları.
- Serin, M. (2010). “Sülüs”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (XXXVIII, s. 128-130). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Spuler, B. (1979). “İlhanlılar”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (XXII, s. 102-105). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Spuler, B. (2011). *İran Moğolları, Siyaset, İdare ve Kültür İlhanlılar Devri, 1220 – 1350*. (Çev. Köprülü, C.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Sümer, F. (1969). “Anadolu’da Moğollar”, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi I*, 24-47.
- Sümer, F. (1986). “Ahlat Şehri ve Ahlatşahlar”, *Türk Tarih Kurumu Belleten Dergisi*, 1(197), 158-161.
- Şahin, H. (2012). “Sebepler ve Sonuçları Bakımından Olcaytu Sultan’ın Şiîliği”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (64), 115-128.
- Şahin, H. (2015) “Câmiu’t-Tevârîh’e Göre Gâzân Hân’ın Müslümanlığı ve Bunun İlhanlı Toplumuna Yansımaları”, *Bilgi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (73), 7-30.
- Tekin, O. (1992). *Antik Nümismatik ve Anadolu*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Tekin, O. (1999). *Bizans İmparatorluğu’nun Tarihine ve Sikkelerine Kısa Bir Bakış*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Tekin, O. (2009). “Sikke”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (XXXVII, s. 179-184). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.

- Tekin, O. (2004). Eski Yunan, Roma ve Bizans Altın Sikkeleri. Ş. Şentürk ve S. Özpalabıyıklar. (Editörler). *Altının İktidarı, İktidarın Altınları: Yapı Kredi Altın Sikke Koleksiyonu*, İstanbul: Yapı Kredi Kültür ve Sanat Yayıncılık.
- Töre, S. U. (2016). “Orta Çağ İslam Sikkelerinde Hellen, Roma-Bizans Etkisi”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 1(2), 1-21.
- Tuncer, A. (2012). *Anadolu Türk Dönemi Sanatında Aslan Figürü*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uyar, M. (2001). *İlhanlı Devletinde Argûn Dönemi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı, Ankara.
- Vernoit, S. (2005). *Müslüman Toplumlarında Sanat*. (Çev. Z. Kılıç), İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Vlademiritsov, B.Y. (1987). *Moğolların İçtimai Teşkilatı*, (Çev: A.İnan), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Wallerstein, I. (2003). Dünya-Sistemleri Kavramına Karşı Dünya-Sistemi Kavramına Bir Eleştiri. (Editör. A. G. Frank, B. K. Gills). *Dünya Sistemi: Beş Yüzyıllık Mı, Beş Bin Yıllık Mı?*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Walter. H (1990). “İslam’da Ağırlık ve Ölçü Sistemleri”, *Türklük Araştırmaları Dergisi*,(5), 2-82.
- Yuka, A. (2012). *Kayseri Arkeoloji Müzesi’nde Bulunan Bizans Sikkeleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yuvalı, A. (1979). *Hülagu Han ve Zamanı*. (Basılmamış Doktora Tezi) Ahmet Yesevi Üniversitesi Tarih Fakültesi, Kazakistan.
- Yuvalı, A. (1985). Anadolu’nun Türkleşmesi ve Moğollar. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, (38), 98-101.
- Yuvalı, A. (1997). *İlhanlılar Tarihi I: Kuruluş Devri*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Yuvalı, A. (1998). “Hülâgû”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (XVIII, s.474-475).
- Yuvalı, A. (2000). “İlhanlılar”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. (XXII, s.102-105).
- Yükçü, S., Atagan, G. (2011). “Ortadoğu’da Zaman Tünelinde Ticaret”, *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (1),88-109.

İnternet Kaynakları

- <http://cografya.sitesi.web.tr/haritalar/bos-haritalar/bos-turkiye-haritasi-5/> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- <http://dergipark.gov.tr/farabi> (Erişim Tarihi: 11.11.2019).
- <http://www.ancientresource.com/lots/ancient-coins/gold-coins.html> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- <http://www.ancientresource.com/lots/islamic.html> (Erişim Tarihi: 18.11.2019).
- http://www.ancientresource.com/lots/islamic_arabic/islamicarabic_coins.html (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- <http://www.balcoins.com/sikkeler.php?env=830> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- http://www.britishmuseum.org/explore/themes/money/the_beginnings_of_money.aspx (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- <http://www.edgarlowen.com/islamic-coins.shtml> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- <http://www.e-sehir.com/dunya-haritasi/irak-hilla-uydu-haritasi> (Erişim Tarihi: 21.11.2019).
- <http://www.express.co.uk/news/uk/768256/roman-bronze-coin-colosseum-early-depiction-treasure-Sestertius> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- http://www.girlandsanat.com/sikke_islami.htm (Erişim Tarihi: 8.11.2019).
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/ahlata-muze-40868631> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- <http://www.hurriyet.com.tr/seyahat/iranda-bir-turk-sehri-tebriz> (Erişim Tarihi: 13.11.2019).
- <http://www.islamic-awareness.org/History/Islam/Coin/> (Erişim Tarihi: 16.11. 2019).
- <http://www.jewishvirtuallibrary.org/coins-from-the-crusaders> (Erişim Tarihi: 23.11.2019).
- <http://www.monetacoins.com/photopost/showphoto.php?photo=1868&cat=840&title=seljuk-of-rumkaykhusraw-ii> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- <http://www.nedirnedemek.com/imam> (Erişim Tarihi: 18.11.2019).
- <http://www.romancoins.info/> (Erişim Tarihi: 01.05.2019).
- <https://bitlis.ktb.gov.tr/TR-211956/ahlat-muzesi> (Erişim Tarihi: 8.11.2019).
- <https://coinweek.com/expert-columns/mike-markowitz/coinweek-ancient-coin-series-coinage-mongols/> (Erişim Tarihi: 18.11.2019).
- <https://dergipark.org.tr/download/article-file/32965> (Erişim Tarihi: 23.11.2019).
- <https://tr.pinterest.com/pin/738660776353486742/> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- <https://tr.pinterest.com/pin/738660776353486742/> (Erişim Tarihi: 23.11.2019).
- <https://www.altayli.net/ilhanlilar.html> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- <https://www.ancient.eu/coinage/> (Erişim Tarihi: 10.11.2019).

- <https://www.coinarchives.com/w/results.php?search=ARTUQ&s=0> (Erişim Tarihi: 16.11.2019).
- <https://www.coinarchives.com/w/results.php?search=ARTUQ&s=0> (Erişim Tarihi: 17.11.2019).
- <https://www.cointalk.com/threads/the-early-islamic-conquests-new-acquisition-and-discussion.272659/page-2> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- <https://www.google.com.tr/maps/place/Simnan,+Simnan+Eyaleti>, (Erişim Tarihi: 18.11.2019).
- <https://www.google.com.tr/maps/place/Sultaniye,+Zencan>, (Erişim Tarihi: 18.11.2019).
- <https://www.illerarasimesafe.com/hilla-babil-ili-irak-> (Erişim Tarihi: 12.11.2019).
- <https://www.muzeasist.com/muze/profil/bitlis-ahlat-muzesi> (Erişim Tarihi: 8.11.2019).
- <https://www.nkfu.com/mogollarin-tarihcesi/> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- <https://www.stratejikortak.com/2017/12/iran-olaylari-ne-asamada.html> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- <https://www.vcoins.com/en/coins/world/islamic-1806.aspx> (Erişim Tarihi: 23.11.2019).
- <https://www.vcoins.com/en/coins/world/islamic-1806.aspx> (Erişim Tarihi: 23.11.2019).
- https://www.vcoins.com/en/stores/ken_dorney/52/product/seleukid_empire_seleukos_i_nikator_312_281_bc_silver_tetradrachm_babylon_mint/905930/Default.aspx (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- https://www.wikiwand.com/tr/İlhanlı_hükümdarları_listesi
- <https://www.wikiwand.com/tr/Irak%C4%B1n> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).
- Sikkeler, Devletler, Hükümdarlar: Eskiçağ Anadolu'da Paranın Siyasal, Kültürel ve Ekonomik Rolü, Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, http://www.obarşiv.com/e_voyvoda_0607.html: (Erişim Tarihi: 08.11.2019).
- www.google.com.tr/maps/place/Sultaniye,+Zencan,+İran (Erişim Tarihi: 13.11.2019).

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.	İlhanlı Hükümdarlarına ait Ahlat Müzesinde bulunan sikke darp sayıları ve sikke maden cinsleri	270
Tablo 2.	Sikkelerin Genel Bilgileri.....	270

HARİTA LİSTESİ

Harita 1.	Moğol İmparatorluğu yayılma sahası.....	211
Harita 2.	İlhanlı devleti yayılma sahası.....	212
Harita 3.	Ahlat Müzesinde bulunan İlhanlı Dönemi sikkelerinin Anadolu’da basım yerleri.....	213
Harita 4.	Ahlat Müzesinde bulunan İlhanlı Dönemi sikkelerinin Irak’ta bulunan basımyerleri	214
Harita 5.	Ahlat Müzesinde bulunan İlhanlı Dönemi sikkelerinin İran’da bulunan basım yerleri	215

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1.	Sikkenin Bölümleri	216
Çizim 2.	Dökme Tekniği Kalıbı	216
Çizim 3.	Sikke (Darp) Basım Düzeneği	216
Çizim 4.	Mekanik Darp Tekniği Sikke Basma Makinesi	217
Çizim 5.	Katalog -19 / Fot.32a-b	217
Çizim 6.	Katalog -34 / Fot.47a-47b	218
Çizim 7.	Katalog -3 / Fot.16a-16b	218
Çizim 8.	Katalog -76 / Fot.89a-89b	219
Çizim 9.	Katalog -52 / Fot.65a-65b	219
Çizim 10.	Katalog -56 / Fot.69a-69	220
Çizim 11.	Katalog -48 / Fot.61a-61a	220
Çizim 12.	Katalog -46 / Fot.59a-59b	221
Çizim 13.	Katalog -25 / Fot.38a-38b	221
Çizim 14.	Katalog -55 / Fot.68a-68b	222
Çizim 15.	Katalog -24 / Fot.37a-37b	222
Çizim 16.	Katalog -51 / Fot.64a-64b	223
Çizim 17.	Katalog -42 / Fot. 55a-55b	223
Çizim 18.	Katalog -41 / Fot. 54a-54b	224
Çizim 19.	Katalog -37 / Fot. 50a-50b	224
Çizim 20.	Katalog -32 / Fot. 45a-45b	225
Çizim 21.	Katalog -2 / Fot.15a-15b	225
Çizim 22.	Katalog -11 / Fot.24a-24b	226
Çizim 23.	Katalog -67 / Fot.80a-80b	226
Çizim 24.	Katalog -27 / Fot.40a-40b	227
Çizim 25.	Katalog -13 / Fot.26a-26b	227
Çizim 26.	Katalog -33 / Fot.46a-46b	228
Çizim 27.	Katalog -75 / Fot.88a-88b	228
Çizim 28.	Katalog -53 / Fot.66a-66b	229
Çizim 29.	Katalog -49 / Fot.62a-62b	229
Çizim 30.	Katalog -47 / Fot.60a-60b	230
Çizim 31.	Katalog -22 / Fot.63a-63b	230
Çizim 32.	Katalog -50 / Fot.63a-63b	231

Çizim 33.	Katalog -54 / Fot.67a-67	231
Çizim 34.	Katalog -78 / Fot.91a-91b	232
Çizim 35.	Katalog -45 / Fot.58a-58b	232
Çizim 36.	Katalog -12 / Fot.25a-25b	233
Çizim 37.	Katalog -40 / Fot.53a-53b	233
Çizim 38.	Katalog -40 / Fot.33a-33b	234
Çizim 39.	Katalog -30 / Fot.43a-43b	234
Çizim 40.	Katalog -59 / Fot.72a-72b	235
Çizim 41.	Katalog -2 / Fot.15a-15b	235
Çizim 42.	Katalog -1 / Fot.14a-14b	236
Çizim 43.	Katalog -66 / Fot.79a-79b	236
Çizim 44.	Katalog -57 / Fot.70a-70b	237

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1.	Ahlat Müzesi Genel Görümü.....	238
Fotoğraf 2.	Ahlat Müzesi Arkeolojik eserler sergi bölümü.....	238
Fotoğraf 3.	Ahlat Müzesi Sikke sergi saalonu	239
Fotoğraf 4.	M.Ö. 14. Yüzyıl’a Tarihlenen Mısır, El-Amarna’da Kazılarda Ele Geçirilmiş Sikke Öncesi Kullanılan Gümüş İngotlar.	239
Fotoğraf 5.	Türkiye, Selçuk’da Artemis Tapınağı Kazılarında Bulunan M.Ö. 7. Yüzyıl’a Tarihlenen Lidyalılar Tarafından Darp Ettirilen İlk Sikkeler.....	240
Fotoğraf 6.	Altın Pers Sikkesi, Dareikos,	240
Fotoğraf 7.	M.Ö. 312-281’a Tarihlene Seleukos İmparatorluğu Tarafından Makedonya’da Darp Ettirilen Helenistlik Dönem Sikkesi.....	241
Fotoğraf 8.	M.S 1. Yüzyıl’a Tarihlenen Romalılar Tarafından İtalya-Roma’daDarp Edilen Roma Sikkesi.	241
Fotoğraf 9.	M.S 913-959’lu Yıllara Tarihlenen Bizanslılar Tarafından Türkiye İstanbul’da Darp Edilen Bizans Sikkesi.....	241
Fotoğraf 10.	M.S. 685-705 Yıllarına TarihlenenAbdûlmelik Bin Mervân Tarafından Darp Ettirilen Emevî Sikkesi.	242
Fotoğraf 11.	M.S.754-775’li Yıllara Tarihlenen Halîfe Ebû Ca’fer El-Mansûr Tarafından Darp Ettirilen Abbâsi Sikkesi.	242
Fotoğraf 12.	M.S.1204-1210’lü Yıllara TarihlenenI.Gıyaseddin Keyhüsrev Tarafından Darp Ettirilen Anadolu Selçuklu Sikkesi.).....	242
Fotoğraf 13.	Orhan Gazi döneminde bastırılan ön yüzünde “Allah El-Rahman Orhan (Bin) Osman Azzellahü Nasruhu” yazılı gümüş sikke	243
Fotoğraf 14.	Hulagu Han’a Ait Sikkenin Ön ve Arka Yüzü	243
Fotoğraf 15.	Abaka Han’a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	243
Fotoğraf 16.	Abaka Han’a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	244
Fotoğraf 17.	Argun Han’a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	244
Fotoğraf 18.	Gazan Han’a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	244
Fotoğraf 19.	Gazan Han’a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	245
Fotoğraf 20.	Gazan Han’a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	245
Fotoğraf 21.	Gazan Han’a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	245
Fotoğraf 22.	Gazan Han’a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	246
Fotoğraf 23.	Gazan Han’a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	246

Fotoğraf 24.	Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	246
Fotoğraf 25.	Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	247
Fotoğraf 26.	Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	247
Fotoğraf 27.	Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	247
Fotoğraf 28.	Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	248
Fotoğraf 29.	Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	248
Fotoğraf 30.	Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	248
Fotoğraf 31.	Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	248
Fotoğraf 32.	Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	249
Fotoğraf 33.	Olcaytu Muhammed Hüdabent Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü.....	249
Fotoğraf 34.	Olcaytu Muhammed Hüdabent Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü.....	249
Fotoğraf 35.	Olcaytu Muhammed Hüdabent Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü.....	249
Fotoğraf 36.	Olcaytu Muhammed Hüdabent Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü.....	250
Fotoğraf 37.	Olcaytu Muhammed Hüdabent Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü.....	250
Fotoğraf 38.	Olcaytu Muhammed Hüdabent Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü.....	250
Fotoğraf 39.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	250
Fotoğraf 40.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	251
Fotoğraf 41.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	251
Fotoğraf 42.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	251
Fotoğraf 43.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	251
Fotoğraf 44.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	252
Fotoğraf 45.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	252
Fotoğraf 46.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	252
Fotoğraf 47.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	252
Fotoğraf 48.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	253
Fotoğraf 49.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	253
Fotoğraf 50.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	253
Fotoğraf 51.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	253
Fotoğraf 52.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	254
Fotoğraf 53.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	254

Fotoğraf 54.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	254
Fotoğraf 55.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	254
Fotoğraf 56.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	255
Fotoğraf 57.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	255
Fotoğraf 58.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	255
Fotoğraf 59.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	255
Fotoğraf 60.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	256
Fotoğraf 61.	Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	256
Fotoğraf 62.	Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	256
Fotoğraf 63.	Arpa Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	256
Fotoğraf 64.	Hasan Muhammed Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	257
Fotoğraf 65.	Hasan Muhammed Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	257
Fotoğraf 66.	Hasan Muhammed Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	257
Fotoğraf 67.	Hasan Muhammed Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	258
Fotoğraf 68.	Satı Beg Hatun Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	258
Fotoğraf 69.	Satı Beg Hatun Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	258
Fotoğraf 70.	Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	258
Fotoğraf 71.	Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	259
Fotoğraf 72.	Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	259
Fotoğraf 73.	Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	259
Fotoğraf 74.	Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	259
Fotoğraf 75.	Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	260
Fotoğraf 76.	Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	260
Fotoğraf 77.	Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	260
Fotoğraf 78.	Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	260
Fotoğraf 79.	Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü	261
Fotoğraf 80.	İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü.....	261
Fotoğraf 81.	İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü.....	261
Fotoğraf 82.	İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü.....	261
Fotoğraf 83.	İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü.....	262

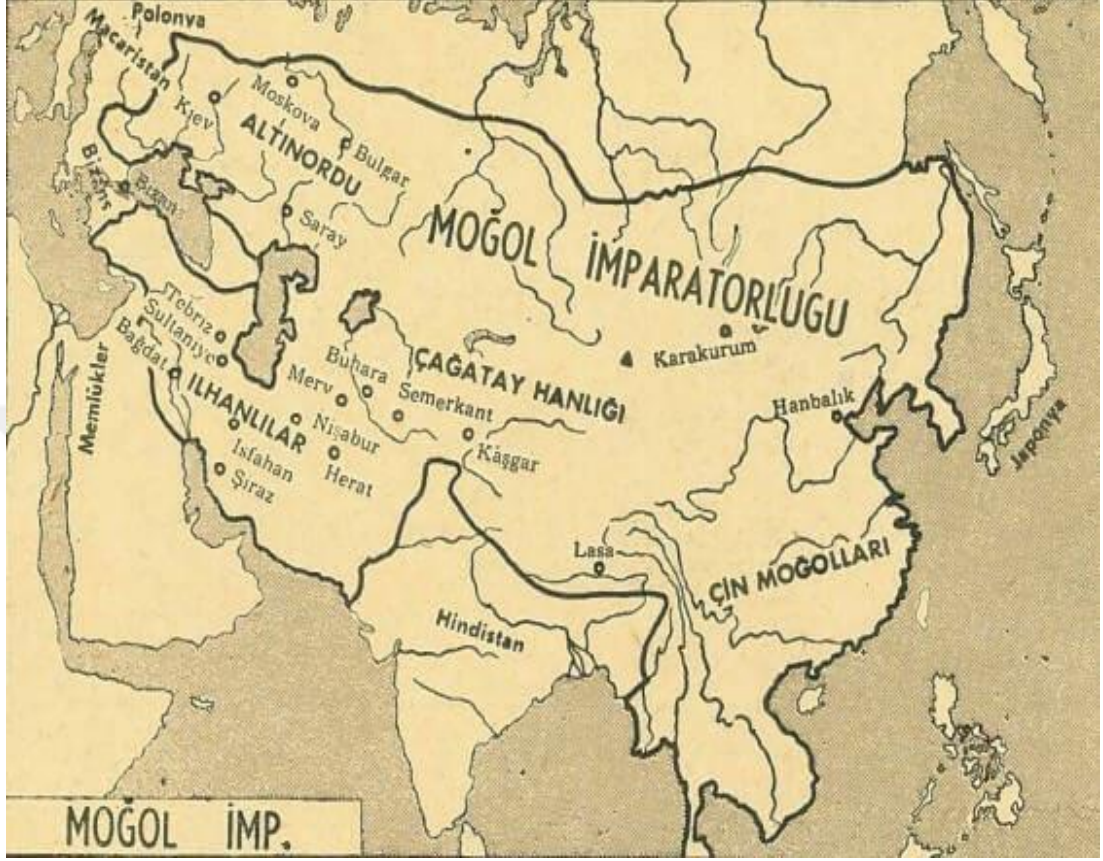
Fotoğraf 84.	İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü.....	262
Fotoğraf 85.	İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arkayüzü.....	262
Fotoğraf 86.	İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü.....	262
Fotoğraf 87.	İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü.....	263
Fotoğraf 88.	İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü.....	263
Fotoğraf 89.	İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü.....	263
Fotoğraf 90.	İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü.....	263
Fotoğraf 91.	İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü.....	264
Fotoğraf 92.	Artuklu (H.547–572-M. 1152-1177) Sikkesi Üzerinde Bordür Şeklinde “Kelime-i Tevhid” Kullanımı	264
Fotoğraf 93.	Zengi (H. 585 /M.1190) Sikkesi Üzerinde Birinci ve İkinci Satırda “Kelime-i Tevhid” Kullanımı.....	264
Fotoğraf 94.	Anadolu Selçuklu sikkesi üzerinde kelime-i tevhit yazısı	264
Fotoğraf 95.	Abbâsî (H.138-M. 755/756) Sikkesi Üzerinde Üç Satır Halinde “Muhammedü’n Resûlu’llah” İbaresinin Kullanımı.	264
Fotoğraf 96.	Emevî (H. 99-M. 717/718) Sikkesi Üzerinde Dairesel Konturların Kullanımı.....	265
Fotoğraf 97.	Abbâsî (H. 328-M.940) Sikkesi Üzerinde Dairesel Konturların Kullanımı.....	265
Fotoğraf 98.	Artuklu (H. 611/M. 1215) Sikkesi Üzerinde İnci Dizili Dairesel Konturların Kullanımı.	265
Fotoğraf 99.	Artuklu (H. 580-599 / M. 1185-1203) Sikkesi Üzerinde Eşkenar Dörtgen Düzenlemesinin Kullanımı.	265
Fotoğraf 100.	Moğol (H. 602-618 / M. 1206-1222) Sikkesi Üzerinde Eşkenar Dörtgen Düzenlemesinin Kullanımı.	266
Fotoğraf 101.	Anadolu Selçuklu (H. 634- 643 M.1237-1246) Sikkesi Üzerinde Altı Kollu Yıldız Kullanımı.	266
Fotoğraf 102.	Artuklu (H. 596- 618 / 1200-1222) Sikkesi Üzerinde Altı Kollu Yıldız Kullanımı.	266
Fotoğraf 103.	Anadolu Selçuklu (H.629 /M.1232) Sikkesi Üzerinde Sekiz Kollu Yıldızın Yamcı Kullanım	266

Fotoğraf 104.	Anadolu Selçuklu (H. 633- 643/ M. 1236-1246) Sikkesi Üzerinde Aslan Figürünün Kullanımı.....	267
Fotoğraf 105.	Memlüklu (H. 658- 675/ M. 1260-1277) Sikkesi Üzerinde Aslan Figürünün Kullanımı	267

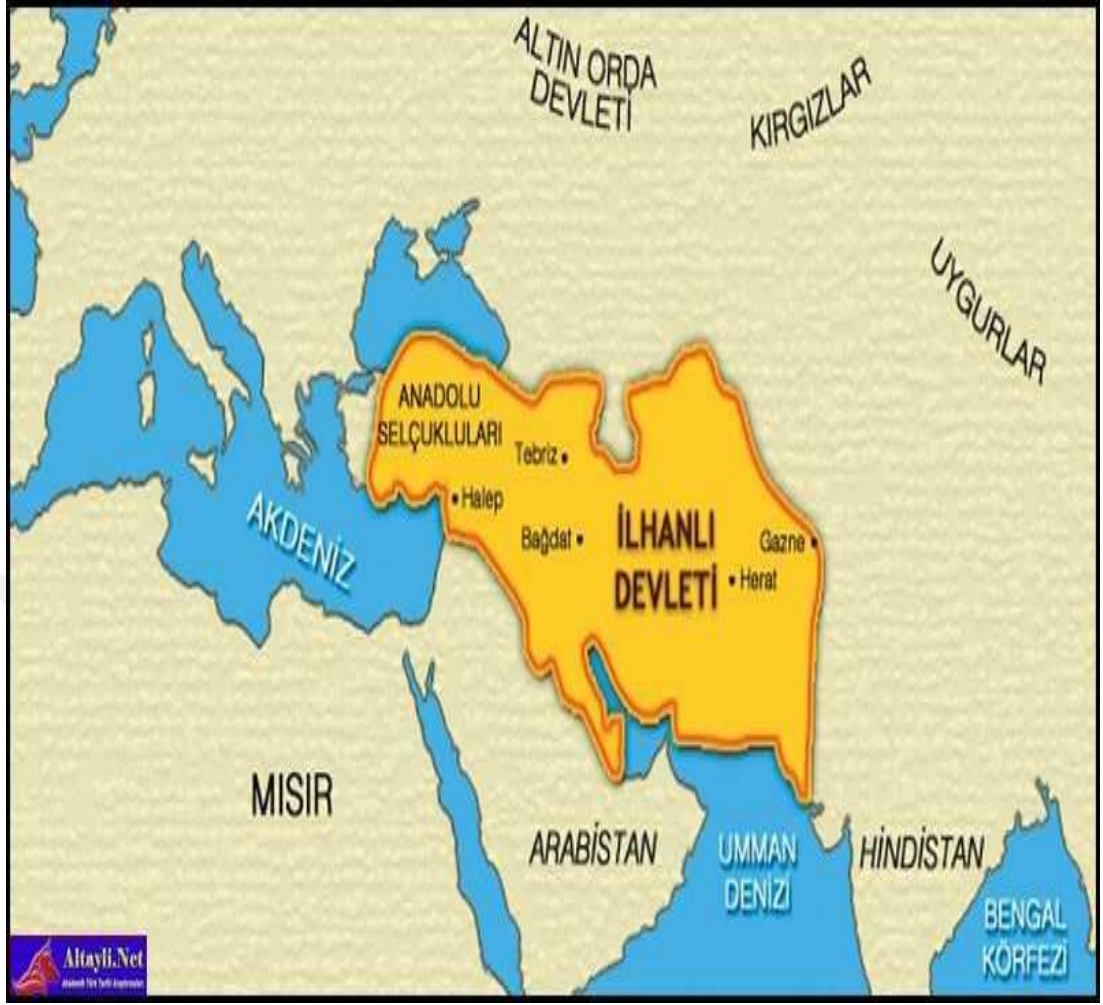
EKLER

Ek 1. Haritalar

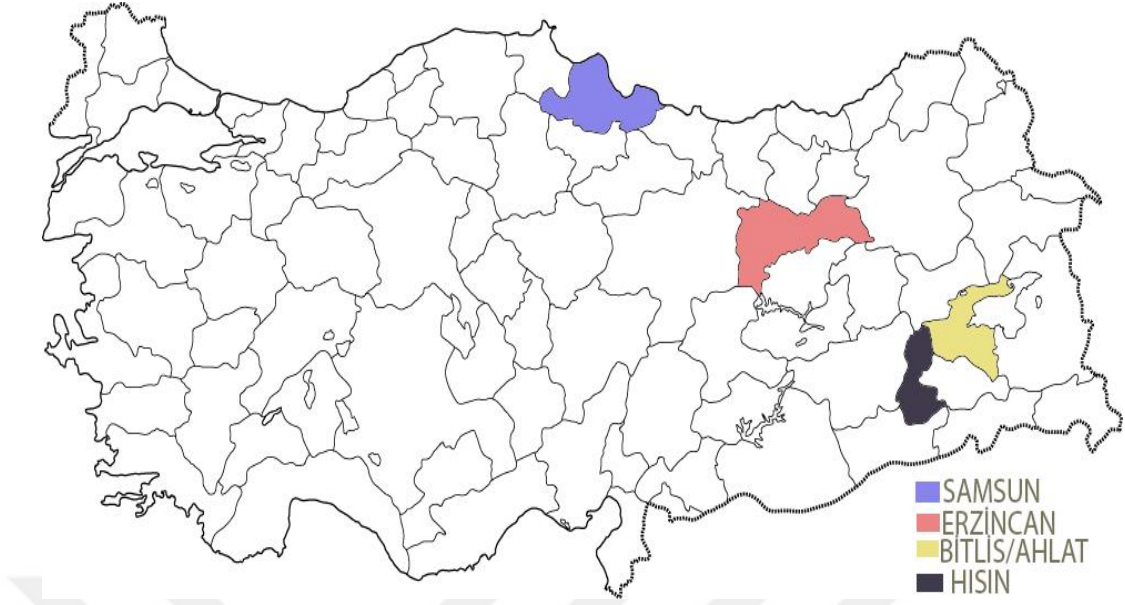
Harita 1. Moğol İmparatorluğu yayılma sahası¹¹

¹¹ <https://www.nkfu.com/mogollarin-tarihcesi/> Erişim Tarihi: 22.11.2019.

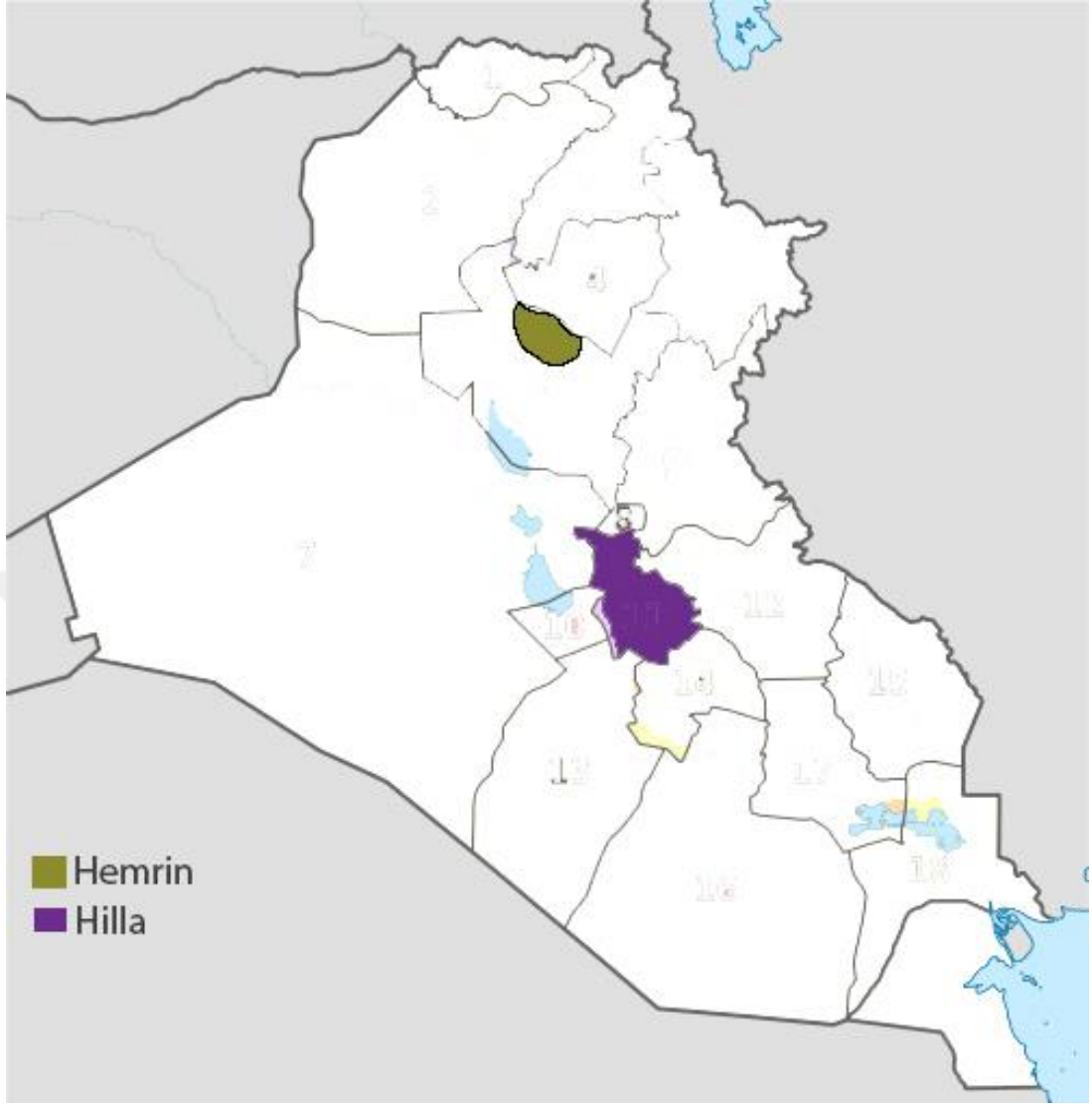
Harita 2. İlhanlı devleti yayılma sahası¹²

¹²<https://www.altayli.net/ilhanlilar.html> Erişim Tarihi: 22.11.2019.

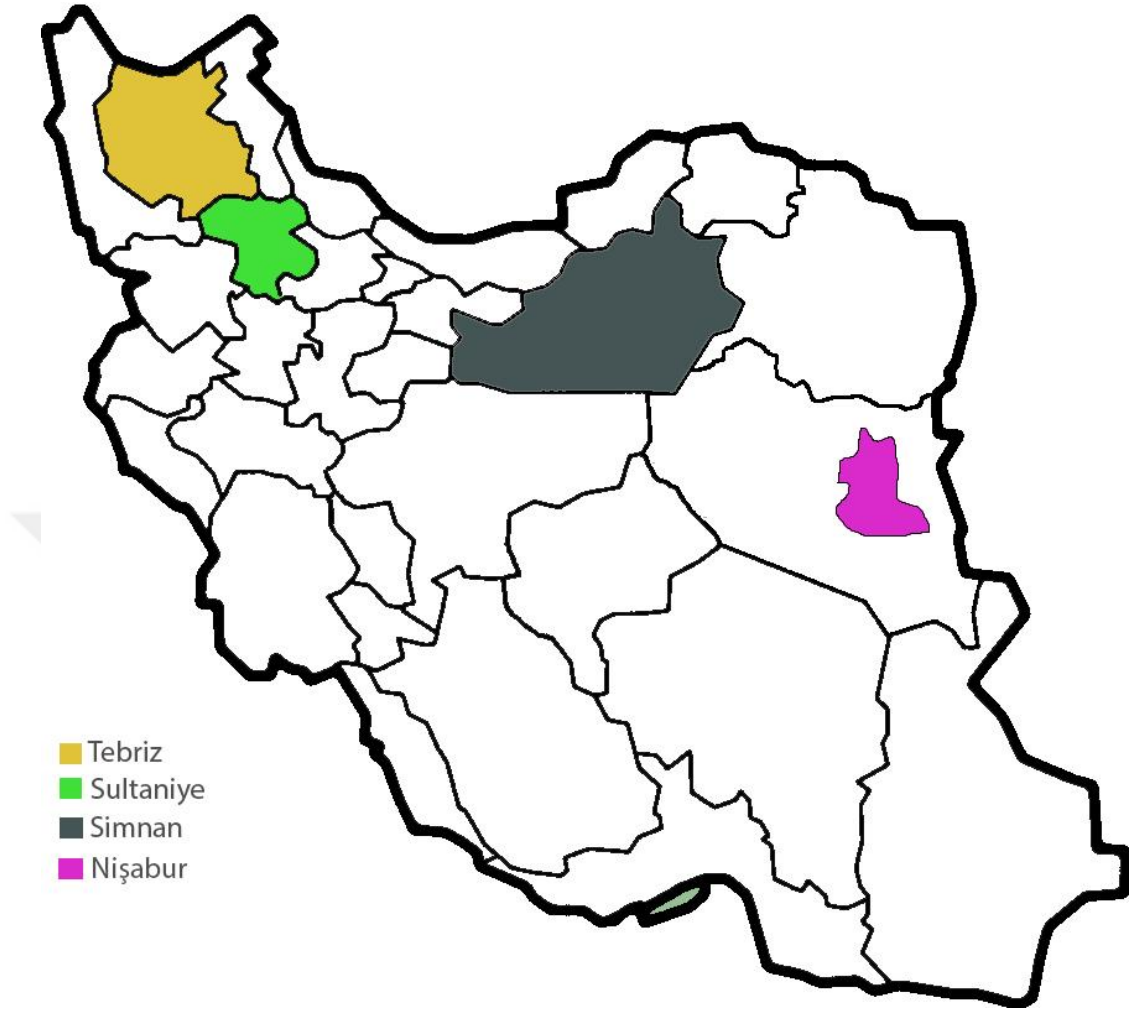
Harita 3. Ahlat Müzesinde bulunan İlhanlı Dönemi sikkelerinin Anadolu'da basım yerleri¹³

¹³ <http://cografya.sitesi.web.tr/haritalar/bos-haritalar/bos-turkiye-haritasi-5/> Erişim Tarihi: 22.11.2019.

Harita 4. Ahlat Müzesinde bulunan İlhanlı Dönemi sikkelerinin Irak'ta bulunan basım yerleri¹⁴

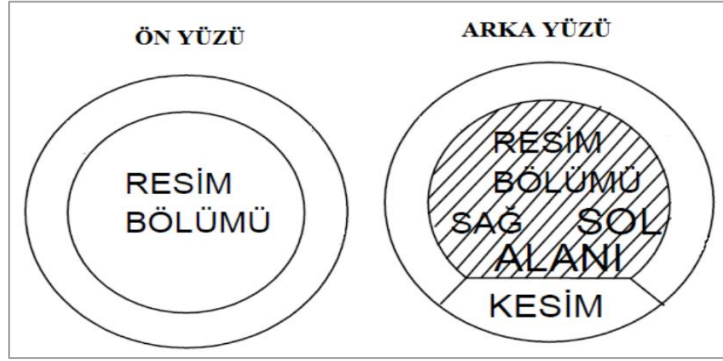
¹⁴<https://www.wikiwand.com/tr/Irak%C4%B1n> Erişim Tarihi: 22.11.2019.

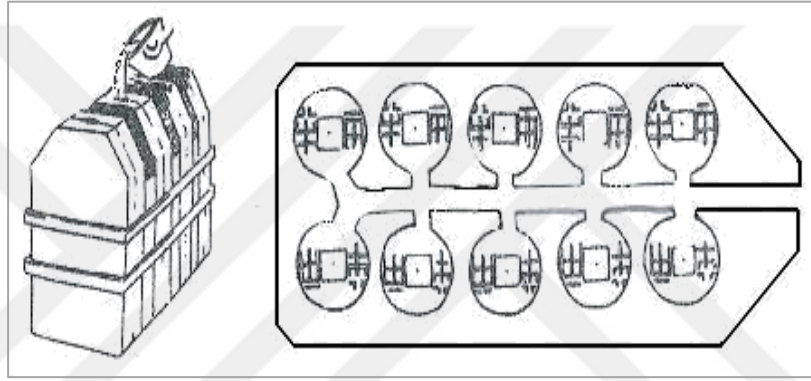
Harita 5. Ahlat Müzesinde bulunan İlhanlı Dönemi sikkelerinin İran'da bulunan basım yerleri¹⁵

<https://www.stratejikortak.com/2017/12/iran-olaylari-ne-asamada.html> Erişim Tarihi: 22.11.2019.

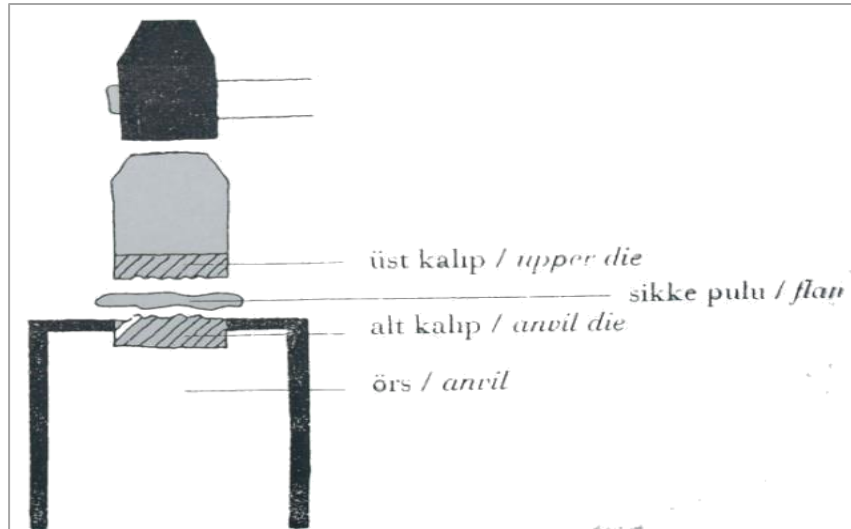
Ek 2. Çizimler

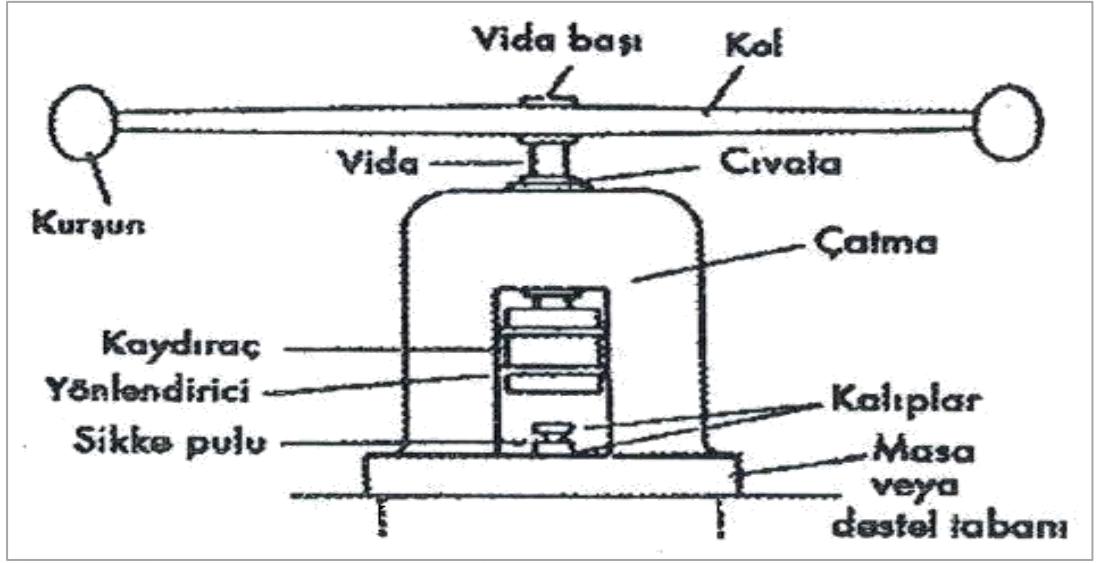
Çizim 1. Sikkenin Bölümleri (Stefan Karwiese'den, 2004)

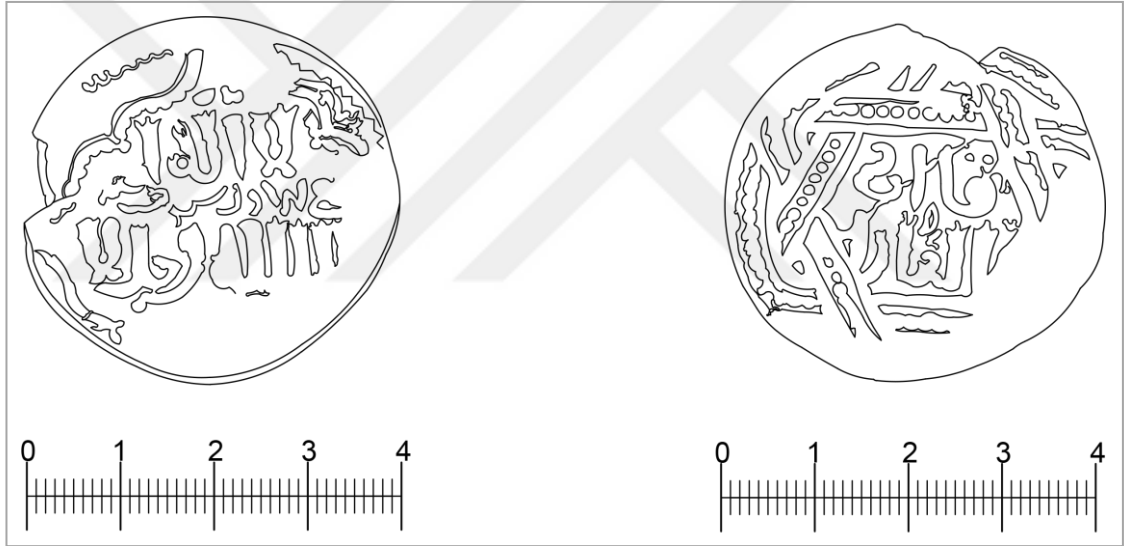
Çizim 2. Dökme Tekniği Kalıbı (Ahmet Yuka'dan, 2012)

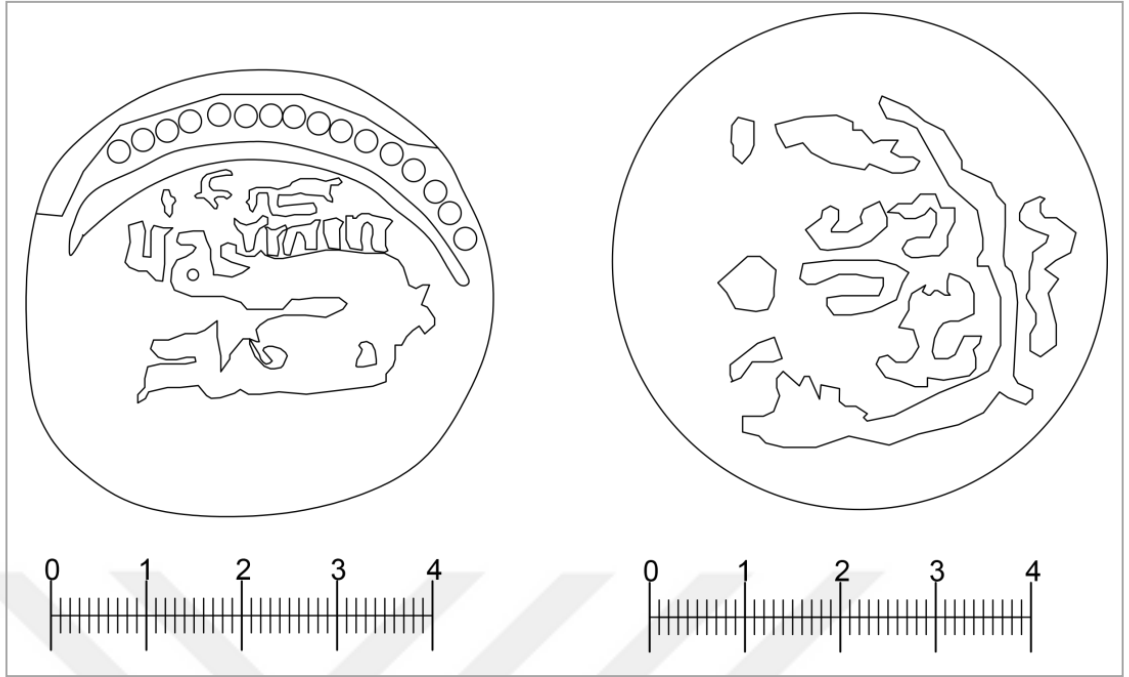
Çizim 3. Sikke (Darp) Basım Düzeneği (Mehmet Özhanlı'dan, 2011)

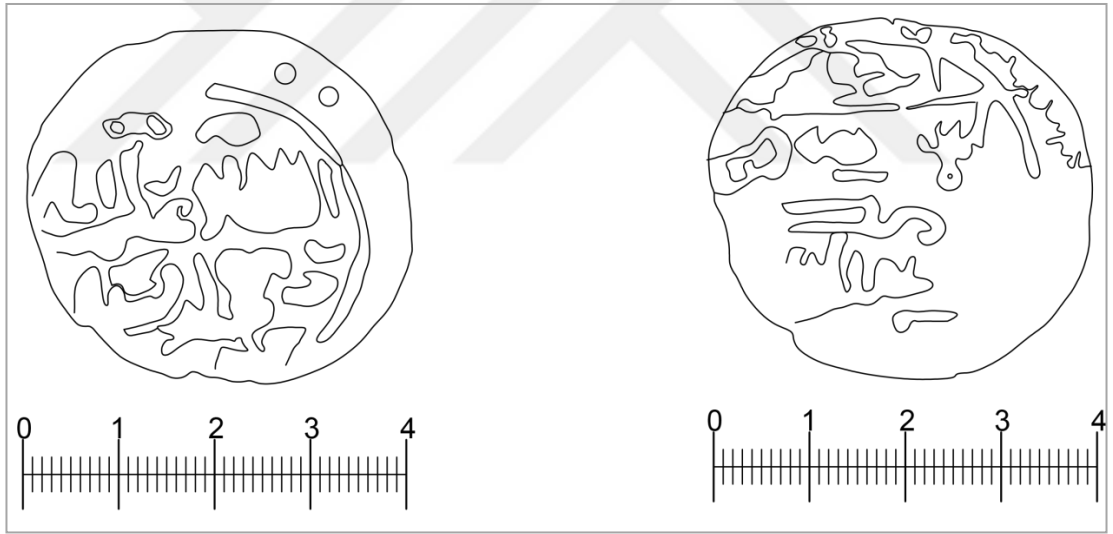
Çizim 4. Mekanik Darp Tekniği Sikke Basma Makinesi (Cecile Morrison'dan, 2002)

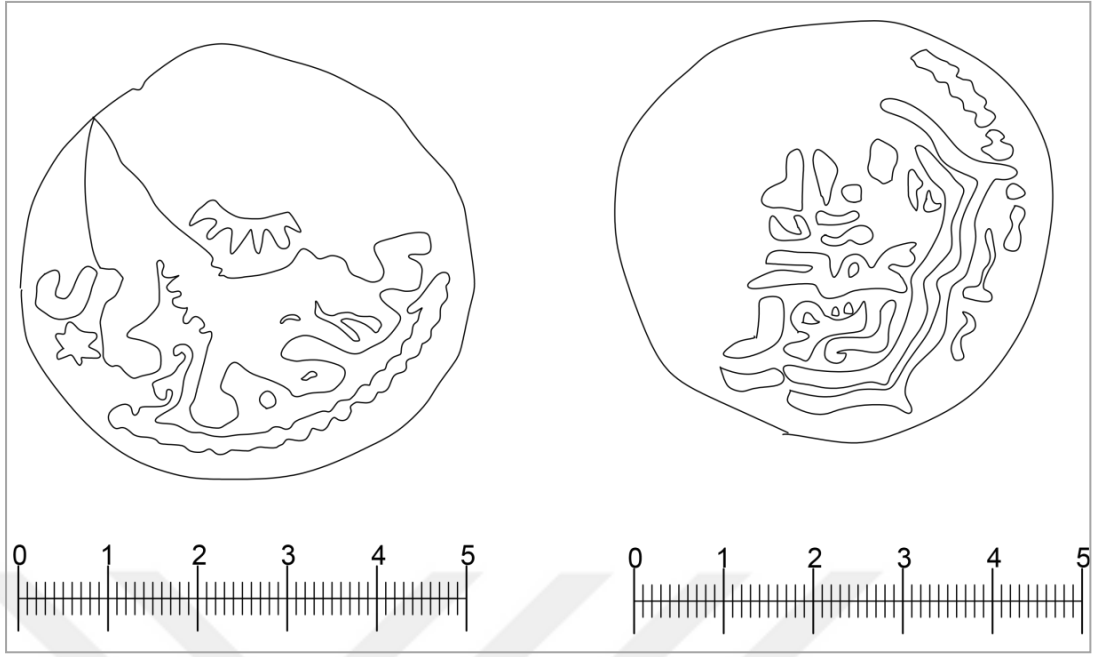
Çizim 5. Katalog -19 / Fot.32a-b

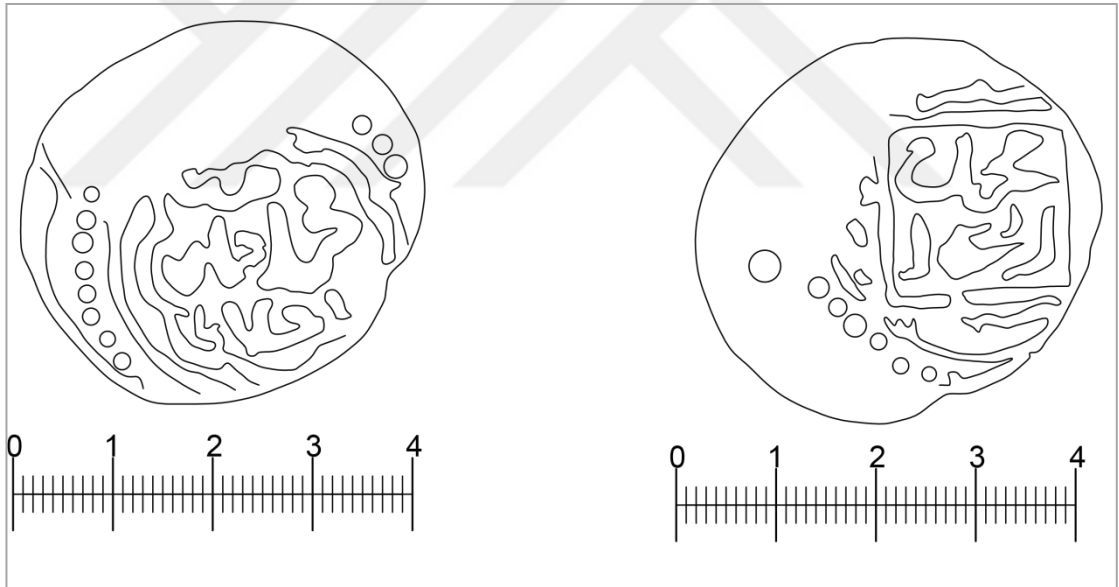
Çizim 6. Katalog -34 / Fot.47a-47b

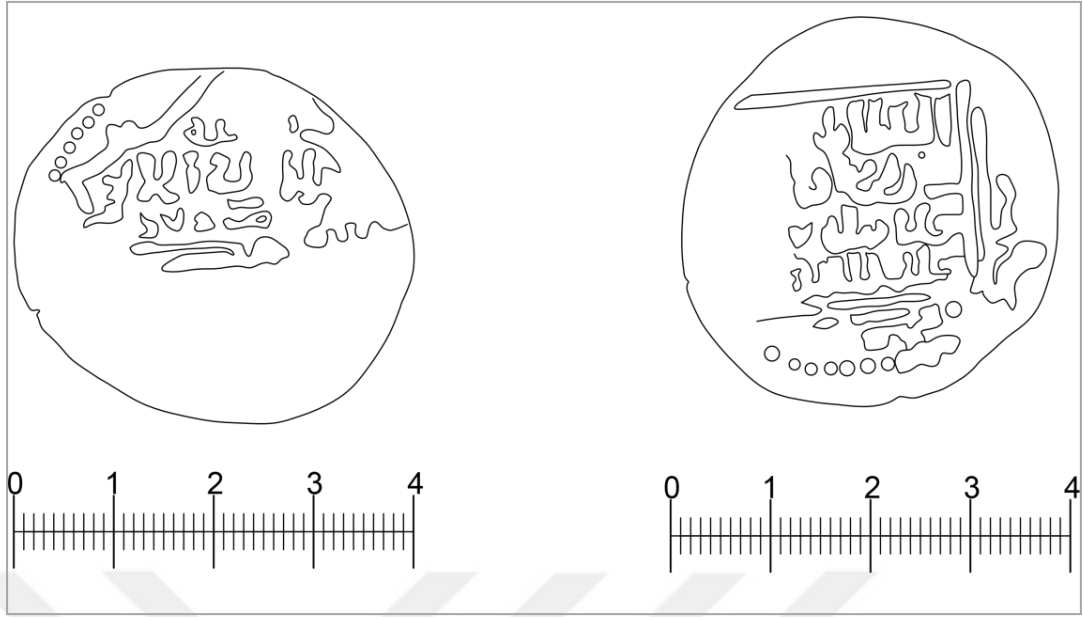
Çizim 7. Katalog -3 / Fot.16a-16b

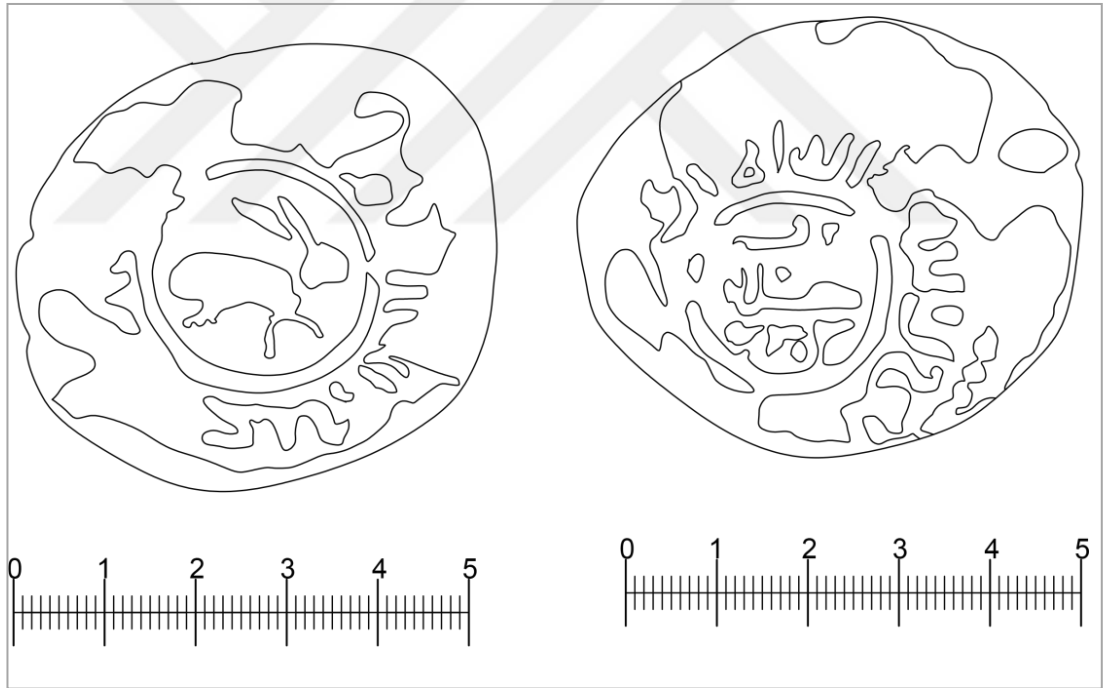
Çizim 8. Katalog -76 / Fot.89a-89b

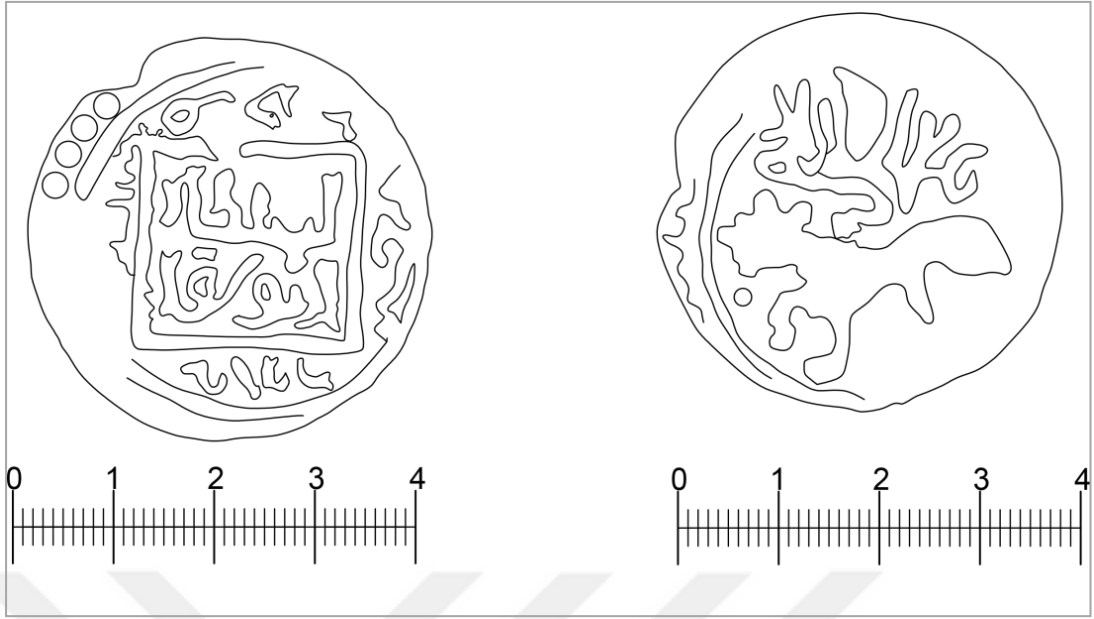
Çizim 9. Katalog -52 / Fot.65a-65b

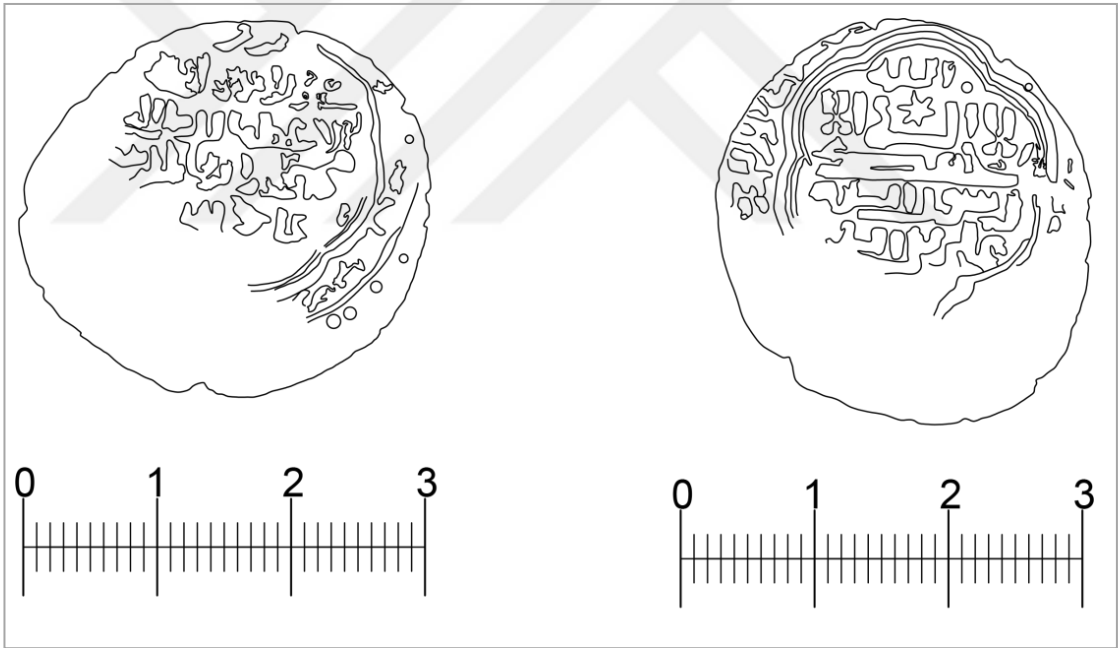
Çizim 10. Katalog -56 / Fot.69a-69

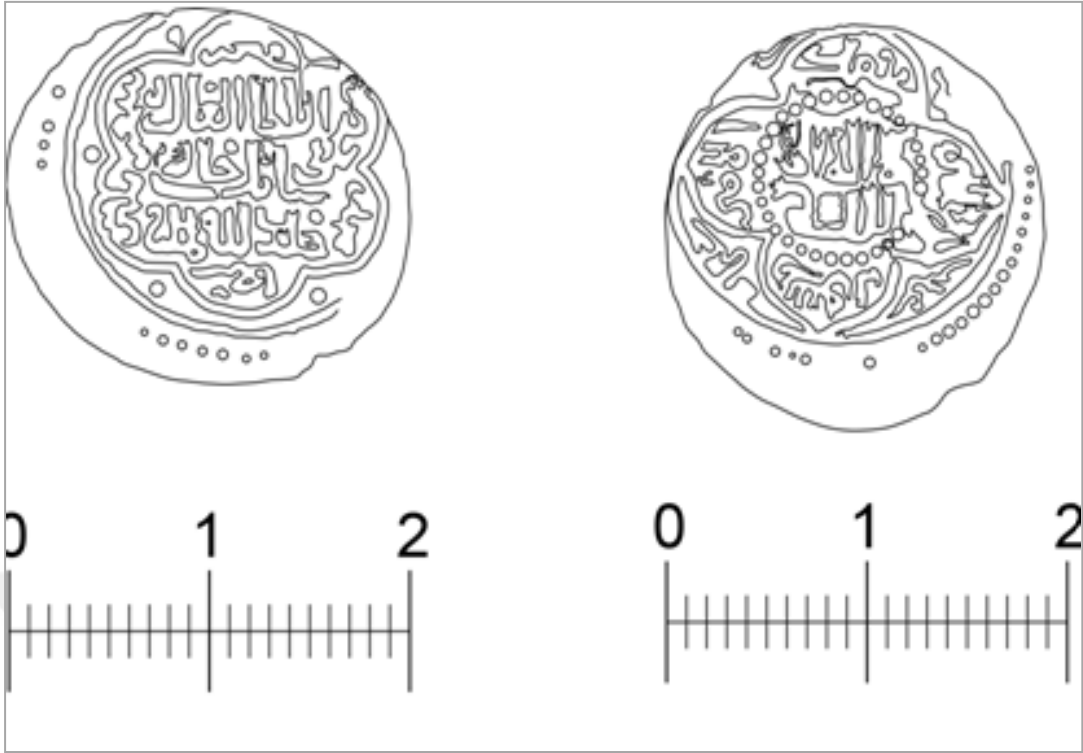
Çizim 11. Katalog -48 / Fot.61a-61a

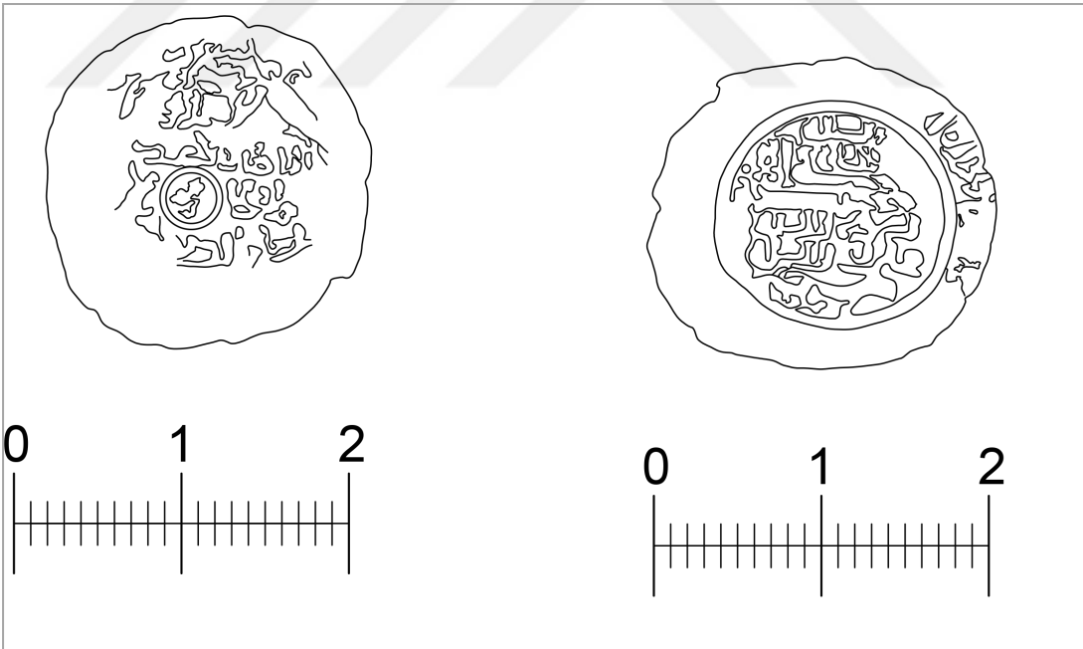
Çizim 12. Katalog -46 / Fot.59a-59b

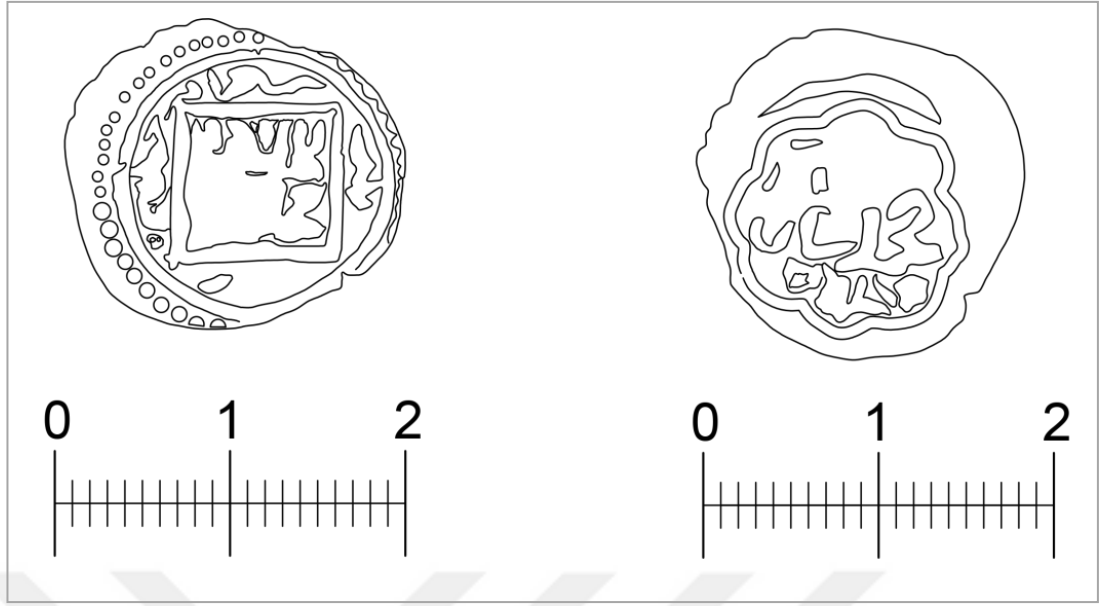
Çizim 13. Katalog -25 / Fot.38a-38b

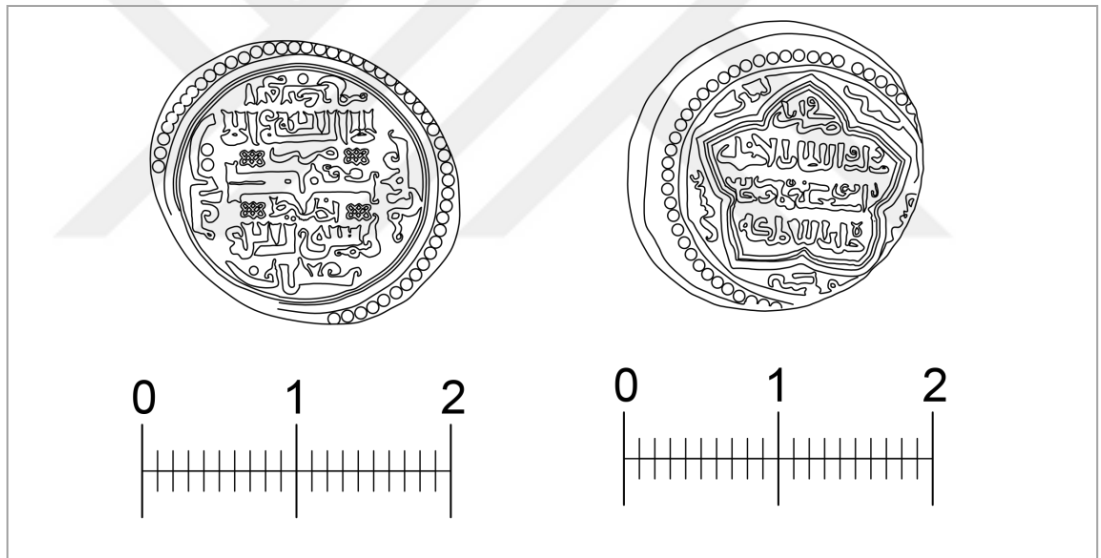
Çizim 14. Katalog -55 / Fot.68a-68b /Envanter no.523

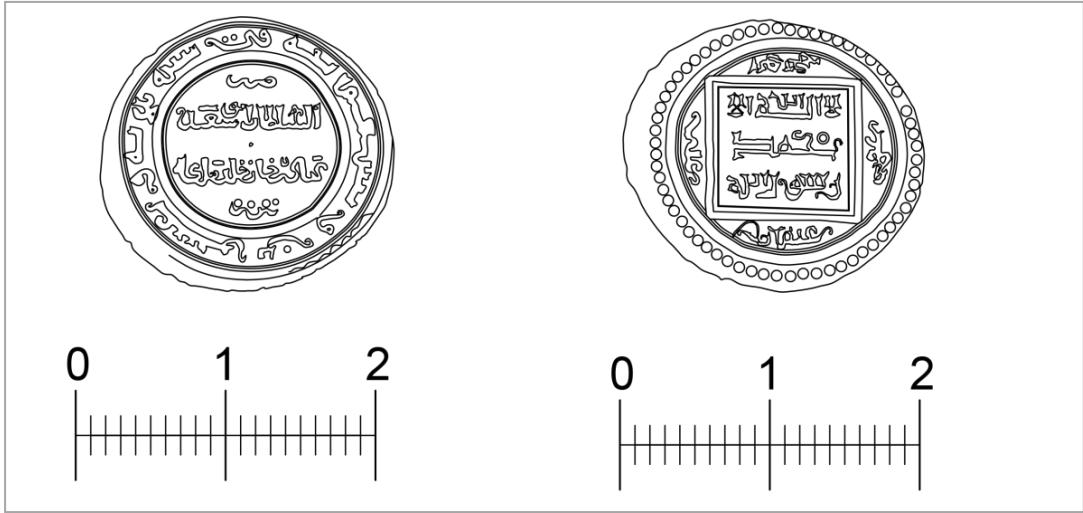
Çizim 15. Katalog -24 / Fot.37a-37b

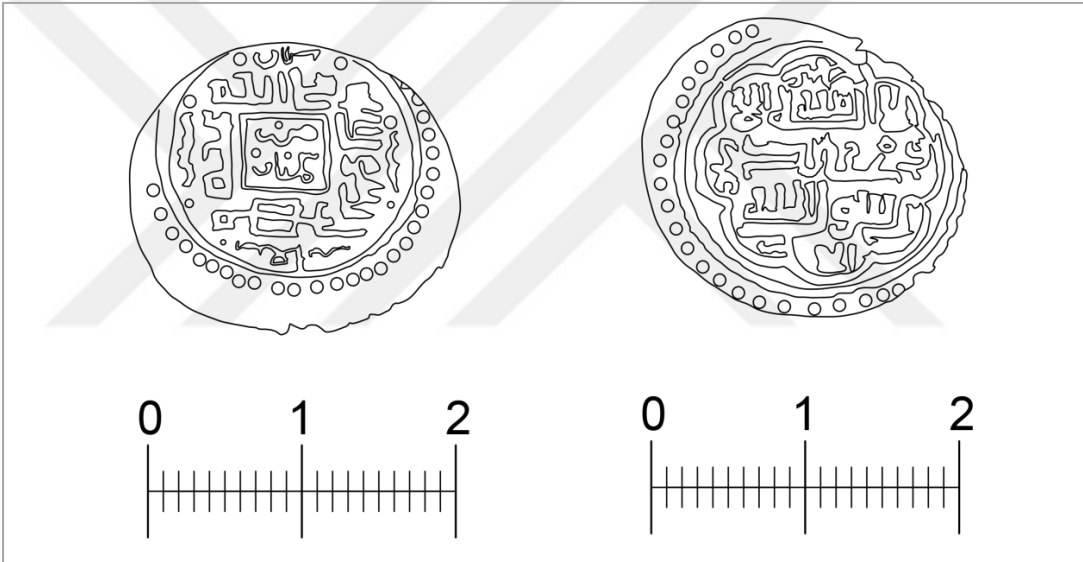
Çizim 16. Katalog -51 / Fot.64a-64b

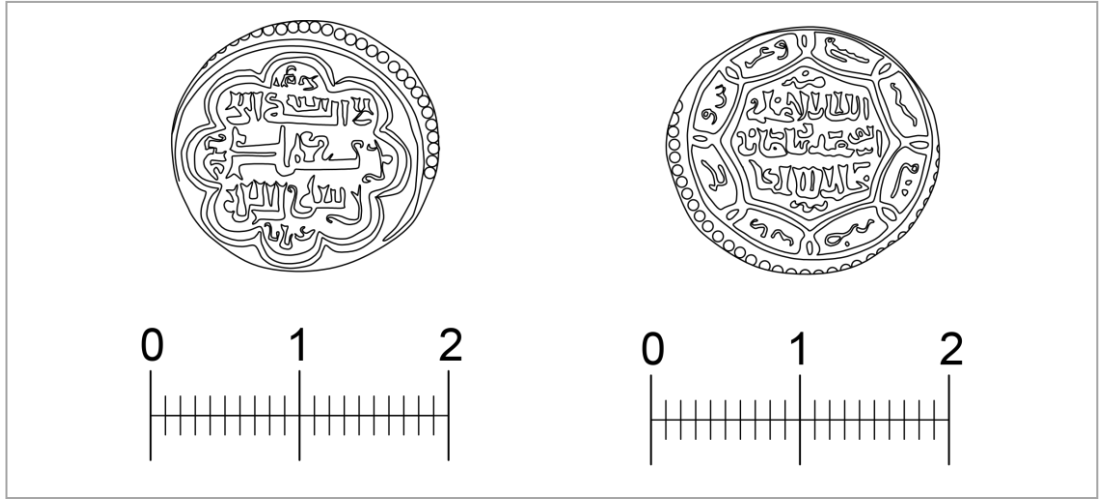
Çizim 17. Katalog -42 / Fot. 55a-55b

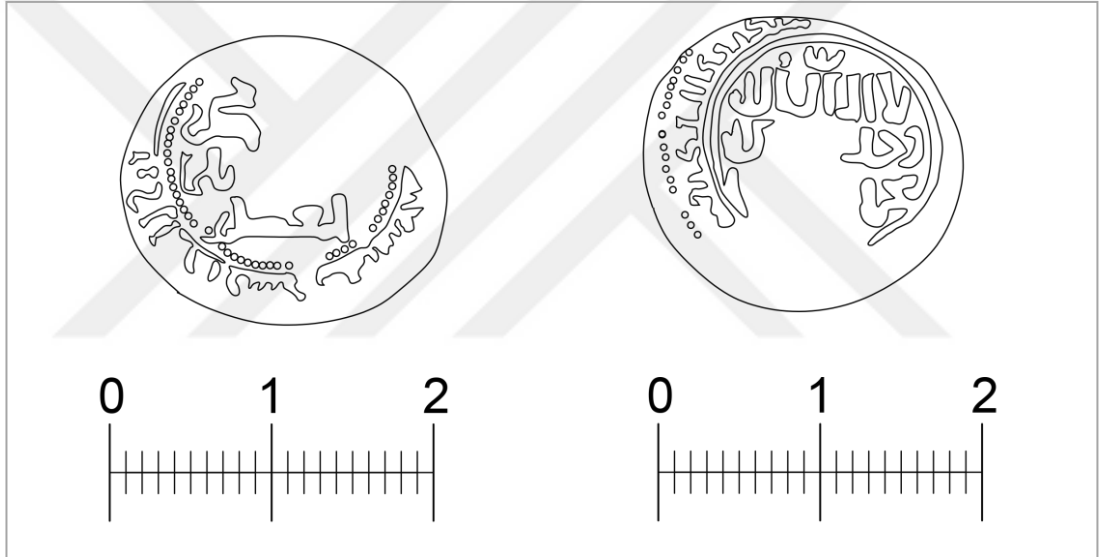
Çizim 18. Katalog -41 / Fot. 54a-54b

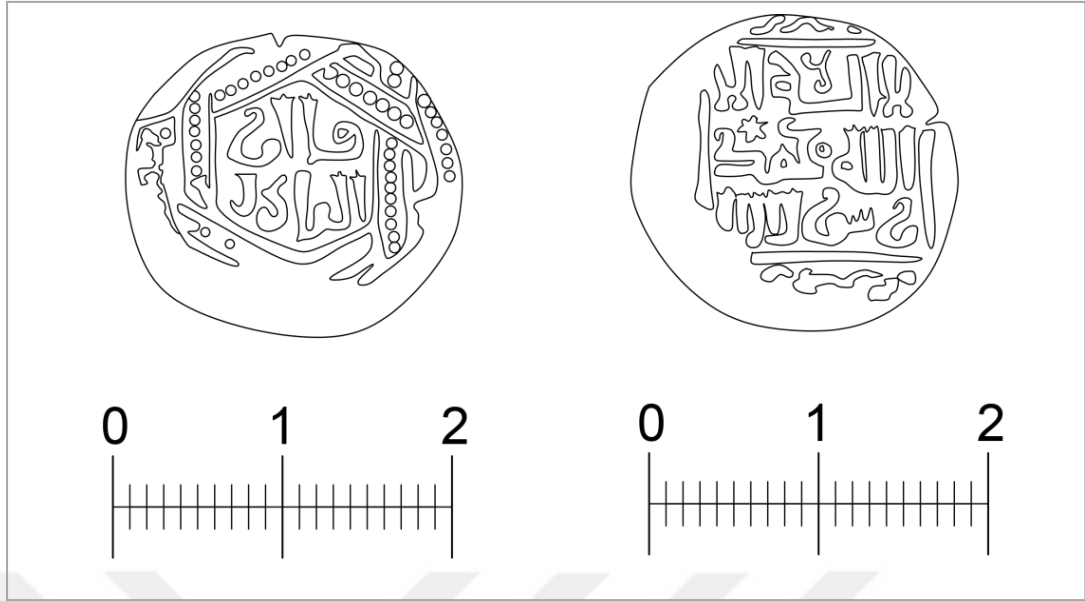
Çizim 19. Katalog -37 / Fot. 50a-50b

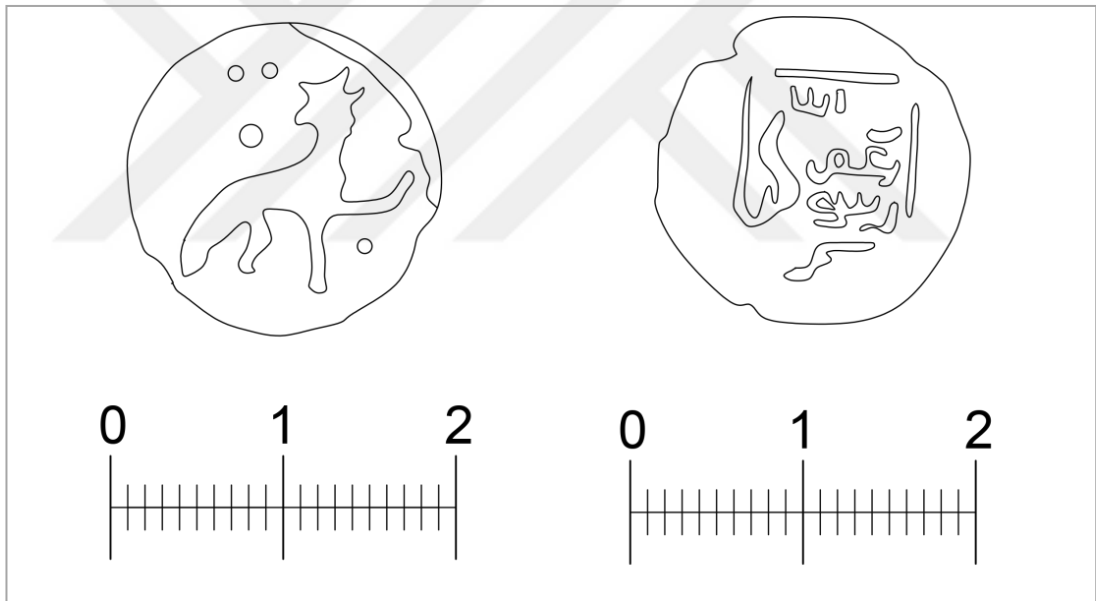
Çizim 20. Katalog -32 / Fot. 45a-45b

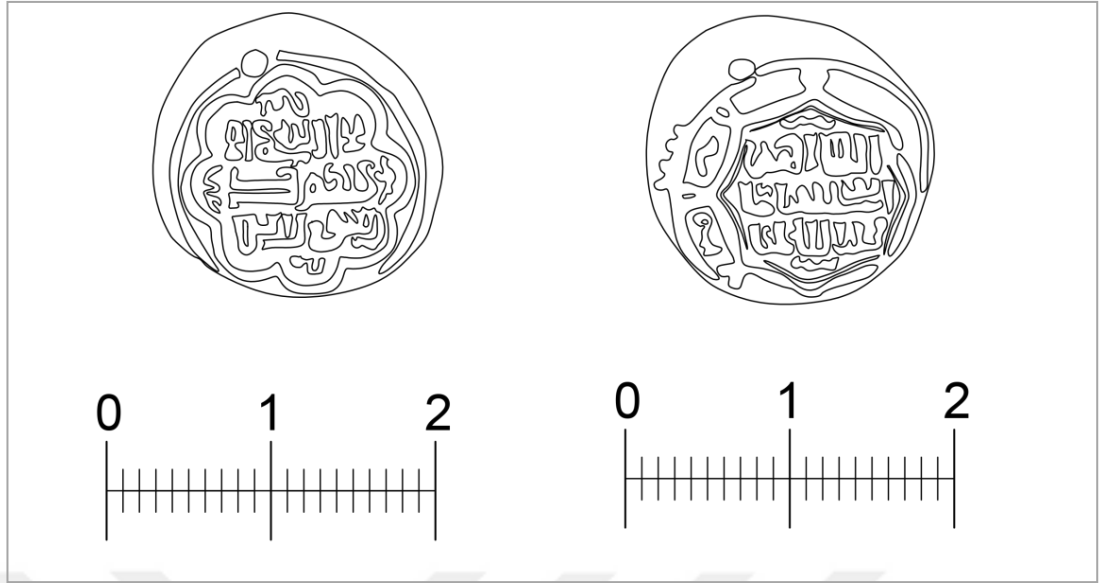
Çizim 21. Katalog -2 / Fot.15a-15b

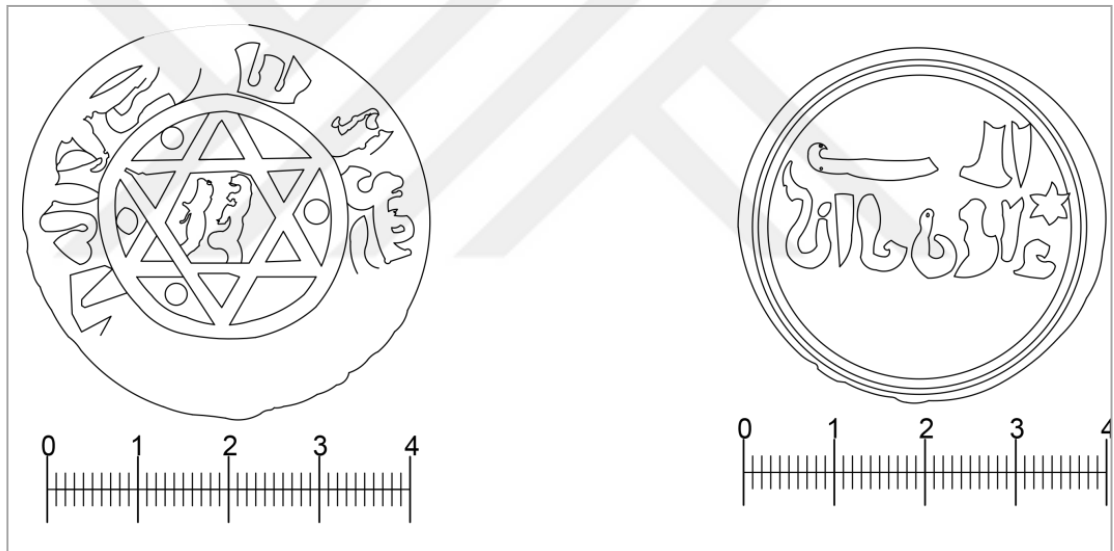
Çizim 22. Katalog -11 / Fot.24a-24b

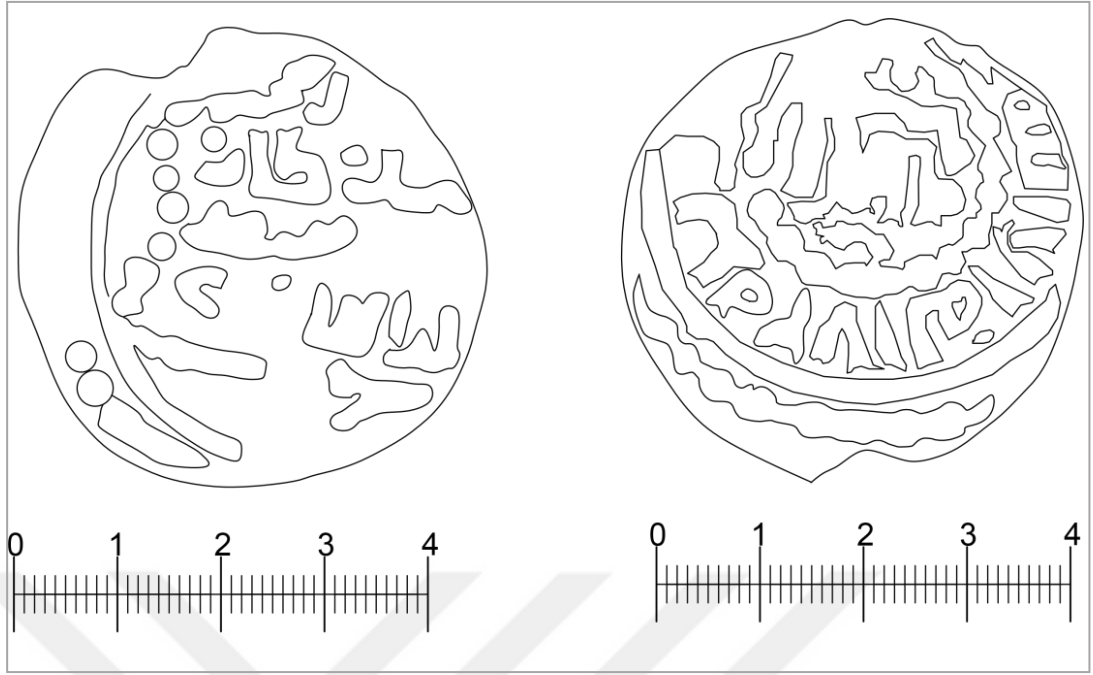
Çizim 23. Katalog -67 / Fot.80a-80b

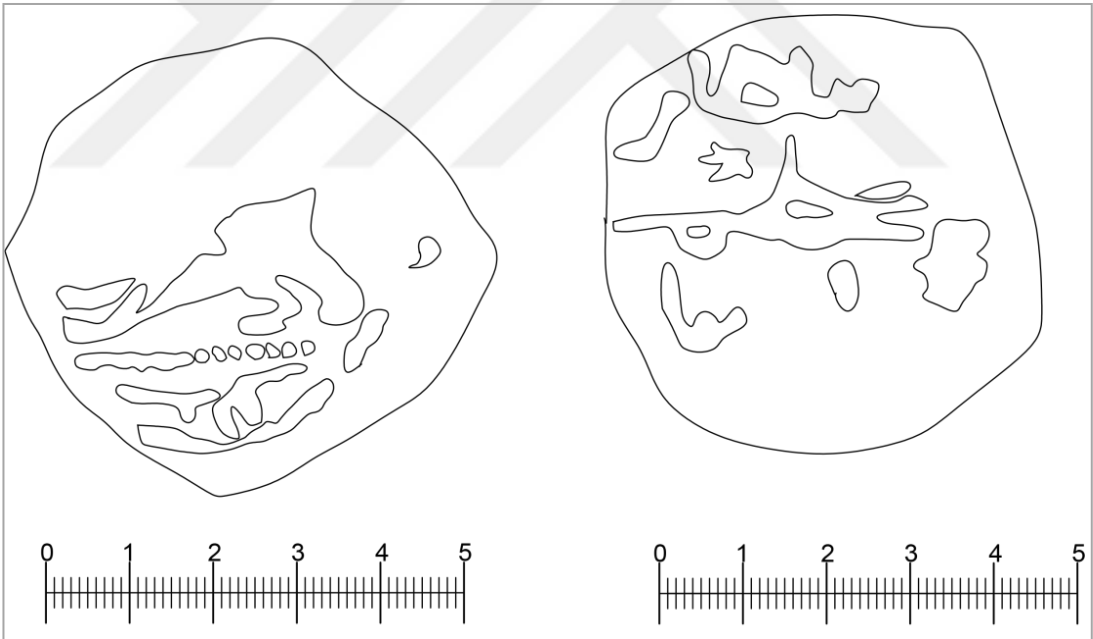
Çizim 24. Katalog -27 / Fot.40a-40b

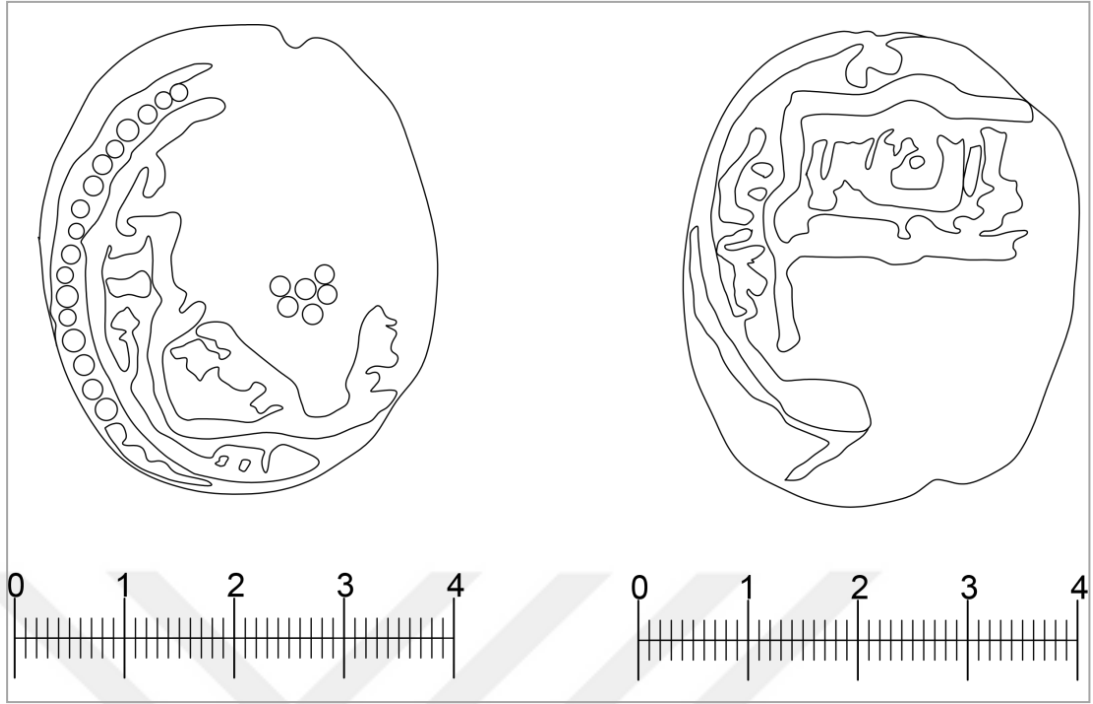
Çizim 25. Katalog -13 / Fot.26a-26b

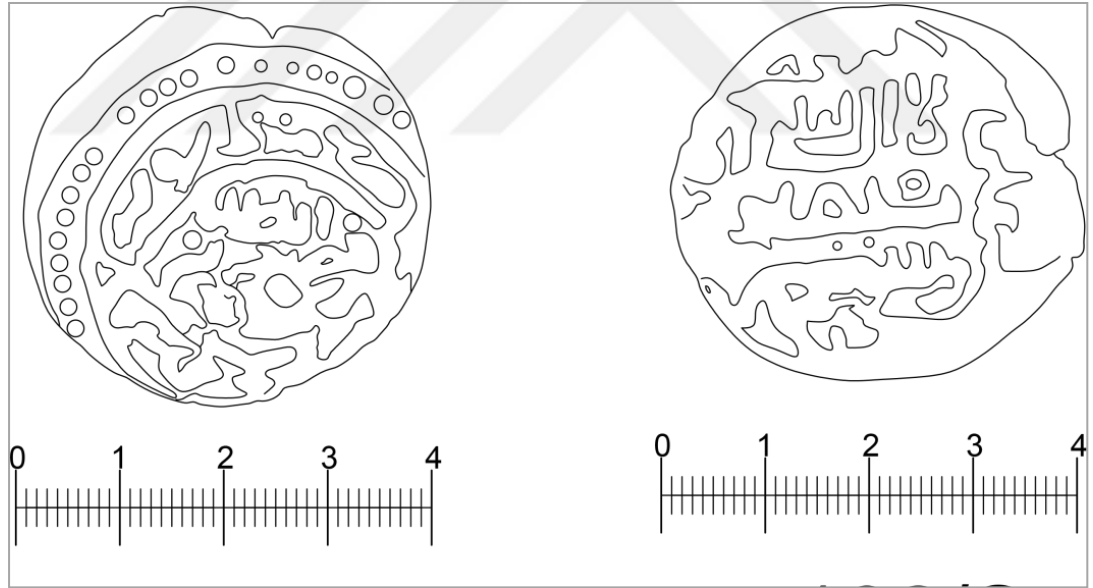
Çizim 26. Katalog -33 / Fot.46a-46b

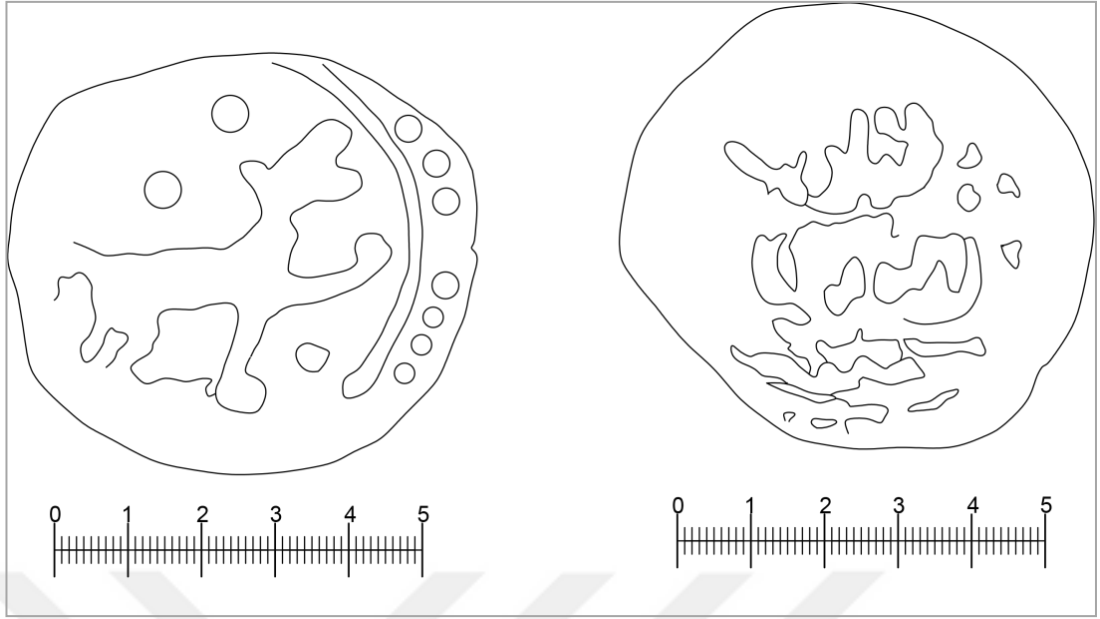
Çizim 27. Katalog -75 / Fot.88a-88b

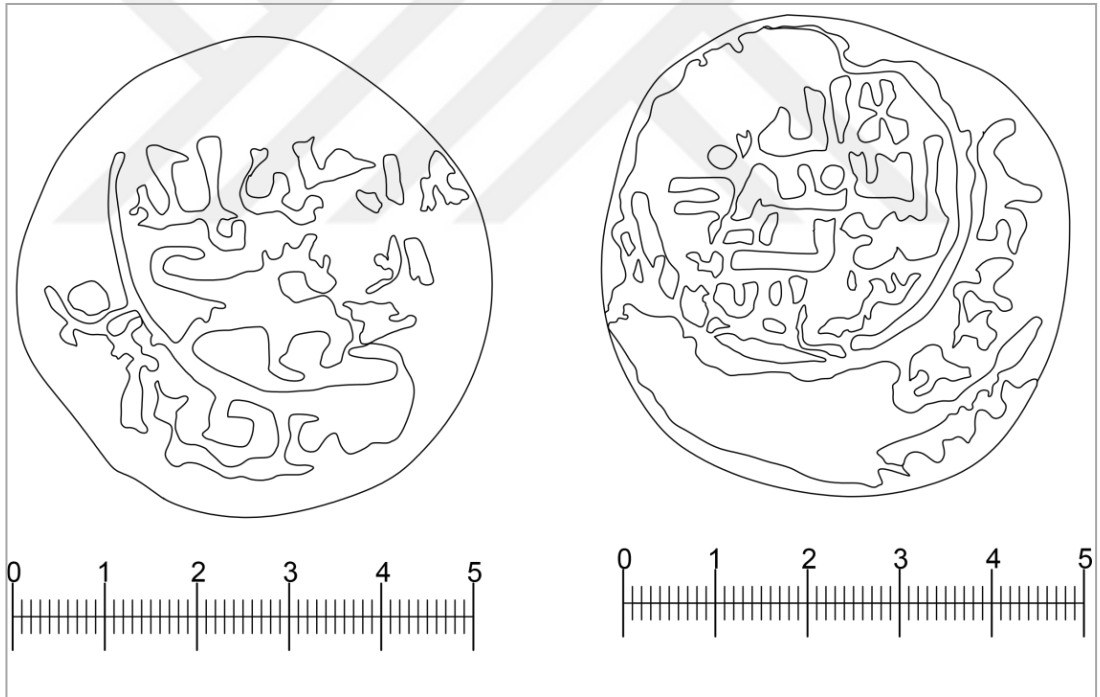
Çizim 28. Katalog -53 / Fot.66a-66b

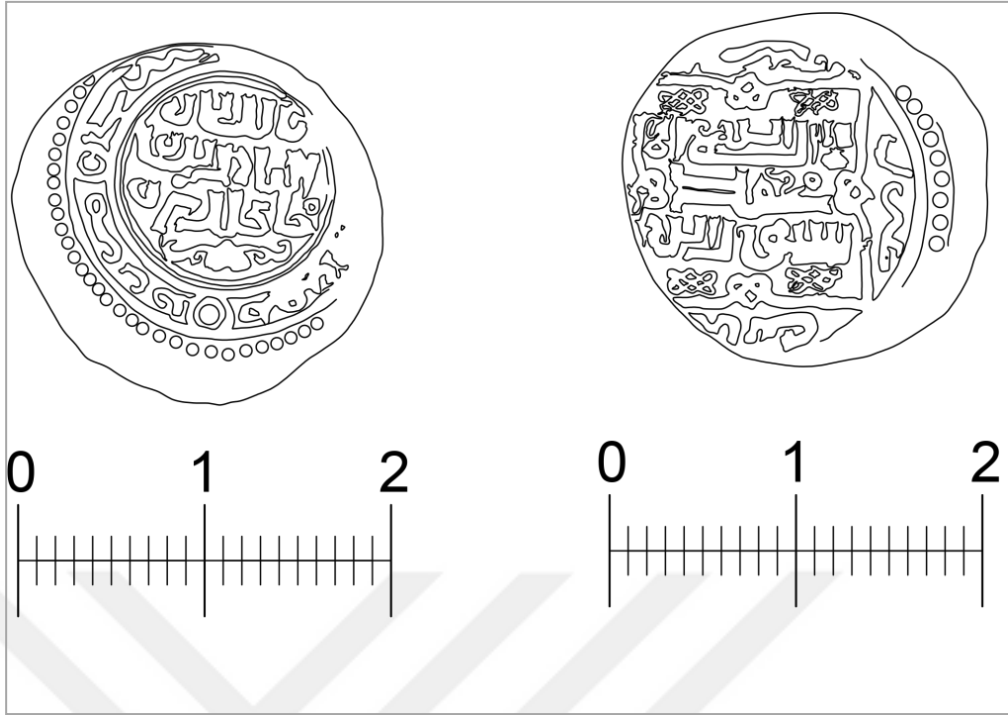
Çizim 29. Katalog -49 / Fot.62a-62b

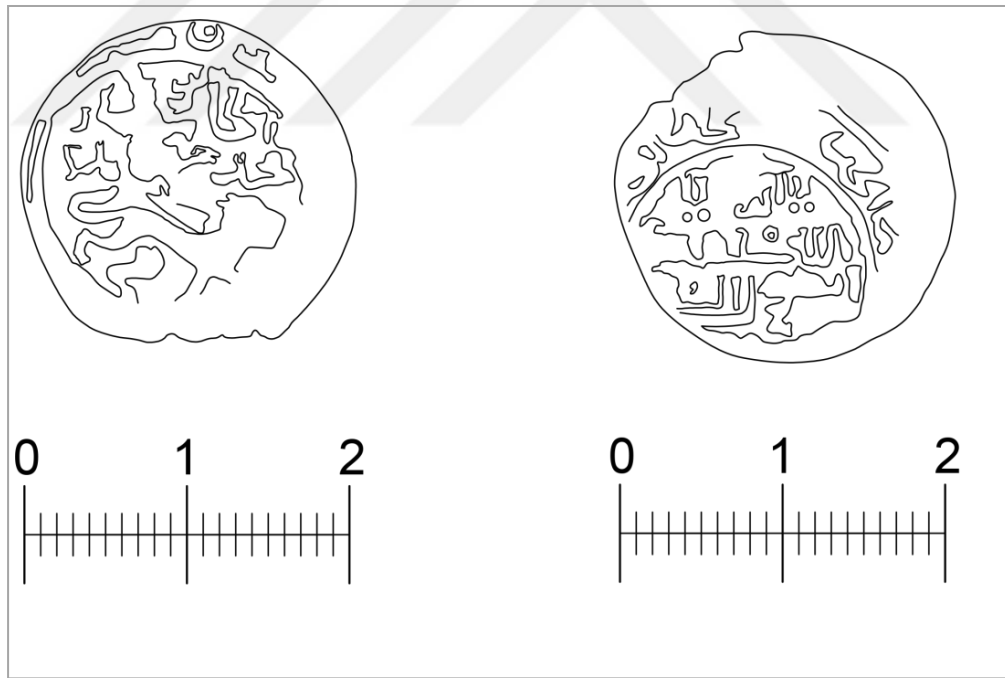
Çizim 30. Katalog -47 / Fot.60a-60b

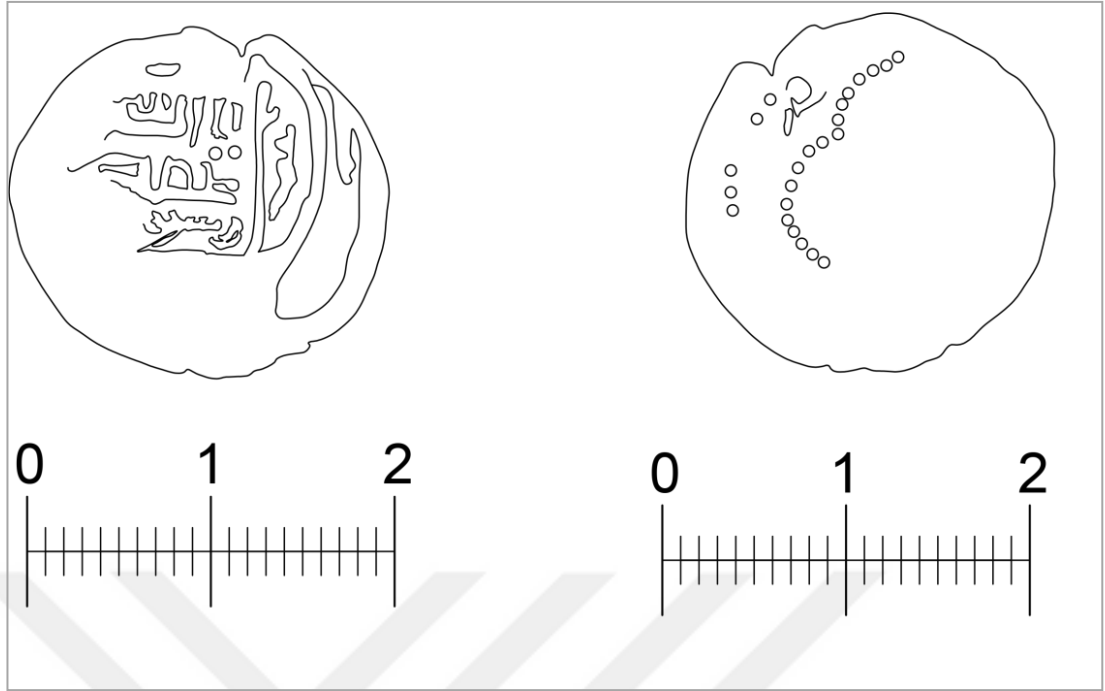
Çizim 31. Katalog -22 / Fot.63a-63b

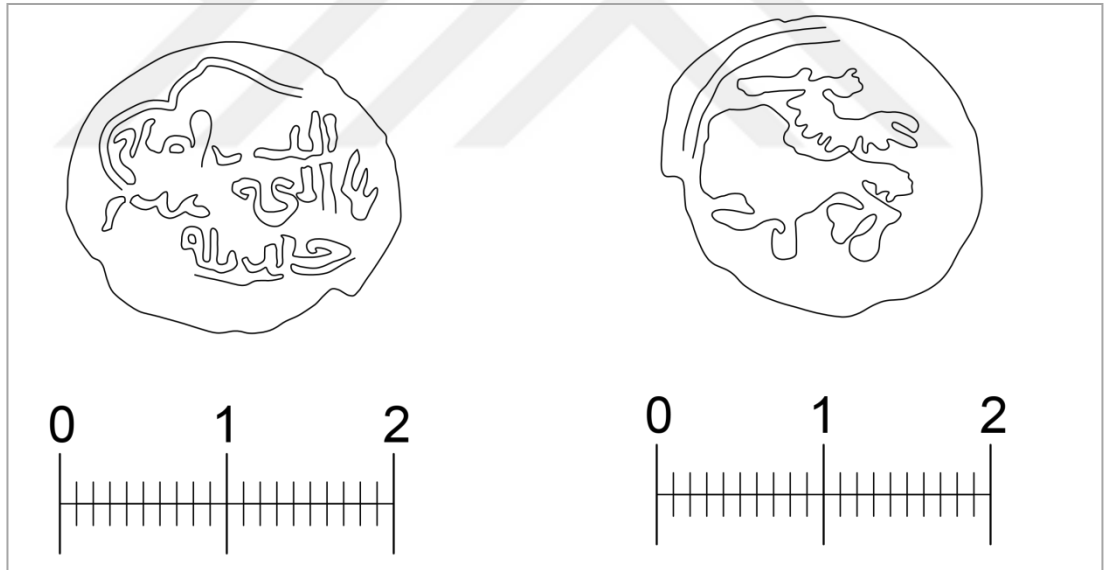
Çizim 32. Katalog -50 / Fot.63a-63b

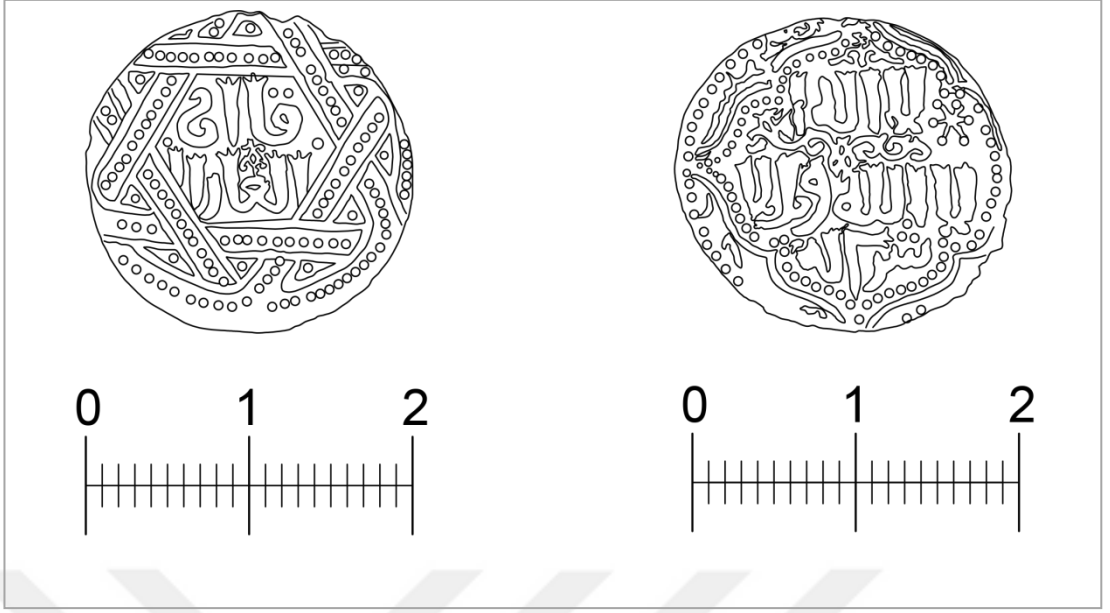
Çizim 33. Katalog -54 / Fot.67a-67

Çizim 34. Katalog -78 / Fot.91a-91b

Çizim 35. Katalog -45 / Fot.58a-58b

Çizim 36. Katalog -12 / Fot.25a-25b

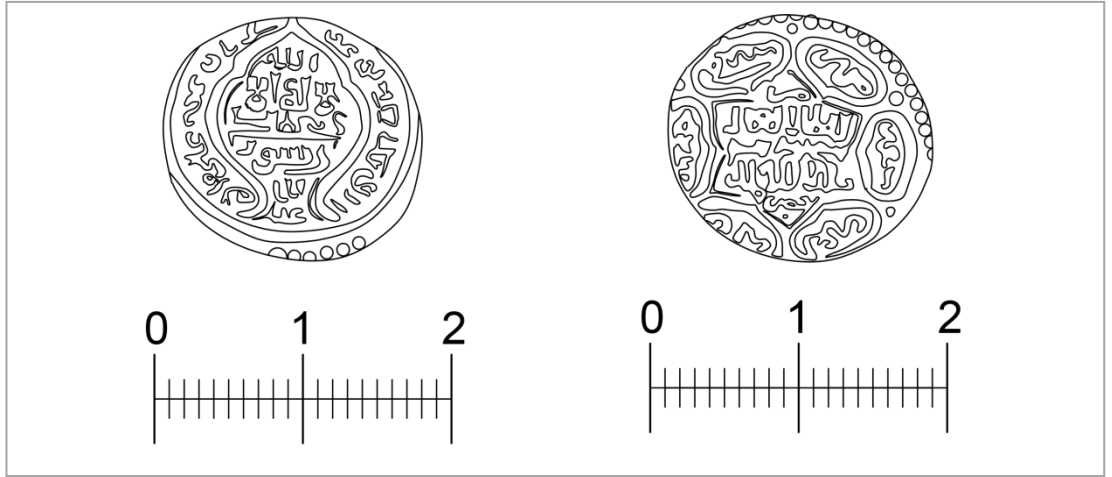
Çizim 37. Katalog -40 / Fot.53a-53b

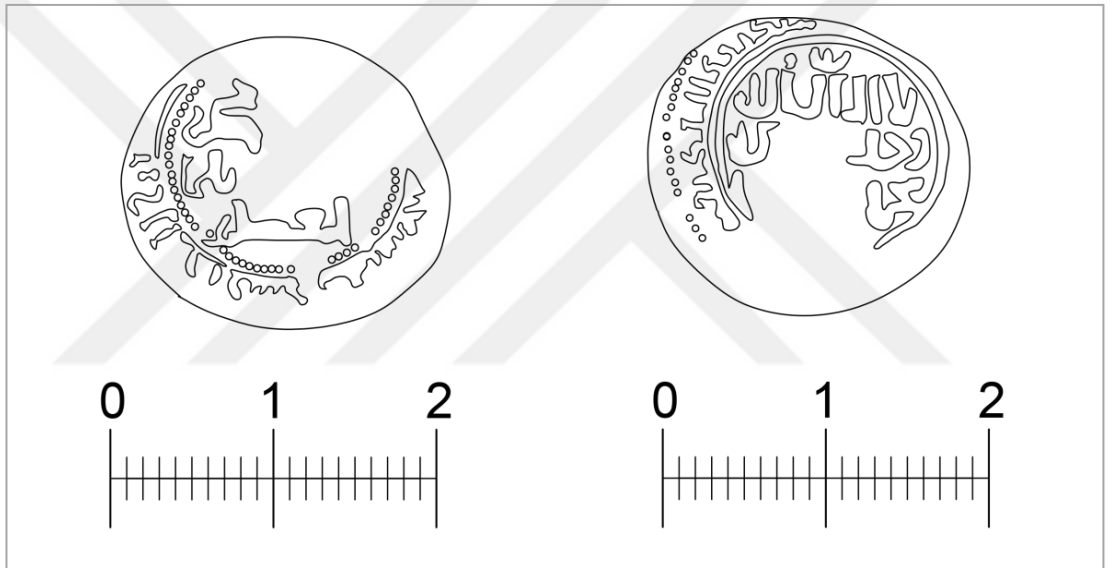
Çizim 38. Katalog -40 /Fot.33a-33b

Çizim 39. Katalog -30 /Fot.43a-43b

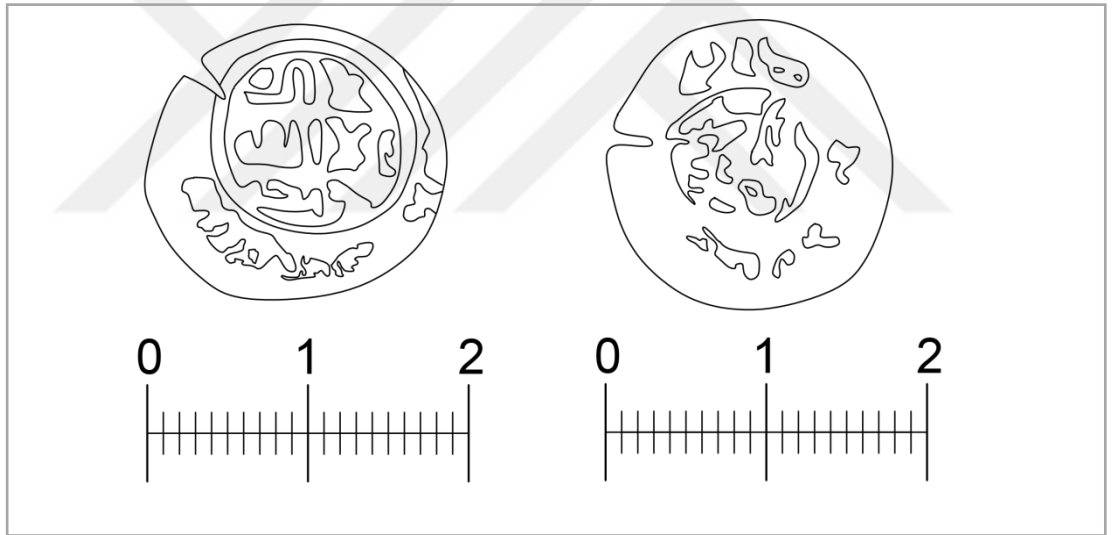
Çizim 40. Katalog -59 / Fot.72a-72b

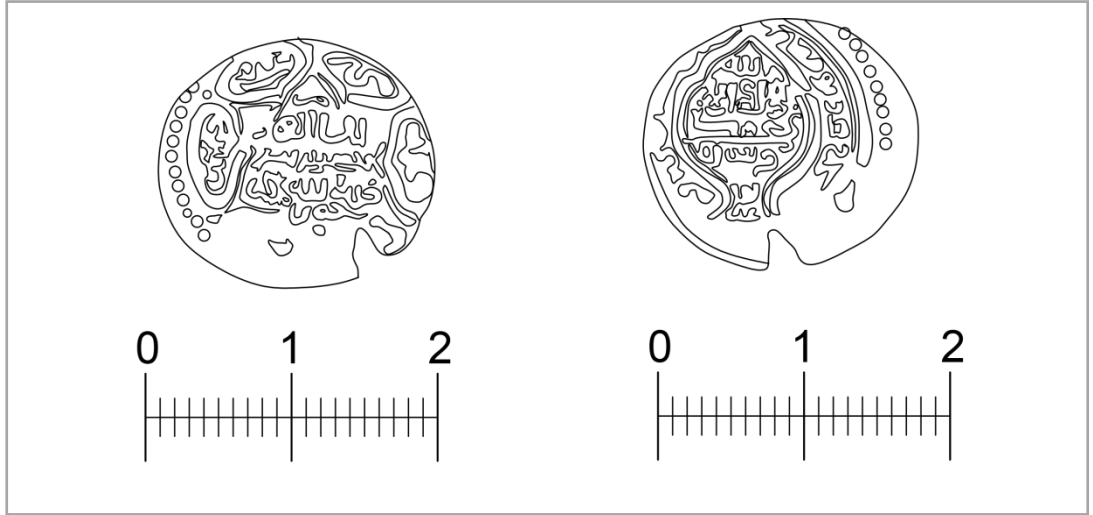
Çizim 41. Katalog -2 / Fot.15a-15b

Çizim 42. Katalog -1 /Fot.14a-14b

Çizim 43. Katalog -66 /Fot.79a-79b

Çizim 44. Katalog -57 /Fot.70a-70b

Ek 3. Fotoğraflar

Fotoğraf 1. Ahlat Müzesi genel görünümü

Fotoğraf 2. Ahlat Müzesi Arkeolojik eserler sergi bölümü

Fotoğraf 3. Ahlat Müzesi Sikke sergi saalonu

Fotoğraf 4. M.Ö. 14. Yüzyıl'a Tarihlenen Mısır, El-Amarna'da Kazılarda Ele Geçirilmiş Sikke Öncesi Kullanılan Gümüş İngotlar.¹⁶

¹⁶http://www.britishmuseum.org/explore/themes/money/the_beginnings_of_money.aspxErişim Tarihi: 22.11.2019.

Fotoğraf 5. Türkiye, Selçuk'da Artemis Tapınağı Kazılarında Bulunan M.Ö. 7. Yüzyıl'a Tarihlenen Lidyalılar Tarafından Darp Ettirilen İlk Sikkeler. (Elektroon), M.Ö. 600 (Altın), M.Ö. 560. (Gümüş)²⁵

Fotoğraf 6. Altın Pers Sikkesi, Dareikos, Kaynak: Metropolitan Museum of Art: <https://www.metmuseum.org/exhibitions/listings/2013/cyrus-cylinder/works-on-view#slide11>

Fotoğraf 7. M.Ö. 312-281'a Tarihlene Seleukos İmparatorluğu Tarafından Makedonya'da Darp Ettirilen Hellenistik Dönem Sikkesi (Solda: İskender, Sağda: Zeus) (Gümüş).¹⁷

Fotoğraf 8. M.S 1. Yüzyıl'a Tarihlenen Romalılar Tarafından İtalya-Roma'da Darp Edilen Roma Sikkesi. (Solda: İmparator Titus, Sağda: Kolezyum Amfi Tiyatro) (Bronz).¹⁸

Fotoğraf 9. M.S 913-959'lu Yıllara Tarihlenen Bizanslılar Tarafından Türkiye İstanbul'da Darp Edilen Bizans Sikkesi. (Solda: VII. Konstantin, Sağda: I. Romanos ve Christopher) (Altın)¹⁹

¹⁷https://www.vcoins.com/en/stores/ken_dorney/52/product/seleukid_empire_seleukos_i_nikator_312_281_bc_silver_tetradrachm_babylon_mint/905930/Default.aspxErişim Tarihi: 22.11.2019.

¹⁸<http://www.express.co.uk/news/uk/768256/roman-bronze-coin-colosseum-early-depiction-treasure-Sestertius>Erişim Tarihi: 22.11.2019.

¹⁹<http://www.ancientresource.com/lots/ancient-coins/gold-coins.html>Erişim Tarihi: 22.11.2019.

Fotoğraf 10. M.S. 685-705 Yıllarına Tarihlenen Abdülmelik Bin Mervân Tarafından Darp Ettirilen Emevî Sikkesi.²⁰

Fotoğraf 11. M.S.754-775'li Yıllara Tarihlenen Halîfe Ebû Ca'fer El-Mansûr Tarafından Darp Ettirilen Abbâsi Sikkesi.²¹(Gümüş)

Fotoğraf 12. M.S. 1204-1210'lü Yıllara Tarihlenen I. Gıyaseddin Keyhüsrev Tarafından Darp Ettirilen Anadolu Selçuklu Sikkesi.²² (Gümüş)

²⁰<https://www.cointalk.com/threads/the-early-islamic-conquests-new-acquisition-and-discussion.272659/page-2>Erişim Tarihi: 22.11.2019.

²¹http://www.ancientresource.com/lots/islamic_arabic/islamicarabic_coins.htmlErişim Tarihi: 22.11.2019.

Fotoğraf 13. Orhan Gazi döneminde bastırılan ön yüzünde “Allah El-Rahman Orhan (Bin) Osman Azzellahü Nasruhu” yazılı gümüş sikke²³

Fotoğraf 14. Hulagu Han’a Ait Sikkenin Ön ve Arka Yüzü

Fotoğraf 15. Abaka Han’a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

²²<http://www.moneta-coins.com/photopost/showphoto.php?photo=1868&cat=840&title=seluk-of-rumkaykhusraw-ii>Erişim Tarihi: 22.11.2019.

²³<http://www.balcoins.com/sikkeler.php?env=830>Erişim Tarihi: 22.11.2019.

Fotoğraf 16. Abaka Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 17. Argun Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 18. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 19. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 20. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 21. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 22. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 23. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 24. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 25. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 26. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 27. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 28. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 29. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 30. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 31. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 32. Gazan Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 33. Olcaytu Muhammed Hüdabent Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 34. Olcaytu Muhammed Hüdabent Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 35. Olcaytu Muhammed Hüdabent Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 36. Olcaytu Muhammed Hüdabent Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 37. Olcaytu Muhammed Hüdabent Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 38. Olcaytu Muhammed Hüdabent Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 39. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 40. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 41. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 42. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 43. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 44. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 45. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 46. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 47. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 48. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 49. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 50. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 51. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 52. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 53. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 54. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 55. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 56. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 57. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 58. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 59. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 60. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 61. Ebu Said Bahadır Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 62. Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 63. Arpa Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 64. Hasan Muhammed Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 65. Hasan Muhammed Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 66. Hasan Muhammed Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 67. Hasan Muhammed Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 68. Satı Beg Hatun Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 69. Satı Beg Hatun Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 70. Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 71. Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 72. Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 73. Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 74. Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 75. Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 76. Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 77. Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 78. Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 79. Süleyman Han'a Ait sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 80. İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 81. İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 82. İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 83. İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 84. İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 85. İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 86. İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 87. İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 88. İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 89. İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 90. İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 91. İlhanlı Dönemi (Hükümdarı Bilinmiyor) sikkenin ön ve arka yüzü

Fotoğraf 92. Artuklu (H.547–572-M. 1152-1177) Sikkesi Üzerinde Bordür Şeklinde “Kelime-i Tevhid” Kullanımı²⁴

Fotoğraf 93. Zengi (H. 585 /M.1190) Sikkesi Üzerinde Birinci ve İkinci Satırda “Kelime-i Tevhid” Kullanımı²⁵

Fotoğraf 94. Anadolu Selçuklu sikkesi üzerinde kelime-i tevhit yazısı²⁶

Fotoğraf 95. Abbâsî (H.138-M. 755/756) Sikkesi Üzerinde Üç Satır Halinde “Muhammedü’n Resûlu’llah” İbaresinin Kullanımı.²⁷

²⁴<http://www.edgarlowen.com/islamic-coins.shtml> Erişim Tarihi: 22.11.2019.

²⁵<https://tr.pinterest.com/pin/738660776353486742/> Erişim Tarihi: 22.11.2019.

²⁶<https://dergipark.org.tr/download/article-file/32965> Erişim Tarihi: 23.11.2019.

²⁷<https://tr.pinterest.com/pin/738660776353486742/> Erişim Tarihi: 23.11.2019.

Fotoğraf 96. Emevî (H. 99-M. 717/718) Sikkesi Üzerinde Dairesel Konturların Kullanımı.²⁸

Fotoğraf 97. Abbâsî (H. 328-M.940) Sikkesi Üzerinde Dairesel Konturların Kullanımı.²⁹

Fotoğraf 98. Artuklu (H. 611/M. 1215) Sikkesi Üzerinde İnci Dizili Dairesel Konturların Kullanımı.³⁰

Fotoğraf 99. Artuklu (H. 580-599 / M. 1185-1203) Sikkesi Üzerinde Eşkenar Dörtgen Düzenlemesinin Kullanımı.³¹

²⁸<http://www.edgarlowen.com/islamic-coins.shtml>Erişim Tarihi: 23.11.2019.

²⁹<https://www.vcoins.com/en/coins/world/islamic-1806.aspx>Erişim Tarihi: 23.11.2019.

³⁰<http://www.jewishvirtuallibrary.org/coins-from-the-crusaders>Erişim Tarihi: 23.11.2019.

³¹<http://www.edgarlowen.com/islamic-coins.shtml>Erişim Tarihi: 23.11.2019.

Fotoğraf 100. Moğol (H. 602-618 / M. 1206-1222) Sikkesi
Üzerinde Eşkenar
Dörtgen Düzenlemesinin
Kullanımı.³²

Fotoğraf 101. Anadolu Selçuklu (H. 634-643 M.1237-1246) Sikkesi
Üzerinde Altı Kollu Yıldız
Kullanımı.³³

Fotoğraf 102. Artuklu (H. 596- 618 / 1200-1222) Sikkesi Üzerinde Altı Kollu Yıldız Kullanımı.³⁴

Fotoğraf 103. Anadolu Selçuklu (H.629 /M.1232) Sikkesi Üzerinde Sekiz Kollu Yıldızın Yamcı Kullanım³⁵

³²<http://www.ancientresource.com/lots/ancient-coins/gold-coins.html>Erişim Tarihi: 23.11.2019.

³³http://www.ancientresource.com/lots/islamic_arabic/islamicarabic_coins.htmlErişim Tarihi: 23.11.2019.

³⁴<https://www.vcoins.com/en/coins/world/islamic-1806.aspx>Erişim Tarihi: 23.11.2019.

³⁵<http://www.edgarlowen.com/islamic-coins.shtml>Erişim Tarihi: 23.11.2019.

Fotoğraf 104. Anadolu Selçuklu (H. 633- 643/ M. 1236- 1246) Sikkesi Üzerinde Aslan Figürünün Kullanımı.³⁶

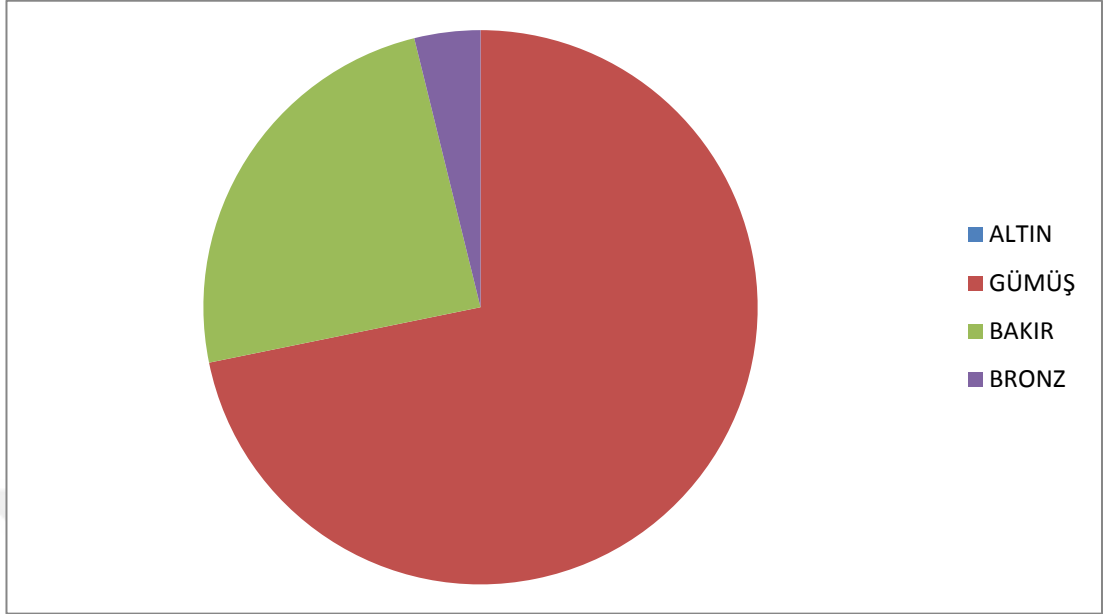

Fotoğraf105. Memlüklu (H. 658- 675/ M. 1260-1277) Sikkesi Üzerinde Aslan Figürünün Kullanımı³⁷

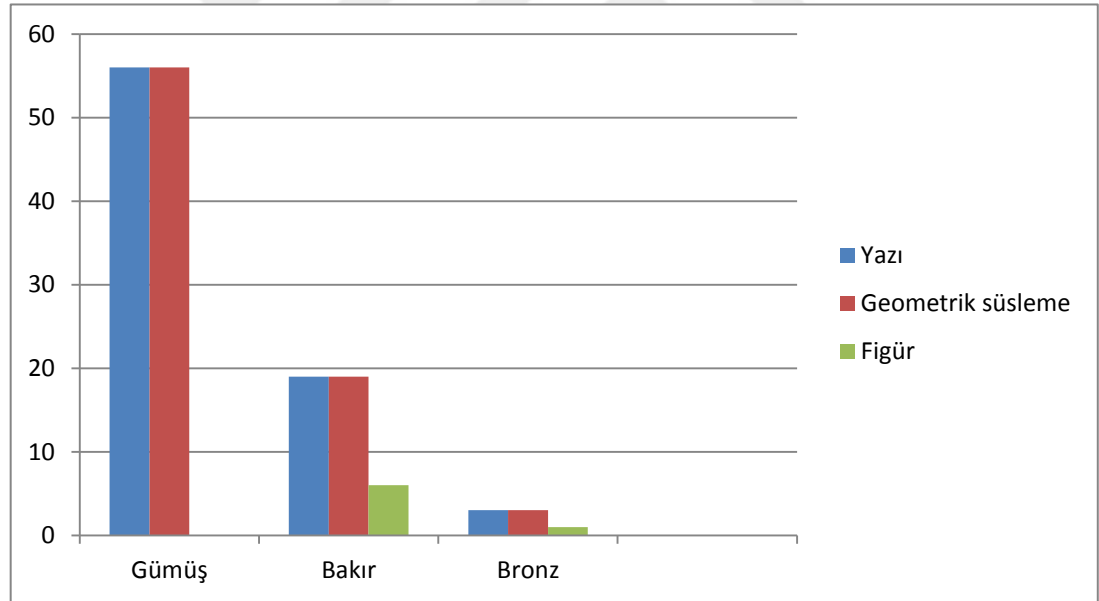
³⁶ <http://www.edgarlowen.com/islamic-coins.shtml> Erişim Tarihi: 23.11.2019.

³⁷ <http://www.ancientresource.com/lots/ancient-coins/gold-coins.html> Erişim Tarihi: 23.11.2019.

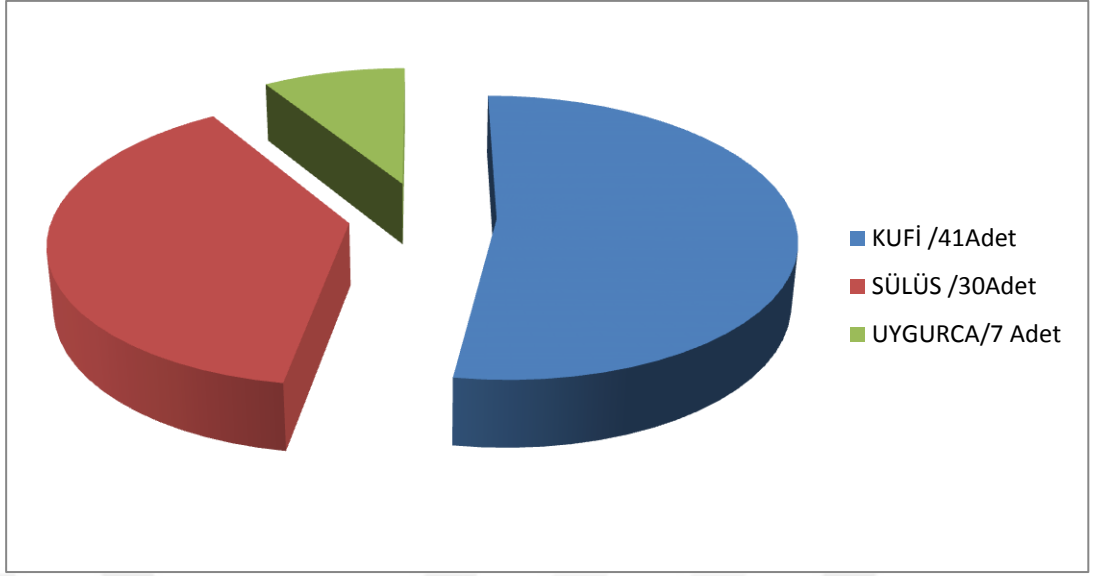
Ek 3. Grafikler

Grafik 1. Malzeme Kullanımının Dağılımı

Grafik 2. Sikkeler Üzerindeki Düzenlemelerin Dağılımı

Grafik 3. Yazı Karakterinin Dağılımı

Ek 4. Tablolar

Tablo 1. İlhanlı Hükümdarlarına ait Ahlat Müzesi’nde bulunan sikke darp sayıları ve sikke maden cinsleri

Hükümdar ismi	Kullanılan Malzeme			
	Altın	gümüş	bakır	bronz
Hulagu Han	X	1	X	X
Abakan Han	X	1	X	X
Ahmed tekadur	X	X	X	X
Argun Han	X	1	1	X
Gazan Han	X	14	1	X
Olçaytu Hudavend Han	X	4	1	1
Ebu Said Han	X	16	7	X
Arpa Han	X	1	X	X
Hasan Muhammed Han	X	0	4	X
Satı Beg Hatun	X	X	1	X
Süleyman Han	X	10	X	X
Darp Eden Hükümdarı Bilinmeyen	X	8	4	2

Tablo 2.Sikkelerin Genel Bilgileri

Katalog no	Envanter no	İnceleme tarihi	Müzeye geliş şekli	Darp eden hükümdar	Darp yeri	Darp tarihi	Malzemesi	Ölçüsü	Yazı karekteri	Süsleme			
										F İ G Ü R	G O M E T R İ K	B İ T K İ S E L	Y A Z I
1	2018/59/s	05.07.2019	Satın alma	Hulagu	Hemrin	H.654-663- M. 1256-1265(eneleri)	Gümüş	Ağırlığı:3.8gr Ölçüsü: 2, 2 cm Cidar:1, 5 mm	Sülüs	-	x	-	x
2	2018/56/s	05.07.2019	Zor alım (Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)	Abaka Han (H.678-1280.M)	Bilinmiyor	...H.678-1280.M	Gümüş	Ağırlığı:3, 2 gr Ölçüsü: 2, 1 cm Cidar: 1 mm	Sülüs/Kufi	-	x	-	x
3	87/s	05.07.2019	Satın alma	Abaka Han(678.H-1280.M)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bakır	Ağırlığı:1, 9 gr Ölçüsü:2-2, 7cm Cidar:1.1mm	Sülüs	-	x	-	x
4	2018/49/s	05.07.2019	Zor alım (Muş Asliye Ceza mah.2002/214)	Argun Han(H.683-690- M. 1284/1285	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:2, 3 gr Ölçüsü: 2, 3 cm Cidar: 0.90mm	Uygurca, Kufi	-	x	-	x
5	2018/55/s	05.07.2019	Zor alım (Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)	Gazan Han(1295-1304/H. 694)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:2.15 gr Ölçüsü: 2 cm Cidar: 1 mm	Sülüs	-	x	-	x

6	2018/54/s	05.07.2019	Satın alma	Gazan Han(M. 1295-1304)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:2.65 gr Ölçüsü:2cm Cidar:1m	Sülüs	-	x	-	x
7	2018/53/s	05.07.2019	Zor alım(Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)	Gazan Han (M.1295-1304)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:2, 26 gr Ölçüsü: 2, 1 cm Cidar: 0.90 mm	Sülüs	-	x	-	x
8	2018/52/s	05.07.2019	Zor alım (Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)	Gazan Han(1295-1304)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:2.30 gr Ölçüsü:2, 1 cm Cidar: 0, 80 mm	Sülüs	-	x	-	x
9	2018/50/s	05.07.2019	Zor alım (Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)	Gazan Han(1295-1304)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:2.30 gr Ölçüsü: 2, 2 cm Cidar: 0.88 mm	Sülüs	-	x	-	x
10	2018/48/s	05.07.2019	Zor alım (Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)	Gazan Han: (1295-1304)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:2.28 gr Ölçüsü: 2 cm Cidar:0.65 mm	Sülüs	-	x	-	x
11	2018/43/s	05.07.2019	Zor alım (Muş Asliye Ceza Mah. 2002/214)	Gazan Han(1295-1304)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:2.20gr Ölçüsü: 2, 3 cm Cidar:0.70 mm	Sülüs	-	x	-	x
12	2018/39/s	05.07.2019	Eski Ahlat Şehri kazısı (2013)	Gazan Han(1295-1304)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı: 2.35 gr Ölçüsü:2, 2 cm Cidar 0.8m		-	x	-	x
13	20/s	05.07.2019	Satın alma	Gazan Han	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bakır	1.55gr 2.1cm 0.8mm	Kufi	-	x	-	x
14	2013/38/s	05.07.2019	Eski AhlatŞehri kazısı (2013)	Gazan Han(1295-1304)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:2, 75 gr Ölçüsü:2.19cm Cidar:0, 8	Sülüs	-	x	-	x
15	2013/36/s	05.07.2019	Eski Ahlat Şehri kazısı (2013)	Gazan Han(1295-1304)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:2, 65 gr Ölçüsü: 1, 8gr Cidar: 0.6m	Sülüs	-	x	-	x
16	2013/35/s	05.07.2019	EskiAhlat Şehri kazısı (2013)	İlhanlı, Gazan Han(1295-1304)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:2, 03 gr Ölçüsü:2, 2cm Cidar:0, 6 cm	Sülüs	-	x	-	x
17	2013/34/s	05.07.2019	Eski Ahlat Şehri kazısı (2013)	Gazan Han(1295-1304)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı: 2, 40 gr Ölçüsü: 2, 1cm, Cidar:0, 8 cm	Sülüs	-	x	-	x
18	2011/2s	05.07.2019	Eski Ahlat Şehri kazısında (2010)	Gazan Han(1295-1304)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:2, 80 gr Ölçüsü:2, 1cm Cidar:0.7mm	Sülüs	-	x	-	x
19	32/s	05.07.2019	Hibe	Gazan Han(1295-1304)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:2, 55 gr Ölçüsü:2.1, 9 cm Cidar:0.8mm	Sülüs	-	x	-	x
20	2017/219/s	05.07.2019	Satın alma	Olcayto Hüdavend Muhammed	Sultaniye	710	Gümüş	Ağırlığı: 4, 15 gr Ölçüsü: 2, 4-2, 6 cm Cidar:0.8mm	Kufi	-	x-	-	x
21	2017/13/s	2017/13/s	Satın alma	Olcayto Hüdavend Muhammed	Bilinmiyor	714	Gümüş	Ağırlığı:11, 90 gr Ölçüsü:2, 8-2, 9 cm Cidar:0.8mm	Kufi	-	x	-	x

22	300/s	05.07.2019	Satın alma	Olcayto Hüdavend Muhammed	Bilinmiyor	1304-1316	Bakır	Ağırlığı:4, 2gr Ölçüsü:2, 4-2, 2 cm Cidar:1.6mm	Sülüs/Kufi	-	x	-	x
23	2018/59/s	05.07.2019	Satın alma	Olcayto Hüdavend Muhammed	Bilinmiyor	710	Gümüş	Ağırlığı:12, 85 gr Ölçüsü:3, 4-3, 5 cmCidar:1.2mm	Sülüs	-	x	-	x
24	1675/s	05.07.2019	Satın alma	Olcayto Hüdavend Muhammed	Bilinmiyor	710 H	Bronz	Ağırlığı:4, 10 gr Ölçüsü:2, 9x2, 5 cm Cidar: 1.4mm	kufi	-	x	-	x
25	521/s	05.07.2019	Satın alma	Olcayto Hüdavend Muhammed	Bilinmiyor	710H	Gümüş	Ağırlığı:3, 60 gr Ölçüsü: 2, 3x2, 6 cm Cidar. 0, 1 cm	Kufi	-	x	-	x
26	2019/130/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Bilinmiyor	719	Gümüş	Ağırlığı: 2.80 gr Ölçüsü: 23 mm Cidar:1.mm	Kufi	-	x	-	x
27	2019/48/s	05.07.2019	Satın Alma	Ebu Said Bahadır Han	Erbil	729	Bakır	Ağırlığı:2.10 gr Ölçüsü:2, 1 cm Cidar 1mm	Sülüs/Kufi	-	x	-	x
28	2019/129/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	Ağırlığı:1, 65 gr Ölçüsü:1, 9,2 cm Cidar 0.8mm	Sülüs	-	x	-	x
29	2017/227/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Samsun	733	Gümüş	Ağırlığı: 2.80 gr Ölçüsü:1, 9x2 cm Cidar:1mm	Kufi	-	x	-	x
30	2017/228/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Samsun	733	Gümüş	Ağırlığı:2, 50 gr Ölçüsü: 1, 9x1, 8 cmCidar:0.9mm	Kufi	-	x	-	x
31	2017/226/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Hilla	729	Gümüş	Ağırlığı:3, 30 gr Ölçüsü:2x2 cm Cidar:0.9mm	Sülüs/Kufi	-	x	-	x
32	2017/225/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Tebiz	729	Gümüş	Ağırlığı:2, 30 gr Ölçüsü:2x2, 1 cm Cidar:0.9mm	Kufi	-	x	-	x
33	84/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bakır	Ağırlığı:2, 20gr Ölçüsü:2, 1-2cm Cidar:1mm	Kufi	-	x	-	x
34	62/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han(1316-1335)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bakır	Ağırlığı:3.80gr Ölçüsü: 2, 2-2, 1 cm Cidar:1.2mm	Sülüs	-	x	-	x
35	2017/224/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Erzincan	724	Gümüş	Ağırlığı:3, 60 gr Ölçüsü:2x2, 1 cmCidar:1.2mm	Sülüs	-	x	-	x
36	2017/223/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Tebiz	723	Gümüş	Ağırlığı:3, 5 gr Ölçüsü:1, 9x2 cmCidar:2.1mm	Sülüs	-	x	-	x
37	2017/222/s	05.07.2019	Satın Alma	Ebu Said Bahadır Han	Sinman	718	Gümüş	Ağırlığı:2, 6 gr Ölçüsü:2, 3 cm Cidar:0.9mm	kufi	-	x	-	x
38	2017/221/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Bitlis	724	Gümüş	Ağırlığı:3, 45 gr Ölçüsü:2, 2-2, 3 cm Cidar:1.2mm	Sülüs/Kufi	-	x	-	x
39	2017/220/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Tebiz	724	Gümüş	Ağırlığı:3, 60 gr Ölçüsü:2, 2-2, 2 cmCidar:1.4mm	Sülüs/Kufi	-	x	-	x
40	2017/218/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır	Tebiz	724	Gümüş	Ağırlığı:3, 60 gr Ölçüsü: 2, 3x2, 1 cm Cidar: 1.3mm	Sülüs/Kufi	-	x	-	x
41	2017/217/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Tebiz	723	Gümüş	Ağırlığı:3, 5 gr Ölçüsü:2, 2-2, 3 cm Cidar:1.3mm	Sülüs/Kufi	-	x	-	x
42	2017/216/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Bilinmiyor	712	Gümüş	Ağırlığı:3, 5 gr Ölçüsü:2, 3-2, 1 cm Cidar:1, 2mm	Sülüs/Kufi	-	x	-	x
43	2017/215/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Sultanbeyli	702	Gümüş	Ağırlığı:3.2gr Ölçüsü:2.6cm Cidar:1.3mm	Sülüs/Kufi	-	x	-	x

44	2017/214/s	05.07.2019	Satın alınma	Ebu Said Bahadır Han	Nişapur H.717-736	Gümüş	Ağırlığı:10, 15 gr Ölçüsü:2, 8-2, 8 cm Cidar:3, 2mm	Sülüs	-	x	-	x
45	2010/46/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Sa'id Bahadır Han (1315-1335)	Bilinmiyor 1315-1335	Bakır	Ağırlığı:2, 50 gr Ölçüsü:2, 2-2 cm Cidar 0.9mm	Sülüs	x	x	-	x
46	461/s	05.07.2019	Satın alma	Ebi Sait Bahadır Han	Bilinmiyor 1315-1335	Bakır	Ağırlığı:2, 40 gr Ölçüsü:2, 2cm Cidar:1.2mm	Sülüs	x	x	-	x
47	148/s	05.07.2019	Satın alma	EbuSaid Bahadır Han	Bilinmiyor 1315-1335	Bakır	Ağırlığı:2, 20 gr Ölçüsü:2.1, 8 cm Cidar:1.2mm	Sülüs	x	x	-	x
48	144/s	05.07.2019	Satın alma	Ebu Said Bahadır Han	Hilla 1315-1335	Bakır	Ağırlığı:1, 90 gr Ölçüsü:2.2, 2 cm Cidar:2.1mm	Sülüs	x	x	-	x
49	132/s	05.07.2019	Satın alma	Süleyman han 1339-1349	Samsun 1339-1349	Gümüş	Ağırlığı:0, 50 gr Ölçüsü:1, 2-1, 1 cm Cidar 0.6mm	Sülüs	-	x	-	x
50	522/s	05.07.2019	Satın alma	Arpa Han(1335)	Bilinmiyor 1339-1349	Gümüş	Ağırlığı:1.75gr Ölçüsü:1, 3cm-1, 7cm Cidar:0, 1 cm	Sülüs/Kufi	-	x	-	x
51	100/s	05.07.2019	Satın alma	Muhammed Han(1336...)	Ahlat 738	Bakır	Ağırlığı:1, 80 gr Ölçüsü:1, 9x1, 7 cm Cidar:0.9mm	Sülüs	-	x	-	x
52	99/s	05.07.2019	Satın alma	Muhammed Han(1336)	Ahlat Bilinmiyor	Bakır	Ağırlığı:2, 60 gr Ölçüsü:2, 3-2, 8 cm Cidar:0, 9	Sülüs	-	x	-	x
53	582/s	05.07.2019	Satın alma	Hasan Muhammed(1336)	Bilinmiyor 736	Bakır	Ağırlığı:3, 75 gr Ölçüsü:2-1, 9 cm Cidar:0, 1 cm	Sülüs/Kufi	-	x	-	x
54	523/s	05.07.2019	Satın alma	Satı Beg Han	Hmis 739	Gümüş	Ağırlığı:1, 50 gr Ölçüsü:1, 9x1, 7 cm Cidar:0.6mm	Kufi/Sülüs	x	x	-	x
55	138/s	05.07.2019	Satın alma	Sâtî Beg Han(1339)	Bilinmiyor 739	Bakır	Ağırlığı:2, 34gr Ölçüsü:2, 7mm Cidar:1, 2mm	Sülüs	-	x	-	x
56	2019/128/s	05.07.2019	Satın alma	Süleyman Han(1340)	Hısın 745	Gümüş	Ağırlığı:1, 25 gr Ölçüsü: 1, 6x1, 7 cm Cidar:0.6mm	Sülüs	-	x	-	x
57	2017/236/s	05.07.2019	Satın alma	Süleyman Han(1340)	Hısın 745	Gümüş	Ağırlığı:1.56gr Ölçüsü:2, 1 cm, Cidar:0.8mm	Sülüs	-	x	-	x
58	2017/235/s	05.07.2019	Satın alma	Süleyman Han(1340)	Hısın 745	Gümüş	Ağırlığı:1, 4 gr Ölçüsü:1, 8cm Cidar:1, 2mm	Sülüs Kufi	-	x	-	x
59	2017/234/s	05.07.2019	Satın alma	Süleyman Han(1340)	Hısın 745	Gümüş	Ağırlığı:1, 40 gr Ölçüsü:1, 7x1, 7 cm Cidar:0, 8mm	Sülüs/Kufi	-	x	-	x
60	2017/233/s	05.07.2019	Satın alma	Süleyman Han(1340)	Hısın 745	Gümüş	Ağırlığı:1, 40 gr Ölçüsü:1, 7x1, 7 cm Cidar:0.8mm	Sülüs Kufi	-	x	-	x
61	2017/232/s	05.07.2019	Satın alma	Süleyman Han(1340)	Hısın 745	Gümüş	Ağırlığı:1, 40 gr Ölçüsü:1, 7-1, 7 cm Cidar:0, 8mm	Sülüs Kufi	-	x	-	x
62	2017/231/s	05.07.2019	Satın alma	Süleyman Han(1340)	Hısın 745	Gümüş	Ağırlığı:1, 40 gr Ölçüsü:1.1, 8 cm Cidar:0.8mm	Sülüs Kufi	-	x	-	x
63	2017/230/s	05.07.2019	Satın alma	Süleyman Han(1340)	Hısın 745	Gümüş	Ağırlığı:1, 40 gr Ölçüsü:1, 7-1, 7 cm, Cidar:0, 8mm	Sülüs Kufi	-	x	-	x
64	2017/229/s	05.07.2019	Satın alma	Süleyman Han(1340)	Hısın 745	Gümüş	Ağırlığı:1, 30 gr Cidar:0.8mm Ölçüsü:1, 9x1, 7 cm	Sülüs Kufi-	-	x	-	x
65	2017/229/s	05.07.2019	Satın alma	Süleyman Han(1340)	Hısın 745	Gümüş	Ağırlığı:1, 30 gr Cidar:0.8mm Ölçüsü:1, 9x1, 7 cm	Sülüs Kufi-	-	x	-	x

66	2019/126	05.07.2019	Satın alma	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bronz	3, 95 gr 1, 9-2cm 1, 2mm	Kufi	-	x	-	x
67	2019/47	05.07.2019	Satın alma	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bronz	3.90gr 1.9cm 1mm	Kufi	x	x	-	x
68	2017/176	05.07.2019	Satın alma	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	1.95gr 1.7cm-1.8cm 1, 1mm	Uygurca-Kufi	-	x	-	x
69	2017 /174	05.07.2019	Satın alma	Bilinmiyor	Bilinmiyor or	Bilinmiyor or	Gümüş	1.95gr 1.7-2cm 1.2mm	Uygurca-Kufi	-	x	-	x
70	2017/ 173	05.07.2019	Satın alma	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	2 gr 1.9-2cm 1.2mm	Uygurca-Kufi	-	x	-	x
71	2017/ 170	05.07.2019	Satın alma	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	2 gr 1.9-2cm 1.2mm	Uygurca-Kufi	-	x	-	x
72	2017/169/	05.07.2019	Satın alma	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	1.85gr	Uygurca-Kufi	-	x	-	x
73	2017/168/	05.07.2019	Satın alma	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	2, 1gr 1.9- 2cm 1.2mm	Uygurca-Kufi	-	x	-	x
74	2017/167/	05.07.2019	Satın alma	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	2 gr 1.9-2cm 1.2mm	Uygurca-Kufi	-	x	-	x
75	98 /s	05.07.2019	Satın alma	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	2.10gr 2.3-2cm 1, 2mm	Kufi	x	x	-	x
76	96/s	05.07.2019	Satın alma	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bakır	3.20gr 2.5-2.4cm 1.4mm	Kufi	x	-	x	-
77	39 s	05.07.2019	Satın alma	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bakır	1.95gr 1.6-1.6cm 0.8mm	Sülüs	-	x	-	x
78	611/s	05.07.2019	Satın alma	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Bilinmiyor	Gümüş	2.10gr 2.3-2.6cm 1.2mm	Kufi	-	x	-	x

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı : NAMAZ, Ahmet
Doğum Tarihi ve Yeri : 01/02/1984 – Patnos
Telefon : 0537 300 75 10
Faks :
E-mail : ahmetnamaz@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Doktora		
Yüksek lisans	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi (Tezsiz)	2005-2007
Lisans	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2001-2005

İş Deneyimi

Yıl	Yer Görev
2007- 2017	Final Eğitim Kurumları/Bahçeşehir Koleji (Öğretmen-İdareci) (Doğubeyazıt)
2018-2019	Yükseliş Özel Eğitim Kursu (Tarih Öğretmeni)

Yabancı Dil

İngilizce

VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

10/12/2019

Tez Başlığı / Konusu:

"Ahlat Müzesi'nde Bulunan İlhanlı Dönemi Sikkeleri"

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 276 sayfalık kısmına ilişkin, 10/12/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından **Turnitin** intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinalite raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %15 (yüzde onbeş) tir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinalite Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi inceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

10/12/2019
Ahmet NAMAZ

Adı Soyadı : Ahmet NAMAZ
Öğrenci No : 169211106
Anabilim Dalı : Sanat Tarihi
Programı : Tezli Yüksek Lisans
Statüsü : Y. Lisans ■

Doktora □

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi. Oktay BAŞAK

29.12.2020
[Signature]

ENSTİTÜONAYI

UYGUNDUR

...../...../20.....
Doç. Dr. Bekir KOÇLAR
Enstitü Müdürü

[Signature]